

Nye Danske Magazin,

indeholdende

Allehaande Smaa-Stykker

og Anmerkninger

til Historiens og Sprogets Dplysning.

Første Bind.

Udgivet af

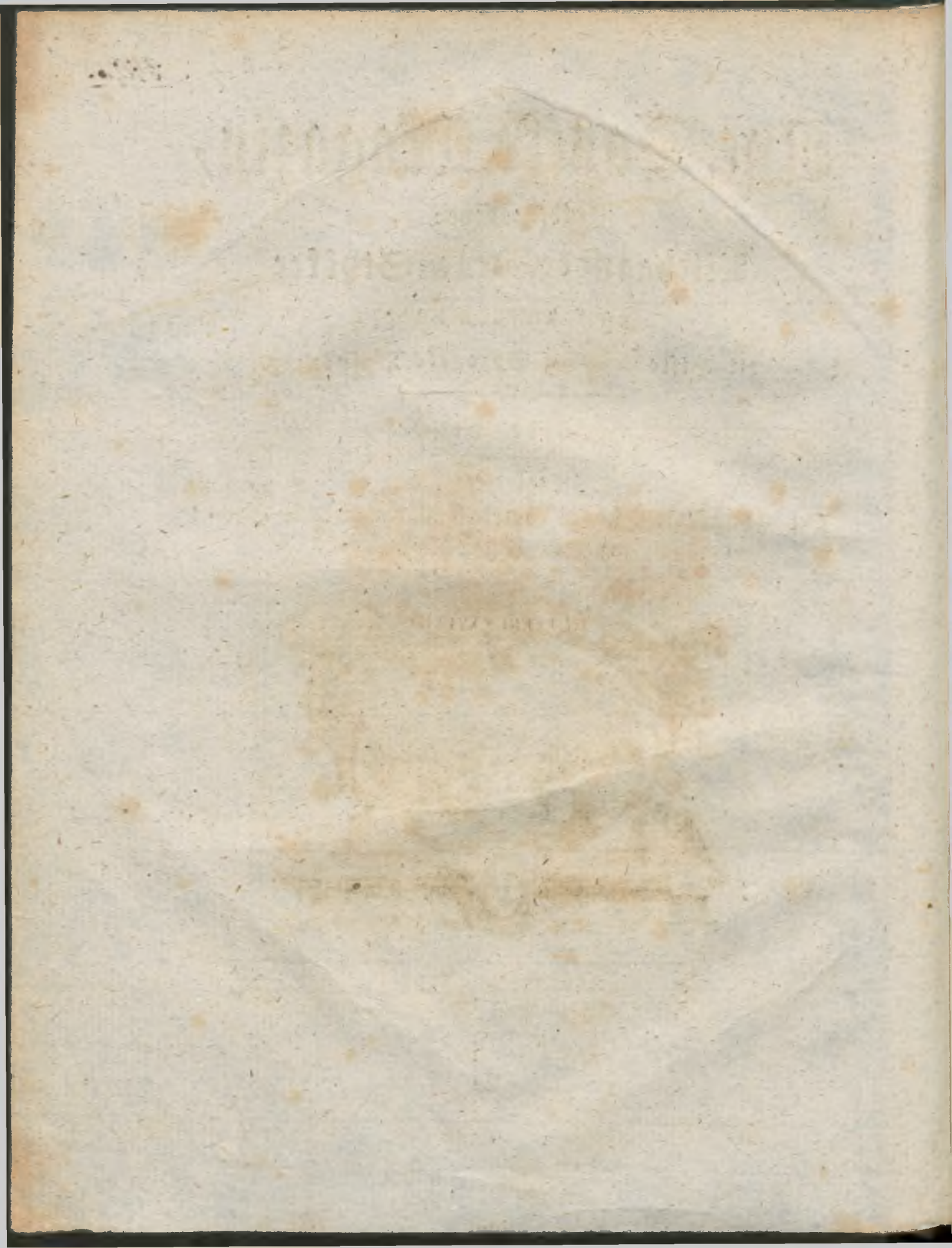
Det Kongelige Danske Selskab til den Nordiske Histories
og Sprogs Forbedring.



Kiøbenhavn, 1794.

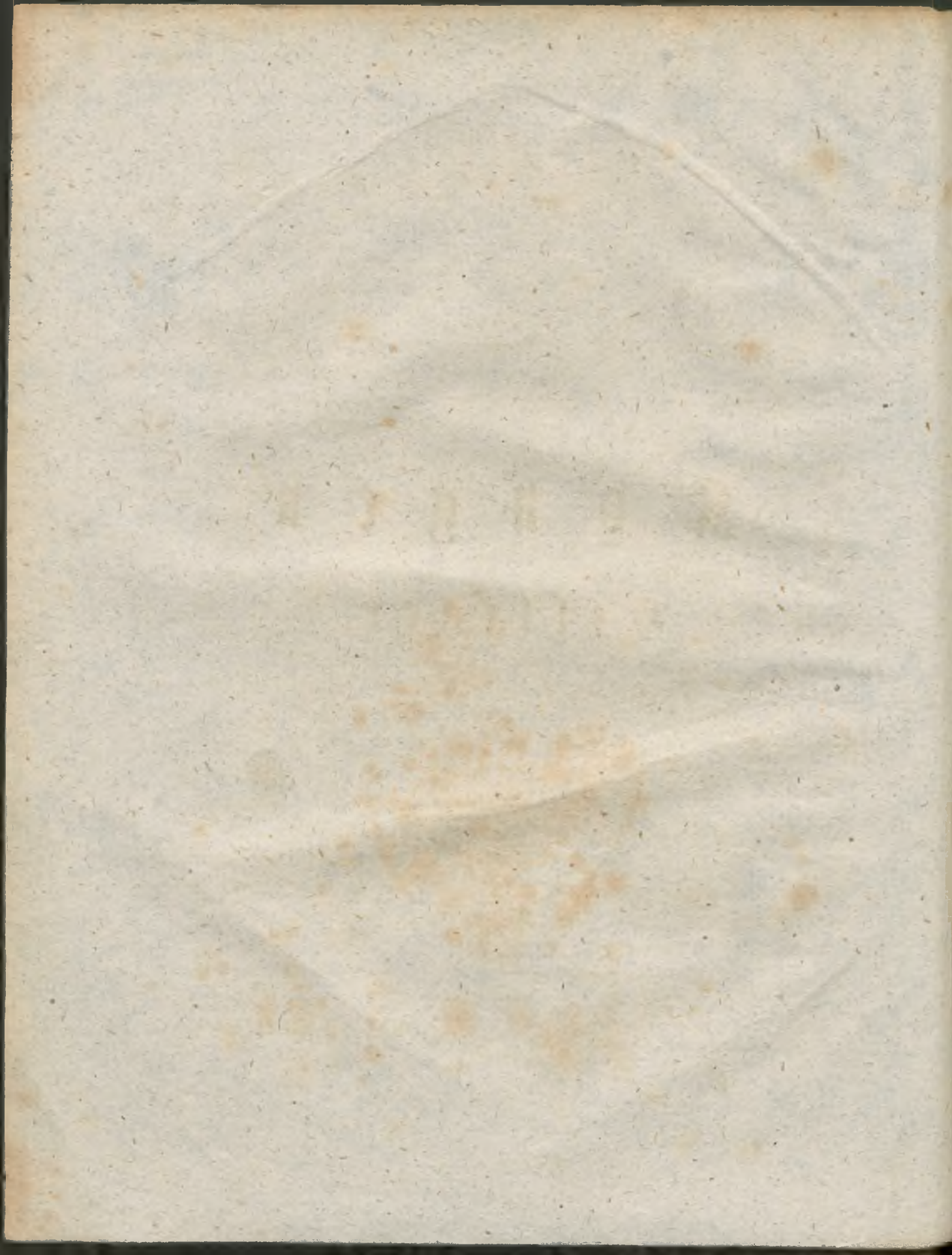
Trykt hos Hofbogenshæfterne N. Møller og Søn.





R o n g e n

S e l l i g e t .



Fortale.

Efterat det Kongelige Danske Selskab til den Nordiske Histories og Sprogs Forbedring i lang Tid, formedelst andre dets værdige Forstander, Etatsraad Jacob Langebek, paalagte Forretninger, havde ligget i Dvale, og ved hans dødelige Afgang 1775 var sat ud af al Virksomhed, sogte dets Medlemmer, især afdøde Geheimeraad Hielmstjerne, at faae det paa ny sat i Drift, og til den Ende indgave en allerunderdanigst Ansøgning om, at Hans Majestæt allernaadigst vilde aarlig forunde Selskabet af sin Kasse 300 Rdlr. til Belønning for en duelig Person, som kunde besørge det Danske Magazins Fortsættelse, hvorpaa de erholdte denne allernaadigste Resolution, at Hans Majestæt vilde til Belønning for en duelig Person, som de maatte selv antage til det Danske Magazins Fortsættelse, forunde dem en Gratification, som Han selv nærmere vilde bestemme, hver Gang en Tome af deres Arbeide blev overlevert.

Imidlertid indtraf det, at de Bærelser, som vare Selskabet forundte paa Charlottenborg Slot til at giemme sit Forraad af trykte og utrykte Sager, samt til at holde sine Samlinger paa, til andet Brug for det Kongelige Maler- Billedhugger- og Bygnings-Akademie behøvedes, hvorfor Selskabet atter saae sig nødsaget til at giøre denne allerunderdanigste Forestilling: 1.) Om de tvende kongelige Selskaber, nemlig Videnskabernes og dette Danske, maatte herefter vare uadskilleligen sammenfoiede, forbundne og forenede, dog saaledes, at det ene ikke indlemmes i det andet, men hvert ligesuldt beholder sin forrige indvortes Forfatning og Bestyrelses Maade. 2.) Om det Danske Selskabs Forraad og Eiendele, som desuden efter dets Love tilhøre Hans Majestæt, naar det engang reent skulde ophæves, maatte rummes og forvares paa det Sted,
som

som til Videnskabernes Selskabs Sager er bestemt, dog at hvert der haver sit Archiv for sig selv. 3.) Om det Danske Selskab maatte tillades at holde sine Samlinger paa samme Sal, som Videnskabernes Selskab, der ikkun samles hver Fredag, saalange det ikke skeer paa den Tid, Videnskabernes Selskab enten hidintil har bestemt eller herefter maatte bestemme til selv der at samles. Hvilke trende Poster allernaadigst bleve bevilgede med det Tillæg, at Hans Majestæt med synderlig Fornoielse anseer disse Bestræbelser.

Saa snart Selskabet havde erholdt denne Hans Majestæts allernaadigste Resolution, traade dets Medlemmer sammen og valgte til Forstander Kammerherre Peter Friderich Suhm, og tillige antog til Sekretair ved Selskabet Studiosus Bertel Christian Sandvig, en flittig og duelig Mand, hvis Forretning skulle være, deels at føre i Pennen hvad der skulle trykkes, besørge Correcturen samt Registeret til hver Deel af det Nye Danske Magazin, og paasee, at alt blev indrettet efter det Mynster, som høves i de sex udkomne Bind af det Danske Magazin, deels forrette hvad Forstanderen til Selskabets Beste maatte finde fornødent at paalægge ham, endog af de Ting, som efter Lovene paaligge Forstanderen, samt at føre Selskabets Regnskab.

Selskabet indsaae nu, at det første, som maatte foretages, var at igiennemgaae og ordne de det tilhørende Boger, Haandskrivter, Documenter og øvrige Sager, og besluttede derfor, at Sekretairen i Overværelse af en af Medlemmerne, som dertil veyelviis vilde indfinde sig, skulde foretage dette Arbeide, og derefter begynde at udarbeide Fortsættelsen af det Danske Magazin, hvilket ogsaa strax blev sat i Værk, og bragte bemeldte Studiosus Sandvig forend sin Dod det saavidt, at

de sex første Hefter af dette Bind bleve færdige, hvilke altsaa ere hans Arbeide.

Efter ovennævnte Studiosus Sandvigs Død saae Selskabet sig om efter en Sekretair i hans Sted, og valdt da Balget paa Registratør Jens Jacob Weber, som modtog samme; men som han strax mærkede, at der herskede en Uorden i dets Sager, at et og andet manglede, og noget derimod fandtes, som ikke var optegnet, tog han sig for at forfatte et ordentlig Inventarium over Selskabets Sager, og da det var færdigt, at udarbeide de sex sidste Hefter af dette Bind, som nu lægges for Publikums Dine.

Vi smigre os med det glade Haab, at dette vores Arbeide bliver optaget med samme Yndest, som de sex forrige Bind af det Danske Magazin, hvilket altid vil blive os en Spore til at anstrænge vor Flid desto stærkere og giøre os Umage for stedse at opsoge saadanne Stykker, som deels kan være nyttige og behagelige for Elskere af Alderdommens Historie, deels udbrede Lys over en eller anden Deel af Fædernelandets Oldsager, samt berige og forbedre Sproget med ægte gamle danske Ord og deres Forklaring.

Selskabets Lemmer.

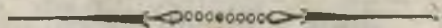
Selskabets Lemmer.

- Peter Friderich Suhm, D. K. M. Kammerherre og Historiographus, samt dette Selskabs Forstander.
- Frands Thesstrup til Mariager Kloster, D. K. M. Kammerherre.
- Adolph Gotthard Carstens, Ridder af Dannebrog, D. K. M. Geheimeraad, Directeur og Ober-Procureur i det Lydske Cancellie.
- Wilhelm Bornemann, D. K. M. Conferenceraad, Assessor i Høieste Ret og General Auditeur i Danmark.
- Christian Friderich Jacobi, D. K. M. Conferenceraad, Assessor i Høieste Ret.
- Friderich Adam Müller, D. K. M. Conferenceraad, Stempel- og Papiirs Forvalter i Danmark og Norge.
- Michael Treschow, D. K. M. Conferenceraad, og Assessor i Høieste Ret.
- Peter Uldall, D. K. M. Justitsraad, Vice-Borgemeester i Kiøbenhavn, Advocat i Høieste Ret.
- Niels Schytte til Lillesand i Norge, D. K. M. Justitsraad.
- Stephan Hofgaard Cordtsen, Ridder af Dannebrog, D. K. M. Conferenceraad, Vice-Justiciarius og Assessor i Høieste Ret.
- Holger Christian Reiersen, D. K. M. Statsraad og Deputeret i det Kongelige Danske Cancellie.
- Mads Fridsch, D. K. M. Justitsraad og Assessor i Høieste Ret.
- Skule Thorderson Thorslacius, D. K. M. Justitsraad, Rector ved den Latinske Skole i Kiøbenhavn.
- Rasmus Nyerup, Philosophiæ Doctor, D. K. M. Bibliothek-Sekretair ved det store Kongelige Bibliothek.
- Abraham Kall, ordentlig Professor i Historien og Geographien ved Kiøbenhavns Universitet, Assessor i Consistorium, Professor i Kunst-Historien og Mythologien ved det Kongelige Maler-Billedhugger- og Bygnings-Akademie.
- Jens Jacob Weber, Registrator i det Kongelige Geheime Archiv, Selskabets Sekretair.

* * *

Endnu have været i Selskabet, som ere bortdøde førend dette Binds Slutning.

- John Erichsen, K. M. Conferenceraad og Deputeret i Rentekammeret.
- Johan Samuel Augustin, K. M. Statsraad og Depeche-Sekretair i Generalis-tæts Collegio.
- Gerhard Schøning, K. M. Justitsraad og Geheime Archivarius.
- Christian Friderich Lemler, Statsraad og Sekretair ved det udenlandske Departement.
- Christian Eberhard Boss, K. M. Justitsraad og Geheime Archivarius.



Nye Danske Magazin.

Første Hefte.

I.

Efterretninger

om

Erkebiskop Aslak Bolt i Trondhiem.



J. N. T. 1818

Det er noget besynderligt, at denne mærkelige Mands Navn ikke engang nævnes i de sex hidindtil udkomne Bind af dette Verk, og at det, som man andensteds kan finde om ham, er saa lidet, at det langt fra ikke er tilstrækkeligt til deraf at kunne give hans Levnets Beskrivelse. Hans Familie, som i Følge et Brev, der siden indføres, synes at være uddød med ham¹⁾, er en af de ældste og ædelste i Norge, hvoraf mange forekomme i gamle Dokumenter fra Aaret 1325 af. Af et Brev, som siden skal anføres, sees at hans Fader, Iver Bolt, haver eiet Gaarden Gemblastadh i Nordfiord.

Det

¹⁾ Smidlertid forekommer dog i et Pergaments Dokument af 1489 i det Kongelige Geheim-Arkiv, en Amund Thorstenson af Samsale, der fører samme Naaben som Erkebiskoppen.

Det første vi i gamle Diplomata have fundet Aslak Bost nævnet, er i Aaret 1417, da han som Korsbroder eller Canonicus i Dpslo, Dagen efter Christi Himmelfartsdag, eller den 20 May, tilligemed Jon Eriksen, Korsbroder sammesteds, udstædte et Transcript af Wælborin manz Herra Gauthe Eriksens¹⁾ Riddaris Brev, hvorved han giver Aslak Asfilson at Netinghen, liggende i Mannadalen om aa Ughdom²⁾ Ved dette Brev, hvori han ifkun kalder sig Aslak Iversen, sees hans Segl, saaledes som det første af de her oven for i Kobber stukne, nemlig et gammeldags trekantet deelt Skjold, i det første Feldt en halv Lilie, og i det andet to Sparrer, med Omkrift: S. (Sigillum) ASLACI. IVARI.

Det følgende Aar 1418 blev han udvalgt til Biskop i Bergen, hvorefter han forblev indeil 1428³⁾.

1419 S. Luca Evangelistes Dag eller den 18 Octobr. folgte han til Erlig Mand Fogrim Ludunsen en ham tilhørende Gaard i Sokuarenom a Sogne, som Hr. Henrik, sordum Præst i Haghaslo havde givet ham, med Agre, Huus og alt tilliggende⁴⁾.

1420 var han her i Danmark, og underskrev da tilligemed Biskop Andbiorn af Hammer, Jonis Jacobsen Provst, Andres Jacobsen og Benedictus Pogwisk Riddere, som Forlover for 3000 Nobeles, hvilke Biskop Urne af Skalholt var Kong Erik Skyldig, og lovede inden Michelsdag at betale. Brevet er dateret: hia Westensfogh kirkiu i Lalande, loardagin nest firer Jonswaku, a xxxi are Nikis herra Eriks medt Gudz nadh Noregs konnings⁵⁾.

1427 Onsdagen for Midfaste Søndag eller den 12 Martii, udgav Algmundh Benktson sit Brev, hvorved han tilstaaer at være Værdelig Herre og aandelig Fader Hr. Aslak, med Guds Naade Biskop i Bergen, af ret gjeld Skyldig nyohundrat med goode oc gilde samfampne hallenske Skreidh (Stokfiske) oc eina tuo dron ketil, hvoraf han lover aarligen at betale de trehundrede, og hvis han imidlertid skulle dee, skulle Gjelden indtræves af hans Arvinger, samt alt hans Gods, løst og fast, hvor det end maatte opspærges⁶⁾.

Ved

¹⁾ Han var af Familie en Galtung, og nævnes meget ofte i norske Dokumenter.

²⁾ Dipl. membr. inter Magnana Fasc. LXXXV. no. 12.

³⁾ Catal. Episc. Bergens. Ms.

⁴⁾ Dipl. membr. inter Magnana Fasc. XXXIX. no. 25.

⁵⁾ Dipl. membr. Arch. Reg.

⁶⁾ Dipl. membr. inter Magnana Fasc. XXV. no. 12.

Ved denne Tid har han uden tvivl foræret til Lunde Domkirke en Efenbeens Reliquie-Kiste, som i Reliquarium Lund.⁷⁾ saaledes beskrives:

In pixide eburnea. super & subtus deaurata, cum numero apostolorum circumsculpta, quam obtulit. Dominus *Aslacus*. Episcopus bergensis.

De sepulcro domini. Item de sancta Sonniua virgine. Item pars mandibuli cum quatuor dentibus. de vno sanctorum martirum in Seilo. Item de sancto Thoma Cantuariensi Archiepiscopo. & martire.

Da Erkebisp Eskild i Trondhjem døde den 11 Martii 1428, blev Biskop Alak anden Dag derefter, in crastino Gregorii, igien postuleret i hans Sted⁸⁾ Af det Brev, som nu strax skal indføres, sees, at han dog ikke er kommet til Trondhjem, serend noget hen i det følgende Aar. Dette rare Dokument⁹⁾ indeholder en Fortegnelse over alt, hvad han som Biskop i Bergen har eiet, og giver den beste Oplysning i den Tids Huusholding, hvorvel man maa beklage, at deri forekomme endel Ord, som vi, uagtet al anvendt Umasse, slet ikke vide at forklare.

In nomine Dominj Amen. Saker þes at Þaroldin oc all þær-
olzlkin þing æru forgangelik, oc Menniskionna Minne er briofselikt, af þy at alt minaz oc eingte forgloma er Gudz signaðhe Naðh oc ey Menni-
skionna Snældheit. Huar fore wyrdhelighin Herra oc andelighin Fad-
her Biscop Alak i Bergwin, postulatus in archiepiscopum nidrosiensis
ecclesie, oc hans Capitulum samastadz, wordhu swa ofur einu, at þet
godz oc Hafsvor, sem han sielfuer met sik hiit til Trondeims fordhe, swa
oc þet sem sidhan kom met hans Swenom oc skipom, skulle skrifuaz i þueim
cyrographis, han ein nær sik hafuande, oc annan Capitulum, swa sem
her epter folgher: Anno Dominj MCDXXIX^o ipso die cathedre sanc-
ti Petri apostoli varo swa mang þing kommen til Trondeim vppa Biskups
gard, met vars wyrdeligr Herra Biskop Alak Swenom i einne Snæf-
io, sem heiter Clostar Løparen, ny af Eik met allom reidhsþap; oc i
andre, sem hæiter Catrin met allom reidhsþap: In primis ein lang lista,
oc var i henne swa mang þing: ij stoffo hoghinde¹⁰⁾ met set verk¹¹⁾ Stem

A 2

ij silke

⁷⁾ Ms. membr. Fol. 5.

⁸⁾ Catal. Archiep. Nidros. apud Benzelum, in notis ad Diarium Vazstenense. p. 244.

⁹⁾ Dipl. membr. inter Magazana Fasc. XIV. no 6.

¹⁰⁾ Benkedynner. Þaa Jislandsk kaldes en Benk endnu Stof. Høghinde er det endnu brugelige Ord Synde, af hvis Skrivemaade man maae slutte, at det kommer af þy, og betyder det samme som forhøyende.

¹¹⁾ Et nu ubekjendt Slags Udhyening eller Brodering.

ij silke hoghinde. Item ij sængt¹²⁾ silke hoghinde met hans Skiolde-Pækn. Item j orna gaat¹³⁾ swart sængt met silke. Item ij rodh ny silke hoghinde. Item j stof hoghinde af þet sama. Item iij ny hoghinde met sæt verk og met sylfuer. Item j krostaf¹⁴⁾ met sils Been. Item ein annor kista oc vare swa mang Þing i henne: In primis xij ny hoghinde wer met bokstafua. Item xij ny hoghinde met lebardhe¹⁵⁾ oc rodhleske¹⁶⁾. Item ij stora speghla. Item serdelis¹⁷⁾ eit Dusin hoghinde ny met rodh-laska oc hans Skiold. Item j dusin hoghinde met lybist verk¹⁸⁾ oc rodh-laska. Item j dusin hoghinde met rodhlass oc hwit lædher. Item j stoor Dyna oc ij adhre mindre, oc ij Hofdhalagh¹⁹⁾. Item en ein stoor kista oc vare swa mang Þing i henne: ij godh half stycke engis²⁰⁾ clådhe. Item i einom packa vj half stycke clådhe. Item ein stoor prozff²¹⁾ kista, oc vare swa mang Þing i henne: In primis j stycke clådhe rot amsterdamst. Item j swart amsterdamst. Item j halft stycke grat engis. Item j halft stycke swart hollanzst. Item j rot got engis. Item j blat engis vara clådhe²²⁾. Oc her vt af sende adhrnempr dr wydelig Herra Biskup Alac til Swerikis met Herra Wilkin sinom Capellan xviii half stycke klådhe at kopa met koper til kirckionna behof vppa husuona²³⁾ ofuer Sancti Olafs Skriin. Item ein kista, all beslaghen vnder oc aa met iarn, oc war i henne swa mang Þing: In primis ein Skinsæl ny af Bæfur.

¹²⁾ Sængt, synes at have nogen Overensstemmelse med det gamle danske Ord singlet, som forekommer i Riempoviserne, og betyder det samme som Kantet. Paa Tydsk kaldtes i Middelalderen Singel et Belte, udentviwl af det latinske Cingulum. See Helt Gloss Germ.

¹³⁾ Murna betyder endnu paa Islandsk overmaade, og altsaa maa vel dette Hynde have været overmaade got.

¹⁴⁾ Wispeffav.

¹⁵⁾ Udentviwl have disse Hynder været udsyede med Leoparder.

¹⁶⁾ Waaskee rød Leidsk Klæde, som i gamle Breve almindeligen kaldes leisk eller leisk. Thi at de have været syede af adskillige Farver Klæde, som de Wønderne endnu bruge, og som endnu paa Islandsk kaldes Laska, er neppe rimeligt.

¹⁷⁾ For saa selv, eller uden for benævnte Kiste.

¹⁸⁾ En Art Udsyning, som nu ikke er bekendt.

¹⁹⁾ Hovedpunder.

²⁰⁾ Engelsk.

²¹⁾ Dette Ord synes her og siden, ikke saa meget at betegne det Sted, hvorfra Kisten var kommet, som Waaden hvorpaa den var arbeidet. Waaskee det skal betyde indlagt eller udhugget.

²²⁾ Almindeligt Handelsklæde.

²³⁾ Denne Kuppel, Hvelving, eller hvad det har været, nævnes ikke hos Schjøning, i hans smukke Beskrivelse over S. Olafs Skriin og Helligdom. See Beskr. over Trondh. Domkirke. Cap. X. pag. 150 til 180.

fur. Item i stort rodt aelædhe sayn²⁴⁾ sængt met hwitte hæghra²⁵⁾ oc fodhrat met gult sæter²⁶⁾. Item i nyt aelædhe met hedhen stycke²⁷⁾ mit vtj, oc vmkring met gyllenestycke, oc fodhrat met rot sæter. Item i stort brunt aelædhe met ein kalf²⁸⁾. Item i grønt engis aelædhe. Item ein annor kista all bestaghen met iarn, oc var i henne swa mang Ping: In primis ein Otter Skinsæl²⁹⁾. Item i lædherlakan nyt. Item iij Engis aelædhe. Item i stort hwit engis aelædhe met ein kalf. Item i engis aelædhe ocj tæpidh. Item i pryjst kista, oc var i henne swa mang Ping: In primis xvij dukæ sprangadhæ³⁰⁾ glitadhæ³¹⁾ flamske oc top-pingæ³²⁾ dukæ oc alle nyie: Item ein liten kista oc er i henne swa mang Ping: In primis xij handclædhe met alla Handgerning oc all ny: Item xiiii Dyræ hudhe mantadhæ³³⁾. Item ij kistor var ther innau i foteclædhe³⁴⁾ kostelighit: Item xv bæinklædhe oc vare the xij ny. oc ij æru nokot hafd. Item ein ark med skjold oc er swa mokit i henne: In primis ij bolte³⁵⁾ met bleikt Lærept. Item j bolt med got obleikt Lærept. Item v par bleikt lakan oc vj alna langt hwort oc all ny. Item j par lakan nokot hafd. Item ein capella kista var þer vtj: In primis j pastorale j graduale notatum. Item j missale iij psaltare: Item j krostaf vttan stafuen. j mytra. j par sandalia. j par glosure³⁶⁾ Item j par rot messio klædhe med hedhenstycke oc godhe gulbordhe. Item j par messio klædhe

A 3

brunt

²⁴⁾ Sayn, er maaske Sattin, eller en anden Slags Silketoi.

²⁵⁾ Hæghra kaldes endnu en Hare paa Islandsk, saa at denne Kappe rimeligen haaver haat en Dord af hvidt Harekind, hvilket stemmer overens med den forhen antagne Bemærkelse af Ordet sængt.

²⁶⁾ Sæter, et Slags ubekendt Lø, maaske Taft eller noget saadant, da det ikkun forekommer at være brugt til Løer.

²⁷⁾ Hedhenstycke, er ubestrikt en almindelig Benaævneelse paa alle kostbare fremmede Løer, af Hedhen, langt borte, og Stykke, som i den Bemærkelse af kostbart Lø endnu bruges i Gyldestykke.

²⁸⁾ Kalf betyder i Almindelighed et Appendix, eller et mindre Stykke, som hænger ved et større. Den egentlige Bemærkelse paa dette Sted bliver vel en Hatte.

²⁹⁾ En Skindpels af Odderskind, ligesom forhen er nævnet en af Bæverkind.

³⁰⁾ Dette Ord menes at betyde spraglede eller i det mindste sribede, men maaske den egentlige Bemærkelse paa dette Sted bliver vævede i Lørværk.

³¹⁾ Glattede, saa at de have Glæds.

³²⁾ Maaske et nu ubekendt Sted, hvoraf disse Duge kunne have faaet deres Navn.

³³⁾ Bævede. Ordet er endnu brugeligt i Island.

³⁴⁾ Guldeppe.

³⁵⁾ Sammenrullede Stykker.

³⁶⁾ Glosure, Vænter.

brunt med store gulbordhe. Item i taga med crucifix af fiilsbein. Item i altarestein³⁷⁾. Item ij altare bruner³⁸⁾ annor sængt med sylfuer oc annor med hviit silke. Item ij roket³⁹⁾ Item ij corporalia hws annat af hedhen stycke oc annat af gyllenestycke oc per vare corporalia med af lærept. Item iij par costelighen liinklædhe. Item ij sma clokker. Item i stoor kamb af fiilsbeen. Item ein pryzzk lista er per vtj i bunadh⁴⁰⁾ v alna mindre en xl langer af gront oc rot sayn oc sprang⁴¹⁾ millem oc er per vtj iij bilete sancte Trinitatis. sancti Olauj oc sancte Sunniue⁴²⁾. Item eit mindre en xl stycke med sætverk til ein bunadh, hwart stycke iij alna langt. Item j tiel⁴³⁾ med rot sayn oc sprang xij alna langt. Item j bunadh med sayn oc sætverk xxiiij langer. Item iij sparlakon j rot. oc ij rodh oc grøn af sayn. Item j stoor arf. oc er per vtj j vndertielt med sætverk xxx alna langt. Item iij husbonadhe med sætverk oc met bilæt oc waterfarghen⁴⁴⁾. Item j husbonadh kostelighen med water farghe gul oc sylfuer. Item ein hoop⁴⁵⁾ med islænksom væskom⁴⁶⁾. Item ij stein-klædhe⁴⁷⁾ nokot haft. Item vij ny staal panzare oc ij lyre⁴⁸⁾ oc j blank plata⁴⁹⁾. Item j pækilhusua. Item ein pryzzk lista per er vtj ij psaltare. ein passionarius. eit pastorale. Item ein Kronica gestorum noricorum. Item ein antiphonarius de sanctis cum noua nota. Item liber reuelationum Birgitte. Item vnum breuiarium in duobus voluminibus

³⁷⁾ En slebet Steen til at indfatte oven i et Bære: Alter.

³⁸⁾ Hunder omkring Alteret, saaledes som Communicanteene endnu knæle paa.

³⁹⁾ Udentviul det samme som Stoa.

⁴⁰⁾ Et Betræk, Tapet. Ordet har ogsaa været brugeligt i Danmark, og forekommer tidt i gamle Testamenter og andre Brevskaber, hvor det gemeentligen skrives Bønedh.

⁴¹⁾ Her synes Sprang ikke at kunne betyde Striber, men enten Løverk, eller en anden Slags Zirater, hvorvel Løverk er rimeligst.

⁴²⁾ Disse norske Helgenes Portraiter paa denne Tapet, synes at bevise, at den er virket eller udsvet i Norge, hvor denne Kunst, ligesom i Danmark, tilførn har været i stor Flor.

⁴³⁾ Egentligen Telt, her udentviul Omhæng til den erkebispelige Stool.

⁴⁴⁾ Værdeligen Skilles her Sætværk fra Billederne, og den tillagde Esterretning om Vandfarver beviser, at disse Billeder ikke have været udshede, men malede. Skulde man ikke heraf, at Farven udtrykkelig kaldes Vandfarve, kunde slutte at Oliefarve da ogsaa allerede haver været bekiende i Norge? Eller kaldes Farven her saaledes til Forskiel paa den Farve, som kommer af farvet Garns Sammenvævning?

⁴⁵⁾ Hof er paa Islandsk en Kiedelkrog. Her forstaaes nok herved en Stok, hvorpaa

⁴⁶⁾ Omhængens eller Gardinerne være rullede.

⁴⁷⁾ Fontklæder, kaldtes i Middelalderen ligesaa i Danmark, og maaskee det Ord Steensfue, som ofte forekommer i Riempeviserne, har i Henseende til sin Oprindelse, nogen Overensstemmelse hermed.

⁴⁸⁾ Lyde paa Islandsk, Luur paa Dansk, et Horn til at blæse i.

⁴⁹⁾ Udentviul et lidet Skiof.

luminibus cum notis. Item compendium theologicæ veritatis. Item unum breviarium per totum annum secundum modum Bergis. Item textus Boecij de consolatione. Item summa virtutum. Item sermones dominicales Jacobi de Voragine. Item vj deker tyyst per-man⁵⁰⁾ Item vj stoor sylsbuen⁵¹⁾ horn. ij floor⁵²⁾ oc eit vadherhorn sylfuerbuen oc forgylt. Item ein stoor ny pryyst kista oc var per vtj textus Britonis. Item j stok hoghende af silke. Item j ny bryggio katil sem taker xiiij tunnor. Item viij koper kannor, ij stora oc sex sma. Item xij tinkannor stora oc sma oc ij halfkannor. Item vij tinstauy laug⁵³⁾. Item ij smorfat med fotom oc af Tin, ij almusfat af Tin. Item halft dusin stoor tinfat. Item j dusin met stoor tinfat. Item ij dusin nakot mindre af tin. Item ij dusin en mindre tinfat. Item en j Dusin a sama matu oc all af Tin. Item ij dusin engis Tinfat. Item j litet Dusin af sama slag. Item iij par nye Tinstaska hwort storre en annat. Item j par Staalsaska med Stoop. Item ij par stora ladhersaska. Item jpar nokot hafde. Item j dusin Kolgryter sem hwor staar i adhre. Item ij pannor oc ij sotagrytar. Item ij morteer med stempla. Item vj koperstaka. Item v kostelighen vatyskaar. Item iij kosteligha Mullogher⁵⁴⁾ med buler. Item vj vaskar. Item iij Mullogher. Item j Blodhepanna. Item j Barfru bilete oc ein tassa af Marmorstein. Item ein annor Tassa med varfru oc Sancti Nicolai bilatum. Item j Sancti Olafs bilate. Item ij stora hornlyktor. Item iij Messingy Lyktor. Item xij stoor rodh fat. Item v ferghat stoor fat. Item ij forghar fulla met rodh fat vttan hwit fat. Item viij fat iarn. Item iij Skippund bly. Item xviij stycke myol ij tunnor hweite myol. Item j sak Humbla. Item ij tunnor Hvalspæk, Item ij kostelighen pryyst Bord. Item ein ferghadh kista vel iarnadh oc var per vtj j bordha til eina casulam. Item ein Kalik. Item ij pund Nokilse. Item j kostelikt Skat-Pasuel. Item mang annor sma Ping. Item eit Bradhsynt. Item iij tunnor tyyst Salt. Item j Ladike med xxx rodh fat.

(Her

⁵⁰⁾ Pergament.⁵¹⁾ Solvbeslagne.⁵²⁾ Disse Klær synes efter Sammenhængen ogsaa at have været brugte som Drickekar, men vanskeligt er det at sige, af hvad Dyr de have været. Hummerklær, endskjønt de ere store nok, tør man her vel ikke tænke paa, da man ingen Esterretning finder i Widbelalderen, at de nogetid ere brugte hertil. Naaskee herved forstaaes Drucklær, som endnu forekomme beslagne og brugte til Lyfslager.⁵³⁾ Fogge til Tin-Kander.⁵⁴⁾ Vaskekar af udbuklet Arbeide.

(Her er i Originalen ladet Rum til to Linier.)

Item Stwa mokit hafde firnemde werdugher Herra Biskup Aslac med sit til Trondeim pa sem han forst kom ij swart sylf belte forgylt. Item iij lindar⁵⁵⁾ vppa bordhur langa oc val beslaghna ij forgylta oc i oforgylt. Item ein grøn Linde beslaghen oc forgylt. Item eit forgylt Sylfkors. Item eit kors af got nobila gul oc med dyre Steina sem vægher viij oc xxx swara nobila. Item eit mindra gul Kors sem vægher ein swaare nobel oc xx. Item xiv fingergull med saphir steina sem vægha ix swara nobila oc xx. Item annor gulfingren med Dyaat⁵⁶⁾ oc Smaragdha sem vægha v nobila oc xx, somma vttan Steina. Item vi sylf Stoop. Item iij nobila oc femtio. Til ytermeire Beuising oc Stadfestelse at swa er sem for skrifuat staar settom wer Biscop Aslac wart Secretum oc capitulum vart sit Secretum fore petta bref sem skrifuat var i Stadh aa Dagh i oc Alare sem for segher.

Det første Segl under dette Brev er Biskop Aslacs, medens han endnu var Biskop i Bergen, og er foran i Kobber forestillet. Midt paa sees Jomfrue Maria med Christus paa Armene, under et Ciborio, og ved hver af hendes Sider en Helgen, hvoraf den første nu er forslidt og ukiendelig, men den anden skal være St. Johannes Evangelist. Under Jomfrue Mariæ Fødder sees Biskoppens Vaaben, et deelt Skjold, i det første Feldt en halv Billie, i det andet to Bieller. Omskriften er: Sigillum ASLACI. BOLT. EPISCOPI. BERGENSIS. Af dette Segl erfares, at de Bolters Familie i sit Vaaben har ført ligesaavel Bieller, som Sparver, og at man altsaa ikke kan være vaersom nok ved at hense på gamle Adelsmænd til visse Familier, naar man ingen andre Hielpemidler har end allene deres Sigiller. Man seer ellers af dette Brev, hvor stor Overdaadigheden allerede den Tid var, endog hos den geistlige Stand, og hvor elendigt det da stod til med Bibliotheker og Værdommen, da endog Erkes Biskoppen i Norge ikke eiede en Bibel eller nogen classisk Skribent, undtagen Boetius. At han ellers i dette Aar er blevet consecreret, vidner Hvitfeld⁵⁷⁾.

(Fortsættelsen følger i næste Heste.)

⁵⁵⁾ Livbaand af Læder eller Uld, kantede med Border.

⁵⁶⁾ Diamant.

⁵⁷⁾ Bispeskrøn. pag. 110.

II.

Kongelige Breve og Befalinger til Christopher Walchendorff fra 1558 til 1600.

(Af Originalerne i Selskabets Arkiv.)

1.) Om Gudi Norwegers Gield til Herman Kræmer 1558.

Christiann thenn tredie mett Gudh naade Dannemarcks, Nor-
ges, Wendis oc Gottis Konningh ic.

Wor gunst tilforrn. Wiidt att huez thenne Bressuifer Herman Kræmer,
Borger wdi Lubekc haffuer seg for os att beklage om nogen gieldt Gudi Nor-
neger skulle bliiffue hannom skyldig haffuer thu aff thene hans Indlugthe Sup-
plicas att forfare oc handt selff eller hans fuldmegtige teg ydermere ther om Verets-
te landt. Thij Bede wij teg oc wille att nar forscreffne Hermann Kræmer
Eller hans fuldmegtige teg mett thenne wor Schriffuelse besøgenndis worder att
thu tha er hannom behielpeligen ther wdindenn Szaa att han maa bekomme
huif forscreffne Guude Norweger eller hans arffuinge hannom mett Rette-
pligtuge ere. Hermed scheer wor willie Thij ladet thedt Ingennlunde Befalenn-
dis teg Gudit. Schreffuett paa wortt slott Kiopnechaffu thenn vij dag maij
Mar ic. Mdlviij. Vunder wortt Signett.

Udskrift:

Ossz Kuskelige Erlige Oc welbiurbug Christopher Walchen-
dorff wor mandt Thiener Oc Embizmandt paa wortt Slott Bergenn.

2.) Om Kongens Gield til Henrik Num at betale 1574.

Frederich thend Anden Med Gudh Naade Danmarcks Norgis
Wendis och gottis konning ic.

Wor gunst tilforrn. Wiidt att thenne Bressuifere Hendrich Num, Bor-
gere ther vdi wor Liebsted Kiopnechaffu, haffuer berett for Os, att hannom skall
reste och tilcome af Os nogen penninge for Allchonde Siidenthsig och andre ware

I. Bind. I. Hefte.

B

wij

wij vdi forledenn sende aff hannom haffuer bekommit Och End dog hand thiit och Office haffuer fordrett ther om hos Os, och wor Kenthemester haffue haft Besfalling paa att skulle hannom afflegge, haffuer han dog thil theß imhed kunde bekomit, huor Offuer hand Beclager sig, att were komen thil Adhers, Och om thro och loffue, Saa hand en thiid lang haffuer maatt werit fran hus och hiem, Es ther som hans Suplicans therom formelder wij thig her hos tilschicker, Tha paa thet hand Siig Icke med Willighed skal haffue att beclage, Bede wij thig och wille, att naar forscreffne Hendrich Mune thig med thette wortt Bress besogendis worder, thu tha strax foretager hues Regenshaft, Os och hannom Emellom er, Och ther som thet befindis, att wij ere hannom noggit skyldig, thu tha paa were wegne behaller os tilfreds stiller hannom, huis hannom med rette her, Saa wij en gang for alle maa bliffue hans Klagemall och Offuerlob quitt Ther med skeer wor wilge, Schreffuit paa wortt Slott Friderichsborg thend xiiij Julij Aar 16. Mdxlviii. vnder wortt Signett.

Friderich.

Udskrift:

Os Eskelig Erlig och Welbyrdig Christoffer Walchendorff
Thiill Glorup, Wor Kenthemester.

3.) Om Tommer, Deler, Brandjern og Jernringe at forsende
til Friderichsborg Slot 1575.

Friderich thend Anden 16.

Wor gunst tilform. Wiidt att wij nu haffue afferdigitt wor Tommermandt theme Bressuifer Vallher tiidt wdtiill Byenn att skulle till wort Behoff ther wdtihage nogit thommer och Deler, tiill ett planckenerk wij her sammesteds achte att lade opfette Thi Bede wij thig och wille Att du erst forscreffne wor Thommermandt paa wer wegne behielpelig att huor nogit Thommer och deler ther wdi Byen er tillfangs Att hand thett maa bekomme Och huis hand tha till wort Behoff wdtihager att thu thett paa wor wegne betaler, Wij sticke tig och her hos maall paa thuende Brand-Jernne huilcke skulle gioris saa lange som maallit er och saa hene paa foderne som skortit er paa forscreffne Maall Sammeledis ett munster aff nogle Ringe huor aff wij wille haffue $\frac{1}{2}$ M. Bedendis tiig och wille Att samme Brandierne och Ringe lader giore vdi Smedien thor for Slottit Och nar the er ferdige att thu themum tha strax uforsommelig hiid forschicker Saa the medt thett allerforste Kunde wer her tiillstede Ther medt skeer wor Wiisye Besalendis

Iendis thig Gudt, Schreffuit paa wort slott Frederichsborg thend xxvj dag
Martij Aar 16. Mdxlxxv. Under wort Signett.

Friderich.

4.) Om to Gade Embst Æl at forskrive 1575.

Friderich 16.

Wor gunst tilfornu. Wij Bede wij thig och wille Atthu strax lader bestille Dß
wdj Lybeck eller Andennstedt, thuo Gade Embstli thet som serß och retth godtt
er, Och thet siidenn strax forschicker hiid tiill slottitt Naar thu thedit laund be-
komme, Ther Medtt scheer wor wilge Befalenndis thig Gud Schreffuit paa
wortt Slott Frederichsborg thend xxvj dag Martij Aar 16. Mdxlxxv. Under
wortt Signett.

Friderich.

5.) Om nogle Gasaner, Hamp og Jernringe at sende til
Friderichsborg 1575.

Frederick 16.

Wor gunst tilfornu. Wiid Att Dß Ellffelige Peder Dre wor tro mand Raad
och hoffmester haffuer giffuit och forschritt os mett v eller vi Gasaner, som en
hollender quinde ther wdj Byen, haffuer wdj forueering. Huorforre wij nu
haffue afferdigitt theme bressuifer, Hans Birkhen thiid tiill Byen samme
Gasaner, lessuendis att schulle hiid soere, Thj Bede wij thiig och wille, attu
lader forsaeere hoes huem samme Gasaner fundis, Och ther aff v eller vi hiid
med forscreffne Hans Birkhenne lader forskicke, Sammeledis bede wij thiig
och wille, attu hiid strax forskicker ii schippand hamp, Och tiillfiger Mester
Giertt Vefestober, att hannd ennu stober os en ii. M. Ringe, tiill worre
Tachduge, epther som the woere hannd seniste giorde, Thermed schier wor will-
ge, befaledis thig Gud. Schreffuit paa wortt slott Frederichsborg thend 4
dag Aprillis Aar 16. Mdxlxxv. Under wortt Signett.

Friderich.

6.) Om et Fad Embst Æl 1575.

Friderich 16.

Wor gunst tilfornu. Wij bede thig och wille, Att thu strax Anscendis thette
wortt bress, forskicker tiill Dß med thette Duds, ett sad Emstell, Saa att hannd

Wforfømmeligen thet med framkommer, Thet med gier thu of till wilge, Besfallindis thig Gud. Schriffuit paa wortt Jagtshus Affuensk theend 24 dag Julij Aar ic. Mdlxxv. Wnder wortt Signett.

Friderich.

7.) Om Mogens Pedersens Forleninger i Norge at taxere 1575.
Friderich ic.

Wor gunst tilforrn. Wij Bede thig och wille Att thu nu strax lader Sette och Taxere for en Aartlig Affgift the forleninger udi wortt Riige Norge, som Moens Pedersen Siist haffde, Saa att baade wij kunde haffue thet nogit aff, och hand ehennem bekomendis worder, och thet med kannad tilkomme, Och att thu same Thar Of strax med thet forste udschicker, Thet med skeer wor wilge. Besfallindis thig Gud. Schriffuit paa wortt Slot Frederichsborg thend xxiiij dag Augusti. Aar Mdlxxv. Wnder wortt Siignett.

Friderich.

8.) Om noget Engelsk Klæde og Kævestind 1575.
Friderich ic.

Wor gunst tilforrn. Wij bede thig och wille Att thu strax hiid forsender til alne Rett Engelsk aff thet slags thu nu sienniste hiid forskickit; Och thet lader Offueranttuorde Jorgenn Muncck Keensmaud her sammesteds till Hanns Lynckow och hanns themmermend, Tesligiste att thu forskaffer wor Wundmager Christoffer, Saa mange Kæfue, haand behoffuer, till att fodre vore drenge tiorteler med. Att the med thet forste kunde bliffue ferdige. Thet med gier thu Of till wilge, besfallindis thig gudt, Schriffuit paa wortt Slot Frederichsborg, 30 Octobris Aar ic. Mdlxxv. Wnder wortt Siignett.

Friderich.

9.) Om Orlogsskibe at udruste til Øsel 1576.
Friderich ic.

Wor gunst tilforrn, Wnd att effter som thu underdaniqst lader giffue off tilkiende, Och seer for gott ahn, Att ett more Orlogsskibe bleff tilrustit, att fellige wore Hoffbindere som skulle till Øsel forsendis, Tha lade wij off thet saa effther thit betenckende Naandigst besalde, Och ere tilfredz, Att Koffuen thet till brugis,

brugis, Saa hoffstuderne sielf therpaa kunde were, Vedendis thig och wille, Att thu bestiller Att samme skib med thett første bliffuer tilfydt, Telligiste att the andre skuder och skibe som theerris heste och folck skulle føre, och i liige maade bestillis, Med ald huick anden deell som med thennom till Øhell schall forsendis, Saa att altingist med theris afferdinge kannd were rede, till Sancti Laurentij dag først kommendis i thett allerfienneste, Och the tha wiss kunde were Segelrede; Som thu och lader off forstaa, att kunde finde Raad till the thuo Moneders besoldinge paa forserffne hoffstudere, offuer the fire Moneders besoldinge thennom alrede fornøyes, The bede wij thig och wille, Att thu samme tho Moneders besoldinge forsticker till Øhell till Frederich Gross, Att naar the fire Moneder ere forlobne, hand thennom tha the tho Moneder kand bethale, Thu wilt her med altingist bestille, Saa inthett bliffuer forsømmitt, Och the thett første Mueligt er kunde komme affstedt. Thermed gier du off synnderligen till wilge, Befallindis thig gude. Schreffuit paa wort Jagtthuss Scrup thennd 23 Julij Mar 16. Wdlyxyj. Wnder wort Siignett.

Friderich.

10.) Om Proviant at forsende til Øsel 1576.

Friderich 16.

Wor gunst thillsforne, Wildt at epther som wij ere til sinndg, att lade Anrette en Commis aff Penninge, Fetallie, Klede, Arrasch, og Anden uotturfft, For wore Hoff Junkere och Knechte, Som skulle ligge vdi Besettning Pa wort Slodt Arnsborch, Och wij thillsforne haffue schreffuit thig thill, att thu skulle were Fortenct vdi, Att Blij och Forschaffe thid, Haffre, salt, Smor, Flesch, mallt och Anden Fetallie, Som thennom skulle giiffuis vdi Commissen, Thaa Bede wij thig enndnu och wille, Att med samme Proviant, Penninge och Commisse, wilt bestillitt Saa huis deell thetthit behoff gioris, med thet første Fremkommer, Och theraff siige Forraad Fororddenis, Att Husitt ick skulle liide ned theroffuer, eller wnder Knechten skulle opuectis nogen Wlydighed, Sammeledis bede wij thig och wille, Attu Forschriiffuer, och offuer forschreffne knechte thillschicker en goed Ferstandig duelig karll, aff the heuidkمند wij holde vdi Marß besolding, Som kannd haffue gehoer offuer thennom, Att ther ick Annstiftes nogett myteri, De effterdi wij haffue for godt annseet, at lade sibe Sonneborig Slodt, Och thertill behoff gioris Een eller 1½ lest krud, at Fundamentitt stett kand opplastis, och ick en anden tiid Kommer Fienderne thill fordeell. Thaa bede wij thig och wille. Attu i Liigemaade, met forschreffne

schibe, som thiid schulle med Fetallj forscreffne Krud forsender. Sameledis bede wij ihig och wille, Attu strax bestiller, Att en the Galleig och Pincker som ere wdlebenn wdj Soenn, stedke bliiffuer wnder Hsll liggendis, thill Sancti Michels dag, Paa the steder behouff gieris, Paa thet att Rykenn met Espinge eller schuder ick schulle giore nogit hastigt indfald, att affbrende huis Korn och Affgrøde Paa marcken staar, Och med huis anden deell thiid schall Forsendis, Att ther ick tagis nogen Forsømmelse fore, Effter som thuw wiidst macht paa ligger Thermed schier wor willge ladenndis thet ingenlunde. Schreffuit paa wor Gaard Sophiehollm, thend ij dag Augusti Aar epther Christi Fødhell Wdhrvj. wnder wortt Signett.

Friderich.

11.) Om Senep at kiøbe 1576.

Friderich xc.

Wor gunst tilforn. wiidt att wij are kommen i forfaring, att wære mögen nnesten for haanden ther wtij wor kiøbsted Kobenhaffu, Thij bede wij tiig oc wille att thu strax forfficker hijdit till wortt Slott kraagen allit then muesten, ther i Dyzenn er att bekomme, saa han wisseligen er her met aller forste ahuseendis huess macht off ther paa anliggendis er, huor till wij of oc wisseligen tilforlade, Schreffuit paa wort Slott kraagen then xx dag Septembris Aar Lxxvj. Wnder wortt Signeth.

Friderich.

12.) Om Pros Laurikens Forleninger i Norge 1576.

Wor gunst tilforn, Wiidt att of Elskelge Prof Laurikenn wor Maand och thienner, haffuer laditt berette for off, huorledis haund Anno 71. Bless forordinerit och satt till Laugmand paa Stegitt wdj Nordlandene wdj Norge, Och siiden ther sammesteds fran thennd tiid Ind till forgangitt Aar 76. forestaaitt samme Befallinge. Och beklager, att till forscreffne Laugstoell, ick ligger nogen Renthe, wdenn alleniste thienden aff . . . offuer Findmarcken och nogle andre Leene Nordenn for Trondelagenn, som aff arrilds tiid haffuer ther tilliggitt, Och thend tiid Jenns Pederksen, som war Laugmand for hannom, Bless for sin wbillig handell affsatt, Er samme Renthe kommitt ther frann, och aff Leensmendene Marligen paa wore wegne opborenn och fordt till Regenschaff. Saa hanns Rettighedt ther offuer er hannom forkortthitt och hand inthett haffuer
belom

bekommitt till sin vnderholdinge, Men inidertid haffuer satt seg vdi gieldt, Begerendis ther fore paa thett vnderdanigst, At wij hannom med nogett ther emod wilde betencke, Och enthen vnde hannom Gimsøe Closters Kenthe, som ligger vnder Brakbergkleenn. Eller och Naabogelagen som ligger vnder Nedes leenn, paa nogen aar, Tha effterthij os om thennd handell icke aldelis er witterligt, Bede wij thig och wille, Att thu ther om forfarer Leyligheden och sidenn strax med thett første tillskriffuer os ther om ald bescheedt, Ther med gier thu wor wilge, Befallendis thig gud. Schreffuit paa wortt slott Frederichsborg thennd 12. Nouembris Anno 16. Mdxvii. Wnder wortt Signett.

Friderich.

13.) Om Michel von Muche, Pouker, at forskaffe frit Huus 1577.

Friderich 16.

Wor Sonderlige gunst tilforn, Wüder att thenne Bressuifere Michel von Muche, som staar paa Redeltromen, haffuer berett for Os huorledis han icke haffuer mere thill aarlig Besoldinge end thi daller, Och thennom maa hand aarligen wdgiffue thill Huslene, Thj bede wij etther och begiere, attj bestiller thett saa, att forschreffne Michel von Muche bekommer etr huß eller woning ther vdi Byen, naar noggit ther samesteds ledigt bliffuer Thermed skier wor wilge Befallendis etther gud. Schreffuit paa wortt Slott Kroneborg thennd xxxi Januarij Aar 16. Mdxvii. Wnder wortt Signett.

Friderich.

Udskrift:

Os elskelige Erlig och Welbyrdig Christoffer Walskendorff thill Glorup, Wor mand, Raad och Kenthemester.

14.) Om Manglerne i Eggert Ulfelds Regnskab for de to forrige Aar 1577.

Frederich 16.

Wor synnderlig gunst tilforn. Wüder at oss elskelig Eggertt Ulfeldt, wor Mand, thienner och Embikmand paa wor gard vdi Roskilde, haffuer vnderdanigst ladert giffue oss tilkiende, huorledis i haffue giort ham in noget Mangell vdi hans Regenschaff, Forst, for at hand Anno 75 och 76. schall haffue giffuit nogen Arbeids folck paa Walsogaardt iij Marck vj s. till Kostpenninge
om

om wgen effther som monthenn tilforrn gick, Och j icke will giere hannom gott vden iij Mark paa huer person om vgen, Ther nest for att hand haffuer laditt indschriffue vdi Regenschaff, for wore wiildskotters, wedemandh, och andre wore folks vnderholdinge, som haffue weritt ther paa gaarden, iij $\frac{1}{2}$ Mark som for gick, for huer persons vnderholdinge om vgen, Testligiste for att hand haffuer laditt Indschriffue forrn vdi berthallinge for forschreffue soldis fortheringe, huert pund for xiiij Mark, som for gick, huilchitt j icke heller meen Rett att were, Och schall belebe seg lxxvij $\frac{1}{2}$ Mark, som j meen off formegitt att were paaregnitt, effther som Monthen nu gaar, Sammeledis schall were giffuitt Senerin glad paa walsogardt j pund biug, for att hand haffde vmage med the arbeidhfolck, som wed i $\frac{1}{2}$ aar tiid, arbeitett ther sammestedd. och forschreffue pund biug ochsaa vdi Regenschaff schall fundis udschreffuit, huornedi och meen off att skee for kortt, Tha efftherbij forschreffue Eggert Blfeldt off nu paa thet vnderdanigst haffuer laditt besoge, Begerindis att forschreffue mangeler hannom vdi hans Regenschaff matte gott gioris, haffue wij hannom thett effther hans vnderdanigst begieringe, paa thenne gang Naadigst beuillgitt, Bedindis ether och begiere, attj forschreffue Eggert Blfeldt samme mangler vdi hans Regenschaff giorer gott, Och therfore paa wore wegne quitterer. Ther med gior j off synderligen till wilge. Befallendis ether gud. Schreuit paa wort stott Frederichsborg 23. Februarij Anno ic. 1577. Vnder wort Signett.

Friderich.

15.) Om Skibe at fragte til Nsel 1577.

Friderich ic.

Wor synderlig gunst tilforrn, Wii bede ether och begiere, Attj med thett allerforste, wille bestille och frachte Skibe, som kunde lebe till Nsel, Och ther aname me wor hofffindere med theris solck och heste, Och thennom fore ther frann, Och ind ther for Byenn, Saa the med thett fordeligste kunde komme paa Reig henn. Paa thett forschreffue wore hofffindere icke schulle haffue thennom att beklage emod hues tilfaffuen wij thennom giortt haffuer. Ther med gior j off synderligenn till wilge. Befallindis ether Gud. Schreffuitt paa wort stott Friderichsborg 12. Martij Aar ic. Mdxrvij. Vnder wortt Signett.

Friderich.

16.) Om therrependinge paa thennom som skulle wd; med Cur-
fyrsten ic. 1577.

Frederich ic.

Wor synnderlig gunst tilforrn, Wij bede ether och begiere, Attj strax wille lade giffue thennom aff wortt Canklj, som schulle selliges med the penninge paa thenndt Keigse wdenn Riigett, Nottorffige therrependinge bode paa thennom stelff och theris solck, saa och hueß behoff will gioris till wore Rustwogne heste paa samme Keigse. Tseligiste attj och lader forneye wogen suennene och theris drenge som schulle med wore Rustwogne paa forschreffne Keigse, kostpenninge paa thre Moneder, Saa the med thet forste kunde komme paa Keigseenn, Samreledis bede wij ether och begiere, attj strax wforssammeligen wille forsende hliid til flottet iiii secker Humble, iiii tonner Tenneborg saltt, och iiii tonner smør, Saa och vj thennder thraun. J wille och bestille Att the frann med thet forste hiid senndis tho skuder fulde aff hør, som dagligenn beheffuis her att paaholdis. Thermed gior J off synnderligenn till wilge, befallendis ether Gud. Schreffnutt paa wortt Slott Kroneborg thennd 31 Martij Mar ic. Mdlxxvij. Under wortt Signett.

Friderich.

17.) Om skiff att fragte till gullandt epther huggen steen 1577.

Frederich ic.

Wor synnderlig gunst tilforrn, Wiider eptherthj wii nu storligen trenger till thennd gullandsche Steen, som forleden winther bleff bestillitt, och forfare att thet senisten er komet ett wore skibe fran mett thenmer, Tha bede wij ether och begiere, Attj nu strax samme skib igien lader vdfetaltie, och wforssammeligen afferdiger thiid hen egien, befallendis Skipperen att hand aff samme Sten indthager, saa megit hand kand fere hiid tilbage. Thistigiste Attj thiid hedenn afferdiger att hente aff samme Sten, saa mange andre Skibe, enthen wore egne eller frachte schiibe, som j kunde wdj kiopehaffun, Malmoe eller Andenstedt bekomme, epther som ether tilforrn er paalagdt, Saa och attj bestiller att wii bekomme mett thet allerforste the Rønder som skulle hiid, ansehendis att thet nu lang thiid ingen, icke heller med thet sidste skib ere Ankomne, huormed J nu aldeis ingen forsomelse wile tage effhersom wij ether naadigst tiltroer Ther med skeer wor wilge och Befaling. Befallendis ether gud. Schreffnutt paa wortt Slott kronneborg thennd xxiii dag Aprilis Mar ic. Mdlxxvij. under wore signet.

Friderich.

18.) Om huede miel oc Rug miell til barhællit 1577.

Frederich 12.

Wor synderlig gunst tilforrn. Wi bede ether och begiere attj bestiller wdj for-
raad, huis thet icke sfeed er en thre lester godt huede mehll, Thistigiste thre
eller fire lester tyffe Rugmehll, att thet kand ligge till rede nu strax till Wars-
sellit mand skali brugitt. Ther med scheer of synderligen till wilge, thi thager
her ingenn Forsømmelse fore. Besfalendis ether gud. Skreffuit paa wort
slott Frederichsborg thend ij Maij. Aar 12. Mdlxxvij. Under wort Signet.

Friderich.

19.) Om hertug Hanses vdquitting 1577.

Frederich 12.

Wor synderlig gunst tilforrn, Wiider att hogborne forster hertug Wlrich aff
Meckelborig wor kierre fader, og hertug Hans aff hollsten theend Eldre wor
kierre faderbroder, erre tillfndz nu strax wdj Morgen eller offuemorgen, att
lade therris beste affgaa till Roskylde. Thi bede wij ether och begierre, attj
lade thennum wdquittere aff herbergene allestedz och huad the haffue forterid,
Och lader ethers wise bud omgaae, och tillfige, att the Ingen pendinge anam-
me for hues hoer thennum forterid er, Thermed skier of synderligen till wilge
Besfalendis ether gud. Schreffuit paa wort slott Kroneborig theend 1 dag Ju-
nij Aar 12. Mdlxxvij. vnder wortt Signet.

Effter kon. Mz. egen besalinge.

20.) Om jern oc steenkuldt at sende til fredericksborg 1577.

Frederich 12.

Wor sonderlige gunst tilforrn, Wij bede ether och begiere, attj strax anseend-
dis thette wortt Bress forschicker thill wortt Slott Friderichsborg. x. Lester Steen-
kull, viij. Skippund Stange-Jern, och iij. gode Smede-Swenne, saa for-
schreffne kull, Jern, och Smedeswenne med thet aldersforste wforsemmeligenn
kunde were ther thilstede. Thermed skier of synderligen thil wilge, Be-
fallendis ether gud. Schreffuit wdj Esperum theend xxij dag Julij Aar 12.
Mdlxxvij. vnder wort signet.

Friderich.

21.) Om the galleyer att forbedris, som wore i westerboen 1577.

Frederich 12.

Wor synderlig gunst tilform, Wiider att effther som i vnderdanigst giffuer tilkiende, att the thuende Galleyer, som ware vdi Westersboen, ere egien hiems kommen, och att the ere möggitt lack, saa thennd eene endeligen will hielpis, och tagis paa Landt, och att thennd andenn och will driffuis och shes, ferend the kunde komme vd egien, Tha bede wij ether och begiere, Attj wille befillie, att begge samme galleyer strax bliffue afftackelitt, och att ther siidenn hielpis och tilshes hues ther paa behoff gioris, saa att the paa foracritt aldelis kunde ferdig were. Huad och thett skib belanger som schall till Erich Muncck med settallie, Krudt och skibsfolk, bede wij ether och begiere, Attj affnuorligen wille besordre, att thett vden all forthog maa afferdiges, och komme ther fran paa Reigboen. Thermed giör i oss synderligen till wilge, Befallinndis ether gud. Schreuit vdi Anduordschouff Closter 27 Septembris Aar 12. Mdlxxvij. Vnder wortt Signett.

Friderich.

22.) Om the Lybskis Inuentarium paa Borengholm att bettalle 1577.

Frederich 12.

Wor synderlig gunst tilform. Wiider effther som the Lybsche efftherlode Os nogett aff hues Inuentarium the haffde paa Hammershus slott, som till Os Elskelige Mandrup Parsbiere wor Mand och thienner er offuerandruoritt, och schall were worderitt wngeserlig for iije Daller, och the nu om theris bethalinge haffue ladett anholdt; Tha bede wij Ether och begiere attj lade forfare, huad samme Inuentarium kand belebe vdi penninge, och thet siidenn paa wore wegne lader theris suldmachtige fornogge, och egien till Ether anammer theris Quittang. Thermed scheer os synderlige till wilge. Befalendis Ether gud. Schreuit vdi Anduorschouff Closter thend viij dag Octobris, Aar 12. Mdlxxvij. Vnder wortt Signett.

Friderich.

23.) Om sanggernis kostpendinge 1578.

Frederich 12.

Wor synderlig gunst tilform, Wiider att wij naadigst haffue beuilgett att wore sangere mue heresther egien bekomme kostpenninge, effthersom the tilform hafft

haffuer, saa the icke schulle spises til hoffue. Thi bede Wij ether och begiere at i hereffther lader giffue och fornenge thennom huer saa mange kostpenninge om moneden, som the tilforn haffue bekommet, och thennom egien paa kostzeddell indskriffue. Thermed skier Os till wilge, Besallendis ether gud. Schreffuett paa wortt Slot Frederichsborg thend ij Januarij Aar ic. Mdxviiij vnder wortt Signett.

Friderich.

24.) Om Johan Portters for Anholt indstrandede Klæde 1578.

Friderich ic.

Wor senderlig gunst thilforn, Wiider adt effthersom Drotningen aff Engellandsz Legadt, som nu er ther vdi Kiøpnehaffn, haffuer ladet giffue os thilkiende, huorledis ett Lundisff skib skall werre strandet paa Annolt Aar ic. 1563. som en Engelsk wed naffn Johan Portter skall haffue hafft halffemtesindtiuffue stecker Lundisff klede paa, huilcke skall werre bergede, oc siiden fort thill wortt slott Kiøpnehaffn, oc ther en partt bleffuen vdgiffuen vdi forledenn seide thill wortt krigs folck, oc en part anderledis brugdt thill wortt gaffn oc fordeell, oc adt forscreffne Johan Portter skall ther fore werre loffuidt oc thilsagdt sin Bethalling. Endog hand for siugdom oc anden forsald haffuer werret forhindrett, oc icke ther om haffuer kunde fordre, huorfore forscreffne Legatt nu skall werre suldmectig giore aff forscreffne Johan Portter adt lade giore ansordring oc thend opbere oc anamnie, epthersom i aff hosliggende supplicaz ydermere haffuer adt forsare. Tha bede wij Ether oc begiere, adt i ther om lader forsare leigliheden, oc siden schriffue Os thill all beskeedt, huorledis thet haffuer sig medt samme klede, huad heller thet er Os hiemfaldenn for wrag, eller icke; Saa oc om thet er kommen os thill beste oc wij erre forscreffne Kiøpmand therfore nogen bethalling plichtig eller icke, adt Wij sidenn therpaa kunde lade giffue forscreffne Sendebud thilberlig besked. Thermedt giore i os sonderligen thill wilge. Besfallendis Ether gud, Schreffuidt paa wortt Slott Fridrichsborg thend. 2. februarij Anno 1578.

Friderich.

25.) Att kon. Mat:s. haffuer naadigst ondragit med Sluff Matzonn hues saltt oc tonner hand bleff kon. Mat:s. skyldig aff Mollesund 1578.

Frederich 1c.

Wor synnderlig gunst tilform. Wiider att efter som Sluff Matzonn haffuer vnderdanigst suppliceritt till Oss, huorledis hand forgangite Aar wdj Mollesundt vdi wortt salttherij icke haffuer tilregnitt oss meere Siildt paa huer tenne saltitt siild, Endt viij $\frac{1}{2}$ woll siildt, och att hand paa samme Regenschaff schall were bleffuen oss nogitt saltt och thonner skyldig, och er vnderdanigst begierendis att wij samme Saltt och thonner med hannom naadigst wille ondrage. Tha effther sliig lenlighedt haffue wij naadigst effthergiffuit forserreffne Sluff Matzonn, hues saltt och thonner, hand paa samme Regenschaff er skyldig bleffuen. Bedinndis ether och begiere, attj hannom ther fore paa wore wegne quitterer, Themed gier j oss synnderligen till wilge, befallendis ether Gndr. Schreffuit paa wortt slot Kioynehoffn 17 februarij Aar 1c. Mdlxxviij. Under wortt Signett.

Friderich.

26.) Om X Ammer wiinn att kobe 1578.

Frederich 1c.

Wor synnderlig gunst tilform. Wij bede Ether och begiere attj strax anscendis ther ic wortt Bress till wortt behoff ther wdj byenn lader wdthage thie ammer Wiinn, thend som god er, och thend paa wore wegne bethaler, och strax med thenne bressuifer wor Kielderdreng thend forschicker till Roschilde, saa thend maa thid wforsemneligenn framkomme. Themed seher Os synnderligen till wilge. Befallendis Ether gud. Schreffuit paa wortt slot Fredrichsborg thend xxij februarij Aar 1c. Mdlxxviij. Under wortt Signett.

Friderich.

27.) Om klede, somt er wdtagit hos the Engellter 1578.

Frederich 1c.

Wor synnderlig gunst tilform. Wiider att thisse bressuifer Robbert Stowers, Hans Huntor, Tomas Sineffenn och Willum Moush, Engillsche mend, wnderdanigst for Oss, haffue ladit berette Att j schall haffue
C 3
bekom-

bekommit nogitt Engillst aff thenum till wort behoff, wnderdanigst begerendis thesfor att motte bliffue betallit. Thi bede wi ether och wille, att huis j haffue nogen forraad aff penninge, j tha for huis Klede j aff thennum till wort behoff haffue bekomit, lader thennum betalle och tillfrizstille, eller och handler mett thenum paa terminn och en wiß tiid att betalle. Ther met scheer wor wilge, Befalendes ether Gud. Schreffuit paa wort slot Frederichsborg, thend 24 Aprilis, Mar 10. Mdlxxviiij. Under wort Signet.

Friderich.

28.) Att setthe Jorgen Brue sancti Hans Closter, som Biorn Underhon haffde i Norrig 1578.

Friderich 10.

Wor synderlige gunst thilforunn. Wiider adt Ds Etskelige Jorgen Brune wor Hoffinder haffuer wnderdanigst werriitt begierendis adt Wij naadigst wilde ansee hans wilckor oc Leylighed, oc betencke hannem for hans Thieniste med ett Leenn enstedh wdj worre Riige Norge. Oc haffuer hand for Ds angiffuett ett Leen som Jacob Beck thilforunn wor forlent med wid Bergenhuss liggendis oc Ds Etskelige Biorn Underhen wor Mand oc Raad nu i werge haffuer, huilced Wij hannom oc naadigst beuilgett haffue Thi bethe wij Ether oc begiere, adt naar hand Ether med thette wortt Bress beseger, j tha lader hannom taxere samme Leen for en wiß affgift, saa baade wij oc hand kand haffue ther nogitt aff, oc attj siden therpaa thillficker Ds en fortegnelise med huad bescheed hand kand haffuett. Huis j oc ellers ther forudenn wiste nogitt Leenn ther udj Riis gett, som wij heller kunde wnde hannom, attj thett lader Ds wiide oc thillschriue Ds huad Leylighed ther hos findis, att Wij ther epther kunde Ds naadigst emod hannom erklere. Ther met skeer Ds thill wilge, befallendis Ether Gud, schreffuitt paa wortt Slott Fridrichsborg, thend iij dag Maij Mar 10. Mdlxxviiij Under wort Signett.

Friderich.

29.) Dni skibenne i Ofterhoenn, att nue lobe til Dhell 1578.

Friderich 10.

Wor sanderlige gunst tilforunn. Wiider effthersom wij nu haffue en heel hob Skibe wdj Soen, att ledsage wore Sendebud thil Dhell, och Ds icke ringe Omkost paa gaar, om the thenne Sommer ossuer skulle bliffue wde, och wi dog
icke

icke wiide huorfore thett senderligen skall were fornødenn, effther att wij icke here att thet skal were Nogen Fribyttere wdlobne. Iha haffue wij nu tillschreffuit Amiralen for samme Skibe, Capitein Alexander Durham, att hand strax effther thetis Inckelige thilkombst thill Øhell, skall begiffue sig med alle Skibene och Galleyerne tilbage for Kiepneshaffu, huilcked wortt-Breff I hannom wille thilsfieke, att hand sig thet effther land rette, Och haffue wij for gaatt anseet att Elephanten Aldenne strax om Bartholomej dag lober wnder Gorland oc foruenther Schriffuelse eller Bud fran forscreffue wore Sendebud, naar han skall lobe thil Øhell, Enddog Wij icke formode Os, att the thenne Sommer skulle fuldende thetis Reigke. Thi bede Wij etther oc begiere, attj lader giere thet forordninge att forscreffue Skib Elephanten thil Bartolomej, effthersom forschreffuit staar lober wnder Gorland, Befallendis Capiteinen att hand begiffuer sig wdj en god haffu, saa att hand kunde thet wnder Landit haffue hans wintherlenger, huor thett fordrog sig noggit wd paa Wintheren att the icke saa thieligen kom tilbage. Wij haffue wdj lige maade thilschreffuit wor Befallingsmand paa wort Land Gorland, att om sig saa hende kunde, att Skibsfolcked bleff thet Wintheren offuer, skall hand forlegge thennom, och forschaffe thennom thet deel the behoffue. Thette wij etther naadigst icke forholde kunde. Befallendis etther gud. Schreffuit paa wortt Slot Kroneborg thet 20 dag Maji Aar 16. Mdxlviiij Wnder wortt Signett.

Friderich.

30.) Att thet skiff med them winn tiill Kolling er icke fremkommit 1578.

Frederich 16.

Wor senderlig gunst thilsorn. Wiider adt thet Skib, som I singe Befalling paa adt skulle hiid forfieke med thet win, och andet wortt godh, icke endnu er ankommen, wanset huorlengre siden thet skall werre affleben. De berettis Os aff wortt hantuercksfolck, som wore paa samme skib, och haffue ladit thennom sette thill Landh adt Jesper Wintapper skall haffue faldit oc ilde slagitt sig, oc adt skipperen icke skall due megitt, men were fast forsagdt och mistrestig, oc icke endda adt werre kommen offuer en rij vgger sees, saa att om hand hadde duct nogett, haffde hand lenger siden kund werrit her; huoroffuer wij Os icke nochsom kunde forundre epther I wiide huor magdt paaligger oc huor godh wij thet indehaffue, att samme skib icke med en skipper skall werre forsergitt. Thi bede wij Etther oc wille adt I endnu afferdiger en god skipper, som med forschreffue

Schreffne skib kand hild tobe, oc hannom forskicker heden huor i kunde here samme skib ther enstedtz vnder Sielland er liggendis. Sammeledes forskender thill Skibet en som vdi Jesper Buntappers sted kand whare winnen, oc bestiller adt samme skib med thet første land hiid komme, oc ickē thager ther forsømmelke forre. Thelligste bede wij Ether oc wille, attj thillsiger Arent Bøhemager adt hand strax sig thill Os begiffuer, offuer authuorendis thill hannom høfliggende Passbord adt hand land fremkomme. Themed sfer Os thill wilge. Befalendis Ether Gud. Schreffuit paa wort Slot Soldinghus theund viij Junij Aar 16. Mdlxxviij. Wnder wort Signet.

Friderich.

31.) Om liij aff galleverne, som skall bliffue i Østersøenn 1578.
Friderich 16.

Wor synderlig gunst tilform. Wiider efftersom Wij forfare att ther vdi Østersøenn schall were thuende Friibyttere, som reffue och thage fran thend søefarne Mand, ehuem the kunde offuerkomme. Tha haffue wij nu tillschreuit Os Eskelige Alexander Durham wor Ammirall vdi østersøenn Aet schulle Endnu met thrende aff galleverne bliffue vdi søenn och samme Friibyttere effthers thrachte, huor hand thennom kand offuerkomme, huilket breff Wij Ether her høf tillschicke. Bedendis Ether och begiere attj samme breff strax wforømmeligen med ett wist bud forschicker hannom tilhende, att hand med thet allerførste land thett bekomme, och wiide sig ther effther att rette, Och hues hand er hiemkommen attj hannom strax egien afferdiger. Themed scheer os synderligen till wilge, Befalendis Ether Gud. Schreffuit paa wortt slott Soldinghus, thend xx dag Junij Aar 16. Mdlxxviij. Wnder wort Signet.

Friderich.

(Fortsættelsen følger.)

III.

Bidnesbyrd om Ebelstofte Mænds Fasteavn 1533.

(Af Originalen paa Papiir i Selskabets Arkiv.)

Wii efftherschreffne Lauris Skencell tiill Egehoff, Mattis Offwesson Prouest i Randers, Northen Gladt wdi Knobbell, Herikfoget wdi Andsherrit, oc Niells Andersson wdi Jorup, giore alle witttherligt met thette wort obne Bress, at ar effther Gud; Würdt Mdrxxiiij Torsdagenn nesth effther Possedag paa Biscops Gorden wdi Arhus, herde wii lesse fore off eth besegledt Papyrs Ringwinde met fem Indsegle beseglet, wdgifuit tiill Ebelstofte Byting, oc Indendis ordt fran ordt som her effther skelliger:

Alle Mend thette bress seer eller here lesse, helse wii Peder Matzen, Foget tiill Ebelstofte Byting, Hans Jenssen, Borgemester ibidem, Jes Dwissen, Niells Schreder oc Thomas Legn, Borgere oc By-mend ibidem, erindelig met Gud. Ar effther Gud; byrde Mdrxxiiij, secunda feria Palmarum, tha wor skicket fore off oc flere Dannemend, som then Dag forskreffne Byting soekte, beskeden Mand Niells Lassen ibidem, huilcken ther lofflig esket, han bedes, siel oc framlede eth fullt Ringwinde aff viij skellige troff oc logfaste Dannemend, som wore Jens Dwissen, Niells Skredder, Rasmus Seuerensen, Per Telusen, Per Tyrisen, Mogens Schredder, Thomas Legn oc Michell Nielsen, Borghere oc By-mend ibidem, huilcke forskreffne viij Logfaste troff Dannemend alle samdirectelig wonde paa theris gode troo, siel og Sandhedt, at thee herde oc saage iij gode gamble trofaste Dannemend fore thennom stande inden alle iij Stocke samme Dag paa forneste Byting, som wore Pouell Rymnsyder, Niells Buegaardt, Jon Bentzen og Jes Billomsen, borghere oc By-mend ibidem, oc windne kundgiore oc siæ paa theris Siell oc Sandhedt for thennum oc menige Ring Dom, ath thee haffue leeth oc wdspurdt met theris Forelderna, som myntes wdi lxxx aar, oc thennom selffuer myntis haffuer i lx Aar, at

thet haffuer werret Sedwann i forskreffne Ebbeltoffe By, wdaff Arildz Tiide, saa lengge thee mynde eller sporie kwnde met nogher mand, at thee haffwe haffe theris Fastelagens Leeg, frij fraa Fleskesondag oc saa thee viij dage omkring; och huilcken wdenbnes Mand ther kom tiill Byenn i the samme Fastelagens Dage, tha haffue thij tagget i hvide aff thennom, om han ick wilde giffue meere, oc giffwet hannom sidenn All igien nog, liighe saa som thij drucke selfuer, thee Stwnd hannom løste at sidde oc drycke met thennom then Dag wdt; Men huilcken thet ick giore wilde met Willig, tha haffwe thee taget aff hans Fares koste, anthen Dre eller andet tiill Pant for i Hvide, tiill saa lengge han gaff thennom i Hvide, oc løsthe siich Pant igien fraa thennom, oc aldrig thennom haffuer werret lyst nogher Deelssmaall till therfore, anthen i Hr. Otthe Nielsens tiid, Hr. Erich Øbens, Jacob Krumpens, Oluff Friisssis, Biscop Jenssis, eller nogher andre gaade framfarne guode Leenssmendz tiid, ffere end nu Dffue Perßen paa Eggisgordt haffuer ladet thet giore, oc then tiid wij spurde thet wor forskreffne Dffue Perßen tiill Westycke, thet wij toghe ij erer fraa Seueren Jephæn i Agrij, oc Anders Mogensen i Logerwp, liige saa tiill Pant for ij Hvide i samme Fastelagens Dage, tha bød wij thennom theris Drexer igien wdenn alle Penninge, oc thij en thennom haffwe wilde. At saa gick oc faaer i sanden, thet winde wij met wore Indjegle tryckendis nedenn paa thette Bress. Datum anno die ut supra.

Tiill hues Tingwindes Widisszes Stadfestning haffwe wii fornessite ladet trycke wore Indsegle oc Signetther nedenn fore thette worth obne Bress, som giffwet er Uar oc Dag, som forskreffwit stander.

(L. S.)

(L. S.)

(L. S.)

(L. S.)

Bag paa:

En Wdschreffte oc Widissze besegledt epther thet Tingwinde Ebbeltoffe Mend haffwe tagget om theris Fastelagen re.

IV.

Kong Christian den Tredies Stadfæstelse

paa

Hr. Anders Bilde's Moenske Lehnsbrev 1541.

(Af Originalen paa Pergament.)

Wii Christiani mett Gudhs Naade Danmarcks, Norgis, Wenndis oc
 Gottis Konning, Hertug wdtij Slesnuig, Holstenu, Stormarn oc Dytmer-
 skenn, Grefue wdtij Oldennborg oc Delmenhorst; giøre alle witterligt, att
 Wij aff wor synnerlige gunst oc naade, saa oc fore troo oc willige Tieniste, som
 Oss; elskelige Her Anders Bilde till Siøholm, Ridder, wor Mand oc Raadt
 Oss oc Ritgett her tiill giortt oc beuist haffuer, oc her epther troligenn giøre oc
 beuiste maa oc schall, haffue wntt oc forlennt oc nu mett thette wortt obne Dreff
 wnde oc forlene hannom wortt oc kronens Leuu Stege Leuu paa wortt Lannd
 Moen liggendis, som hand nu sielffuer i were haffuer, oc samme Stege Leuu
 mett all synn rette tilliggelisse, byunder oc tienere oc andenn rettiighedt, haffue,
 nyde, bruge oc beholle frij oc quitt wdenn all affgiiffet eller Vorgeleyer att holle,
 wundertagitt wor oc Kronens rettiighedt paa alle fyskeleue offuer allt Moens Landtt,
 som er fire ole silde aff huer aare, som sambrygt er for konningens Kieb, som
 hand ingthet skall besatte seg mett; Dog beholler hand till syn Wnderholling
 saa megitt Sildt, som wor oc Kronens Tienere pleue aarligenn att yde ther tiill
 Slottett, nar thee siiske. Dog saa forskreffue Her Anders Bilde schall
 giøre Oss oc Ritget aff forskreffue Leen tilbørlig Tieniste, nar behoff giøris, oc
 Wij hannom tiilsiigendis worder. De schall hand holle Oss oc wortt daglige
 Folck mett Stege Bye wtj two netter, nar wor Weye faller ther fram, oc
 skicke wor toldner oc salter paa Brøndehøffue frij Wnderholling mett mandtt,
 øell oc Hestefoder; oc lade ferde oc weedit magt holle toldbodenn ther samme-
 stedhs epther gammell sedwonne; oc schall hand holle gøhet som tiill forskreff-
 ue Leen liggendis er, wedtt heffdit oc magt, oc tienerne som paa samme gøhs

boendis ere, weedtt Loug, fiell oc Kett, oc ingen aff thennom vforrette eller wdfefte aff theris Gaarde emodtt Lougen, all thenn Stundtt oc emedenn thee aarligen tiill godhe Reede yde oc wdgiiffue theris Lanndgielle oc anden Rettig- hedtt, oc holle theris gaarde weedtt hefftt oc magtt, oc ey forhugge eller for- hugge lade nogle thee fkuoffue, som ther tilliggenndis ere tiill wplngtt, oc ey fielge eller affhennde nogle thee worduede fenner, som paa samme Goks fædde ere, oc ey fkydde, flaae ellers wdij noget Moode ødelegge adelwild eller andenn flortt wild ther paa Lannditt. Thij forbinde Wij alle, ehv thee helst ere eller werre kunde, ferdelis wore Fogeder, Embikmendtt oc alle andre forschreffne Her Anders Bildhe her emodtt paa forschreffne Stege Leenn eller nogen synn rette tilliggelste, som forschreffuitt staer, att hindre eller y noget Moedhe For- ffang att giere, wnder wortt Hylst oc Raade. Giiffuitt paa wortt Slott Kiepnchaffn Sanctj Søffuerß Dag Nar ic. Mdy. paa thett ene. Wnder wortt Siignett.

Jachim Bæck subscripsit.

(Seglet er borte.)

V.

Adskillige gamle Breve, Kiøbenhavn
angaaende.

(Efter en gammel Copiebog.)

1.) Kong Christian den Første forleener Peder Unger med en Jord vesten for Hønbroe. Uden Aarstal.

Wi Christiern med Guds Naade Danmarchis, Norgis, Wenndis, och Gøttes Konningh, Grefue vdi Oldenborch och Delmennhorst, Giore witter- ligt alle som nu ere och komme schulle, Att mannge aff wortt Ellschelige merche- lige Raadt haffue vnderuist Os att thenndt Jordt liggendis Westenn wed Høig- braae her i Kiebenhaffn, som wor Forfader Konning Kristoffer, Hues
Siell

Siell Gud haffuer, Gaff Peder Suenndshenn, kom fry vunder Kronenn med Kiebenhaffnns Slot och Bye ic. Som wy aff them vnderuisde ere, Alt thennd tiid Biscop Knud vdi Wiborrig, som tha wor Degue her i Kiebenhaffn, deelte paa forne Jord paa Michell Bimmers wegne med Bress som hanns Fader ther paa lundendis haffde, Tha sette forne wor Forsader Konning Kristoffer thett y Rette for her Larmandtt, Erchibiscop i Lundt, Biscop Jennis i Roschildt, Her Axel Pethersenn, Her Erich Nielsenn, Her Mortenn Jenseenn, Her Dless Axelshenn, Her Lage Axelshenn, och flere aff hanns Raadt, Huilcke och sa vnderuisde Konning Christoffer att forne Jord kom vunder Kronen med Kiebenhaffn, som for er verdtt, och ther medtt motte hannnd hennde borttgifue eller forleene, effter sinn willie som andre Jorde i Kiebenhaffn, ther thaa vunder Kronenn komme, Thi haffue wi nu effter saadanne vnderuyselse for Troeschaff och willige Tjeneste, som thenne Bresswisere Peter Binger wor Ellschelige Tienere forne wor Forsader Konning Christoffer, Os och Riigett her thill tvoligenn giortt haffuer Och ennd troligenn giere och beuyse maa och schall, vundtt och giffuett och vunde och giffue med thette wortt obne Bress forne Pether Binger och hanns husfrue Elline forne Pether Suenndshenns Sester, och beggis theris Arffuinge thill Ewinndelig Eye fornessnde Jordtt och Grundt Och stadtfeste wy forne wor Forsaders Konning Christoffers Bress ther om giffuett vbrødelige holdde schullenndis, thill Euigh tiid som foreschreffuitt staar, Thi forbyude wi alle, ehuo the helst ere eller were kunde forne Pether Binger wor Schriffuere hanns husfrue Elline eller theris arffuinge heremoedt att hindre eller hindre lade, møde, wmaage, quelie eller wforrette i nogre maade Vnder wor Konngelige heffn och Brede.

Datum &c.

2.) Vidisse af en Artikel i Kiøbenhavns Stadsret 1487.

Alle som dette Bress forekommer, witterligt giere wi effterschreffne Erick Nielsenn Degenn y Kiebenhaffn, Heinrich Meynstorp Ridder, Raadshommere vthi Sielannndt och Jørgenn Huid Cannick i forne Kiebenhaffn medtt wor Kiørlige hielsens med Gud, Alt Erlige mendtt Borgemestere och Raadmennndt i samme Kiebenhaffn haffuer ladett os see, høre och leese thennd Raade, Fryhedtt och Priuilegia sem heigbaarne Furste wor Raadige Herre, Konningh Hattus, Kiebenhaffnns Byes Inndbyggere vundtt och giffuett, stadfest och beseglit haffuer, I huilcke Priuilegijs enn eblannndt flere saa lundendis, sem her effter selger, Item. Om nogen forbyder sinn tred i Kis-

bennhaffn, hand schall haffue sin Fred igen paa Kiøbenhaffns Buehus, och ingen andenstedh, Fordi huor mand bindes ther schal mand lofsis, Vdenn hand forenis med Saguolderen och fanger sin fred aff Os. Att wi forne saa haffue seett, hert och lest i forrørdte Priuilegijs, Thett vidne wi med wore inndsegle hengende for thzte Bress, Giffuett Nar effter Christi wor herris Byurd, M.CD.LXXXVII. Manddagenn Rest effter S. Hans dagh Midtsommer.

3.) Om Peber af fremmede Kiøbmænd til Magistraten 1492.

Wi Hanns medt Guds Raade, Danmarckis Rørgis Wændis, och Gottes Kønningh, wduald Kønningh thill Suerriges, Rige, Herrugh i Sleswigh i Holsteen Stormarn och Dytterschem Hertug, Grefue i Oldenborgh och Delmenhorst, Giere Witterligt, at Nar effter Guds Byurdt M.CD.LXXXII. Thenn Dithens Dag wor herris vpsarellse afftenn, fore os paa wortt Rettertingh paa Kiøbenhaffns Raadhush i wor egenn Nerwerelse, Nerwerendis os Elschelige werdigste och Werdige Fedre medt Gudtt, Her Jennis Brostorp Erchibiscop y Lundtt ic. Biscop Nicolaus Schæue aff Roskilde, Biscop Karll aff Dithinse, Biscop Nicolaus Glob aff Wiborgh, Biscop Hartuig aff Kiøbe, Biscop Nicolaus Clausenn aff Narhus, Biscop Nicolaus Strygge aff Børlum, Mester Peder Prior y Andvorschough, Mester Claus Prior y Dallum, Her Erich Dtsenn, Her Axel Lagesonn, Her Henrich Meyenstorp, Her Erich Lagesonn, Her Wendtt Wille, Her Sten Wille, Her Hans Walckendorp, Her Henrich Knudsonn, Riddere, Claus Brysche, Duff Northensonn, Palli Andersonn och Nicolaus Erichsonn, wore Elschelige Mennd och Raadt, med flere ther Nerwerendis, Wore ffickede Erlige och forshunelige Mendtt, Esbert Jepsenn och Lasse Lacher, wore Borgemestere y Kiøbenhaffn, Mester Berndtt, Arild Wagn, Erlann Jonsonn, kallis Snare, med flere, sagde och berette, atth the och Borgemestere och Raad for them weritt haffue, haffue nydt och oppebaarit aff gammell tyd, och effter theris Priuilegier, Itt Pund Peber af huer fremmede Krennere her kommet haffuer och bygt boeder paa Gaadenn, i the tre første dage, Wilde the lenger staa tha schulle the thett haffue i Fogedenns minde Och thett yhermere holde, i theris hellgenns eedtt, och begerid att the samme frihed motte nyde her effter, som the her thill nydt haffuer, Ther om wordte saa for rette thilsuarett och Paasagt, att forne wore Borgemestere och Raad schulle nyde thennd Peber aff fremmede Krennere som ferre er rørdtt, som the her thill nydt och oppebaarit haffue aff Arild effter theris Priuilegier, Staa de lenger thaa gaa ther om som gammell seduane er.

4.) Johanne Jenses Leyebrev paa en Boed paa Vestergade, tilhørende S. Lucii Alter 1515.

Jeg Johanne Jenssis Burgercke uti Kiepneshaffn, gior witterligt alle Nær-
wærendis oc komne skullendis met thette mit obne Bress, att ieg met myn god-
he frui Willie oc wel beraadt Hu haffuer i Leya annammet aff Hederlig Mand
Her Christoffer Andersson, perpetuo Vicario til Sancti Lucii Altere uti
wor Frue Kircke i Kiepneshaffn, en hans forskreffne Alteris Boed, liggendis
paa Westra Gadhe i Sancti klemes Sogn, som jeg nu selffuer i boer, met
samyne Boeh Lenge oc Brede i mellem begge Stræde, som hun nu begreben oc
indbegnet er, at haffue, nyde, bruge oc beholde uti myn Liiffs tiid, met
Forord oc Wilkor, som her effter følger. Først at jeg skal giffwe forskreffne
Her Christoffer oc hans Esterkommere, Vicariis til samme Altere hwert Aar
fira Liibske Mark rede Penninge, som gienge oc gessue are her i Byen, til ret
Landgiæld aff forskreffne Boet, to Mark inden fiorten dage effter Posten, oc
the andre to Mark inden sancti Dionisii dag, til gode Rede. De skal jeg alle
the Hus, paa forskreffne Bolig og Grund bygt are, eller effter theenne dag byg-
gis skal, i gode Mode holde, met Foet, Weggæ, oc Stentag, De skal jeg
holle all Konings oc Byes Lyngæ, som gioris skal aff forskreffne boet. De skal
ieg en Makt haffue, forskreffne Boet eller Bygning at selix, pantsætte, aff-
hende, eller noget oplade mit Bress, uden forskreffne Her Christoffers oc
hans Esterkommers raad oc samtycke. De naar som ieg forskreffne det oc aff-
gangen er, eller oc naar forskreffne Wilkor ey holdis, oc merkelig Brest land
findes, tha skal forskreffne Her Christoffer oc hans Esterkommere straf fuld-
makt haffue, mit Bress igien at kalle, oc gieret det oc makleest, oc swaa an-
namme forskreffne Boet oc bygning quit oc frui igien til forskreffne Altere, uden
all Retgang, Trætte, eller delemoel her i mot i noget Mode. Till yttermere
Forwaring haffuer kiærlige ombedet beskeden Mand Oluff Ostretson Burgere
i sammestæd, at henge sit Indsegle neden for thette mit obne Bress i myn sted,
thi jeg icke selffuer haffuer, met beskene Mendz indsegle, Anders Thome-
sson oc Oluff Kicellesmidz, hwille ieg oc kiærlige thet om bedet haffuer.
Giffuet i Kiepneshaffn Sancti Thome dag de Aquino, Aar effter Gudz byrde Tu-
sinde femhundredet paa thet femtende.

5.) Graabrodre i Kiøbenhavn afftaae deres Kloster til Magi-
straten, uden Aarstal.

Wi effterschreffne Broder Hanns Bruun, Minister Och Offuerst offuer alle
Graabrodere Kloster i Danmarch Broder Bernardinus Gardiann i Graabro-
dere

deres Kloster i Kiebenhaffn, Broder Hannß Staffenssem Vicegardianu och menige Conuenß Brodere i samestedß, Giore witterligt och kiendis med ihette wortt obenne breff, Effterthi wit ere obenbaarlige nødde thill for mannge suare Sagers schyldtt, Och meenige manndt i Kiebenhaffn icke wille lide of her, for thennd Keilighed som nu paa ferde er, Och wi ere indeluct, och en maa gaa i Termenn eller bede om Gudß almise for saadanne Sager och aandre flere, Thaa haffue wy alle Samdrechteligenn forlath Erlige och welfornumstige menndt Borgemestere och Raadmendtt och menige Borgere i Kiebenhaffn, Allit wortt Kloster her i samestedß, Och Sammeledis hues Elenodie som ther er paa wor naadige Herre Konngis wegne, som thillforune Regesterett er, Och sont ihend vdschaarne Schrifft of ther paa emellom giortt er Indehollder och forklarere, Thill ythermere widnizbyrdtt och fastere forwaringe lader jeg fornessunde Broder Hannß Bruu træcke mit Embedis inndsegle med forne wor Conuenß indsegle neden for ihette wortt obne Breff.

6.) Befaling til Bønderne at hjælpe til Arbejdet paa Kiøbenhavn
BOLD 1526.

Wi Friderich mett Gudß Naade, Danmarckis, Wendis och Gottes Konning, vduaalde Konning thill Norge, Hertug i Schleswigh, Holstenn, Stormarnn och Dittmerschen, Gressue vthi Oldenborgß och Delmenhorst, Hille etc ther alle wore kiere vnderfaatte Bønder och menige Almue i huem y helst thilherer eller thiene, som bygge och boe vdi altt Harrisborg Laann, Smøre Herritt, Sockelund herritt, Bisffuerschougs Herritt och Tryherritt Kierligenn medt Gudt och wor Naade, Kiere Wenner wiider atth wi nu haffue befalett Of Elschelige wore kiere tro vnderfatte, Borgemester, Raadmenn och meenige Borgere vthi wore Stadt Kiebenhaffn, atth op bygge och opsætte enn Woldtt, och befeste Staden ythermeere Enndt hannd er, Thi bede wi ether alle, och huer seerdelis, strengheligenn bynde att i alle och huer seerdelis komme diidt thill Bøenn thill Kiebenhaffn, med ethers Heste och Wogenn, huer etther ther atth Plage Jordtt och Torffue enn dagh offuer, Naar forne of Elschelige Borgemestere och Raadmenn i Kiebenhaffn etther ther om lade thii siße, Och lader ihett ingennlunde, vnder ethers faldkmaal, och wor hylidiste och Naade, Giffuett vthi wor Kiebsted Dithenns S. Anders dagh. Aar 16. M.D.XXVI. Bønder wortt Signette.

(Fortsættelsen følger.)

Nye Danske Magazin.

Andet Hefte.

I.

Fortsættelse af

Efterretninger

om

Erkebiskop Aslak Bolt i Trondhiem.



ars. h. del. et sc.

Lange førend Erkebiskop Aslacs Tid havde Norges Erkebisper gjort den Indretning, at hver Bonde ved St. Michels Dag maatte betale noget vist til Trondhiems Domkirke til Gudstienestens Vedligeholdelse. Men denne Skik
I. Bind. II. Hefte. E var

var enten gaaet i Forglemmelse, eller og bleve disse Indkomster ikke anvendte efter Stifterens Villie. Saasnart Aflak Bolt kom til dette vigtige Embede, var hans første Forretning at faae Michels-Kornets Betaling og dets ordentlige Anvendelse bragt i Orden. Allerede 1430 finder man Exempler derpaa. Ved Visitationen i sit Erkebiskopdoms Kirker formaaede han Almuen til at udgive det, og fastsatte tillige hvortil det skulde bruges. Saaledes vidne Fridrik Elifsson og Erik Vallsson, Præster og Erkebispens Capellaner, med to Laugrettes Mænd, at han, da han om Vinteren, S. Leonardi Dag, eller den 6 Novemb. visiterede Næstene Kirke i Sælabu, overtalte Almuen at svare deres Michelskorn til S. Thomæ Alter i Domkirken og den Kanik, som det haver, for Messehold og gode Gierninger, som skulde gøres paa Almuens Begne¹⁾. Ligeledes vidner samme Fridrik Elifsson, med sin Collega Barder Porskelsson at de vare i Clappabu (Klabo) Kirke, Søndagen næst efter Martens Messe eller den 12 Novemb. da Erkebiskopen formaaede Bønderne til at udlove deres aarlige Michelskorn til de fiorten Altene, som det var tillagt²⁾. Femte Dag Junil var han paa Laden, og modtog der det samme Lovte af Bønderne i Udstrind og Indstrind, hvis Michelskorn skulde udgives til S. Olafs Alter. Dette Vidne er 1430 die Sancti Thomæ Archiepiscopi & martiris eller den 29 Decemb. udstædt af Svein Erikson, Degn i Nidros, Gulbrander Ellingson, Officialis, med flere³⁾. Og at endeel af disse Messer og gode Gierninger, som de da kaldtes, ere stiftede af Erkebisp Aflac selv, sees af et Brev, hvori Niclis Sveinsson, Sognepræst til Beikstodh med nogle Lavrettesmand vidner, at eftersom Erkebiskoppen med Capitelet havde stiftet en Messe hver Dag at skulle synges i Domkirken for St. Michels Alter, og dertil lagt Michelskorn, saa havde Almuen i Beikstodh lovet, at de samme hvert Aar rigtigheden vilde betale⁴⁾.

1431 femte Dag Paaske eller den 5 April udstædt Elling, Abbed i Holm Kloster, med flere, følgende Vidnesbyrd, om hvad Erkebiskop Aflac havde betalt Kongen paa sin Formands Erkebiskop Eskilds Gield⁵⁾.

Alla men, som thette Bress see eller høre, Heilsæ Elling med Guds Tolamodhe Abbot i Holm, Arwidhr Prior i Helghæsetre oc Brynike Prior at Prædicæ Kloostre i Trondem ewinnelighæ med warom
Herræ

¹⁾ Dipl. membr. inter Magnæna fasc. 14. no. 9.

²⁾ Dipl. membr. inter Magn. fasc. 14. no. 8.

³⁾ Dipl. membr. inter Magn. fasc. 14. no. 6.

⁴⁾ Schönning Bessr. over Trondh. Domkirke p. 189.

⁵⁾ Dipl. membr. inter Magnæna fasc. 15. no. 1.

Herræ Kunniicht gerande med thesso waro Bressue, 'at wy saghom oc jnyrdhelighæ iffuerlaasom waars wyrdulegs herræ oc hoghborens Konnings Eriks Bress med heilo oc ofkaddo Incigle, oc ibland anner Stycke oc Vrende, tha kendis forscreffne hoghboren Herre Konning Erik hassua vpborit aff warom wyrduleg Herræ oc andelighom Fadher, Herræ Alake med Gudz Naadh Erkebiskop i Nidros fyrst vppa ijCxxxij Arnoldus gyllen. Item x morstkæ gyllen. Item v Beierste gyllen, Item vij Betows gyllen, Item xxxij biscopts gyllen, Item xiiij arnamste Gyllen, Item xcij latta Nobla, Item xvi flamske skilde, Item eit Sylffbalte, som woogh v $\frac{1}{2}$ lodig marek oc iiii loodh sylffs colniste Wicht. Item saghom wy oc eit annet bress med heilo oc ofkaddo Incigle, oc war thet Herræ Vrendz Clementssons bress, waars Herræ Konning Eriks Camarmæster oc Dakin i Linkoping, oc kendes han i fyrnemda bressue hassua vpboret aa waars Herræ konning Eriks Weghnæ iijC Arnoldus Gyllen, som Drmer Thormodzsson houom affhende aa fornemdes waars Herræ Erkebiskop Alaks Weghnæ. Item saghom wy oc iffuirlaasom en thet tridhia bress med heilom oc ofkaddom Inciglom Oddz Jonssons, Iwte Knutssons oc Benkt Petherssons, som ludde vppa swa mykith gull oc Sylffuer, som her effter fylgher; som waar wyrduleg Herræ Erkebiskop Alac waarom hoghbora Herræ konning Erik betaladhe i thee skuld, som Erkebiskop Eskild godher Aminningar skyllughr war, forst i Gull noble oc gyllen till wardz ijC noble oc lxxxviij lodige marek sylffuers brent i Test. Item Cxij lodige marek i giort oc brotet sylffuer som Erkebiskop Eskild leiffdhe effter sigh Till sanninde her om settom wy waar Incigle fore thetta bress, er giort war i Trondeme, Anno Domini Mdcxxx primo feria quinta pasce.

Samme Aar, ipso die Catedre Petri eller den 22 Febr. udstadte Olmund Beinktsson sit Brev, at han havde solgt alt hvad han eiede i Lækonese i Nomedal, som var 2 Spand, til Erkebiskop Eskild, og nu af Erkebiskop Alak, faaet sig det manglende udbetalet. Brevet er til Bitterlighed underskrevet af Hr. Svein Eriksson Degn i Nidros, Hr. Gulbrand Ellingsson, Officialis sammested, Niclis Knutsson⁶⁾ og Odder Jonsson⁷⁾.

Hierde Sondag efter Paaske eller den 29 April udgav Isuer Stalesson, Bmbodzman i Sparbo med fem Lavrettesmand sit Brev, dateret a Thufwe i Marene Sotn, af følgende Indhold: At da Erkebiskoppen saavel i

⁶⁾ Den samme, som i foregaaende Brev kaldes Iwte Knutsson.

⁷⁾ Dipl. membr. inter Magn. fasc. 15. no. 2.

Sparbo, som andensteds i Trondelagen havde gjort den Anordning, at Michelskornet maatte komme Gud til Lov, og den hellige Trondhjemms Kirke til Hæder og Værdighed, samt meenige Almue, født eller ufødt, og alle christne Sieler til Misskundhed, Fred og Naade, kunde de ikke andet end være fornøiede med denne Indretning, og lovede altsaa paa Almuens Vegne at Michelskornet aarsligen skulde udgives til hvem Erkebiskoppen og Capitlet dertil udvælger⁹⁾. Ligesledes udgav ogsaa Swein Eriksson, Degn i Midros, Jon Biornsson og Thorstein Nicliffon, Kaniker sammesteds, med flere, i Stuen paa Stein i Ness, die Juliane virginis eller den 16 Febr. deres Bidne, at have været nærværende, da Erkebiskoppen formaaede Bønderne i Ness Sogn at give ham og hans Efterkommere en godvillig Gave (ein godhuilia) som forhen havde været brugeligt, og Michelskornet til det Alter, som han og hans Capitel havde bestemt dertil⁹⁾.

I Maaret 1432, die beati Johannis apostoli ante portam latinam eller den 6 May gjorde Erkebiskop Alac følgende Jordestifte med sin eltskelige Sen Hr. Swein Eriksson, Decanus i Midros, paa Marie Hospitalet paa Jlevolden i Trondhjem dets Vegne, at Hospitalet fik 24 Spand Lene i Baradall i Sofnadall, alt Litanes i Midros, som Erkebiskoppen havde kjøbt af Terpe Pædherffon, og en Øre Skuld i Watne i Klase, med alle deres Tilliggenheder, hvorimod Erkebiskoppen igjen fik Prondanes i Berradal, som skulder 4 Spand, alt Husaby i Bodhuik 3 Spand, en Øre i Andhnene i Myfing, som ligger i Stioradall i Barnes Skibrede, samt 4 Spand 2 Ørtuger i Skilduirkiostodhum, som ligger i Skaan. Og skede det saa, at noget deraf blev Hospitalet fravundet, da lover Erkebiskoppen at han eller hans Efterkommere skulde skaffe det ligesaagodt Guds igien¹⁰⁾.

Ipsa die Corporis Christi udstædtes følgende Brev om Michelskornet med videre af Steigha Sogn, som her indføres, da det noget nær er det fuldstændigste af alle dem, Liden har sparet os herom¹¹⁾:

Allum Mannom them som thetta bref see eller hōra, heilsom wi Binaldr Steinfuzsson, Thorstein Nicliffon oc Jon Pallsson, Koorsbredhre i Midros, Esbiorn Haraldzsson, Andor Arnesson, Biorn Olaffson Bagge oc Bardr Amundzsson Quedia Gudz oc sine. Kunnoft geraude at Anno domini Mcdxxxij^o ipso die corporis Christi
warom

⁹⁾ Dipl. membr. inter Magn. fasc. 15. no. 4.

⁹⁾ Dipl. membr. inter Magn. fasc. 15. no. 3.

¹⁰⁾ Dipl. membr. inter Magn. fasc. 15. no. 9.

¹¹⁾ Dipl. membr. inter Magn. fasc. 15. no. 7.

warom wi i Stofwone med Steighar Kirkin, tha war wyrdeligh Herra oc andelighen Fadher Herra Olaf med gudz Mystkun Erkebiskop i Nidros hafde Samtall med flæsta godha men oc Almoghen ituer allt Steigha Prestdome um mong Kirkiunne oc syn Wende. Iblaud adhrom tha thalådhe han um Olafs se oc Michels korn, som nu langlighe hafuer vilradhis farit, worde the nu swa ifuer eine med fulls losuoreki oc samtycht, at the villa nu her epter arlighe vtgifue adhernæmpt Olafs se oc Michelskorn med godhom wilia Koorsbrodthrom i Nidros fore the Messor, som the daghlighe skulu halda i Domkirke i Nidros, eina syngianda fore allum lifuandis Monnom, fridh oc godhom aronghum, en annor skall læsast fore allum cristnum Salum, som fram ere farner, twa fiska til gildis eller thera Ward, oc them afhænde eller thera Umbodzmanom, som the ther till skipa. Item swa loswadhe oc forseresue Almoghe at the villa oc vtgifua Erkebiskops Giof herepther hwort Nar eina gilda Sperræfisk¹²⁾ honom eller hans Umbodzmanne. Till Sammende herom settom wy war Insighle fore thetta Brev, er giort war i Prestgardenum a Steigh, a Nare oc Deghi som fyr segher.

Eigeledes lovede og Almuen i Brunoy Præstegield, feria quarta diebus rogationum eller den 28 May at udgive aarligen til Kanikerne i Michelskorn eina Bagh Korn eller adhre gilda Berdaura, og i Erkebiskops Giof ein halfuan ore gildan¹³⁾. Indbyggerne i Mandhoy Præstegield tilstode in festo pentecostes eller den 8 Junii Kanikerne twa fiska til gildis og Erkebiskoppen eina gilda Sperræfisk eller ein gildan Nar¹⁴⁾. Samme Løste gave og Bønderne i Alestæhaughs Præstegield, hvis Brev er underskrevet ultimo die Octavarum beatorum apostolarum Petri & Pauli eller den 6 Julii¹⁵⁾ Kennabo og Fla Sogns Indbyggere efterfulgte de andres Exempel af Introndeleghum og Gaudeballs Fylke, og udstødte derom deres Brev die Valentini martiris eller den 14 Febr.¹⁶⁾ Dominica prima post trinitatis eller den 22 Junii imodtog Erkebiskoppen samme Løste af Almuen i Bodhinæ, at de aarligen vilde betale Kannikerne i Domkirken eina Bagh Korn eller oc twa goda gilda Fiska, og Erkebiskoppen eina godha gilda Sperræfisk¹⁷⁾.

E 3

Det

¹²⁾ Er Fisk. Udentviol kommer heraf det almindelige Ord Bergesfisk, og ei som ellers meues, af Staden Bergen.

²³⁾ Dipl. membr. inter Magn. Fasc. XV. no. 8.

¹⁴⁾ Dipl. membr. inter Magn. Fasc. XV. no. 11.

¹⁵⁾ Dipl. membr. inter Magn. Fasc. XV. no. 12.

¹⁶⁾ Dipl. membr. inter Magn. Fasc. XV. no. 13.

¹⁷⁾ Dipl. membr. inter Magn. Fasc. XV. no. 14.

Det følgende Aar 1433 hengik og med at bringe denne Sag i Stand, som man af alting kan see, at maae have lagt Erkebiskoppen meget paa Hiertet. De paa Frostø lovede, apud Ecclesiam Laghatwim iplo die purificationis beate Marie virginis gloriose, eller den 2 Febr. deres Michelskorn til dem, som have St. Theobaldi Alter, som kaldes Einwalldz Stuka¹⁸⁾; De i Titrom i Armandaraas Præstegield til St. Peters Koor¹⁹⁾; de i Heroyium til S. Magni Alter²⁰⁾; de i Afsenom til St. Theobaldi Alter²¹⁾; de i Stioradalls Fylke og Salabo til S. Thomæ Alter²²⁾; de af Beradall til S. Andreae Alter²³⁾; de i Hallelsvik til S. Magni Alter²⁴⁾; de i Indroy til St. Halvards Alter²⁵⁾; de i Borgund til S. Magni Alter²⁶⁾ og de i Dyresfogs Præstedamme til samme Alter²⁷⁾.

1434 var Erkebiskop Ulfac tilstede i det vordingborgske Mode ved Fredsforhandlingen imellem Kongen og Hansestæderne²⁸⁾, og udstædte der in octava apostolorum Petri & Pauli eller den 7 Julii et Ufladsbrev dem til Weste, som andægtigen søge St. Mariæ Kirke i Staffuanger, eller give noget til dens Bygning og Prydelse; saa at han, tilligemed Erkebiskop Petrus Lucke af Lund, Biskop Nassuo af Odense, Siggo af Skara, Johannes af Roskilde, Johannes af Dypflo, Thomas af Strengenes, Hermannus af Viborg, Petrus af Hammer, Gerardus af Borglum og Ceterinus af Sørøe, giver den hver 40 Dages Uflad²⁹⁾.

Samme Aar i Kiøbenhavn, Fredagen efter S. Bartholomæi, eller den 27 August, har han med sit Capitel udgivet sin Nevers til Kongen, at have af ham bekommet 300 Nobeler, hvorfore han og hans Efterkommere til evig Tid, skulde lade synge Psalteren og holde Messer og Vigilier i Trondhiems Domkirke, og holdtes ikke samme Tieneste, da skulde de staae til rette derfor, efter som Norges Bisper og Prælater syntes skieligt³⁰⁾. Det herom udstædte Brev lyder saaledes:

Sach

¹⁸⁾ Dipl. membr. inter Magn. ibidem no. 15.

¹⁹⁾ Dipl. membr. ibidem no. 16.

²⁰⁾ Dipl. membr. ibidem no. 17.

²¹⁾ Dipl. membr. ibidem no. 18.

²²⁾ Dipl. membr. ibidem no. 19.

²³⁾ Dipl. membr. ibidem no. 20.

²⁴⁾ Dipl. membr. ibidem no. 21.

²⁵⁾ Dipl. membr. ibidem no. 22.

²⁶⁾ Dipl. membr. ibidem no. 23.

²⁷⁾ Dipl. membr. ibidem no. 24.

²⁸⁾ Zvitfeld Tom. 1. pag. 770.

²⁹⁾ Dipl. membr. inter Magn. Fasc. XLI, no. 10.

³⁰⁾ Zvitfeld Tom. 1. pag. 770.

Jach Aflack med guths nathe Erkebiscop i Nidros, gør witerlicht alle nerwerendis of some sculendis of bekennes thes med thette mit opne breff, at myn nathige here koning Erik aff Norghe, Danmark, Suerighe ic. antwordhethe mich nu i dagh hundreth nobele of tw hundreth nobele so han quitt med mich, aff the jach hanum sculdagh war wpa myn forfathers Erkebiscop Eschils weyne, for the for^{ne} trij hundreth nobele scal Jach oc myt Capitel i Nidros oc wore epterkommere lade syunge psalteren i for^{de} Nidros kirke i suadan mate som thet breff vtuiser som Jach oc myt Capitel seule giue for^{de} myn natige herre Koning Erik ther vpa huilkit som ludher ordh fran ordh som her epter følger: Alle the thette breff see eller hore lese, helffe of kurgore wij Deken oc Capitel i Nidros, at wij Guth til loff oc Nikit til bestand for wor nathige herres Koning Eriks aff Norghe, Danmark oc Suerighe ic. Wilghe, Kerlicht oc bon sculd, med wor kere herres, Erkebiscop Aflacks aff Nidros radh oc wilghe, haue vptaghit oc begunnet oc til ewich tiidt utan affladhelffe meth guths hielp fulfolghe wele een okelffe worz herre loffs oc thienistes i sancti Olaffs Domkirke i Nidros, suasom er, at ther scal syunges psalteren ee aff two til sammen kathe nat oc dagh ewynnelica nar ellers ey syunges tiidher, vigilie, eller halts messe i Kirken. Therefore hauer for^{de} wor nathige herre Koning Erik fonget oc antwordhet off een Sum penninge, so som er thry hundreth nobele, til at fulfolghe oc vpeholde thenne for^{ne} thieniste meth til ewich tiidt som forescreuit star. Ware thet oc sua, oc meth schel besynnes kunne, at wij eller wore epterkommere ey lode sua schellica holde thenne for^{ne} guths thieniste som forescreuit star, huilkit Guth forbyudhe, Tha tilbinde wy off oc wore epterkommere meth thette wort opne breff, at lidhe oc vntgielde suadane boet oc bethring ther fore som for^{de} war nathige herre Koning Erik, hans rette arwinge oc epterkommere Konninge i norghe, Nikens radh Biscope oc Prelate i Norghe, thiicke schellicht oc moegelicht ware. Of seule allicauel holde then for^{de} guths thieniste obradhelich til ewich tiidh, epter thij som wij off ther til meth wort opne breff tilbinde, utan nofen gensighelffe eller ytermer retgang entich i kirke rat eller i warild; rat. Til ytermer forwaringe, witerlicht oc sanninder stadhfestilffe alle thesse for^{ne} stukes, haue wij for^{de} Erkebiscop Aflack, oc wij Deken oc Capitel i Nidros for^{de} wort Capitels Tneigle meth wilghe oc wiscap hengt for thette breff. Datum Haffnis Anno Domini Medxxx quarto, Die Sancti Bartholomei Apostoli. Huilket Jach nu bescreuit heem meth mich forer vbesegelt. Thy loue

Jach

Nach vpa mynne gothe tro oc sannende, at jech thet breff besegest of wel forwaret hiit igen sende scal innen sancti Mortens dagh nu nest kommende um et aar, of late thet antwordes i for^{me} myn nathige herre koning Ericcks sadabur vran archt och alle arghe liste of et breff aff samme ludh scal jek sende til Akershus. Til witerlichet oc stadhfestisse alle thesse for^{me} stukkes hauer jach hengt myt Incigle for thette breff. Datum Haffnis sexta feria proxima post festum sancti Bartholomei apostoli, Anno Domini Mcdxxx quarto³¹⁾.

Seglet under dette Brev forestiller Kong Oluf den Hellige siddende under et Ciborio, og derunder Erkebiskoppen med et Kors, Omskriften er: Secretum: Aflaci: primatis. arciiepiscopi: nidrosiensis. For næste Hefte skal det blive i Kobber forestillet, tilligemed hans Signetring, efter Tegningerne i Sal. Klevenfelds Samling.

1435 die S. Johannis ante portam latinam eller den 6 May udstædte han sit Brev, hvori han Gud til Hæder, af Kierlighed til sine Kanniker, og sig selv til Sielehielp og Vennehold evindeligen giver til Kannikernes Commun al Biskopstienden af Hwalmwaghen i Straumoy, som af hans Formand længe tilforn havde været skadeligen forsenit; lovende derhos ubrødeligen at ville holde baade dette og hvad andet godt, som han herefter vilds giøre Kannikerne³²⁾. At han i dette Aar havde berømmet et Concilium provinciale, sees af Hvitfelds Beretning³³⁾, at han Et. Hans Dag paa Biskopsgaarden i Trondhiem bandsatte Biskop Jens af Opflo, Thomas af Orkenær og Peder af Hammer, fordi han havde berømmet et Concilium provinciale, at rette hvis Uffil i hans Stift sandtes, og de advarede vilde ikke komme; saa at de ikke maatte komme sammen at vie nogen Bisp, eller forrette noget almindeligt Verende for deres Kirker sørend de paa tilkommende Synodo bleve afløste, og at de skulde blive suspenderede fra deres Embeder, saalange til de komme, begierede Afløsning og gave Marsag for deres Udeblivelse. Tilgemaade affatte han Abbed Salomon i Halsaæ, indtil han selv afløste ham og han gjorde tilbørlig Pligt.

Det følgende Aar 1436 quarta die Pasce udgav feromtalte Amundh Bencksson sin Revers, at han, for de grove Penninge som han var Erkebiskoppen skyldig, medens han endnu var Biskop i Bergen, baade for Ware og for Penge, som han redede ham ud med, saa og for den store Skade, som for hans

Forløm:

³¹⁾ Dipl. Arch. Reg.

³²⁾ Dipl. membr. inter Magn. Fasc. XV. no. 25. Skønning Bestr. over Tronh. Domkirke, Append. pag. 51.

³³⁾ Hvitfeld Tom. 1. pag. 791.

Forsømmelses Skyld skeede paa Erkebiskoppens Skib; betaler ham sin Jord Lefones i Nummedalen. Og hvad det angaaer, som han end mere var ham skyldig, da haver Erkebiskoppen ladet sig nye med hans Tieneste, da han har fert Hans Naades Skib derhen, hvor han var bleven besalet; hvorføre han ndmægdeligen takker, og lover i Fremtiden frem for alle andre at tiene hans Naade for lige Penninge, hvor og naar han besales³⁴). Samme Aar ipso die sancti Ambrosii eller den 4 April gjorde Erkebiskop Aslak dette Jordeffekte med sit Capitel, at han oplod under deres Commun og Borchhold Lefaness i Lefone i Romadaal, hvoraf aarligen gaaer to Spand, hvilket han havde liebt af Amundt Benktsson, medens han endnu var Biskop i Bergen; hvorimod Capitlet igien afstod til ham Pættawikena i Lofotenom a Helgalande, som giver aarligen to Spand, hvilken Jord det havde faaet af Arwidh Ingeldson, Gud hans Siel naade. Brevet er til Bitterlighed beseglet af Hr. Gudmundh Pædherson, Prior i Helgøster Broder Ingewald, Priore i Swartbrødre Kloster, Oddr Jonson og Jwte Knutson, Raadmand i Trondhiem³⁵). Under dette Maggestifte hænger og Erkebiskoppens store Segl, saaledes som det foran er stukket i Kobber. Det forestiller den hellige Kong Oluf, med Rigsæble og den norske Dre, siddende under et Ciborio, som er prydet med mange andre Helgenes Billeder. Allernederst sees Erkebiskoppen in Pontificalibus staagende i en bedende Grilling i en Celle, imellem to Baabener, hvoraf det andet i alle Afskrifte som vi have seet, er afflidt og aldeles utydeligt, hvorvel man af et mindre Segl, hvoraf ikkun et Fragment er tilovers, sees at det skal forestille to krydsviis lagde Røgler; det første forestiller hans Familie-Baaben, et deelt Skiold, i første Feldt en halv Lilie, i det andet to Bieller. Omkriften er: S. ASLACI. BOLT. GRA. DIVINA ARCHIEPISCOPI. NIDROSIENSIS.

Samme Aar var Erkebiskop Aslak Bolt, tillige med flere af Norges Riges Naad tilstede i Calmar, da den bekiendte Union imellem de tre nordiske Riger, der blev oprettet og underskrevet³⁶).

Torsdagen den 20 December holdtes under vor Erkebiskops Praesidio et Provincial-Concilium i Upslo, efter det store Baselske Concilii Befaling, hvis Statuter vel eengang ere udgivne³⁷), men da deraf ikke flere end 25 Exemplarer

³⁴) Dipl. membr. inter Magn. Fasc. XV. no. 26. Schønning l. c. pag. 56.

³⁵) Dipl. membr. inter Magn. Fasc. XV. no. 27. Schønning l. c. pag. 55.

³⁶) Sadorphs Svenske Rimekon. Tom. 2. pag. 117. Hvitfeld Tom. 1. pag. 797.

³⁷) Statuta concilii provincialis Asoia celebrati anno MCDXXXVI. Ex membrana originali Legati Magnarum primus edidit B. C. Sandvig. Hafnia, Typis Godichianis MDCCCLXXIX.

plarer ere trykte, indføres de her lige efter Originalen³⁸⁾, (hvorunder endnu findes ni Segl) sammenlignede med en gammel Uffriort i Trondhiems Capitels Copiebog, tagen, som det synes, af en anden Original.

In nomine domini Amen. Aslacus miseracione diuina Archiepiscopus Nidrosiensis & apostolice sedis legatus *Audoenus* Stawangrensis *Olaus* Bergensis & *Petrus* Hamarensis eadem gracia ecclesiarum episcopi Nidrosiensis ecclesie Suffraganej Vniuersis xpi fidelibus per Nidrosiensem prouinciam constitutis Salutis eterne gaudium in filio virginis gloriose Residentes in hoc sacro Consilio prouinciali pro reparacione³⁹⁾ morum & statu ecclesie reformandø & ab inimici framea animabus nostro regimini commissis eruendis prout ex iniuncto nobis officio debite seruitutis obligamur *In Nomine patris & filij & spiritus sancti Amen.* Auctoritate hujus consilij precipimus Clericis, qui pudici pacifici & modesti debent esse & contemplacioni & oracioni dediti quia de sorte dominij sunt Contenciones lites & rixas & quecunque superflua & inhonesta a se procul abicere honeste & caste viuere iuxta canonicas sanxiones *In primis* statuimus & ordinamus approbante & vnanimiter consenciente hoc sacro Consilio prouincialj quod festum Beate Birgitte Septimo die Mensis Octobris per totam prouinciam Nidrosiensem in ecclesiis sub festo duplici celebretur *Item* quod festum Sancte Anne celebretur duplex in crastino Concepcionis beate Virginjs per totam prouinciam **exceptis** diocesibus Asloensi Stawangrensi vbi celebretur secundum quod ibi institutum est *Item* statuimus & ordinamus quod si quis in hoc Saerilegij genus irreperit⁴⁰⁾, quod aliquem Episcopum prouincie Noricane percusserit ceperit vel bannauerit aut ei aliquem grauem iniuriam intulerit &c. prout in c.⁴¹⁾ Si quis suaden.⁴²⁾ de penis in clericos plenius continetur incurrant penas c. c.⁴³⁾ promulgatas *Item* quicumque instigante Dyabolo Canonicum ecclesie Cathedralis vel prelatum Collegiate ecclesie seu clericum in sacris ordinibus constitutum per se seu alios interficij vlnerarj membro mutilarj verberarj vel alias scandalose tractarj fecerint monicione⁴⁴⁾ canonica premissa reatum suum non correxerint cum effectu cum suis fautoribus & complicitibus de quibus constiterit manifeste excommunicatus Et si crescente contumacia se non emendauerit sileatur a diuinis in parte illa diocesis vbi talis moram trahit *Item* statuimus & ordinamus quod decime dicte Raupørns tiund & warnings tiund Skipars tiund & Rudjagers tiund⁴⁵⁾ in Nidrosiensi Stawangrensi & Bergensi diocesi integre perfoluantur sub pena duorum Solidorum Sterlingorum communis extimationis canonica monicione premissa tocians quociens

38) Dipl. membr. inter Magn.

39) recuperatione.

40) interserit.

41) capitulo.

42) sceler.

43) ex codice.

44) munitione, og saaledes østere.

45) Lensbæters.

quociens decimantes moniti fuerint & non soluerint prout in Compositione inter Coronam & Ecclesiam Regni Norwegie & in Crisnaret de decimis predialibus est statutum *Item* statuimus & mandamus sub obtestacione diuinj iudicij & alijs penis in iure taxatis vt Mercatores quarumcumque nacionum nupti & non nupti⁴⁶⁾ ubicunque in hac prouincia constituti fuerint & mercandi gracia tempore hyemali moram duxerint decimas soluant personales prout ex antiqua consuetudine olim fuerat obseruatum *Item* quod decimas episcopales que⁴⁷⁾ ecclesiarum pro fabrica deputatas nullus presumat exigere vel leuare vel quouis de eis disponere sine ordinacione & consensu Episcoporum vel prepositorum suorum & literis eorum super hoc habitis sub penis contentis in literis domini *Haquini* illustris Regis Norwegie & penis alijs in iure Canonico promulgatis *Item* pro utilitate totius communitatis hujus prouincie misericorditer concedimus & dispensamus quod omnes & singuli vti⁴⁸⁾ possint & valeant lacticinijs semel in die Quartis ferijs & sabbatis quatuor temporum ante festum sancte Trinitatis & sancti Michaelis vesci *Item* statuimus & mandamus quod singuli parochianj nupti & non nupti vtriusque sexus expensas proprias habentes singulis annis in suis parochialibus ecclesijs ad summum altare offerent hijs diebus videlicet Natiuitatis xpi Circumcisionis Epyphanie Purificacionis Annunciacionis dominice Pasche Ascensionis Domini Penthecostes Corporis xpi, Johannis baptiste Apostolorum petri & pauli Olauj Assumpcionis beate virginis & Natiuitatis ejusdem Omnium sanctorum dedicacionis cuiuslibet ecclesie & eiusdem patroni sub pena duorum Solidorum sterlingorum communis extimacionis *Item* prohibemus sub eadem pena proxime predicta ne quis decetero feriando festiuet sabbatum more Judeorum *Item* statuimus & declaramus quod licet uir uel mulier ad secunda vota transiens benedicti non debeant contrahens tamen secum benedicti debet quod si forsan alter eorum uel ambo etiam ad secunda vota transeuntes in primis benedicti non fuerint danda erit benedictio in secundis Et presbyteri qui scienter secundas nuptias benedixerint per suum dyocesanum a suspensionis sententia quam incurrunt vel haecenus incurrant absolui possunt & super executione ordinum & retentione⁴⁹⁾ beneficiorum per eosdem libere dispensari *Item* quicumque bona clericorum decedentium⁵⁰⁾ iniuste rapuerint & sibi vsurpauerint ac inbursauerint seu aliter de hijs ordinauerint vel disposuerint quam in Statuto Consilij prouincialis per Dominum *Olauum* bone memorie celebratj desuper confecto & in c. presenti de offi or li vj plenius continetur censuras ecclesiasticas ibidem contentas se nouerint incursum Similiter & bona clericorum decedentium ab intestato iuxta formam iuris diuidentur *Item* omnes homicide hujus prouincie cujuscunque status fuerint sententiam

46) innupti.

47) aut.

48) et.

49) executionis ordinem & retentionem.

50) feiler.

tenciam excommunicacionis incurrant ipso facto prout hactenus antiqua lege & consuetudine noscitur observatum Et veniant ad ecclesiam cathedralem a primario ⁵¹⁾ generali ibidem secundum consuetudinem cujuslibet ecclesie penitentiam humiliter recepturi & penam pecuniariam similiter soluendo ⁵²⁾ Nec illi seu alij publice penitentes alibi introducantur preterquam in ecclesiis Cathedralibus temporibus a iure statutis Nec aliquis prepositorum clericorum vel Religiosorum tales reconciliare seu absolvere vel in ecclesiam introducere presumant nisi hoc specialiter a dyocesano ex aliqua notabili causa habuerint in mandatis Si qui contra fecerint sententiam excommunicacionis incurrant ipso facto que in ipsos iam diu ⁵³⁾ lata est ex Statuto *Pauli* bone memorie Archiepiscopi Nidrosiensis Nisi propter remotam locorum distanciam per ordinarium loci causa probabilij exigente aliter ordinetur Et ipsi homicide statim perpetrato homicidio ad ecclesiam cathedralem quantocius ⁵⁴⁾ fieri potest ⁵⁵⁾ pro absolutione obtinenda ⁵⁶⁾ se festinent Et si qui in hoc maliciose forsan nullo detentij legitimo impedimento moram veniendi protraxerint extunc Absoluens in penam illius tardacionis tantum tempus ⁵⁷⁾ sibi addat penitencie ultra debitam penitentiam sibi iniungendam per quantum distulerit non venire Preterea nulli religiosi uel alij presbyteri seculares homicidis ad cautelam absolucionis beneficium aliquo modo impendant Sed casu quo ad eos venerint ad ordinarios suos illos remittant absoluendos *Item* statuimus & firmiter precipiendo mandamus vt canonica portio dicta *vtferd* vel alio nomine *Satagist* hactenus seruata & portio loco decimarum solui consueta dicta *vulgariter tidhafaup* cum oblacionibus pro inductione mulieris ⁵⁸⁾ in ecclesias dicta *innargango* Et alia portio dicta *Mesfreidha* presbyteris parochialibus iuxta consuetudinem cuiuslibet ecclesie cathedralis integre persoluentur Et qui contrarium fecerint in pena pecuniaria iuxta dyocesani arbitrium in forma tamen iuris punientur *Item* statuimus vt cause matrimoniales & hijs maiores vt Sacriligium Symonia & hijs consimiles per prepositos Rurales non tractentur sed per Episcopos & suos officiales cum consensu capituli *Item* quod elymosinarum questores ignoti cuius cunque ordinis vel condicionis existant sine requisicione & licencia speciali Episcopi loci & Capituli sui vel Officialis Episcopi & Capituli si Episcopus adiri non potest ad questum habentia ⁵⁹⁾ nullatenus admittantur Et si contrauerint collectam ⁶⁰⁾ per eos bene ⁶¹⁾ per prepositos & alias clericos impediuntur & arrestentur

⁵¹⁾ penitentiario.

⁵²⁾ persolvendo.

⁵³⁾ scilicet.

⁵⁴⁾ quanto citius.

⁵⁵⁾ poterit.

⁵⁶⁾ tenenda.

⁵⁷⁾ temporis.

⁵⁸⁾ mulierum.

⁵⁹⁾ huiusmodi.

⁶⁰⁾ collecta.

⁶¹⁾ bona.

stentur *Item* statuimus & antiquam consuetudinem innouando approbamus quod singuli Archiepiscopi & Episcopi prouincie Nidrosiensis qui pro tempore fuerint teneant expensas Canonicis & ceteris clericis in ecclesiis Cathedralibus presentibus qui diuinis officijs interlunt ⁶²⁾ in festis Natiuitatis xpi pasche & alijs summis festiuitatibus anni iuxta cuiuslibet ecclesie Cathedralis huius prouincie laudabilem consuetudinem approbatam *Item* innouamus & approbamus prescriptam consuetudinem de solucione cuiusdam subsidij vylgariter dicti *Vlass* toller & alterius videlicet *Michiels* forn nuncupati quod integre persoluatur prout mandatum in quadam littera Regia desuper confecta pena quoque nostra adiecta vel suspensione a sacra communione paschali tempore solyere recusantibus infligenda. *Item* statuimus & ordinamus quod festa sanctorum videlicet *baluardj* martiris die consuetata & primitus instituta & *Audoenj* Episcopi & confessoris in *Craffino* Bartholomej per totam prouinciam annuatim sub festo duplici celebrentur *Item* similiter statuimus & ordinamus vt Archiepiscopus & singuli Episcopi tocius prouincie vnum vel duos vel plures secundum ecclesiarum facultates clericos innatos ydoneos ad studia priuilegiata Et pro subsidio habeant medietatem quarte partis decimarum vylgariter dictam *Bondasut* que tamen alias in vsu pauperum iuxta ordinacionem approbatam legis dicte *Cristenret* conuertj debeat Et quia propter paucitatem clericorum innatorum in Regno per alienigenas ecclesiastica beneficia occupantur In filiorum regnicolarum non modicum preiudicium & grauamen jdeo fiat benigna & caritatiua inductio ad Communitatem & populum per ordinarios locorum vt dictam medietatem decimarum predictarum proprijs suis filijs hic in Regno genitis ⁶³⁾ ad studia euntibus annuent & fauorabiliter assignent iuxta rationabilem ordinacionem Episcoporum *Item* statuimus vt singuli plebanj in ecclesijs suis parochialibus omnes solutos & solutas cuiuscumque nacionis in fornicacione publice cohabitantes ter in anno moneant nominatim vt aut separentur aut se inuicem desponsent quod si huiusmodi salutari monicioni parere contempserint ex tunc anno reuoluto in sancto videlicet festo Pasche a communione sacre eucharistie suspendantur Acta sunt hec & solempniter promulgata in generali & publica sessione sacri Consilij prouincialis *Alloie* celebrati die Jouis vicesima Mensis Decembris sub Anno Domini Millesimoquadringsesimotriciesimosexto In quorum omnium & singulorum fidem & testimonium premissorum Sigilla nostra vnacum Sigillis honorabilum & discretorum virorum dominorum Canonicorum infracriptorum videlicet *Olau Andree* & *Johannis Stephani* alias *Krabbe* Nidrosiensis & Capituli *Alloensis* necnon *Hiarundj Herberni* & *Magni Nicolai* *Stawangrensiun* ⁶⁴⁾ *Hemmingi sigmundj* & *simbogi nicolaj* *Bergensium* *Ellingj ericj* & *gunnarj thorstanj* *hamarensium* ⁶⁵⁾ qui legitimi procuratores & Sindici deputatj erant

⁶²⁾ intersine.

⁶³⁾ generatis.

⁶⁴⁾ Stauangrensis.

⁶⁵⁾ hamnarensis.

ex parte Capitulorum ecclesiarum predictarum presentibus decretis & litteris duximus appendenda.

(Fortsættelsen følger i næste Hefte.)

II.

Fortsættelse af
Kongelige Breve og Befalinger
 til Christopher Walwendorff fra 1558 til 1600.

(Af Originalerne i Selskabets Arkiv.)

32.) Om Kornn oc anden dell, att forskicke tiill Dzell, 1578.

Frederich ic.

Wor synnderlig gunst tilfornn. Wiider att wor Secreter Oss Elskelig Frederich Gross haffuer vnderdanigst giffuitt of tilkiende, huorledis paa Arnsborg, schall were brost for Rug oc anden deel tiill Slottens behoff, som haund eitther sielff ydermere wed att berette. Thij bede wij eitther och begiere, attj wille finde de Raadt tiill Rug och andenn Deell hueß the effcher Keylighedenn nottorfftigen behoffue, tiill forsereffue husis opholdt, och kanned affladis, och attj thett med thett forste framskicker tiill Arnsborg. Themed gior j oss synnderligen tiill wilge, befallendis ether Gud. Schreffuitt paa wortt slott Koldinghus theund 27 Junij Aar ic. Mdlxxviiij. Vnder wortt Siignet.

Friderich.

33.) Om Betalling for et Danzigsk Skib 1578.

Frederich ic.

Wor sanderlige gunst tilfornn. Wiider at Borgemester og Raad thil Danzig haffue Oss tilskreffuitt for nogen theris Indbyger om et Danzicker Skib wij wdj forleden Suenffe sende haffue bekommit, som en Skipper wed nafn Skipper Mats Gadde thend thid serde, Annhollandis om nogen Betalling thenom
 endnu

endnu skalle efftherstaa, som same Skib tilhorde, effther wor forskriffninges Lindelse the ther paa hassue, som I ydermere kand forfare aff the Danzigkers Skriffnelse, saa och aff en Copie aff wor forskriffninge wij etther her indelucht tilskicker. Thj bede wij etther och begiere at efftherthj Wij icke wiide os ther om at crindre, I therom wille forfare ald beskeed, huad heller therpaa er ydermere bethald end wort breff formelder, the therpaa hassue, eller icke, och siden med thet første therom tilskriffue Os Leyligheden, giffuendis och theenne Bressuifer therpaa it tilberligt andnuordt. Thermed gior I Os senderligen til wilge Besfallendis etther Gud. Skreffuit paa wort Slot Silkeborg thend i Septembris Mar 10. Mdlxxviii. wnder wort Signet.

Friderich.

34.) Om det samme 1578.

Frederich 10.

Wor synderlig gunst tilforn. Wiider epther som wij nogen tiid siden forleden hassue ether tillschreffuit med theenne bressuifer Mathias Gadde aff danzig, som hoer Os hassuer ladit anholde om Betalling for ett Skib, som wij wdj forleden seyde aff hanum schall hassue bekommet, attj ther om schulle forfare Leyligheden om wij hanum nogit ere schyldige for forskreffne Skib eller icke. Och j ther paa wnderdanigst hassue ladit giffue Os tilkiende at thett aff Regenschabene icke saa snart kand forfaris, om hanum endnu nogit for samme Skib hoer Os tillstander, estherdj thet er lang tiid siden wij samme Skib aff hannum hassue bekommit, och en deell er hannom betallit med pendinge, och icke heller saa snart kand forfaris, om hand hassuer bekommit Korn for thet andit, for Regenschabs bogerne paa Rentekammerit ydermere egenum sees. Tha bede wij ether och begere attj endnu therom wille lade forfare, och huis thet befindis wij hannum therfore ere nogit schyldige Attj tha paa wore wegne forenis met hanum med huad wahre hand therfore kand affleggis, och attj siden bliffuer till ens met hanum om nogen wise tiider och Terminer paa huilche wij kunde lade hannum betalle huis wij hanum for forskreffne Skib met rette schyldig ere, och therepther thet lader hannum fornøye, saa hand therfore met tiiden epther leyligheden kand bliffue tilskriffstillit. Thermet scheer Os synderligen till wilge Besfallendis ether Gud. Schreffuit paa wort slot Skanderborg. 25 Septembr. 1578. Wnder wort Signet.

Friderich.

35.)

35.) Om det samme 1578.

Friderich ic.

Wor sønderlige gunst tilførn. Wiider effhersom wij nogen thid siden forleden haffue etther tillskreffuit, att skulle handle med thenne Bressuifere Matthias Gadde aff Dankick, om huis pendinge hannom och hans Keder endnu skulle tilstaa aff Os for ett Skib wij vdi forleden Feyde aff hannom haffue bekommit, saa giffuer forscreffne Matthias Gadde thilkiende, att hand endnu inthet haffuer bekommit aff etther vdi Bethallinge, for huis hannom rester, men att hand haffuer fangit for beskeed, Atti icke saasnart kunde egiennemsee Registerne, eller wide huad therpaa wor. bethallit, huorfore hand vnderdaniqst er begierendis, att motte wiide en enckende Beskeed, Thi bede wij etther och begiere, attj med thett første opseger samme registre, och hannum enthen strax paa wore wegne forneiger noggit paa Regenskaff, forn eller Andett, eller och forenis med hannom paa thider och therminer, om hans bethallinge, som etther best sienis, och att thett anthegnis paa wor Forsskriffuinge, paa thet wij med wiidere hans Offuerlob mue forsskonis. Ther med skier Os thil wilge, Befallendis etther gud. Schreffuit paa wort Slot Alakier thend vj dag Nouembris Aar ic. Midtixvij. Wnder wort Signet.

Friderich.

36.) Om Instrumentister 1578.

Friderich ic.

Wor synderlig gunst tilførn. Wiider att wij haffue afferdigitt thenne bressuiffer en aff wore Instrumentister att skulle wdtagge aff thett Kammer Instrumentherne henger wdj Ett soer Kober piber, ett soer Mund Zincker och itt soer Blockfløis ther. Thi bede wij etther oc begierre naar hand etther mett thette breff lader besøge attj steder hannum att komme ind paa Kammerit forscreffne Instrumenter att wdtagge och hidfere oc icke flere. Ther mett gior I Oss synderligen till willge. Befalendis etther Gudt. Schreffuit paa wort Slot Koldinghus thend vij Decembris Aar ic. 1578. Wnder wort signet.

Friderich.

37.) Jordbog om Sti. Oluffs closther i Norrige ¹⁾.

Frederich 10.

Wor Sonderlige gunst tilforrn. Wiider Att wij nu naadigst Hassue wndt och forleent Os Elskelige Johan von Allefeld wor Hoffiender alt Stij Oluffs Closters godk wdi wortt Riige Norge, med Bønder, thiennerer, och ald theß Kenthe och Kette thilliggelse, wiist och wuist, efftersom Os Elskelige Knud Grubbe wor mand och thiennerer thett thil theß wdi were och Forsuar haßt haßuer. Thj bede Wij etther och begiere, att naar forne Johan von Allefeld etther med thette wortt Bress lader besøge, I tha forskaffer och lader hannom bekomme en clar Jordebog paa alt forne Stij Oluffs Closters godk och theß aarlige Kenthe och Indkøbst, Saa hand thend med thett ferste maa bekomme. Ther med skier Os thil wilge. Befallendis etther Gud. Schreffuit paa wortt Slott Koldinghus thend jr Martij Aar 10. Mdlxxix. Under wortt Signett.

Friderich.

38.) Jesper Winttapper nogitt til hielp til hans bygning paa then gaardtt: kon: Mait: gaff hannum 1579.

Frederick 10.

Wor synderlige gunst tilforrn. Wiider att wij naadigst haßue wndt och giffuit Oss Elskelig Jesper Winttapper wor Kiøldersuendt, nogit till hielp att forbedre sin gaard mett, som wij hanum ther vdi wer Kiøpstedt Kiøbuehaßann nogen tiid siden forleden naadigst giffuit haßue. Thj bede wij Ether och begere attj paa wore wegne lader giffue och offuerandt worde forscreffne Jesper Winttapper nogit Themmer, Steen och Kalk till hielp till forscreffne hans gerdh forbedring Saa mogit som Ether selff gott stonis, och hand kand were nogit hiølp mett. Ther mett scheer Oss till wilge Befallendis Ether Gud. Schreffuit paa wortt slott Frederichsborg thend 5 Augustij Aar 10. Mdlxxix. Under wortt Signett.

Friderich.

39.)

¹⁾ Originalen af dette Brev tilhører Selskabets Forstander, Hr. Kammerherre Suhm.
I. Bind. II. Hefte.

39.) Hues Kon. M. haffuer naadigst epthergiffuit the feriske Kopp-
mendt 1579.

Frederich ꝛc.

Wor synderlig gunst tillform. Wiider epthersom Mogens Heynesen aff Bergen, som med hans Madskapij som besengle wort Land Feree, giffue tillkiende, huorledis thend Frijhdther, som nu forleden Nar wor indfalden the wdi Landit, skall haffue Wortthagid En deell aff godhit, som wor sammens fert, the skulle haffue hafft, belobendis sig wed iij $\frac{1}{2}$ c feriske gyllden, huorfore the wonderdannigst erre begierindis at eptherdi the iche haffue bekommit samme ware, at iche heller thefore med Affgiffit skulle besuergis. Tha wille wij epther saadan Lenglighed forschreffne Mogens Heynesen och hans consorter med halffdellen haffue forskonnit, saa at the skulle thage halffparthen paa thennom och wij thend anden halffueparth, attj thefore saadant Lader thennom gaat gierre, naar the clar gierre therris Handel paa wort Rendthekammer hoer Ether. Thermed gierre J Os synderligen till willge. Befalendis Ether Gud. Schreffuit wdi Thoddierge thend iij Decembris Nar ꝛc. Wdlyrix. Wnder wort Signet.

Friderich.

40.) Om nogle Breve at forsende 1579.

Friderich ꝛc.

Wor synderlig gunst tillform. Wiider att wij nu tillfickie ether her hoff thrende wore bressue sem wij haffue tillschreffuit Drotningen aff Engeland, Kongen aff Skodtland och Prinzen aff Branien, Bedendis ether och begierre atji med thet allerforste samme wore bressue hen forficker med wise budt och Personer, saa wij the wdinder iche schulle bliffue forsemmidt. Thermed gier J Os synderligen till Willge. Befalendis Ether Gud. Schreffuit paa wort Slott Skanderborg thend xij dag Decembris Nar ꝛc. Wdlyrix. Wnder wort Signet.

Friderich.

41.) Om at mode til Hyltingen i Odense 1579.

Frederich ꝛc.

Wor synderlig gunst tillform. Wiider epthersom j tillform haffuer fangitt wor Schriffuelse mett ethers Folck och Heste wel stafferede att schulle were tillstede wdi wor Kiopstedi Ottenfe Mandagen epther Sondagen jubilate forskommendis,
nar

nar hogboerne forster wor flere Farbrodre og Broder, the Hertuger aff Sleswig Hollsten &c. thet Forstendom Sleswig och Femern aff Dssz och Riggitt Leenswiiß schulle anamme. Tha eptherdi nogen anden leylighed foresalder saa wij nogitt tillforn formode nogne fremmede Forster till Dssz till Ottenße, huorfore wij samme dag haffue forandritt, bede wj ether och begere attj retter ethers leylighedt epther mett ethers Folk och heste vdstafferede paa bedste Maade, Dssz og ethers Federne Rige till ehre, Epther som the andre wore Schriffuelßer, i ther om beslomitt haffue, formelder, att were hoer Dssz tillstede vdi wor Kiopstet Dithenße, Mandagen nest epther Söndagen Misericordia Domini, som er thend xviii dag Aprilis forstkommendis, Thagendis ther ädelis ingen forsømmellße fore; Ther mett gier i Dssz synderligen till wilge. Befallendis Ether Gudt. Schreffuit paa wortt stott Skanderborg thend xx dag Decembris, Aar 16. Mdxlxxix. Under wortt Signett.

Friderich.

42.) Om guldsmeedt huenne til Kongens arbeidt 1580.

Frederich 16.

Wor synderlig gunst tillfornn. Wiider epther att wj haffue tillstillit wor Guldsmed Mester Hans Raadt en heell hob for Dß att forarbeide, och hannum befallit samme arbeid till thend forsamling vdi Ottenße endeligen att forferdige, och hand besochter sig samme Arbeit allene till samme tiid icke att kunde offuerkomme; Tha bede wj ether och begere att naar hand ether ther om besegendis worder, I tha forschaffer hannum hielp, mett guode Guldsmed-Suenne aff werckstederne huos Guldsmeder ther vdi Byen, saa att wor arbeid maa bliffue wforsemitt och forferdigitt. Ther met scheer Dß synderligen till wilge. Befallendis Ether Gud. Schreffuit paa wortt stott Frederichsborg thend 21 februarij Aar 16. Mdxlxxx. Under wort Signet.

Friderich.

43.) Om enn Heroldt att bestille 1580.

Frederich 16.

Wor synderlig gunst tillfornn. Wiider epther att endnu ingen Herold er egen tillskickit epther Johan Baptists Afgang, och thet will were fornoden till thend Handell och Leens Enttfangelse vdi Ottenßze schee schall en Herold att forordnis; Tha bede wj ether och begere attj handler mett Dß elskelige Inguord
 G 2 Glad,

Glad, som war Slohsfougit paa wordt slott Kiobnehaffn, att hand sig samme Heroldzbestilling offuerthager. Ther met scheer Ds; synderligen till wilge Besfallendis Ether Gud. Schreffuit paa wort slott Koldinghus ihend xxj dag Martij Aar 16. Mdlxxx. Under wortt Signet.

Friderich.

44.) Paa $1\frac{1}{2}^m$ 1j^c daler att bettalle Johan Marieborgh 1580.

Friderich 16.

Wor synderlig Gunst thilformn. Wiider efter att Wij hassue bekommet aff Ds; elskelig Johan Marie enn Lefuehud med parlesticker Arbeid omstucken och omsatt, och therfore skulle giffue hannom xvij^c daler: De hand hassuer forlaugdt och affbetalet paa wore wegne B^c daler paa thet Sepultur Wij wdj Nederlandene hassue ladit bestille och giore; Hand ochsaa her forwdenn hassuer wdtlaugdt och forstrackt B^c daler till adttskillige Omkostning paa samme Sepultur att forskafe hiid ind wdj Riigitt och andett, saa att thet beløber sig, hues Wij hannom i saa maade skuldigg bliffue, halffshridie thusunde iho hundrit daler, och wij naadigst hassue beuilgit forschreffue Summa penninge att wille hannom bethale och afflegge wdj Suoffuell eller andenn guode ware, som hannom kannd were thiennlig, effther thet Bresss lindelse, wij hannom therpaa giffuit hassue. Thi bede Wij ether och begiere attj paa wore wegne forskaffer forschreffue Johann Marie saa megenn Suoffuell eller Anndenn guode ware, som forschreffue $1\frac{1}{2}^m$ 1j^c daler kannd oplebe och forstrecke, att hannd wdj saa maade medt dett ferste maa bliffue thilfredystillet och affbetallet, saa hannd sig mede Billighiedt icke skall hassue theroffuer att beklage. Ther med skier Ds; synderligen till wilge. Besfallendis Ether Gud. Skreffuit paa wortt Slott Koldinghus theund xxix dag Martij Aar 16. Mdlxxx. Under wortt Signet.

Friderich.

(Fortsættelsen følger.)

III.

Slutningen af
 Udskillige gamle Breve, / Kiøbenhavn
 angaaende.

(Efter en gammel Copiebog.)

7.) Roskilde Kapitel sælger Kiøbenhavns Stad deres Eyendom i
 Serikløff 1527.

Chennike Jepsenn Prouist, Jennis Lauritsen Erchedegun, Hannus Delsenn Canntor, och menige Capittell i Roskilde, Giere alle witterligt med ihette wortt obene bress, Att efter thennd haandell som forlobbenn och besluttet er, emellom hoigbaarne Furste, Her Frederich med Gudz Naade, Danmarckis Norgis ic. Konningh wor Kiereste Naadigste Herre, och Kiøbenhavns Borgere och inndbyggere, om Danmarckis Krones Eyendomm och Landdgiue i Serikløff som the aff hannus Naade for Euigh Eyendomm forhuerskuit haffue, haffue wy med Werdige Faders, Her Lage Brnes Biscops y Roskilde wor Kiere Naadigste herres willge fuldbyrdit och Samtocke, Thifligeste efter forne hoigbaarne Furstis wor Kiereste naadigste Herre Konngis willie och Samtocke, och Sameledis Danmarckis Riiges Naads Naad saaltt schett och affhenditt och med ihette wortt obne bress selge, schade, och affhende fran os, och alle woris Effterkommere Roskilde Capittell och thill forne fornumstige och bescheedene mendtt Borgemestere Raadmendt och menige Kiøbenhavns Inndbyggere, altt ihett wortt och Roskilde Capittels Landguok y same Serikløff, Som er sex Boele Jord med ald sinn Kennthe och Kertighedtt, Landdgielde och Smaarekhe, som ther thill hor ligenndis y Birkett for Kiøbenhavn Och horde thill thennd Prabende och Cannickedom, Serikløff fallenndis, Som Mester Math Hurff nu i were haffuer, med ald sinn rette thilleggelse, Agger, Engh, Schoug, March, Fischeuandtt, och Føganng, woett och tyrdtt, Eigeruiss och i alle maade som ihett nu fore findett er, inthert vndertagett i nogre maade, atth haffue, unde, bruge och beholde, for itt fritt lieb och Eyendomm, thill Euige tiid eige schullendis, Och kienndis os therforre at haffue saungitt och oppes

Daaritt thill goede reede, goed Betalningh som er **XIIij** hundrede March
 Dannsche Penninge efter wore nye i alle maade, Och ther med kienndis wy
 oss ingen Eyendomb, lodt, deell, eller Rettighedt att haffue i forne Serriks-
 loff guok effter thenne dagh, Thi beplicter wi os och alle wore effterkommere
 Roschilde Capittell forne Borgemestere, Raadmendt, och menige Kiobenhaffnns
 Berger, Jundbyggere och theris effterkommere thill Euigh tiid forne Serikloffs
 godz wor och Capittels anpart med all sinn rette thilleggelse som foreskreuitt staar,
 att fry hemle och suldkommeligen thilstaa for oss och alle woris effterkommere
 Roschilde Capittell thill Euig tiidtt och for alle andre som ther medtt rette kannde
 paa tale i nogre maade, Thill this ythermere foruaringh och bedre Bewisningh
 haffue wy henngdtt wor Capittels Indzegell for thette wortt obene Dreff, Yd-
 mygeligen thilbedendis forne werdige Fader wore Kiere naadigste herre Dispenn
 att wille medt os besegle samme Dreff som giffuett er, i Roschilde S. Agathe
 Jomfrues dagh. War efter Gudz Byrdit, **M.D.XXVII.**

8.) Kong Friderich den Forstes Skiode paa Graabrodre Kloster, til Kiobenhavnns Magistrat 1532.

Wi Friderich medt Gudz Naade Danmarckis, Wendis och Gottes Konning
 vduald Konningh thill Norge Hectug vdi Schleswigh Holstenn, Stormarn och
 Ditmarschen Gressue vdi Oldenborg och Delmenhorst, Giere alle witterligt att
 wi aff wor synnderlige gunst och Naade, Saa och fattige, Wannfore och Sing-
 ge mennischer, som ligge och ere i Hospitall och Helliggesthus vthi Kiobenhaffnn,
 thill hielp, trost och theris liffs nedterfft och vpholdelse, hafue vnnidt och thil-
 ladett, och met thette wortt obenne Dreff vnnde och thillade, Att os elskelige vo-
 re Borgemestere och Raadtt vdi Kiobenhaffnn maa och schulle thill thennom annam-
 me Graabrodre Kloster, Kirche Kirchegaardt och alle the Huuse ther paa staar
 och alle for^{ne} Closters Gaarde och Haffuer som thett nu forfundtt er, Och sidenn
 for^{ne} Closter och Closter Gaardt som foreschreffuett staar att haffue nyde, bruge
 och beholdde thill Euigh tiid for fry Eyendomb, Dog saa att alld thennd Kennte
 som ther paa kannde forbygges, vthi Huuse och Gaarde schall optages och alle
 ne komme the Singe och Wansere mennischer thill opholdning och trost, och icke
 bruges thill nogenn anden mandz gaffen eller nytte vdi nogenn maade, Thi for-
 binde wi alle wore Fogeder Embismendt och alle andere, for^{ne} wor vndersaathe,
 Borgemestere och Raadmendt, heremoed paa for^{ne} Graabrodre Closter och Clo-
 stergaardt, Huus och Byggeningh som foreschreffuett staær, att hindre,
 hindre lade, mede, Plake eller i nogenn maade forsanngh att giere, Vnnder

wor hylleste och naade, Giffuett paa wortt Slott Kiøbenhaffn Tijsdagenn nest
 effter S. Petri ad Vincula Dagh Anno. M.D.XXXII.

9.) Om Kiøbenhavns Befæstning 1567.

Wi Friderich thenn anden med Gudz Naade, Danmarchis, Norgis Wendis,
 och Gottes Konningh, Hertug vdi Schleswig Holstenn, Stormarn och Ditt-
 merschen, Gressue vdi Olddenborgh och Dellmenhorst, Giere alle witterligt
 Att effterdi wi forfare att Woldene, och annuden Befestningh om wor Kiøbstedt
 Kiøbenhaffn, er megitt forfallditt, Och paa thett att samme Befestningh mett
 thett forste morre foretages och ferdige giores haffue wi thill thes Behoff vundt
 och thilladt Och nu medt thette wortt obne broff vunde och thillade, Att of Ell-
 schelige Borgemestere och Raadmenndt ther same stedh her effter nue opbere aff
 alle som bygge ther n Kiøbenhafn enn Dannsche Huid aff huer schieppe Walltt,
 ther forbruggis, thill saa lennge wi annderledes ther om thilfigendis worder,
 Och same Pendinge schulle the forwennde thill Byenns befestningh att bygge och
 forbedre och thill inthet andett, Giffuett paa wortt Slott Friderichsborg thend
 20 Martij Aar M.D.LXVII. Vnder wortt Signete.

Friderich.

10.) Om Vægterne i Kiøbenhavn 1567.

Wi Frederich thenn andenn med Guds Naade, Danmarkis, Norgis, Wenus-
 dis, och Gottes Konning, Hertug vdi Schleswigh, Holstenn, Stormarn
 och Dittmerschenn, Gressue vdi Olddenborgh och Dellmennhorst, Giere alle
 witterligt, Att Effterthi Of Ellschelige Borgemestere och Raadmennd her vdi
 wortt Kiøbstedt Kiøbenhaffn, hafue berett for os, Att paa thett alting med
 vagt her vdi Byenn saa megitt desbedre morre bliffne besergett, Ere the thill-
 sindh att tage vdi thienneste saa mange dnelige Kaarte som behoff giores, Huilche
 alltiid schulle waage vdi portene paa Woldenne och om Natthen paa Gaderne,
 Och thennom aff Byens Penndinge belone, Tha haffue wi vndt och thilladett,
 Och nu medt thette wortt obbenne Breff vunde och thillade, Att for^{ne} Kaarte,
 som For^{ne} Borgemestere och Raadmenndt saa thill megere Wdi tiennestenn ta-
 genndis worder, Maa och schulle Alltiid bliffue her i Byenn thilstede, Och inns-
 gen andenstedh bruges, Vdenn huor Borgemestere och Raadmenndt thennom
 behoeff haffuer, Giffuett paa wortt Slott Kiøbenhaffn thennd forste dag Deco-
 bris, Aar M.D.LXII. Vnder wortt Signet.

Friderich.

11.)

II.) Om Kongens Klokke 1581.

Vi Friderich theund anden medtt Gud; Naade, Danmarchis, Norgis, Wenne-
dis, och Gottes Konningh Hertug vdi Schleswigh Hollstenn, Stormarn och
Dittmerschenn, Gressue vdi Oldenborg och Dellmennhorst, Giere alle witter-
lige Attz effter som wi nogenn tiid forledenn naadigste haffue bewilliget Os ell-
scheelige Borgemestere och Raadmendtt wdi wortt Kiebstedt Kiebennhaffn att
motte bekomme och Annamme Enn wor Klocke thill wor Frue Kirches Behoff
sammesteds Som theund nu ther vdi Kircken er opphengitt, och kallis Konn-
genns Klocke, Thaa haffue wi nu naadigst vundtt och giffuett, och medt thette
wortt obne breff vunde och giffue fornessunde Borgemestere och Raadmendtt vdi
Kiebennhaffn fornessunde Klocke thill for_ wor Frue Kirche Saa thenud altiid her
effter vden all efftermaaning wederslang och behallinge schall fallge och bliffue
hoef fornessunde Kirche, Och wille wi her hoef Borgemestere och Raadmendtt
vdi Kiebennhaffn och Kirche wergerne thill fornessunde wor Frue Kirche fore-
lagt och forbuddtt haffue, Att the fornessunde Klocke icke maa eller schulle lade
rinnges for nogett liigh vden ther fore giffuis thill Kirchenn Thij gamble Daler,
saa att ther som medt samme Klocke schall Rinnges for nogett Liigh, were sigh
hues thett were kanndt, Thaa schall denn Dedis arffuunge therfore giffue thill
Kirchenn for^m Thij gamble Daler effter som foreschreffuett staar, Huilcke penn-
dinge allenniste thill Kirchenns nytte behoef och fremtarff och icke thill nogenn
andenn brug schall forwendt. Forbyudendis wore Fogeder, Embizmendtt
och alle andre fornessunde Borgemester och Raadmendtt vdi Kiebennhaffn her
emoed effter thenne dagh paa fornessunde Klocke efftersom forskreffuitt staar att
hinndre eller vdi nogre maade forsanng att giere vunder wor hylleste och Naade.
Giffuett paa wortt Slott Friderichsborgh Thenn 26 dagh Octobris Aar ic.
M.D.LXXXI. Vnder wortt Signete.

Friderich.

IV.

Et Stykke af Mæster Henrik Harpestrængs
Lægebog.

Blant de Pligter, som allermeest paaligge vort Selskab, er og den at frelse vore ældste indenlandske Skrifter fra Undergang. At Mæster Henrik Harpestræng, fordmum Kanik i Roskilde, noget nær er den ældste, som har efterladt sig noget Skrift i vor nu brugelige ny danske Mundart, er bekiendt nok. De saa Esterretninger som vi hidindtil have kunnet samle om denne Mand, skulle i et af de næste Hefter meddeles, tilligemed hans saa kaldede Lægebog, som vel er et af de ældste Mindesmærker af vort nu brugelige Sprog, men hvoraf dog ingen Codex kan gjøre det Stykke, som vi denne Gang udgive, Alderen stridig. Saa meget des hellere lade vi dette Stykke nu fremkomme, da det feiler i alle de Haandskrivter, som ere i Danmark, saavidt os er bekiendt; og da det for en stor Deel er diæterisk, hvilket kan tiene til at oplyse de Liders Levemaade. Meget mærkværdigt er det, at Dialecten heri, som enten er Skaansk eller Bigisk, fra det gamle Alfheim, i Ordene overmaade meget nærmer sig til vort nu værende Sprog, skient Constructionerne ere ganske anderledes. Sal. Etatsraad Langebek har paa sin udenlandske Reise affkrevet den Copie, hvorefter dette Aftryk er gjort. Registeret til dette Bind skal vise, hvorvidt vi have betient os af disse gamle Levninger, for at vise den store Lighed mellem vort og de dermed bestægte Sprog.

Her byrias lækedomber aff Mæsther Henrik Harpostræng.

Hvar som frankir ær, tha scal thetta vara hans daglica fodha epther thy Mæsther Henrik Harpostræng sigher i sinom lækedom oc scriffuar, som forst ær

Lysther man æta om daghin æller om aptonin, tha scal thet vara flen mather, Siva som ær vng hons fodhin, oc stekta swina fother, oc kalt Kaluakot, vng lamb oc Kidh, wesk ægh¹⁾, oc nyt smor, of fark osth,

¹⁾ blodfogte.

osth, oc litidh aff æple ellir pærer, eller nybakath swetebrod, blugbrodh, och haffrabrodh, oc miust æta aff rugbrodh, fore thy thet bindhir mæst manz liff, then som ey haffwer stort ærffuode²⁾.

§ Skært wiin scal man drikka, oc hwit oc skært trampol³⁾, oc gamal humblol, oc thet som skært ær. De scal man læta siwdha lamb, Kridh, willebradh met pæthersilia oc saluia met ætikio oc spæk⁴⁾, oc met andra yrther. Nu scal man wakta sik fore gamalt notakot, sokot, oc buk-takot, oc rokt harakoth, utan salt boste ma man wæl ætha. De ey man ætha lay, orith, swthar, hornfisk, spiksid, oc ræling, oc alskons spikmat. De scal man wakta sik fore gamla ærther oc bonor, gardkal oc mærfæ, rowor oc roffwakal oc ran⁵⁾ Raalstof, oc litidh scal man soffua om daghin, oc betidha æta om quældin.

§ Ffore howdhwærk scal man abrot tagha oc malyrth, oc siwdha til saman i starke ætikio, och ther scal man twa howdh met badhe om quæld oc om morghom.

§ Ffore ornawærk scal man tagha warma quinno miolk oc læta in i orat, oc smori omkring orat met lagurber olio. Thet ær got fore dowilse.

§ Om haar faldher aff fore howdhwærk ellir epther starka soot, tha scal man tagha wiin ætikio oc osith⁶⁾ giort aff rosabladh, oc stampaha galiga til pulwer, oc tæmpa alt saman, oc rake sidhan har aff hoffde oc gnidhe sidhan howd fast met en huitan kluth, oc smore sidhan met thy som nu ær saft.

§ Om madka æta haar aff hoffde, tha scal man taka ætikio oc gront nota myk, oc stampa thet met senaphsro oc wiinsten lata ther til, oc twa sidhan howdith oc harit hwar dag, ta dræpic thet madkin oc gor haar wæl wara.

§ Ffor mykin waku⁷⁾ i sotafang eller i barnsang, scal man taka ena yrth, som hether komella bloma, oc cassia lignea, oc biug, oc siwda alt saman i watne, lathe sidhan then emin ga op vndher howdith til thæs man swettis. Sidhan taki saffran, apium, oc bolmosro, och

stote

²⁾ Arbeide, Bewar:else.

³⁾ Lybse Bl, af Bloden Traven.

⁴⁾ Spæk, Spica.

⁵⁾ raa

⁶⁾ Easten.

⁷⁾ Svovlshed.

stote til saman met quinnu miøll, oc wæthe eth linnit Klædhe ther uti, oc lægge thet kring om ænnith⁸⁾ oc thynningena, tha gør thet wæl at sowa.

§ Om man far giæld⁹⁾ oc tappar sith wirth, tha scal man først taka haar aff hofde oc gnidha hofvidit met salt oc ætikio oc bade hændher oc fother. Taki sidhan en hwelp, ællir en yng Kat ellir en hana, oc kløffue mit sundher at ryggenom, oc kaste bort mælffwim¹⁰⁾, oc lægge om alt hofvidit swa warmpt, oc binde thet fast til ellir ena heta lungo aff en wædher, oc late honum sidhan i et mørkt hws, oc lyft til tæs han far sowa¹¹⁾.

§ Ffore byld i øghon scal man taka arffua oc thet huittha aff æggit oc stampa till saman oc læggia thet offwir øghonin.

§ Ffore Klædha oc blenior i Øghon scal man taka oos aff rutha oc komin oc huita aff æggit, oc wridha thet genom en Klwt, oc læthi thet øghonin bade om qwæld oc morgonin.

§ Ffore alskons øgna wærk scal man taka aloe epaticum, oc Kamfer, oc en sten, som hether tucie, oc en sten, som hetir calamin, oc gora them glød heta i eld nio sinnom¹²⁾ oc slætte thom i ætikio huart sinne. Sidhan stote thet alt saman, oc sikte thet sidhan genom en silkis Klwt threfallan¹³⁾ oc taki thet pulwer om aptonin oc late i øghon næst a øgna brænne.

§ Ffore siwæ øghon tak aloe, stampa smat, oc tempru thet met huit wiin oc læt i øgat en dropa om qwældin oc om morgonin.

§ Ffore affmøkin¹⁴⁾ næsablodh, scal man taka hwit røsilse oc aloe oc huita aff æggit, oc stota thet til saman, oc gora en wela aff harahaar, oc stoppe thet op i næsana, oc ma man taka en frodh oc æggiascal oc brænne thet oc stote til pulwer, oc blæse thet op i næsona, oc halde thet ena stundh, sputta sidhan then blodhin vth som i munnin ær komin.

§ Ffore tannawærk scal man taka biugmiøll oc salt, lægge thet in i en linnan klwt, oc brænne oc stampe thet till pulwer, oc gnidhe ther met tændherua fast, oc skylti sidhan munden met watn.

§ 2

§ ffore

⁸⁾ Vanden. Enna allemann.

⁹⁾ fæer wild.

¹⁰⁾ Indvoldens.

¹¹⁾ indtil han kommer i Søvn.

¹²⁾ ni gange.

¹³⁾ tredobbelt.

¹⁴⁾ forineget, af island.

§ ffore tannværk skal man taka bertram oc piper oc staphisagrium ingefer oc salt, oc thet seal alt lika mykit wara utan saltir, swa mykit som hint alt saman, twa sidhan munnin met atikio oc lægge sidhan thet ther oppa som wærkin innan ær.

§ ffore ondan andha skal man taka piper oc mynto oc litit aff salt, oc stampe thet tilsaman, thet pulwer seal man halda langa stundh i munnin, oc swælgha sidhan alt saman nidhir.

§ ffore hoffto oc brystværk skal man taka likrisse oc biug, yfop oc sifer¹⁵⁾ alt lika mykit, siwdhe thet alth saman i skært vøll, ellir i watu oc drike thet warunt badhe om qwæld oc morgon oc late sofer ther i, om man thet hæffwer.

§ ffore heso¹⁶⁾ skal man taka Klossok, oc skera han smæ i søta miolk wæl heta badhe om qwæld oc morgon.

§ Om drypel faldher nidher, tha skal man taka atikio, oc twa munnin met, oc taki sidhan brænt salt oc thryste¹⁷⁾ honom ther opp met, oc taki piper oc bertram, oc stote til pulwer, oc blæse thet oppa drypilin.

§ ffore siwkan magha oc wæmilse skal man taka anis, komin, ingefer, muscath, galica, fanikalfrø oc thorra mynto, oc stampa thet alt til pulwer, oc thet seall man ætha.

§ ffore watnsot oc sullen been oc haldh¹⁸⁾ skal man tagha hylleloff oc læggia thet i eth kar met siwdhaude watne oc hyle offwir Karith met eth Kladh, oc sætis ther i til man swettis badhe om qwæld oc morgon.

§ ffore hæft¹⁹⁾, skal man taka kattast, oc siudha i søthe miolk met spæk oc æthi thet sidhan.

§ ffore Kladha oc ræfform²⁰⁾, skal man taka salt oc koporrof, oc siudha thet met watn, oc loghe²¹⁾ sik ther uti, oc sinore sik ther æyther met hwit smørilse tamprat met operiment, thet dræper ræfform, oc helir Kladha.

§ ffore bolne liffwer skal man taka hyslof oc en næffua met salt, oc thet hwita aff thry æg, oc hwetemol, oc stota thet til saman, oc
gera

¹⁵⁾ Sifer.

¹⁶⁾ Hæshed.

¹⁷⁾ trykke.

¹⁸⁾ Etting.

¹⁹⁾ Forstoppelse.

²⁰⁾ Snat og Ringorm.

²¹⁾ tœ.

gora theraff plaster, lægge thet i et Klædhe, oc binde widh hogre sidhona thre natther. Thet ær oc got fore watusot.

§ ffore byld a winsthe sidhonne, scal man taka herfro, katost, fenum grecum, oc siudha thet i watne, oc stote til saman, oc late ther til mayamanat sinor ofaltat, oc lægge thet i et tuuth²²⁾ litit klædho linnit, oc bindhe thet a winstro sidhona thre natther, oc lathe sla sik adhra a winstre handinne mællan litla fingrin oc medicum a fierdha daghi. Thetta scal man gora huart manadha mot, til thes miæltin sæs.

§ ffore hæfft at pissa, scal man taka petercilio fro, mærke, feniculi, lybistikko, qwesyr, syremontanea, solforn, millefolium, natlastro, cariardar, amis, Kyrsebæra kærna, kærni oc plomkærna, blanda alt saman, oc æte thet om qweld oc morghon.

§ ffore lenda wærk scal man sla ena adhra nidhan a ankolen utan a fotin i warmpt watn ællir innan.

§ ffore throtna²³⁾ læggia oc bolna, scal man taka smidtio findher thry stykke oc læggia i eldh oc gora thet glodheet, lægge sidhan forst eth stykke i eth æmbar²⁴⁾, oc lathe ther i rot wiin, ællir starke ætikio, oc sæte fotherna ther i æmbarit, oc hylt benin wæl met klædhe omkringh, oc gori samuledh met thet andra stykkit, oc swa met thet tridhia, swa at been swettis, oc fother swettis fast.

Hwru man scal bradoda forkoma, om ther ær nakar lækedombir innan. Tha scal man forst mærkia, ware thet swa at nakar människia bolnade vndher armenom ællir ther nær, tha scal man genast²⁵⁾ lata sik sla the adrona, som hether mediana oppa them sama armenom, som boldin vndher ær. Bolnade man vndher thynningionom ællir oppa hal-senom, ællir ther nær, tha scal man genast lata sla the adrona, som hetir cephalica, som ær howd adran æ oppa sama sidho, som boldin staar, oc the adra ligghe mællan thuman oc thet fingher, som ther ær næst oppa handine. Wore thet swa at nakar bolnade i rosana²⁶⁾ ællir oc ther nær, tha scal man lata sik sla ena adra som hetir sophena, oc hon ligghe vndher knolsunne innan a fotenom, oc thenna adra scal æ slaas a samna sidho, som boldin star, oc menniskian scal ey sompna innan thet hon kærniær wær-

²²⁾ Skal vel være trindt.

²³⁾ flappe.

²⁴⁾ en Spand.

²⁵⁾ som stærst

²⁶⁾ Døren, Lysten.

fia, oc til thæs hon far blodlatit, fore thy thet dugher sidhan enkte. Nu thet andra som man scal taka then tidh dodin star²⁷⁾, thet scall wara laghurbær oc ther enabær om aptonin ta man wil i sæng gha oc brænna thet badhe saman i enne panno met glodoghom kulum, oc læta sidhan sal sifther at herstoppa i thy husena man inne liggher, swa at enghin rokir kom-
bir vth, vthan draghi then rokir at sil thet bæzsta man gither²⁸⁾. Oc manz mater scal wara mest reddir²⁹⁾ met atilio hælzst, then man scal om daghin æta. Oc om morghonin man først opstar, for æn man vth aff husith gaar, tha æte færska ruttho, wæl salt strödda. Ther epther æte ena walmogha ællir twa³⁰⁾. Oc alltidh scal man haffua nokot wæl loktande i sinom handom, oc ther oppa lokta antigia færsk æple ellir annor god kryddhe. ær ey annat til, tha taki bawirgeell. Thetta scal man gora, swa længe plaghan staar.

²⁷⁾ medens den smitsomme Sygdom grasseres.

²⁸⁾ det meste man formaaer.

²⁹⁾ tillavet.

³⁰⁾ Ved walmogha forståes paa dette Sted vel neppe andet end Valnødder, som er et bekiende Stykke i den Mithridatiske Antidot.

V.

Byskriver Jacob Niessens Optegnelser om de
Svenskes Regiering over Trondhiems Bue og
Lehn 1658.

Efter en af Hr. Præsident Nordahl i Trondhiem til Selskabet nedsendt Copie.

- 12 April. Freds-Talsigelse, her i Kirkerne, begyndt.
6 May. Hidkom Svenskes Forbud.
8 — Svenske Folk, ved 800 Mand, ankommen.
10 — hidkom Commissari Lorents Creuds, logered. hos Borgemæster Lorents Bastiansen.

- 17 May. var paa Raadstuen, lod læse hans medhavne Kongelig Instrur.
- 24 — var Major Tub, paa Raadstuen.
- 7 Julii. kom Capitaine & Lieutenant Eric Nielsen Afsk, inqvarteret, selv anden, hos mig.
- 14 — skrækkelig Torden og Lynet, med Krudslugt i Lusten, og Hagel.
- 17 — kom Regiments-Quartermester Peter Møller, i mit Logement, selv anden; kort efter, og i mit Logement, kom Cornet, Velb. Krigsbach, hver sin Dreng.
- 11 August. kom Gouverneur Friherre Claus Stiernskiold, med Skib Lammed. og mærkeligt:
- 1.) at Skibet, under Ankersætningen, stødte paa et Skær her ved Munkholmen.
 - 2.) at da Gouverneuren lod sig, med Baad, strax sætte i Land, kommandes paa Bratøren, ret som Klokken slog 12, Middags leed, stødende med Stykkerne af Brator-Blokhuus, begyndte første Skude tillige (og efter i Skuderne) klogte eller klæmtet her, i begge Kirkerne, efter 12 Elæt.
- 16 — Velbemt. Frih. Claus Stiernskiold, paa Raadstuen, lod læse hans Kongl. meddeelte Gouvernement-Bestalling, over Trondhiems Bne og Lehn, samt Jemtland og Herdal; med hans Proposition, til Byens og Negotiens Forfremmelse.
- 23 — reiste Oberst Flemmig herfra til Jemtland, med her i Væhnet udskevne Mandbare Soldater, saasom, foruden deres medfølgende Svenske Officierer, nemlig 41 Corporalskaber à 24 Soldater, er Soldater 984.
- 24 — Oberst . . . atter, med et andet Regiment, til Jemtland, af lige udskevne Soldater, var 35 Corporalskaber, à 24 Soldater, er 840.
- 26 — reiste Friherre Creuds herfra bort.
- 1 Sept. skeede Svenske Konnings Hylдинг, under aaben Himmel, med stor Pragt, paa Trondhiems Gaard, hvortil alle fornemste Geistlige og Verdslige Bestillings-Mænd og Stænder, samt beste Borgerskab forskrevet og tilkaldede; som omsider, efter langvarig Knæfaldende og hert Drats, nød herligt Tractament, paa Salene, liig største Bryllup, ic. NB. og skient.

- 9 Sept. foreslaaet, om Skiotte-Vaade at beskikke, i See-Lahnene, samt at alle Jægter skulde blive her hjemme, og alle Danske Personer og deres Gods skulde arresteres.
Da vores her i Dalerne og paa Indsøet vel vedste af saadant, at den Danske Armee samme Tid var i March, hid Nord agtende, fik dog vi her i Byen boende ei det allerringeste at vide, ferend den
- 28 — at de Danske Skiotte-Vaade syntes Astenen, i klar Sol- (Maa- ne-) Skin, ved Rikferter, seendes, kommende uden af langs ind, mellem Munkholmen og Lervig-Landet, hvilket der de her værende Svenske fornam, lod de straxen afbrænde alle Huuse paa Baklandet, samt Hospitals Præstegaard; de Danske, samme Nat, leired dennem paa Lade, Lyholt og deromkring.
- 29 — kom 2 Skibe fra Bergen, munderede og en Galioth.
- 1 Oct. kom de Danske paa Steenberget.
- 4 — begiæret Gouverneuren, paa Raadstuen, Gevehr, Fyr- eller Flinkte-Kor, til 220 Mand, samt Krud, for Betaling, saa meget Borgerfabet havde, ic.
- 7 — krydset fornt. Skibe, moxen ganske Dagen, paa Fiorden, frem og tilbage, canoniceret paa det Svenske Skib, som laae her under Byen, i Sanden. Svarendes af samme Skib vel resolvered.
- 9 — kom Capitaine Seier til Jhlen, til ringe Fortun.
- 10 — reed Ole Jensen, en Norssk Stald-Dreng, tiende Gouverneuren paa Trondhiems Gaard, med een af hans bedste Heste, over Bye-Elven, (noget næsten, ved Bye-Broen) at giøre de Danske Kundskab.
- 11 — Capitaine Rauffin quæsted.
- 13 — canoniceret mod det Svenske Skib fra Munkholmen, og fra det liggende fornt. 3 Skibe.
- 14 — paa Raadstuen, begiæret Gouverneuren Penge-Forstrækning, til Militiens Underhold, og paagivne Svar, samt Inquartering, Arbeid, ic.

(Slutningen følger i næste Hefte.)

Nye Danske Magazin.

Tredie Hefte.

I.
Slutningen af
Efterretninger
om
Erkebiskop Aslak Bolt i Trondhiem.



Følgende Aar 1437 udgav Erkebiskop Aslak følgende Brev¹⁾ til alle Norges Stifter, hvoraf Originalen til Stavangers Stift endnu er bevaret, og for sin Merkværdighed her indrykkes:

Wp

¹⁾ Dipl. membr. inter Magn. Fasc. XLI. no. 19.

Wy Aftach medher Gudh; Radh Erkebiskup i Nidharoos & sedis apostolice legatus Heelsom ydher allom Herra Aboote oc hans Conuentbrodhrer i Wtsteine, heidherlighæ Herra Canikæ capitulum i Stawangre oc allæ andræ Prestæ oc Klerkæ i Stawangers Biskupsdome kerlighen medher Gudhi oc hans sighnadhe Bleszan oc waaræ. Kunnighgeraude at wy haffwm nu halbet prouinciale concilium i Oslo, med heidherlighæ Herra waræ Brodhrer suffraganeis prouincie noricane, oc allæ andræ som fer till kalladhe vaaro, oc skipat oc giort per medh þeirra fullo raadhe oc samþykt um all Stykki, som þet helghæ Concilium i Basilia hafde off tillbodhet. So haffwm wy oc allre vareth þer vppa riikesens i Noreghe marghfalleliga Dagþingen, off allom Noreghes Monnom medh Gud; Hielp till gledhe, hughnan oc ytermeir Bestandelse. Ibland annor Wrende som wy aller offwer eens wrdho i fornemdo Concilio, þa var þetta allæs waræ raadh oc samþykt, at wy skuldom wtsandæ twa heidherlighæ Klerkæ oc Cannikæ til Concilium Basiliense at vorsakæ off allæ fore then marghfalleghe Skat oc þingæ, som Concilium haffwer off tillbodhet, de semidecima & aliis contribucionibus. Þy skolon nu aller Klerkar i Noreghe contribuera till þessa sandebodh, at foruerftwa allæs wart bezstæ. Nu af þy at ofslanght vaare at biidhæ so lenge, at contribuciones sammanfomo i Noreghe fyrer Wiidhleitæ skuld riikesens, saker þes at wy vilium þesse bodh medh forstæ Skip wtsandæ, þy haffwer nu waar wyrdhelighen broodher Herra Ludhon meder Gud; Radh Biskup i Stawangre, i Wnaatto oc kerleitæ vidher allæ yder laght sith gull nu wt fore ydher till sulz oc rees Widhergialdz, vppa þet at þette arende som off allom ligger makt vppa skulde ey bliiswæ forsynmadh vppa ydhræ siidho, þy teer honom nu kerleit oc Wniscap þes ytermeir, at han þetta fore ydhar skuld goodhuilioghen giort haffwer. Nu vppa þet at han niwte sinæ Belgerdh, þa biidhim wer ydher allæ oc hwar ydhar i sin Stadh oc fulkomligher biidhom vnder heilaghe Lydhne vidher Gudh, off, oc heilaghe Nidharoos kirkui, & sub pena latissime excommunicationis in bulla sacrosancte Synodi basileensis contentæ, som off var sent, at Herra Aboote i Wtsteine medh sinom Brodhrum, geswe oc luuke greidhlyghere vten alt Motemale fornemdom waaron wyrdhelighom broodhor, Herra Ludhone, iij Arnoldus gyllen, oc siidhen hwar Canniker oc Prester i Stawangers Biskupsdome luuke oc giffwæ hanom ein Arnoldus gyllen. Oc moghen I fore samnynde vita, at han haffuer her nu neer off vareth, vppa alla handæ Dagþinghen som ein heidherlighen oc wyrdelighen Her-

ra medh allom Trooskap, so at wer oc alle andre þakka hanom som wæll wyrdhelighet er, oc haffwer hafft nu i langæ Stund stooran Kost oc Tæring fore meenlighæ Klerkriidh oc riikesens Bestandelse skuld. Till Gaudynndæ herom settom Wer wort Inseigli fore þetta bref, er giort var i Oslo feria quinta proxima post Festum sancti Magni marcyris Anno Domini Millesimo quadringentesimo tricesimo septimo.

Samme Aar, in Octava Sancti Johannis Evangelistæ, (skulde efter Rabe være den 4 Januarij) udgav han i Opstoe et Stadsfæstelse-Brev paa det der værende Hellig Regems Gilde, samt den daglige Messe, som holdtes for det af samme stiftede Alter, til hvilket han tillige gav 40 Dages Afsad²⁾).

I 1437 a miduifodaghen i hwitæ sunno wiko eller den 22 May, var Erkebisp Alac i Bistats-Reise i Teighum ved Tonsbergh, hvor Hr. Hierrendir Thorildsen Canik i Oslo og Proyst i Gerpene, beklagede sig, at nogle boende i Skidho i Tonsbergs Fehirdslo uretteligen tilegnede sig Fisserrettighed for bemeldte Sted; thi forbyder Erkebiskoppen saadant herved, og befaler tillige dem som boe i Skidho at give Præsterne Kaupenris tiund, som engin minnis annars at adhworiss giort war, utan nu nylegha haffwa somlighe medh Pufans æggian tildyrfdeth³⁾).

Efter denne Tid finde vi intet til Erkebiskop Alacs Forretninger, serend i 1439, da han den femte Sondag efter Paaske (den 10 May) giver Trondhiems Capitel Olaf: Tolden af Skoynefylke, Yttrøy og Mosawik, for at bespise beskedelig Mand Jønis Olaffson, som længe havde været Skolemester i Trondhiem⁴⁾. Brevet er vel engang for trykt⁵⁾ men fortiener dog ogsaa Sted her:

Wij Alac med Gud, nadh Erkebiskupe i nidros Sandhom allom mannom, them som thette Bress see ædher hora helso med Gudh oc wara andaligha blekan. Kunnikt gorandis at sakr thess at biskedelighe man jønis olaffson som lengie haffuer warit skolamestare her i nidros haffuer wæll tiant och arbeit oc komit manga goda man ffram med bokaligha konst swa at manger aff them ære nu badha Canika oc prestha her i helge nidros kirkio oc i Biskupsdomet oc er nu komin i then ofra aldhren swa at han gethr ey lengre skolan oppehaldhit; thy haffuom wij wnt oc giffuit warom ælskalighom synom Capitulo koorfbrodhrom warom i nidros ffore kosthaldh hans olafs tollen i skoynefylke yttrøy oc mosawik oppa thet at han scall ey tvingias till at tiggia ædher almofa bidhia Then helge kirkio till nidh-

²⁾ Dipl. membr i Selskabets Arkiv.

³⁾ Dipl. membr. i Selskabets Arkiv.

⁴⁾ Dipl. membr inter Magn.

⁵⁾ Statuta Synodalia &c, edidit Sandvig. Præfat. p. 5. 6.

ran oc klerfrnom till Vlygdh oc eiterthalan swa lengie som hans liff er oc lengre an oss adher warom efterkommandom swa synis. forbiudandis huariom manne thessa wara gerdh oc stadfestabreff ryfua adher ryfua lata. Nema hwo thet gorer wili tuilka fyrr swa som the helge kirke retter vtuisar Datum loco quo supra Anno dnj medxxx nono Dominica quinta post festum pasche. Nostro sub sigillo.

I det følgende Aar 1440 finde vi, at Erkebiskop Ullac og Biskop Olaf af Bergen have ladet en Klokkestøber forskrive fra Engelland, som skulde støbe til Trondhiems Kirke tre Klokker, den største paa tolv eller tretten Skips pund, de andre mindre; og ligeledes tre til Bergens Domkirke⁶⁾.

Vi tvivle slet ikke paa, at jo vor Erkebiskop har haft stor Deel i de Forbund, som paa disse Tider saa ofte bleve fornyede imellem Norge og Sverrig, ss. i Ledese den 9 Febr. 1441 og Calmar ved S. Hans Dags Tid samme Aar. I det ringeste har han efter denne Tid bestandig vliist sig, som ivrig svenskfinder, og en særdeles tilhænger af Kong Carl Knudsens Partie. I det følgende Aar 1442 holdte de Svenske en Forsamling i Ledese, hvorfra de tilskreve Rikets Raad i Danmark at møde dem der⁷⁾. Det er meget rimeligt, at de ogsaa have affærdiget et saadant Brev til Norges Riges Raad, da man finder, at der i Aar haver været en stor Mængde af Norske Biskopper forsamlet i Ledese. Quinto Idus mensis Junii, gave Johannes Larman Erkebiskop i Lund, Nicholaus i Upsal, og Ullac i Trondhiem, Johannes Biskop i Opflo, Ludoenis i Stavanger, Thorlaus i Viborg, Olaf i Bergen, Nicolaus i Lynkøping, Sweno i Skara, Laurentius i Werice, Gotscalcus i Holum, Gunnarus i Hammer, og Hemmingus i Færøe, til det hellige Korsets og S. Vincentii Martyrs Altare i Stavanger Domkirke, hver for sig 40 Dages Afslad, for alle dem som paa visse Festsdage vilde besøge samme⁸⁾. At han i de følgende Aar har fortsat sine Bestræbelser for Kong Carl, hvorvel Tiden ingen egentlig Underretning har levet os derom, sees tydeligen af hvad som siden skal anføres.

1445 forærede Erkebiskop Ullac sin nærmeste Frende paa Fæderne Side, Henrik Jensen, endeel Gods, hvorom blev udstædt følgende Brev⁹⁾.

By

⁶⁾ Riadenhøvniske Selskabs Skrifter, Tom. 7. pag. 489.

⁷⁾ Sadorphs Svenske Rikshistoria. Tom. 2. pag. 148.

⁸⁾ Dipl. membr. inter Magn. Fasc. XLII. no. 2.

⁹⁾ Dipl. membr. inter Magn. Fasc. XVI. no. 1. a.

By Maaß medh Gudz Missun Erkebiskup i Nidross, fungora medh thetta wort bref at af thy at wy ny engen nærmere skydan Frende hafue wppa wart fædhrenæ, ther wy af witha, en thenne næruarandis Brefuisara Hinrik Jonisson¹⁰⁾ oc swa fore hans langsamligha och troo Tjaniste, som han off af Barndom till thenne Daggh odminkaligha beuist hafuer, som ein rætsferdugher troo Dandeswen; tha badhe saker skylskopp oc hans tro Tjanist, hafua wy wnth hanom oc frestligha gifuit swa manga wara Jorder oc Jordapartha, som her esther nempnæß, som ero forst Juberggh oc Hernes wppa Frostonnæ liggiandis, oc Somarwaala i Orchedall, oc Kee och Nass i Nædheldals Prestdome, som Wy kopte off Pædher Thoresson, for eith halst stykke Klædhe, som wy fingom af war eighen Gardh i Berghena, oc fore wort eighet Gudz, Gembla-stadha heitandis, er ligger i Nordhfiordha, som wy erfdæ ester wor Fædher och fore eiua Sottskall, som war Modher aatte, alzwaldugher Gudh beggiæß theira sætll nædhe. Hafuom Wy thessa forscreffue Jorder och Jordapartha wnth och gifuit hanom, oc fleire andra Jorder och Jordapartha, som bressuen therwm ludha, frelsa och heimola fore huaris om manne, wndan off och warom erwingiom och warom Esterkommandom och wnder fornempden Hinrik Jonisson oc hans Erwingia till æuerdaligha eign och als afrædhis, medh allom theim luthum och lunnendom, som ther till liggia oc lighat hafua fra forno oc nyio engo vndan skildo ester thy som bressuen ther wm giordh sielf wtuisa. Till Sannindh herwm hengdom wy wart Incigle fore thetta bref oc thessa heidherlighe och bestædhnæ Men till thes ytermære Witnisburdh och betyghelse, at thetta war waar fulkomplighen gerdh och Skipan, och at wart Incigle her fore kom medh wart witskapp och Goduilla, sin Incigle medh waro, som æro Herre Marfue Jacobsson, Herre Jon Biornsson, och Herre Niclis Knutsson, Ranika i Trondeim, Odh Jonsson, Olaff Biornsson och

¹⁰⁾ Denne Mand var dog ikke af de Volters Familie, da der i hans Segl sees en staaende Fugl i Skjolbet og paa Hielmen. 1454 gjorde han, da Ridder og Hovedmand over Trondelagen, sit Testament, dateret a Konungsgardenom i Trondeim, og skienker deti Korsbrædrene til deres Borchhold Iwberg wppa frosto, renter 3 Spand, Herness ibidem, renter en halv Mark, Somarwaala i Orchedal, renter 2 Spand, og en øde Gaard, som renter en Dre, item i Medaldal, renter 2 Spand, og Nass i Nennabu, renter 1 Spand, paa de Wtkaar, at de skulde nærtigen, Tirsdagen for Alle Helgens Dag, holde en Messe for hans Frue Philippe, Barqward Brummithes Dotter af Alwsterath, og en anden Messe for ham selv, naar det behagede Gud at kalde ham af denne Werden. Dipl. membr. inter Magn. Fasc. XVI. no. 1. d. e.

Dwindh Gulbrandzsson, radhmen ther sammastadz, fore thetta bref er gjort war i Trondem. Anno Domini Mcdxlv. ipso die Natiuitatis Sancti Johannis Baptiste.

Vi vide nu intet om Erkebiskop Alak eller hans Forretninger, førend i Aaret 1448, da han den 20 April udgav sin Forordning om Canikernes Bordholds Inventarium, som vor lærde og velfortiente Schönning har agtet værdig at indføre i hans Beskrivelse over Trondhiems Domkirke¹¹⁾. Det følgende Aar, strax om Foraaret var han i Dpsloe, hvor han die S. Benedikti Abhatis (den 21 Martii) sendte et Brev¹²⁾ til sine kiære Sonner, Bønder og Almue, som byggede og boede i Gierpenæ Sogn, Skidhæ eller de Sogne, som laae til Gierpenæ, at han havde hørt, at Biskop Jens i Dpslo, havde sat dem en til Sognepræst, som heed Sira Torckæl Jonsson, hvilken en var indenlands, men dog vilde opbære Kirkens Rente, og skiettede lidet eller intet om den Tieneste, som den hellige Kirke og de ærlige Sognemænd skulde have; derfor, i Felge Kirke-Loven, da Almuen havde været ilde forserget, si den den sidste Sognepræst, Hr. Toka Niclissons Død, gav han dette Præstedomme af Erkebispelig Magt til Sira Hanis Hanisson Kanik i Dpslo, paa Livstid, saalange han blev Erkebiskoppen og hans værdelige Broder, Hr. Jens, Biskop i Dpsloe, horig og lydig. Thi befaler han i dette Brev at yde ham alt, hvad de vare deres rette Sognepræst skuldige.

Hvad ellers Erkebiskop Alaks rette Ærende i Dpsloe har været, fortælles omstændeligen i den norske Almues, baade norden- og søndenfjelds, Brev til Kong Christian den Første¹³⁾, dateret Trondhiem, Mandagen efter Clemens-Messe, i dette Aar, hvis Ord herom ere følgende:

Item, næste Sommaren effter tha war nadige Herre och Konungh Christoffer dødher war, Gud hans Siæl nadhe! tha leet war wærdeligh Herre och Andheligh Fadher, Hr. Alack medh Gud; Nadhe Erkebiskop i Troendem, och Almoghan hær nordensjæls forstanda, at nogra aff Riikzens Nadh i Norge schrefue hanom til, at han skulle komma til them til Oslo, tha lethe wij alle fornænde Almoga hær nordensjæls bedie hanom, at han ingen Danskæ eller Tydzskæ skulle samtyckia i Norgis Riike til Konungh; ty at wij williom aldrig i wara dagha hafwa nogon Tydzskæ eller Danskæ Konungh, hwilket han och tha stadheliga lofvede, at han aldrig tydzskæ eller danskæ Konungh samtyckia wilde onodder
til

¹¹⁾ Append. pag. 61. Dipl. membr. inter Magn. Fasc. XVI. no. 4.

¹²⁾ Dipl. membr. i Selskabets Archiv.

¹³⁾ Hadorphs Svenske Rimekrøn. Tom. 2. pag. 166. sq.

til Norigis Konungh. Framdhelis lothom wij honom forstaa, och med gaffwom, at wij helst wildom hafwa Hr. Sigwrðh Joenson til Norigis Konung, om thet kunde skee. En kunde thet ey wara, tha hadhe wij helsth haft war gambla Herre, Konung Erich, doch i sa mate, at han hadhe strax komit in i Norigis Riike, og holdit fredh medh Swenske Mæn, och beskermet os for andre ware och warst Riikes Dwenner; hadhe thet och ey skedt at han hadhe indkomit, som forskrefuit staar, tha wilde wy strax hafwa Konungh Carl aff Swerige til war Konungh, och ingen annen. Sedden hafwer forneseude wærdige Herre, Hr. Erkebiskoppen, radt os och mange flere i Norige, badhe med sinnom ordhom och breswont thertil, at wij skulle samtyckie forneseude war nadige Herre, Konungh Karl til war Konungh och Herre i Norige, och hafwe hordt och sedt et opett bress medh hengiende Insigle, som Norigis Radh och Mæn vthgifuit hadhe, lydandis ord fran ordhe, som I finne i eene Bthskrift, som her innen vthi er lucht. Sedden thesse forneseude godhe Mæn saadanth bress vthgifuit hadhe, tha sandhe forneseude Erkebiskop, Hr. Oluff Nielson, och flere aff them, mangh forneseude wars wærdugh Herres, Konungs Carls Bress hiit in i Riiket alt omkringh til menige Almoghan, och radde allom Almoghanom hogelige til, at wij iw skuldom samtyckia Konungh Karl til war Konungh, oc ingen annen. Och hafwe wij och forstandit, huru Biskop Zenis och Herr Hartwich Krumedcke ware vthsande aff Norigis Radh til edher och edhert Radh, om at forwersue een Fredh emellem edert Riike Danmark, och wart Riike Norige, och lofweede the, hogelige swore, bebrefwede och besiglede i then tiidh thet vthoswer, at the inthet annat warswe skulde, æn som forskrefuit stander, och the iw ingaledhes ther nagon Konungh keese skulde. Sedden komo the igen til Dslo, medh en storan Hæær aff edhert Folck, och wart sa bestalt, at war forneseude wærduge Herre och andeligh Fadher, Erchiebiskoppen, matte ingeledhes kome vthaff Dslo, hwarken til Siøss eller Landz. Ther medh voor han bortt medh edhert Folck, och tha sagde hann och somblige aff Norigis Radh edher til Norigis Konungh, oppa en olaghligh stedh, twert emoot Noriges Logh, och wart Witskap oc Wiltia. Sedhan at alt sa tilgangit wart, som forskrefuit staar, tha skreffue Niessdahlen aff Ds Hogbornum och wærdugom war Herre och Forste Konungh Karl til, sa at wij begæradom aff hans Radh, thet han wille komma hiit in i Riiket til os, som han och nw giort hafwer.

Man seer heraf Erkebiskoppens trolige Bestræbelser for at bringe Norge under Kong Carl Knudsens Regiering, og herom findes andensteds ogsaa Vidnesbyrd. Vi ville anføre et par Steder af endeel Norske Provindsers Hyltingsbreve til Kong Carl, hvori Erkebiskopen bestandigen nævnes som den, der allermeest har understøttet hans Sag. Svend Erichsen Degn i Trondhjem, Hr. Olaff Nielsen, Hr. Erich Samundsen Riddere, Erik Bjørnjen, Peder Nielsen, Hans Krukow og Einar Fluge, Norges Riges Raad og Mænd, udgave d. d. Bahuus, die cinerum 1449 deres Hyltingsbrev¹⁴⁾ hvori findes disse Ord: "Iha kunne wij en rættere kænna eller mærkla Norges Rikes bæsta och bestandh, effter then Eed, som wij Noriges Riske och alle thes Inbyggjare plichtoge ære, æn at wij hafwe meth Sverige, effter begges thenne Rikes Egelighet, som wij och bert och vnderstandet hafva aff wærdugh Fadher medh Gudh, Herre Archiebiskop Alstac i Troendem, of flere andra wærduge Fadher, Biskopa, Prelata of Ridderskap, of menige Almogans Radh och willia." Tirsdagen efter Octav. omnium Sanctorum forenede Almuen i Kommerige sig paa Bllingshof om at underkaste sig Kong Carl, og udstædte derom deres aabne Brev¹⁵⁾ hvori dette endnu siges tydeligere: "Hafwa of mange godhe Mæn her aa Romarike hørt aff wærdugem Fadher medh Gudh Her Erkebiscopen i Troendem, iha han til Upslo soor, of mædhan han i Upslo war, at thet war hans fulkomlighet Radh of willia, at Høgboren Første Konung Karl i Sverige schulde wardhe fulmectog Konung i Norge of engen annar. Of hwat Siemyrdning, Trang of Widhermødho fornesinde war Herre Hr Erkebiskopen widhersfors her i Upslo of annorstadz, sidhan han aff Upslo bortsoor, om then olaghlige Konungalofning om Konungen aff Danmark, thet ær mange Dandemen witherlighet." Disse sidste Ord synes at have Hensigt til nogle nu ubekjendte Tildragelser, maaskee Erkebiskoppen kan efter sin Reise fra Upslo, være blevet forfulgt, fanget og wæiere bevogtet af de Danske, eller noget saadant. Imidlertid finder man dog, at han tredie Pindsdag i dette Aar med flere af Norges Riges Raad haver tilskrevet Kong Christiaan den Første følgende Brev, hvori han antages til Konge i Norge, og hvori Erkebiskop Alstac tillige med de øvrige lover med det første at indfinde sig hos Kongen i Marstrand:

Edher høngborne oc mechtighe herræ oc wærdhughe Første Her Christiern, meth Guds nadhe Norighes Danmarks Wændis oc Godhe
 Konung

¹⁴⁾ Sadorphs Svenske Hiimkrøn. Tom. 2. pag. 152.

¹⁵⁾ ibidem. pag. 163. sq.

Konung Grewe i Oldenborgh oc Delmenhorst, wor fare nadighe herræ. Hellsæ wj Alac meth Guds nadh Erchebiscopp i Nidros oc pawessæ sædis legat, Jones meth sammæ nadhe Biscop i Oslo. Synghwordt ionsson Niddere, Norgis rikæs forstandere. Alff prouest at apostola kirko i Bergen, Synghwort biornsson, Erkeprest i Oslo, Olaf Hakonsson, Hartwich Krummedige, Kolbiorn Gerst oc Mattis iacobsson Niddere, och Symon Biornsson awapn Nighs raadh i Norighe edher nadis odmynga tro thicnere kerlighe meth gudh. Kunnichtgorende meth thette narwardendis wort breff at edher nadhes meghit ærlighe sendebudt, her Eggert Frillsæ Niddere oc Agbæ Nrelsson awapn tede oc antwordedho off her i dagh tw edher nadis breff, forst eet som wor een Credentia, ludende swa at wj mattæ swlkommenlighæ tro hwat the for^{de} edher nadis sendebudh warffde vpa then tiid till off vpa edher nadis weghnæ. Thet annet edher nades breff lydde, at wore sendebudt som wi nu til edher nade haffohe, komme til ether nadh vm midfastæ sondagæ tiidh. Oc swa frændelis vm thet ærende meghet ærlighe, for hwilket wy ether nade meghet storlighæ thacke, oc swo fore meghet annet gott, som ether nadhe wore sandebudh beuisde. Maa ether nade withe, at for^{de} edher nades sandebudt worffue til off som the oc giorde formeer reysen thaa thee wore her. at wj wilde haffue edher nadhe her til Konung oc herre offuer alt Norghes righæ, oc atj wilde wisselighe besorghe off oc alle Norgis righes Inbyggere, godhe klerkæ oc leghman meth soodant lagh oc ratt, priuilegiis oc friheyt, som ganke menighæ Norghes rikæ er bestandeligt meth. Tha haffue wj thettæ ærende off i mellom offuerwaghet meth tilborligh grandgiwelicheit oc ære endrechtalighe thes eens wordhne meth beradhit raadh, godhwilia oc ræt Kerligheit, at wj anamme ether nadhe oc welæ holde oc haffue edher fore wor rattæ Konung oc herre oc engen annen mathen ether nadhe leffuer meth sodan hedher, ære oc werdigheit som ther til bor. Oc scal ether Nadhe wide, fare nadighe herre, at wj wele stray arbeythe ther vm hwat wj kunne, at forthe off til Malswand, swo at wj wore ther gerne sondagh ouer atte daghe thet er sondaghen infra octauas corporis Christi. Ether Nadhis forscreevne sendebudt haue giffuet off til forstandende at ether nadhe er tha wantende thiit at komme eller with the made, oc thet wele wj gerne ware taghe fore forscreevne arendes ytermeer forsolghesse skyld. Till wiffen sanninde oc wittligheyt vm thesse forscreevne stykke, tha haffue wj alle meth withscap oc godhwilia hengd wore Incigle
 I. Bind. III. Hefte. K fore

fore thette breff. Datum Asloie. Anno domini McdxI nono tercia die pentecostes ¹⁶⁾.

Den sidste offentlige Forretning, som vi finde optegnet om Erkebiskop **Ulf**, er at han Torsdagen for S. Catharina Dag, eller den 20 Novem- ber, kronede i Trondhiem Kong Carl Knudsen til Norges Konge, som sees af den Svenske Riimkronike ¹⁷⁾:

Thorshdagen for Catharina swa rede er,
Erkebiskopin aff Trondhem fronte hanom thær,
Biskopin aff Hammar hiolt med oppa
Prelata of Clarka gjorde of swa:
Han wygdes tha of hylladis ther
Rætt som Norgis Konung plægar of bor.

Og efter denne Tid finde vi ikke hans Navn navnet, hvorfors det er ri- meligt, at han først i følgende Aar 1450 maae have forladt det timelige, hvilket end mere bekræftes deraf, at i dette Aar nævnes to Trondhiemske Erkebiskopper, **Marcellus**, som vel blev postuleret, men ei bekræftet i Embedet, og **Henrik**. ¹⁸⁾

¹⁶⁾ Dipl. Arch. Reg.

¹⁷⁾ Tom. 1. pag. 395.

¹⁸⁾ Hvitfelds Bispekron. pag. 110. 111.

II.

Fortsettelse af Kongelige Breve og Befalinger til Christopher Walchendorff fra 1558 til 1600.

(Af Originalerne i Selskabets Arkiv.)

45.) Om Margreffuens Ankomst 1580. Frederich 1c.

Wor synderlige gunst thilformn. Wij giffue ether hermed naadigst att wiide, att Os nu atter er Schriffuelse thilkommen fran hogborne første Margraff Jor- gen Frederich aff Ansbach, wor liere Suoger, huorudj Hans Kierlighedt wist loffuer

loffuer att wille komme thill Warhelit, her vdi Koldinge, haffuer och frambsendt en forrerer Seddell paa iij $\frac{1}{2}$ ^c Heste, men stiller vdi thiuiffuell huad heller hans Kerlighedt will drage thill Landz eller Wandz att Lanthe Pnsen, inden Wij sammens komme och wiidere kunde samptale. Och kunde Wij ether icke forholde, att Wij ere thilsindz att bede hans Kerlighedt att wille paa
 of icke heller andet thil, end Hans Kerlighedt ther wdindenn gior Of thill wilge wdi the maade, men wille hiemstillet haffue thill Hans Kerlighede huad heller Hans Kerlighedt wil thage sit thoug egenum Sielland offuer att Rostock, eller thill Sees thill Kenningsberge, Och haffue Wij therfore forordnet natteleneere och tilschreffuit Riobstederne i Sielland och Smaalandene, at the therudinden kunde were fortentt. I wille therfore icke thesmindre lade ether were befallit met Sancti Oluffs och the andre Skibes Vdrøstning, i thilform haffue fangit Schriffuelse om, saa att huilcken Reigke hans Kerlighedt sielf for gott anseer att forethage, Land gange for sig. Ther met skeer wor wilge, Befallendis ether Gud. Schreffuit paa wor gaard Nygaard thend. xxxiij. May. Aar. 16. Mdlxxx. Under wort signet.

Friderich.

46.) Om Hertug Karlls wnderholdung 1580.

Friderich 16.

Wor senderlige gunst tilform. Wiider att wij thilflicke etther herhof Hogborne Forste Hertug Carl aff Meckelborgs Forer-Seddell. Bedendis etther och Begiere, att forordner, att thesom Hogbemeldte Hertug Carl thid thill Riopnehaffn ankommer, Hans Kerlighedt tha maa bekomme thilberlig Løfementhe, Antken hos Marcus Hess, eller en anden Forneme Borgere ther wdi Bnen, och att hans Kerligheds medhaffuendis Folek och heste wdi bequem herberge hos thennom maa bliffue foerit, huor the lunde, och thilberligen wnderholdit. Huad thil hestene Belangendis af Slotted lader thennom bekomme. Thermed skeer Of thil wilge. Befallendis ether Gud. Schreffuit paa Tachten vdi Sioborre thend 22 Augusti Aar 16. Mdlxxx. Under wort signet.

Friderich.

47.) Om hertug Karlls ankunpft 1580.

Friderich 16.

Wor synderlige gunst tilform. Wiider ephter som Wij haffde med ether foraffskedit att wille paa thispdag ferstkomendis haffue kommet did til Riopnehaffn,

Tha wille wij ether nu nadigst icke forholde, att Wii paa thenne gang icke kunde didkomme; meden Hogborne Forste Hertug Carl aff Meckelborg er tilfunds nu paa mandagh tillkomendis att begiffue seg till forschreffne Kiøpnehaffn. Thi bede wij ether och begierre athi emod Hans Kierlighedhs Tilkompst altingist wille lade forordne, saa hans Kierlighedt ther paa stottitt tilbørligen maa bliffue wnderholditt, och athi hans Kierlighedt lader komme wd paa Holmen och paa Skibbene, ther att besee huez Hans Kierlighedt er begierrendis, och thesrom Hans Kierlighedt och bliffuer tilfunds seg att wille begiffue paa Amager seg ther forlyste, athi tha bestiller att Hans Kierlighedt thewmdi bliffuer besordrit, och wdi alle maade forschaffer att huez till god forstelig wdredelse herer, thett Hogbemelde Hertug Carl sammesteds maa wedersaris. Themed scheer os synderligen till willge. Befalendis ether gud. Schreffuit paa wortt stott Kroneborg thend r Septembris Aar 16. Mdxlxxx. Wnder wort signet.

Friderich.

48.) Att møde i Kolling xj Nouembris 1580.

Friderich 16.

Wor sonnderlige gunst ihilforrn. Wiider at wii haffue forschreffuit andre wore Etskelige Rigens Raad att schulle were hoer Os tilstede wdi wor Kiøbstedt Kolding thill Sancti Mortennis dag som er thennd xj dag Nouembris forstkomendis, och haffue nogit sonderligt med etther samptligen at thalle och beraadsloe, som Os, wore Riger och Landde ere annliggende. Thi bede wii Etther och begiere attj ochsaa wille Rette etthers Eynlighed effter paa forschreffne thild och Sted att were hoer Os tilstede. Themed scheer Os sonderligenn thill wilge, thi thager her ingen forsamelse fore. Befalendis etther Gud. Schreffuit wdi Anduorschouff Closter thend xv dag Octobris Aar 16. Mdxlxxx. Wnder wort signet.

Friderich.

49.) Om then Rydske post 1580.

Friderich 16.

Wor synderlige gunst ihilforrn. Wiider effther som i underdanigst haffue ladet giffue Os ihilkiende, att thill Helsingoer skall were ankommen en Rydske Post, med werff fra Grosserstenn thill Os; Tha efftherthij wij vell tencke, hand icke skullde wille giffue fra sig huez bressue eller anden werff hand thill Os haffuer,
for

for hand thill Ds ankommer. Bede wij ether och begiere, atthj bestiller atthj samme Rydse vforfemmelig med thett allerførste maa komme thill Ds, huor wij tha ere att finde. I wille och bestille att ikke stedis nogen bud eller Kunskab emellum the Rydker wdj Kiepneshaffn ere, och ferschreffne Post. Och att hannum thilforordnis nogen, som hannum wnder weyen fordre och ware kunde. Ther met sseer Ds thill wilge. Befallendis ether gud. Schreffuit paa wort slot Skanderborg thend xxj Nouembris Aar 16. Mdsxxx. Wnder wort Signet.

Friderich.

50.) Om wrther att wdtage paa Apotekit 1580.

Friderich 16.

Wor sonderlig Gunst tilforn. Wiider att wij thillskicke Ether her Indluht en fortegnelse paa nogit, som Wij paa Apotekit wdj wor Kiebstedt Kiepneshaffn wille haffue wdthagit. Bedendis Ether och begere, atthj Ds thett wille forschaffe och met thet første wforfemmeligen thilsennde. Ther met gier i Ds thill wilge. Befallendis Ether Gudt. Schreffuit paa wortt slot Skannderborg, theundt 4 December Aar 16. Mdsxxx. Wnder wort Signet.

Friderich.

51.) Om Huallspect 1581.

Friderich 16.

Wor sonderlige gunst tilforn. Wij bede ether och begiere, atthj wille forschriffne Ds fran Wortt Riige Merghe aff Bahus Leen eller huor thett bedst och først er att bekomme en Dting rett guod wng ferst Huallspect, huilckett hogborne Forstinde wor liere Moder haffuer weritt begierendis, wij Hindis Kerlighed wille forschaffe, atthj thetfore wille besordre, wij maa bekomme hues gott er, och thett med thett allerførste mueligt er. Ther med sseer Ds sonderligen thill wilge. Befallendis ether Gud. Schreffuit paa wortt slot . . . thend 30 Julij Aar 16. Mdsxxx. Wnder wortt Signet.

Friderich.

52.) Om Skiffs bygningh 1581.

Friderich 16.

Wor sonderlige gunst tilforn. Wij skicke ether her hof hoes wor Skibbyggere Mester Bertell haffuer till Ds suppliceritt om hielp och fordring hof en galley

hand vdi Bahuss leen byggiit haffuer, Begierendis thet folck hof wortt skib
Walher brugis, thetthill att mue hielpe. Oc att mue skaffis Redskaff och til-
behering, thetmed thet kunde her wnder skikes. Bedendis ether och begiere,
atthi saawell thill forskreffue Galleyes forserding aff Arbeitis folck forbielper,
som med Redschab thet att wndersticke forserger, saa thet wdinden wortt gaffu
och bedste maa bliffue wiidett och rammitt. Thetmed skeer Oss till wilge. Bes-
falendis ether Gud. Schreffuitt paa wortt Slott Friderichsborg thet 4 dag
Septembris. Aar 12. Mdlxxxj. Wnder wortt signet.

Friderich.

53.) Om en Capiteins besoldung 1581.

Frederich 12.

Wor synnderlig gunst tilforrn. Wiider att thenne Bressuifer Capitein Mel-
drom haffuer nu atter paa ny weritt hof Oss, anholdendis om hanns Besoldung,
giffuendis thetthof tilkiende, att tilbiuder att wille fornøye hannom paa wore
wegne vdi ware for iiii^c daler. Och beklager hand seg, att were gott folck pen-
ninge schyldig her vdi Riiget, och thetfore heldst med penninge war bethalde.
Thi bede Wij ether och wille, att sielff rammer till med hannom, och giffuer
hannom bescheedt thet paa saa wij kunde bliffue hannom quitt. Thetmed gier I
Oss synderligen till wille. Besallindis ether Gudt. Schreffuitt paa wortt slott
Kroneborg thet 16 Octobris Aar 12. Mdlxxxj. Wnder wortt Signet.

Friderich.

54.) Om ij^m tagsteenn 1581.

Frederich 12.

Wor synnderlig gunst tilforrn. Wij bede Ether och begere, Atti wille forschaffe
Oss thet vdi wor kiopstedt Kiobnehaffu tho thusinde hollendische thagsteen her till
wortt slot Kroneborgs behoff, were sig hoes huilchen thet thet vdi Wnen kunde
were till fangs, saa wij thennum wiseltigen anne bekomme, och thennum wille
enthen mett thuende wore Espinger eller andre Skibe lade hiid opfore, att thet mett
thet allerforste wforssammeligen maa were her tillstede. Fornøyendis thennom,
som i samme Steen bekomme hoes, huius thet thetfor ber att haffue och thet la-
der Indschreffue vdi Regenschab. Thet mett scheer wor wilge. Besallendis Ether
Gud.

Gud. Schreffuit paa wortt slott Kroneborg thend 12 dag Decembris Anno Mdxxxj. Under wortt Signet.

Friderich.

55.) Om tystoll till fredericksborge 1582.

Friderich ic.

Wor synderlig gunst tillformn. Wiider Epther att wij fornemme att hiid till Slottitt kommer megitt Thydstell fast mere end (maa sfee) till tilberlig Wdspisning-behoff land gioris, eptherdj ther mett ickc haffuis synderlig opseende. Och j maa tencke och kunde formene att thett schulle fordris mett wor widschab, willie och Befalling. Tha bede wj ether och wille, attj forordner att her epther inthitt thydstell hiid sckis till wor Behoff, vden j therom bekomme wor egne schrifflich befalling. Ther mett scheer wor Wilge, befallendis Ether Gud. Schreffuit paa wortt slott Frederichsborg thend 22 Aprilis, Mar ic. Mdxxxj. Under wortt Signett.

Friderich.

56.) Att taxere Henrick Brochenhus Dnsse leen 1582.

Friderich ic.

Wor synderlig gunst tillformn. Wiider att wij naadigst haffue bevilgit Ds elskelig Hendrich Brockenhus, wor mand och thiener, Dnsse Skiberede wdj wortt Riige Norge, som Hugo Bedou till theß hafft haffuer, for affgiffit att giffue theraff till Ds och Kronen. Thj bede wij Ether och begere, attj paa wore wegne hannum forschreffue Skiberede setter och taxerer for en billig Affgiffit, och therom schriffuer fran Ether ald bescheed. Ther epther wij kunde lade giffue hannum ther paa wortt breff. Thermet scheer wor wilge. Befallendis Ether Gud. Schreffuit paa wortt slott Kroneborg thend xix Maij Mar ic. Mdxxxj. Under wortt Signett.

Friderich.

57.) Om xx egne til Frederichsborge 1582.

Friderich ic.

Wor sendertlige gunst tillformn. Wiider effther som wij anduorde ett her en Zeddell senisten I wore her hos os for herredagen, paa Adskillig Prouiant och Zethallie,

thallie, att skulle thill wort Slott Frederichsborg forsticke, och wij nu forfare thett allt att were framkommen, saaner som the Dren paa forskreffne Zeddell war opthegned. Tha bede wij ether och begiere attj strax wille forsende samme Dren thil forskreffne wortt Slott Frederichsborg, saa the med thett alderforste wforfømmeligen kunde were ther tilstede. Thermed stier Os sønderligen thil wilge. Befallendis etther gud. Schreffuitt paa wortt Slott Kroneborg thend 26 Junij Aar 12. Mdlxxxij. Under wortt Signett.

Friderich.

58.) Om nogle Enspenner at afftaale 1582.

Friderich 12.

Wor synderlig gunst tillfornu. Wiider att wij sticke Erher her Indelucht en Seddell paa nogle wore Enspendiger, huis Thieniste wj thenne tiid icke behessue, och thefore wille hassue afftaalkitt Och eptherdj wor Hoffmarschalck Os elskelige Jorgen Brne er forloessuit aff Os offuer till wort land Skone, saa hand icke er tilstede thet thenum att kunde tillkiendegiffue, tha bede wj ether och begere, attj paa wore wegne samme Enspendiger, som paa forscreffne Seddell fundis, afftaaler, och hassuer j thenum att formelde att thenne monis besolding, som thenum fornøyet er, och the ere plichtig att thiene fore, wille Wj till Afftaalning hassue thenum naadigst epthergiffuit. Wille och theris Aars besolding saa megitt the forthient hassue till thenne tiid beregnendis, sammeledis theris Hoffkledning, huilche thett icke fornøgett er, hassue thenum naadigst giffuit och fornøgett, huilchen Aars besolding j wille paa wore wegne forordne thenum mett Hoffkledning at bliffue forlagd och tillstillitt. Och thette herudinden j alle maade her epther wiider att forrette. Thermet giøre J wor wilge. Befallendis ether Gud. Schreffuitt wdj Thudke thend xx dag Julij Aar 12. Mdlxxxij. Under wortt Signett.

Friderich.

Paa en los Seddel:

Wij hassue tillschreffuit wor Hoffmarschalck thill thend Beylighedt att thesorn hand er ther wdj Wnen tilstede, hand tha altingist hos ether schulle forfare, och siden wor wilge herudinden som thett hans Embit er, att schulle forrette. Thett wj Erher naadigst icke wille forholde. Actum ut in litteris.

Thisse

Leen, Segeberg Leen, Krenpen och Willstermersch; och som i tillforn haffue bekomit Jordbog aff Rendisborg Leen, och wij met thet forste ere formodendis Jordbog aff Dittmerschen; Iha bede wij Ether och begere att epther ether alle forschreffne Jordboger aff alle wore Leene vdi forscreffne wor forstendome tillkommer, i tha vddrager os en clar richtig och rett Jordbog paa huer Leen, och huad huer vdi alle parsheler aff Korn och andit. Therneft huad huere vdi en Summa vdi penninge kand sig belobe och Inddrage, epthersom i paa Leenene her vdi Rigit haffue gjort Os saadanne Jordbog; och attj samme Jordbog wille lade well indbinde, och paa bedste maade tilfny, och Os siden tillsende. Ther mett scheer Os synderligen till wilge; Befalendes Ether Gud. Schreffuit paa wort slot Frederichsborg ihend 2 Septemb. Aar 16. Mdxxxij. Under wort Signett.

Friderich.

61.) Om Bogrs att kobe 1582.

Friderich 16.

Wor synderlig gunst tilforn. Wij bede ether och begiere, attj wille bestille och forschaffe ij $\frac{1}{2}$ Skippund Wor till lins till wort egit behoff. Och theraff skal forfick till Frederichsborg $\frac{1}{2}$ Skippundt, och thet andit holde tilstede inndtill wor silffuerknecht kommer thiid och henther thet. Thermed gior i os synderligen till wilge, Befallindis ether Gud. Schreffuit paa wort slot Kroneborg ihend 16 Septembris Aar 16. Mdxxxij. Under wort Signett.

Friderich.

62.) Om Lagards Fogeden paa Amager 1582.

Friderich 16.

Wor synderlig gunst tilforn. Widder att thenne Bressuifer Lauritz holdst haffuer vnderdanigst ladit giffue os tilkiende, att hand en tiid lang haffuer werit Ladgaardh fogid paa Amager, och siden ladgaarden er bleffuen bortfest for aarlij affgiff, haffuer hand werit Riidfogidt ther paa Landit. Till med hessde vpsun med hues thold och Siike oss ther sammesteds kunde tilfalde, och beklager hand seg, att hand nu paa nogne Aar inthet haffuer hafft for hanns Wmaga, huercken till Underholding eller besolding, som hand sielff ydermere kand ether berette. Ithj bede wij ether och begiere, attj therom forfarer Venligheden, och hues hannom tilfaar och hand forthient haffuer, I thet paa wore wegne lader hannom

hannom giffue och fornønge, och thesøm hand framdeelis schall bliffue thet vdi thienniste, I tha forordner hannom till aarlig Lønn och Vnderholding, effther som billigt og rett kannd were. Themed gior I Oss synnderligenn till wilge. Befallendis Ether Gud. Schreffuit paa wort slott Frederichsborg thend 29 Septembris Aar 16. Mdxxxij. Vnder wort Signett.

Friderich.

63.) Om Jernn till Ruskwogne 1582.

Friderich 16.

Wor synderlige gunst thilsornn. Wiider Epther som wli nu haffue afferdigit wore Ruskwogne thill wort slot Kroneborg, att skulle thet bliffue paa nogen thiid att føre Steen thill the Steenkar, och i anden arbeid thill bygningens behoff thet sammesteds brugis; tha bede Wi Ether och begiere, att nar nogen Mangell paa samme Ruskwogne, paa Hiussuell eller i andre maade begiffuer, huad Smedehandtuerck antorendis, I thet wdi Smedien thet for wort slot Kiepneshaffu lader besta, smedie och ferdige giøre, epther som thil thet er skiedt. Themet skeer wor wilge. Befallendis ether Gud. Schreffuit paa wort slott Koldinghus thend xij dag Nouembris Aar 16. Mdxxxij. Vnder wort Signet.

Friderich.

64.) Om Wintter kledning 1582.

Friderich 16.

Wor synderlig gunst tilforn. Wi beder ether och begiere, attj mett thet Bressuiser framsender och forschicker till wor hoffskredder, huæß Klede som wi till wintther Klede behoffue till wore hoffthiennere, saa thet mett thet allerførste maa framkomme. Themet skeer Oss i derligen till wilge, Befalendis ether Gud. Schreffuit paa wort slot Koldinghus thend xv. dag Nouembris Aar 16. Mdxxxij. Vnder wort Signet.

Friderich.

(Fortsættelsen følger.)

III.

Slutningen af
 Byskriver Jacob Nielsens Optegnelser om de
 Svenskes Regjering over Trondhiems Bye og
 Lehn 1658.

Efter en af Hr. Præsident Nordahl i Trondhiem til Selskabet nedsendt Copie.

- 17 Oct. Svenskens Udfald mod de Danske, som var Capitaine Seiers Compagnie, der af dennem (en Søndag Morgen under Froes Prædiken) mange skudt, fleste quæstet, og derfra fangne hidført, som blev her (i Raadstuen) indsat, længe og kleinlig spiset nogle i Markstuen, (et Fængsel under Raadstuen) nogle i Hr. Ni: Chuels Residents, ved Lectors Gaard.
- 19 — atter et lidet Udfald over Bye-Elven, som da meget froffen. Gouverneurens Tiener med en Stykkugle fra Vallandet, skød paa Domkirke-Gaarden.
- 20 — paa Gouverneurens Erindringer paa Raadstuen, om Tilshn med Jdsfare, 2. Almisse for Fattige, 3. Jægter og Baade vel at belægge, 4. Bagten, 5. Stormen, 6. Forstrækning.
27. 28 — Skud, fra Vallandet med Jhr. Kugler, meest begge Nætter, meget stærk. Derpaa Geistliges og Verdsliges Samling og Anmodning paa K. (K. v): Gaarden, om at maatte supplicere til de Danske Herrer. blev da af Gouverneuren og de hovværende høye Officiere samtykt, men næste
- 30 — paa Raadstuen igien afflaaed ved Motiver, da protocolleret.
- 15 Nov. atter Gouverneurens Formaning paa Raadstuen til Indvaanerne, om Troeskab imod Cronen Sverrig.
- 22 — af Penge-Trang, begiered Gouverneuren Penge Forstrækning hos BorgerSkabet, fik intet, om end nogle maatte anlove.
- 23 — for Mangel af Brændeveed, lod han mange Huuse og mit nye næst, til Palisater og Brændeveed neder-rive.

- 26 Nov. paa meenigste Borgerffabets i Gaar forsamlede, deres Begiering, ved Eric Blix, Morten Lauritsen og Peder Christensen, hos Gouverneuren, og gunstig Raadsferfel imod de Danskes skrækkelig Skyden paa denne Bye, med Fyr-Merfer som Brand-Kugler, raade hau dennem nu paa Raadstuen, som nogle Gange for til god Opagt, nemlig at bruge raae Huder over Granater, kastende over dennem Baser imod Brand-Kuglerne.
- 30 — atter for Raadstue-Ratten, paa Indvaanernes Supplication, over de Danskes haarde Skyden i næstforledne 2 Dage og Nætter, med Brandkugler, Fyr-Merfer og videre, svared Gouverneuren: 1. at Borgerffabet maatte undes en Tromslager ud til de Danske Herrer, 2. dog ikke tvende Mand, hvormed at nærgaae Kongens Respect, vil dog udsende hans eget Bud til Kongens forste og bedste Endskaab, 3. Indvaanerne helst de fattige, som trænger og begierer, forlovet at rense paa deres Næring, 4. lovet næste Morgen at udsikke sin Tromslager til Baklandet.
- 1 Dec. lod Gouverneuren til sig paa (Kongs)-Gaarden invitere begge Borgemeesterne og mig, hvor i Oberst Plantings, Oberst Svinhavds og Kongelig Secreteres . . . Nærværelse, efter een Time eller 1½ Forløb, bedende os samtlige, til Middags-Maaltid ved 2 Slet, med et u-tillukt Brev (os anvist dog ikke om Indholdet) en Tromslager dermed til Baklandet, forskillet, kommendes ei igien for Mørket. Hvorpaa de Danske den Nat skarpere end fer canonicerede paa Byen, samt fra Broe Falken paa (Kongs)-Gaarden kommende en Granat, hængende over Gouverneurens Gemack.
- 6 — paa Raadstuen nærværende Gouverneur, Kongelig Secreter . . . Oberst Planting, Commandant Svinhavd, Oberst Parsse. Da deres og de andre Svenske Herrer forebringende Betænkende med de Danske Herrer at accordere, specificered da i 3 Poster, i Protocollen indført; lod og da læse Velbr. Oberst von Hoffvens Skrivelse og Siensvar i Gaar, hidover. Borgerffabets Besværing over 30 Ugers store Inquartering af de Svenske og meere ic.

- 10 — paa Raadstuen nærværende Gouverneuren Svinhavd og meenigste Borgerskab, at begiære Borgerkabets Attest om deres Forhold her, som gav's de samtlige Svenske Herrer for redelig Bevaagenhed ic. og om det Svenske Skib, i Betaling for her bunden Svenskes Gield, saavidt tilstrækker.
- 11 — End atter paa Raadstuen Gouverneurens Begiar paa Danske Herrer Billie, at fornævnte Svenske Skib kunde kjøbes af Borgerkabet for 5500 Rdlr til de Svenskes Gield, (hvoriblandt Willem Garbert Engelstrand 1500 Rdlr.) saavidt tilstrækker at betale, den øvrige deres Gield loved Gouverneuren at skulle dennem fra Sverrig, naar han didkommer, rigtig betales. Da paa Gouverneurens Begiar og for Borgerkabet loved Nyens Øvrighed, at hans Excellence og sine Officierer, uden Skamt eller Uform med Ord eller Gierninger, maa passere her af Nyen, saavel anlangende Gields Fordring, som i alle andre Maader. Hans Excellence og nu derimod belangende denne Nyens Øvrigheds samt Borgerkabets Forhold, under hans Excellences Gouvernement, dennem samtlige og hver ndi alle Maader gunstlig og vel beskuillende.
- 13 Dec. efter sluttet Accord Gouverneurens lige taknemmelig Aftale og Erklæring begge Sides, hannem samt Nyens Øvrigheds for dennem samt paa Borgerkabets Vegne begiæred han endnu 8 Dages Underhold for Cron Sverrigs Folk.
- 14 — paa Raadstuen, læst Extract af gjort Accord.

IV.

Holbeck's gamle Stadsbret, givet af Kong Eric¹⁾ fornyet 1549.

(Efter Originalen paa Papiir i Selskabets Arkiv.)

Item Thætæ eer Holbeck's Statutæ som ær beskreffuitt och fornyet och ære then gamle Statutæ tha mandt skreff anno !
domini 1549. St. Wendts dag vtj faste²⁾.

I Gud's navn, Amen. Then alsommectestæ Konning til loff Hedher oc ære och Holbeck's stads Borgeræ oc them till fredh som till them komme oc till fly y therris noodh och nothertalighet are thessæ efftherkomne statuta eller retth till sammen settæ aff holbeck's borgeræ met werdige Hærræ Konning Erick oc saa met hans Hedherlige clerka oc ligmend's velbyrdige, oc andres gott oc notheligt oc fulkommeligt beraadt oc samtyckæ, som heer effther komme:

Item om fremmitt Mandstatth ingen frædkorssett. j.

Forst tha sticke wj oc siæ for retthæ, At hoo som kommer fræmedhe eller wthwortes till Holbeck, oc star ther nogell ihiet i byen, eller innen frædkorssett, han skall bodhe och giwe till konningen siæ tii mark, oc byen saa mogett om han bliffuer greben, wdhen han gor nodwerge. Bliwer han ikkæ greben met thet, och siæ ny therforre, fri sig eller wæria sig met iij sinna xij mendt. Bliwer ther noget fremmede slagen i Byen, eller som tillforn saut eer, aa noget anner fremmede, som ikkæ ær borgere, han skall och saa bodhe, baadhe modtth konningen och saa byen, eller desaa fri seg eller werge sig som for ær saut, wdhen han ær foren gilbrodher i Byen. Er han foren gilbrodher, fri seg eller wæria seg met xij mend's eedh, om han sier ther nay foræ.

Om

¹⁾ Uidentivul Kong Eric Mendved, da man finder tydelige Spor til, at denne Stadsbret først er skrevet paa Latin.

²⁾ Translatio S. Benedicti den 21 Martij.

Om borgeræ slar hinandhen vtj hiell. ij.

Item om een borgeræ slaaer en anden ihiell, han skall bodhe oc giuæ ix marcck som kallis theyngtelddh, for Konningens rätt oc saa meget byen, eller frii seg met tree xij mendt, om han eer ikkæ soeren gilbroder. Er han soeren gilbroder, frii seg eller wærgæ segh met xij mendh eedh.

Om borgere slar nogen fræmmett nbiell. iij.

Om noget borgeræ slaar noget annen fremmedhe ihiell, han skall bodhe oc giuæ xij marcck penninge, eller wærie seg, oc frii seg, som tillforn sautt ær oc slaar.

Hoo som thager Zomfru eller quinnæ met woll. iiii.

Item stickæ wij och sia for rettthe, att hoo som Zomfru eller quinnæ thager met woll, han skall bodhe som konningen tekkes, oc lowen sier thet, Han skall bodhæ met haljen oc halshwggæ, om han greben bliuær met gerningerna. Men bliver han ikkæ greben met gerningerne eller i sagen, oc kiendis thet ikkæ, oc ær ikkæ soeren gilbrodher, frii och wærie seg met iij xij mendh eedh.

Hoo som gør herwardt ingen byen, v.

Item hoo som gør herwardtæ innen byen, han skall giuæ hannem, som skaden for, xl marcck, oc konningen saa mogett oc byen saa mogetth. Om han ær borgere i byen oc sier ther næy forræ, tha werge seg met iij gange xij bestedenæ oc skellige Dannemendt. Men ær hand ikkæ borgere, tha skall hand bodhe effther lang lowen, eller verge sig.

Hoo som far vtj andhen mandh gaar met forræderij, oc will gorræ hærwardt eller woll, vi.

Item hoo som far innen annen mandh gaar, met forræderij, innen en mandt kan gorræ hærwardtæ met, oc gør ther wællæ oc nogeth skadhe, han skall giuæ hannem som wellen gør, ix marcck, och konningen saa mogett oc byen saa mogett, ochsaa han ther skadhen haffæer giort, skall bodhe modt hannem som han haffuer giortt skade, effther som skaden ær till, eller verge sig met met iij xij mendh eedh. Men er han soeren gilbrodher, tha verge seg met xij mendh eedh.

Om nogell borgere gor andhen blodwidhæ vj byen eller paa gadhen, vii.

Item om nogell borgere gor anden blodwidhe i byen, paa gaden skall giue hannem iij mark. Gor nogell annen thet, skall giue hannem xl mark, och konningen xl mark, och byen saa moget.

Om nogell forthorner andhre paa tinge, vii.

Item om nogel forthorner andhen paa tingett, skall giue iij mark.

Om noget vordher kærder for saadan sagh, ix.

Item om nogell wordher kærder for saadan sag eller skyletth, och han sier ther ney faare, oc er ickæ borgere oc æy soren gilbroder, han skall wæria sig met iij xij mends eedh. Men er han borgere eller gilbroder soren, wærg sig met xij mends eedh. Er han ickæ borgere, verge seg effther lands lowen.

Om nogell star noget paa gadhen eller paa tingett, x.

Item om nogel star noget paa gadhen eller paa tinghet kinghest, eller skiwder eller stodher, och ickæ gor blodwidhe, han skall giue hannom som skadhen eller hwiggen sic, iij mark, och konningen iij mark, och byen saa moget, men worder han kerder, och sier ther ney foræ, wærg sig met xij mends eedh.

Om fræd paa thorgaden oc torgett, xi.

Item bor ther oc skall wæra fredh paa thorgadhen och thoruett fraa thet ringer otthesangh, oc intill thet ringer sammen till horemessæ, oc hollis strengelegen aff alla.

Om torgadhen, oc stedhen, oc strædherne, xii.

Item thorgaden skall wæra fra the strædhæ, som liggæ noer till stranden, oc intel the strædhe, ther liggæ tell smædelwndh oc till clostar.

Hoo som goer andhen saar wdhen torgett, xiii.

Item hoo som gor andhen saar wdhen thorueth, skal hædhe effther gamel sedhvane, oc skall giue then ther saar bliffuer iij mark, oc konningen iij mark, oc byen saa moget.

Om bageræ, som bage falskæ begthæ brodt, xiv.

Item hwilken bageræ, som bager falskæ begthæ brodh, mindræ eller wærræ een som fogeden oc borgerne thockas skalligt att wæra oc gott, och wæras effther som sithwanæ er, han skall bodhe oc giwæ ix skillingh penninge, som skwllæ skiffes mellem fogettden oc borgernæ, eller wæge seg met thoo sine Naboos eedh. Gor han thet annen tiidh, tha skall han bethallæ oc giwæ iij marcø penninge, som skwllæ skiffes mellom fogettden oc borgerne, eller wæge seg met xij sine sognæ mendt. Gor han thet thredie tiidh, tha skall han ey bruge sith embedhe y thet aar, oc þaa thet till pines met legemlig pina, som ær stodhen.

Om thæ som bryggæ falskelig oc uskellige, xv.

Item the som bryggæ falskeligh oc uskellige skwllæ och saa bodhæ oc giffuæ, tog skwllæ the ickæ pines met stodhen.

Om fogett penningæ, xvi.

Item skall hwer borgeræ giwæ konningens fogett hwertt aar om walsborg mossæ een half grott, oc half om Hellemsøssæ.

Om byskatt aff gaaræ och hawer, xvij.

Item hoo som ickæ giffuer þin byskatt aff sine gaare oc hawæ, oc ioræ, bodhe bygtæ oc odhæ, hwad som thet bor aff giffues, och han wordher louleghe owerwonnendh, tha skwllæ thæ gaaræ oc iordmuna horæ till byen oc borgerne.

Om brygeræ, som sendhe ells till krwen att sella, xviii.

Item hoo som brygger, oc sendher ells till krwen adtt sallies, han skall giwæ half grot om walsborgmøsse, oc half om Hellemsøssæ.

Om konningens fogett vill sagæ eller skyllæ noget for nogen sag, xix.

Item om konningens fogett well skyllæ nogell for noget sag, tha skall han steffnæ eller kalla hannem till bytingett oc thet effther lowen oc byens see: h delæ hannem, wdhen han haffuer forenth eller forligt seg met hannem tilforu met willhæ.

Om konningens fogett skyller nogen till iij marcø sag, eller xl marcø sag, xx.

Item om konningens fogett nogell skyller for iij marcø sag eller xl, oc will hawæ borgen eller loffwan for hannem, haffuer han gaar oc grwn

grøn y byen, saa gott som iij marc, tha maa then gaar oc grøn borgæ for hannem, att han icke tor anderlis siæ eller sætthæ ther borgen faare.

Om Zwolle hellig, oc høst hellig, oc fastæ hellig, xxi.

Item skall ey foedden nodhe æller falla nogell till tingis æller for retthæ for nogell sagh fraa forstæ Sondag y Zwolhelien æller adwent, och intill xx dag iulæ, oc fra sancti Olavi, oc intill Mickallmossæ, som fallis Hosthelien, oc ey fraa fastehelgens sondag oc intill then Sondag nest effther paasæ, oc æy heller forstæ konningens ærrenæ ær ther aff færæ eller han selff.

Om fremmedhæ kommer till byen oc kober heste och fææ, eller swin, xxij.

Item hoo som fræmmædæ kommer till byen, oc kober ther hestæ eller fææ, som han vill foræ aff by, for hestæn oc fææ skall han giwæ i hæn for eth swin ij penningæ.

Om the borgeræ som ær vlydig, och icke vill fare gadhabro for sin gaar, xxij.

Item hwilken borgeræ, som icke gor eller færæ gadhe broo faaræ sin gaar, innen een dag effther fogetden oc borgernæ hassue hannem thet lautth foræ, skall giwæ ij skillingæ, som skwolle skiffes imellem borgeræ.

Om the borgeræ som læggæ theiris mæg paa gadhernæ oc almindelig strædher, xxix.

Item hwilken borgeræ som lægger sitt mæg paa gadhernæ eller almindeligæ strædhæ oc forer thet icke bortt effther andre borgerris sawn, som thæ siæ hannem foræ, han skall oc saa megett bodhæ oc giwæ.

Om noget fræmedt kobmandt kommer till byen met fram vill seelæ, xxv.

Item kommer nogell kobmandt till byen fræmmædæ met fram, oc vill ther selæ, ther aff han skall forst giwæ byen iij skillingæ; En sæll han noget tillforn, tha skall han bodhæ oc giwæ iij marc till byen.

Om noget kommer seylende ing for byen met noget kiebmandthskaff eller goth, xxvi.

Item kommer nogell seylendæ ing for byen, met noget kiebmandthskaff eller goth, han skall forst ladhæ borgernæ kobe, gor han thet icke oc sæll andræ, tha skall han giwæ byen halff ledhæ marc.

Om nogen Købmandt kommer till byen met fram, gestinnes, oc vill vij vintther-
lauw, och om brygge penninge, xxvij.

Item kommer noget Købmandt till byen met fram gestinnes oc
will bliffue y byen om vinttheren, han skall giue byen xij skillinge.
Meen the, som komme met skib, the skilla giue byen ij skillinge, som
hedher brygge penninge.

Om nogell bliffuer dodet vij byen, oc haffuer ick the nær sin retthe arff-
uinge, xxviii.

Item bliffuer nogell doodh y byen, oc haffuer ick the nær
sine rætthe arwinghe, altth hans goot, som hedher Danæfæ, skall een
borgere vell gemæ, och forwarre dag oc aar, att intthet minskæs eller
borttkommer, oc komme ick the for innæn hans retthe arwinge, met
godhe oc sand beuifning, tha skall konningens fogett thet all sammen
thage, for wdhen all gensiellhe.

Engen fremett maa steffe nogen borger for retthe andhen stedh en som hans
uilberlig dom faller, som er for hans borgemester oc raadt, eller nogell borger
anden desligest, xxix.

Item welæ wij atth om nogell borgeræ eller noget annen fremad-
he som haffuer nogell sag mod nogell annen borgeræ y byen, han skall
forst stæffue eller kalle then som han haffuer sag modh, till raadhuseth oc
effther borgernes oc radhens rettuise dom skall handt fangæ retth, oc skæ
retthwifheit effther lowen oc byens sethuancæ, och skall ey nogell borgeræ
steffnis till landtgingh, oc ey hæller for konningen eller andhen stadh wd-
hen then borgeræ selff vill. Meen han skall goræ effther som hans raadt
sæ hannem att goræ, oc bedhe modh hannem, som hannem tarer paa,
oc haffuer giortt eemodh eller wrætth.

Om at kesslaa vij lofflig tidh paa torget, xxx.

Item strangeleghe willæ wij att thet skal hollis, att om nogell
hoo som helst kober noget i louleghe tiidh paa thornveth, hweltet koob
som gors ey behoff eller bor ath haffue widnæ tell om nogell kommer sien
oc kendis sig thet wedh och sier att thet wor hans, oc war hannem sto-
lett, oc thagett fraa met wrete, han som thet kopte met tuennæ Danne-
mens widendæ, som endregtelegæ widnæ oc sæ oc met xij mendh eedh,
maa han frii oc weriæ sig thet goot tel met rætthe.

Om nogell bliffuer kerdh aff andhen, och han faller vij sagen, xxxi.

Item om nogell bliffuer kerdh aff annen, oc han faller y sagen, for hwilcken sagh som haimem bor att bodha med penningha, han skall forst bodha modh sagwokeren, sien modt byan, oc saa modt fogedttthen, em hans gotz kan thell recka, eller han haffuer intthet at giffua, eller bodha mett, tha skall han bodha oc beyra met annet hwadt han haffuer eller kan effther Fogedens och Dommernes retthwisa dom, for the widha att retth er.

Jugen bagera maa forsemæ nogell anden fremmit bagere sitt ambitt forra, xxxij.

Item forbindha wij paa wor naadigha herra konningens wegna, alla bagera y wor by boosatt tha ickæ forthorna eller gora om modh aller fordriffue nogell annen, som bagere embida wel bruge oc biera them ther aff, om ther kommer nogell nyes till byan, och skall en gora effther een gammell ondth setthwane, at hwilcken bagera, som nyes kommer til byan, han waara en saa wiis oc klog, oc forsogth y thet embittde, att han skolla en giffue forst bagerna iij mark, oc halff tell theris gilla, for en han matta nogett brugæ seerth embittde. Oc haffuer Konningen aff lauth theuna ondhe oc gammell sitthwana, vnder konningens haffn. Man tok skall han ther forst begynna att brugæ bagere embittde giffua konningens fogett en halff mark penninga.

Om alle embitt skolle hollis widh mage oc liggefom netthelig are met fogettens oc borgenes vitt straff, xxxij.

Item ther till att alla stocka, som er embittde, eller andra ar- rinda som aff ferra kymna kymna till badher frames bruges oc tilgaa, oc saa ydermera till fredh welia oc kerlighet i alla maadha met alla, tha wella vij att intthet skall nyes gorres eller skickes som magt paaligger, wdhen met fogedens oc saa borgernes endregtig raadh oc fullkommeligt samthicka. Gors ther noget her om modh i nogett embittde eller andra stocka eller arrindha, som till byan horrer, och nogett magt paaligger, thet skall ware for intthet giortt och aff lægges som the villa.

Att borgerne maa vare tollfrii offuer allth Danmark, xxxiv.

Item haffuer wor naadiga Herra oc Konningh vndh oc giffuett off theuna syndherlig friihett, och waara borgera skolla ware tollfrii y hwor som the komma i Danmark met Kram gotz eller kopmandsskaph, eller

eller hwatth som the haffue att fara met, baadhe till byæs oc fraa, Koba oc selia, hwatt som the willa och them behoff gorris, forwdhen y Hostmarcket paa Skanor oc Falsterbodhe oc Dragor, oc paa andre syllaelege i Danmark, ther skwlla tha giffue tholl effther gammell seetthwanna, saa som andra y rigett skwlla gorra.

Att borgerne maa thalle theris ondhe gielager till antthen ingen byff eller odhen, rrrv.

Item haffuer och Hans naadhæ giffueth worre borgeræ loff oc magt, till att thalla teris ondhe betaleræ som them aræ skolligæ och willæ ickæ bethalla met godhe och andra som thennem gor wretth uti nogre maadhe naar som the findhe thennem innen theris byn och krasfue och bedhes off thennem retthwisset met byffogettdhens hielp, som tha eer skicket till att vare.

Om lowffs ere eller Holbeckis aaldh, rrrvj.

Item haffuer hans Nadhe oc saa wntth, att the iormyn paa marcken, som hedher Lowforæ, eller Holbeckis ooldh, skall hore till Holbeck till retth æniædom, till tharris iordress, till theris sæ och qwegh, for hwer mandh gensielkæ, wnder konningens Hæffuen. Amen.

Item hæ ændhis Holbeckis staturæ, vell corrigerrt oc offuerseetth.

1549.

I. H. S.

Jesus marie filius, sit nobis clemens & propicius, In vnitate sancti spiritus, benedicat nos pater eternus. amen.

V.

Om gammel Mynt = og Penge = Beregning i Norge, samt Forddeling.

(Af en gammel Skrevet Norsk Lovbog paa Universitetets Bibliotek.)

Om Mynt og Pendinge udi Norge.

- 1 Mark Guld er 8 Mark Sølv er nu 4 Daler.
- 1 Mark Sølv er 8 Ører Sølv er nu $\frac{1}{2}$ Daler.
- 1 Øre Sølv er 3 Ørtuger Sølv er nu 4 β .
- 1 Ørtug er 8 Pendinge er nu 4 Alb.
- 1 Mark Brenda 6 Mark.
- 1 Øre brende Sølv er 6 Øre.
- 1 Mark brende Guld 64 Øre.
- 1 Førgild Mark.
- 1 Mark Ørtug er 24 Alb.

Om Pendinge Verd i Vaare og Dvægt i gammel Tid.

Her skal man agte at udi de første Kongers Tid efter S. Oluff, (thi hvad Kieb i Landet var før hans Tid kan man nu lidet af vide) var altingest let Kieb, siden blev det noget dyrere, dog en seie Ting indtil Drotning Margretes Tid. Derefter og sonderlig nu i disse 60 Aar er alting opstigen paa heit Verd.

Nota:

Udi Kong Hagens Hagensens Tid galt en Kov 3 Øre Sølv, men i Drotning Margretis Tid galt den 8 Øre Sølv. I Kong Magnuses Tid den sidste galt ic Bukkeskind 1 Øre, 1 Hud galt 2 Øre, 1 Gledes Skind $\frac{1}{2}$ Øre.

1 Mark Brenda er udi Vare efter gammelt	}	9 Leber Smør Eller
		1 Deger gilde Huder
		300 Bergefiske eller tørre Torske.
		2 Deger Bulleskind.
		4 Deger Giedskind.

En Løb galt i fordam Tid 2 Dre Solv: derefter galt hver Mark en Pending, saa at gammel Folk kalde endnu 1 Mark Smør, 1 Pendinge Smør, det var 1 Pund Smør for 1 Dre Solv.

Item 1 Engelsk Smør er 3 Mark Smør.

1 Mark i Vare var	}	1.) Et Stykke Varning, det er et Stykkevard, det er saa meget som man kan liobe et Stykke næst eller gytterst Klæde for.
		2.) En Kov.
		3.) 3 Lod Solv.

Jordtal efter gammelt.

Item 1 Markeboel er 8 Dresboel.

1 Dresboel er 8 Ortuksboel, eller 24 Penningboel.

1 Løbs Land er 3 Dres og 4 Penningboel.

Item 3 Løbs Land er 1 Markeboel.

Item 3 Mamattaleigir ere 1 Markeboel paa Agdsiden.

1 Haffelboel, det er et halvesaalds Boel er $\frac{1}{2}$ Mark Boel.

1 Mamattaleigir er $\frac{1}{2}$ Spand i Landskyld udi Listelæn, dog ikke allestæds.

Øster i Landet.

1 Løbs Land giver 2 Meler Korn i Landskyld.

Item 3 Løbs Land giver 1 Tonde Korn i Landskyld.

1 Punds Lag er 2 Meler Korn i Landskyld.

1 Saal Korn er $1\frac{1}{2}$ Tonde.

$\frac{1}{2}$ Saald Korn er 3 Fierdinger af 1 Tonde Korn.

1 Koleige Jord er 3 Huder i Gudbrandsdalen.

Et Noenestu Boell er en Høne i Landskyld.

(Slutningen følger i næste Hefte.)

Nye Danske Magazin.

Fjerde Hefte.

I.

St. Olufs Klosters Segl i Dpslo, 1461.



original del et de.

Dette Segl hænger under et Originalt Pergaments-Brev af bemeldte Aar i Selskabets Arkiv, og forestiller ovenil Kong Oluf, siddende paa en Trone med et Killescepter i Haanden og en Glands om Hovedet, nedentil fire bedende Munke, imellem begge Delene staar: S OLAWI REX. Omkriften er: S. FRM. (fratrum) PREDICATORVM. CONVENT. ASLOEN. Dokumentet selv er merkvaerdigt, da det baade nævner hvormange Munke paa den Tid vare i benævnte Kloster, nemlig 11 foruden Prioren, og desuden handler om et ellers ubekendt Gilde, nemlig St. Anna Gilde i Dpslo, og altsaa i Fremtiden kan tiene til at fylde et Hul i vore gamle Gilders Historie. Brevet selv, hvorunder det første Segl fattes, lyder bogstaveligen saaledes:

Thet skal allom vitherklit vara swa æpthekomandom som nærwarandom, thet jak brodher Abraam, prior i sancti Oluffs Kloster i Dpslo, gor vitherlekt ollom mannom, thet jak hawer tilstat of samtykt met alla mina brodhra radhe of samtykto i samo klostre, som ar først brodher

I. Bind. IV. Hefte.

R

Hanis

Hanis blenkaften, lector, brodher erik, brodher tordh, brodher hanis henrici, brodher Hanis daniel, brodher pedher andherffon, brodher andris erici, brodher jønis mathei, brodher pædher frok, brodher Bhorn, brodher niclas olavi, thet sancta Anna gillestowa skal sættias of stadukt bliwa nordher i samæ fornessfnda klosters garde væstan oc i øster xxviij alna langdhem, bredhin westan til xxiij alna, ostan til bredhin thil forstowonne xviiij alna. Thæna fornessfnda Jordastadh, hawer jak fornessfnde priar brodher Abraamt met fornessfndom brodhrum wnth of forlænt sancta Anna gillesbrodhrum borgarom i fornessfnda Dylo thil æwerdeligen tidh medh swadana skal of forordh, ath fornemde gillesbrodhere of ollirman skola giwa arleka fornemda Priar of thæn som æpther hanom komber hwart ar halff thridio mark peninga, swadana minth, som nu gar i fornemda stadh i Dylo. Item hawer jak fornemde Priar medh alla brodhra samtuykkio wnth fornemda sancta Anna Gillesbrodhrum sancta Anna altare thil æwerdelikin tidh them ath oppehalla medh klædher messo of liws som the best forma. Item skolv of fornemde gillesbrodhere hawa of walia sin lægherstadh i fornemda kloster æpther thy the sælwe wili i firkio ælla ferkio gardh. Item hawa fornemda Gillesbrodhere of ollirman thilwondit sik gora fornemda Priar ælla thæn æpther hanom koma rækinffap om messo, begængelse of om jordamon, om fastogangh. Thetta ær giorth of stadfæst Anno Domini Mcd^olxj vudher mit fornemda brodher Abraams Priar i fornemda klosters Insigle met conuensiis.

II.

Fortfattelse af
Kongelige Breve og Befalinger
til Christopher Walchendorff fra 1558 til 1600.

(Af Originalerne i Selskabets Arkiv.)

Paa en løs Seddel:

Post scriptum. Sammeledis bede wij ether och naadigst begere, attj och wille forschaffue och tillfickie Oss som mogitt fortt Engilskt, som kunde behoff gioris
vdi

vdj samme meening och Venlighedt till Hogborne forstindis wor Kiere Hofstruis
Tomsruer, att thett och mett thett forste maa Ds tillkomme. Ther mett scheer
Ds till Willge. Actum vt in litteris.

Friderich.

65.) Om nogle Lavetter at bestaae 1583.

Friderich ic.

Wor synderlig gunst tilfornt. Wiider att Ds Elskelige Hans Rankou
wor mand, thiener och Embismand paa wortt slott Rendesborg, haffuer vn-
derdanigst for Ds berett att hand haffuer laditt giere nogene Lader till thett Skloet,
wij haffue stickett thiidt till forschreffne wortt slott, och ther ick er Venlighedt
att samme Lader kunde bliffue beslagen hoer hannom; tha haffue wij befallitt
hannum att schulle forsticke thennum till wortt slott Kioebnehauffn att the ther kun-
de beslagis. Thj bede wij Ether och begere, attj samme Lader, nar the thiid
ankomme, saa och huis Hiull och andit ther till behoerendis, epther thend Arke-
liemesters eller Besseftatters Underwisning, som hand ther mett fremstickedis
worder, wille vdi Smidien ther paa Slottitt lade paa bedste maade besla, och
befordre att thett wforsemeligen maa bliffue forethagitt, och forferdigitt, och
strax ther epther forstickett till forschreffne Rendersborg. Ther mett scheer Ds syn-
derligen till Wilge; Befalendis Ether Gud. Schreffuit paa wor gaard Ny-
gaard thend 9 Martij. Mdxlxxiiij. Under wort Signet.

Friderich.

66.) Att taxere Mogens Goye Korsboer 1583.

Friderich ic.

Wor synderlig gunst tilfornt. Wiider att Ds Elskelige Mogens Goye,
wor Mand, Thiener och Embismand paa wortt Slott Korsboer, haffuer vn-
derdanigst giffuit Ds tilkiende, att samme Slott och Lehen schall were hannom
for heygt anslagett, saa hand ther medt wden hans schade ick land tilkomme,
for aderschillige besueringhe schuld, aff thend aarsage, att thett er beliggendis
paa en adelsar weng och almindelig fergestedt. Thj bede wij Ether och begiere,
att naar hand ether medt thette wortt breff besoger, I tha taxerer och setter han-
nom samme Lehen for en liidelig affgift, som hand land komme till met. Ther-
met scheer of synderligen till wilge, Befalendis Ether Gud. Schreffuit paa

wortt slott Hadersleffhus, ihend ij dag Augusti Aar 12. Mdlxxiiij. Under wortt signett.

Friderich.

67.) Din Effuert kaanestober 1583.

Frederich 12.

Wor synderlig gunst tillforn. Wij bede Ether och begiere, attj afferdiger theund knecht Effuertt Kaanestober, som thienner hoer Reinholtt Kaanestober ther vdi Kiopehaffn, att hand begiffuer sig offuer till Land tho Meckelborg thill hogborne første wor kierre Her Fader, saa hannd mett thett første Land werre ther thilstede. Hans Kierlighedt schall ther sammesteds lade giffue hannom ndermeere bescheedt, therepther hannd seg schall wiide att Kette. Thermed schier Ds synderligen till wilge. Befallendis ether Gud. Schreffuitt paa wortt slott Rendsborg theund 8 dag Augusti Aar 12. Mdlxxiiij. Under wortt Signet.

Friderich.

68.) Din Jacob scriffuer borgemester 1583.

Frederich 12.

Wor synderlig gunst tillforn. Wider eptersom Ds Elskelig Jacob Scriffuer Borgemester vdi wor liebsted Kiopehaffn, er Ds schyldig en Summa penninge for nogit Kornn och Andre ware, hannd aff nogen worre Leene forgangne Aaringe bekommidt haffuer; tha haffue wij naadigst eptergiffuiddt hannum halffparten aff huis hannom Ds i saa maade er schyldig bleffuen. Thj bede wij Ether och wille attj paa worre wegne hannum quiterer for halffparten aff huis hannd of i saa maade er schyldig, saa hannd therforre bliffuer quitt och forskonid. Och theund anden halffpart aff hannom indfordrer och opberer. Thermed schier wor wilge; Befallindis Ether Gud. Schreffuit paa wortt Slott Slanckerberg theund 6 Decobris Aar 12. Mdlxxiiij. Under wortt Signet.

Friderich.

69.) Om rett Klede till Hyldingsdagen 1584. 8 febr.

Frederich ic.

Wor synderlig gunst tilforunn. Wiider effther som I selff wiide, att ther behoffuis will rett klede till att berthage the Pallaker med, wdj huer wore Lande, wdj wore Kiebsteder Wiiborg, Othenße, Ringstedt och Lund, huor thet berammitt er, wor fiere Sons, Hertug Christians hylding schie schall, schulle forordnis. Tha bede wij Ether och begiere, attj effther som wij och therom medt Ether affschieditt hassue, wille bestille och forschaffe saa möggitt rett klede, som till samme pallaker att berthage will gieris fornøden, och forschaffe att thett till huer sted berthidligenn maa were tilstede, saa ther wdinden ick thagis nogen Forsømmelse, effther som I wiide therom er anliggendis. Thermet scheer wor wilge; Befalendis ether Gud. Schreffuit paa wortt stott Skanderborg thend xxx dag Januarij Aar ic. Mdlxxxiii. Under wortt signett.

Friderich.

70.) Om bielcker till kronneborge, 19 Martij 1584.

Frederich ic.

Wor synderlig gunst tillforunn. Wiider epther att (som i selff vden thuisfuekt spurt och forfaritt hassue) thett schall befindis nu ther er forethagitt att vdbryndis aff thet Hus, som wij selff hassue wor werelße vdi, paa wort stot Kroneborg, huor Wij wille hassue thett mett huggen Steen, att Bielckerne i samme huus vdi enderue som i muren er indlagt, ere forrodmitt, saa the endeligen wille vdt thagis och andre vdi thett stedt indleggis, och thertill will behoff gieris xij $\frac{1}{2}$ thylde xvj alne lange bielcker iij quarter vdi Kanten, viij $\frac{1}{2}$ thylt Bielcker xiiij alne lange, 3 alne vdi Kanten, och epther som i selff kunde tencke huad Dß er anliggende att wij samme Bielcker mett thett forderligste maatte hassue, Ther mett wij samme hus vden wiidere forhalling kunde fange serdig giort, mett thett forste; Tha bede wij ether och begiere attj forfare, om enthen vdi Kiepneshaffn eller Helsingær kunde were till Kiøbs att bekomme sigt thømmer vdi Lengels och bredels som forschreffuit staar, ther till thienlig, att wij thet tha ther maa bekomme. Och thersom ther ick er sigt thømmer thiil fangs, attj tha strax wforsemmitt forsticke et wor Skib till wort Land Gudlandt, och medgiffue hoestliggende wortt breff till Dß Elskelige Emicke Raas wor mand thienner och Embikmand sammesteds, att wij ther samme thømmer mue bekomme, epther som wij hannum therom tillschreffuit hassue, och wille i selff therhoes hanum tillschreffue, att

hand thett forderligst schie land, tilbage afferdiger Skibitt mett sin Lad mett forschreffne thommer, och samme skib mett thett alleriligste wille affsticke, att Wij forschreffne thommer wsforsømmeligen kunde bekomme, att forschreffne husis bygning icke ther epther schulle opholdis. Thermett gior i Ds synderligen till wilge, Befallendis Eter Gud. Schreffuit paa wort slott Hadersleffhus thend xv Martij. Aar ic. Mdlxxiiij. Under wortt Signet.

Friderich.

Paa en los Seddel inden i Brevet:

Post scriptum: Epther Wij Ds kunde ebrindre att thend tiid wij forreigste fra wortt slott Kroneborg, war en gang stoer hob Gullandske thommer och wij icke kunde wiide huort thett kunde were henkommen. Tha bede wij ether och begere attj wille forfare om ther icke endnu schell were saa megitt thommer, som till Bielcker vdi forschreffne hus land fornøden gioris, eller huortill samme thommer er forbrugt, och ds therom tilbiude, och thesrom ther icke er anden raad attj tha wille lade thet bliffue wsforsømmitt mett skib att sticke till Gudland epther samme thommer och bielcker, som behoff giores. Thermett scheer Ds synderligen till Wilge. Actum vt in literis.

71.) Om Daler til Hadersløff 1584.

Friderich ic.

Wor synderlig gunst tillsoenn. Wiider att wij endnu forehaffue nogen Bygning her paa wortt slott Hadersleffhus, och for slottit her sammesteds, huortill will behoff giores en heell hob deeller. Thi bede wij ether och naadigst begere, attj wille bestille, forskriffne och forschaffe hiid till Slottit en ansehenlich antall thylter Daler, och att wij mett thet forste vdi tilstundendis Sommer mue till thes behoff hiid bekomme ett thussind thylter Deller. Herudinden om forschreffne deeller vdi wortt Rige Norge att bestille, och Skibe her epther att sticke, thennum att hente och met thet forderligste hiid forschaffe, wille I vnderdanigst ether mett Gliid lade were befallit, epthersom Wij Ds naadigst till ether forsehe. Themet schier Ds synderligen till wilge, befallendis ether Gud. Schreffuit paa wortt slott Hadersleffhus thend xxiij dag Martij, Aar ic. Mdlxxiiij. Under wortt Signet.

Friderich.

72.) Om Eyller Brochenhus 1584.

Friderich ic.

Wor synderlig gunst tillformn. Wiider epther som Wij nogen tiid siden forleden haffue naadigst tillschreffuit, attj schulle bestille att Eyller Brochenhus till Syndergaard, som nu for sin Misshandling er siddendis ther paa wort slott Kiepnehaffu till thend forstandendis almindelig Herredag, bleff fort till Ottense, att hand ther samme tiid kunde stillis for rette; Iha haffue Wij nu om Leyligheden tallit met wor Cankeler, och ere ther om anderledis tillsindz worden, saa Wij welle att hand ther schall bliffue besiddendis och holdett epther som till thes, till paa wiidere beskeedt, attj komme hiid offuer till Os. Bedendis Ether och wille attj ether wiide ther epther mett hannum att forholde. Ther met scheer wor wilge. Befallendis ether Gud. Schreffuit paa wort slott Skanderborg thend xiiij dag Maij. Aar ic. Mdlxxxiiij. Under wort Signet.

Friderich.

73.) Om nogit Kostoekers gods er epthergiffuit 1584.

Frederich ic.

Wor synderlig gunst thillformn. Wiider att wij for welborne Herris, wor kiere Frende, Graff Johan aff Oldenborg, hans forbon, haffuer naadigst eptherlat och giffuit hans Broders Underdan wid Naffu Gert Hagedorns Een, huis Kottskier, som hand beretter att haffue hafft inde, paa ett Kostoeker Skib, som er kommen fra Bergen, och vdi Sunden optagen seleden sommer, saa megit som handd kand beuise sig att haffue tilhert. Thi bede wij Ether och wille, att naar hand Ether mett thette wortt breff besogindis worder, Itha hannum samme Kottskier lader egien bekomme, thermet schier Os thill willge, Befallindis Ether Gud. Schreffuit paa wortt Slott Skanderborg, Aar epther Christij Fodspell Mdlxxxiiij. Under wortt Signett.

Friderich.

74.) Om Pipholt til Krouneborge 1584.

Frederich ic.

Wor sanderlige gunst tilformn. Wiider att Os Etskelig Jochim Leist, wor mand, thienere och Embikmand paa wortt Slott Frederichsborg, haffuer wonderdanigst ladit giffue Os thilkiende, huortledis thil Posten ther sammesteds att
ferdig

ferdig giere, som nu en thid lang haffuer werit uferdig, wil behoff gieris iu Kender, efftersom Wandmesteren beretter och angiffuer, och effther att wij gierne forend wor thilkomst thid thil Slottit, wille haffue samme post egien forferdiget, bede Wij etther och begiere, attj wille lade forfare, om wed Kroneborg ickel bliffuer saa mange Kender thil offners, som ther till behoffues, och hues the ther ere att bekomme, attj tha wille forskaffe, att aff thenom saa mange behoff gieris, forskaffis thil Frederichsborg; Huis the och ickel ere ther att bekomme, attj tha med ferste Leylighed same Kender fran Gotland bestiller, att the saa snart mueligt er maa ankomme, og thid heden bliffue forskaffit, saa med same Wandfondst egien att ferdig giere maa bliffue Forethagit. Och efftersom I wonderdanigst lader Ds berette, att saa mange Vielcker och andett thommer, som behoff gieris thil thett Hus, som affbrot er paa Kroneborg, skal nu were thid sticket, saa att thil theß Behoff ickel flere er Behoff samestedh, och att ther endnu skulle were thre Skibe thil Gotland, effther gaat och langt thommer, wonderdanigst begierendis att wiide, om samme Skibe skulle indlobe for Hadersleff med forschreffne Thommer, eller och forlose for Kroneborg. Tha efftherthj att ther er nochsom thommer, till thett hus paa Kroneborg, bede Wij etther och begiere, attj bestille att alle thre Skibe med bemeldte Gotlandske thommer indlobe for Hadersleff, och ther forlofer. Thermed giere I Ds Sonderligen thil wilge, Befallendis etther gud. Schreffuit paa wortt Slot Skanderborg thend 22 Maij Aar 16. Mdlxxxiij. wnder wortt signett.

Friderich.

75.) Om fetallie tiill Szilckeborge 1584.
Friderich 16.

Wor synderlig gunst tilform. Wiider att Ds Elffelige Henning Keffnentloff, wor mand thienner och Embigmand paa wortt slot Silckeborg, haffuer vnderdanigst ladit giffue of tilkiende, huorledis ther till Slot Behoff fornodenn gieris ett Ambolt; thifligiste att hannom mangler till auffilligt Slot behoff: nogit Stangjern, saa och Hamp, Thallich och humble. Thij bede Wij etther och begiere, attj hannom wille forschaffe ett Ambolt, saa och nogit Stangjern, hamp, thallich och humble, saa mogit i effther leiligheden kunde tencke hand behoffuer, og thet hannom forskicker ind for Aarhus, att hand thet ther fran kand lade henthe. Ther med gier I of synderligen till wilge. Befallendis etther Gud. Schreffuit paa wortt slot Frederichsborg, thend 27 Julij Aar 16. Mdlxxxiij. Under wortt Signett.

Friderich.

76.)

76.) Om enn Borgemeſter at ſette 1584.

Friderich ic.

Wor ſonderlige gunſt tilſorn. Wiider att efftherthj wij komme wdj Forſaringe, att Mickel Kemſnider, ſom en thid lang haſſuer werit Borgemeſter ther wdj wor Kieſted Kiepnehaſſu, haſſuer ſig forſeet wdj ſin Echteskabs Stand; Tha bede wij etther och wille attj affſetter forſkreffne Mickell Kemſnider aff ſamme Befallinge, och egien thilſkicker en from, ſtickelig och chriſtelig Dannemand thil Borgemeſter wdj hans Sted, thagendis paa wore wegne hans Borgemeſter-Eed aff hannom, ſom thet ſig bar. Och enddog wij well haſſde billig Orſage forſkreffne Mickell Kemſnider for ſaadanne Wiſhandling effther Loug och Rett att lade ſtraffe, ſaa haſſue wij liguell hannom ſamme Forſeekſe, och hues hand therfore thil os land were forſalden, naadigſt thilgiffuett. Bedendes etther therfore och begiere, attj forordne, att hand paa wore wegne for ſame Sag bliſſuer quit, frij och wihiltballit i alle Maade. Thermed ſkier wor wilge. Befallendis etther Gud. Schreffuitt paa wort Slott Frederichsborg thend xiiij Auguſthi Mar ic. Mdlxxiiij. Wnder wortt Signett.

Friderich.

77.) Arrildt Huitfeldt om Tryggeneyſſe 1584.

Frederich ic.

Wor ſynderliig gunſt tiilſorn. Wiider att eptherſom Os Eſtkelige Cyller Grubbe wor mand, Raad, Rigens Cankeler och Embikmand paa wortt Slott Bordingborg, haſſuer fort attſkillige byghning paa wor gaard Thryggeneld, ſom hand och wdj forlening haſſuer, paa ſin egne Omkoſning. Tha haſſue wij ther emod naadigſt wudt och eptherlatt hannum, hues hand tiill affgiſt, eller och Negenshab for wiſt och wiſke Indkompt aff forſkreffne Thryggeneld Een Os ſchuldig er och bliſſuer, bode for thett forgangne Mar och for thette nerenendis Mar tiil Philippi och Jacobi dag ferſkemendis. Thi bede Wij ether och begierre, att naar hand etther mett thette wortt breff lader beſege, I tha paa worre wegne hannum for forſkreffne tho Mars plicht aff forſkreffne Thryggenelde Een endeligen quitterer, ſaa handt therfore bliſſuer quit och forſchonitt. Thermed ſkier wor wilge. Befallendis ether Gud. Schreffuitt paa wortt Slott Kiepnehaſſu then xx Septembris Mar Mdlxxiiij. Wnder wortt Signet.

Friderich.

78.) Om Graawerck 1584.

Frederich x.

Wor synderlig gunst tillfornn. Wij bede ether och naadigst begere, attj forschaffe Oss Sex mantell graawerck och Sex mantell Hermelinn, thett som rett guod och smuck ere, och samme Foder mett thett allerforste Os lade tillkomme. Thermet scheer Os synderligen till wilge, befallendis ether Gud. Schreffuitt paa wort slott Frederichsborg thend ferste Octob: Aar Mdlxxxiij. Under wort Eignet.

Friderich.

79.) Om ett Skiff tiill Jacob v. d. Lippe 1584.

Frederich x.

Wor synderlig gunst tillfornn. Huad thenne Bueffuifer Jacob von der Leppe haffuer wnderdaniigt till Os supplicerit, belangendis ett Schib, som wij forleden Suenfche Feyde aff hannom haffue anthagitt, och met Prouiant forschickitt till wort Slott Wardbiereg, paa huilchen Kengße thet er omkomett; Theremod hand nogen thiid forledenn schall haffue bekommit ett gammelt Schib, huor medt hand mehun ick nocksom att were berthalitt och fornyett, formelder ydermere hans Supplicah, Wij Ether her indelucht tillschicke. Thj bede Wij Ether och begiere, att naar hand ether medt thette wortt breff beseger, J tha therom forfare Leyligheden, ansehendis hans willor, wille finde nogen Naadt, effther som Ether selff kannd godt sunis, ther wed hand wdj nogen maade for samme Schib land wden hans store schade bliffue tilfredhstillitt, och Wij for ydermere Einfordringe therom forskonitt. Thermedt schier wor wilge, befallendis Ether Gud. Schreffuitt paa wortt slott Frederichsborg thend xvj dag Nouembris Aar x. Mdlxxxiij. Under wortt signett.

Friderich.

80.) Om Jernstenger at lade giere 1584.

Frederich x.

Wor synderlig gunst tillfornn. Wiuder att Wij fficke ether her hoer ett muster, huorepther Wij wille haffue nogle Stollstenger giortt; bedendis Ether och naadigst begere, att J lader Oss giere Thiffue Stollstenger wdj Lengelske, Thyskelske oc anden ffickelske aldelis epther samme Muster, dog the thj kloffit wdj enden,

enden, och the andre thi slett ud som musteret er. Och wille befalle och forordne, att ther till gioris Bliid, att Wij samme stenger mett thet forste nue bliid bekomme. Ther mett scheer Ds synderligen till Wilge. Befallendis ether Gud. Schreffuit paa wort stot Kroneborg ihend xx dag Nouembris Aar 16. Mdlxxxiij. Under wort Signet.

Friderich.

81.) Om Lensmendenis Restanze 1584.

Friderich 16.

Wor synderlig gunst tillforn. Wiider att Wij ere tillsindz wordett for sin synderlig aarsag schyld att wiille wilde wisse beskeedt huad wore Lensmend enthen aff Regenshab eller affgiffit ere bleffuen Ds endnu schyldig till Philippi och Jacobij sidst forleden schulle were fornøhet. Thi bede wij Ether och wille attj thet lade offuerregne, och Ds tillsticke en clar fortegnelse paa huilche wore Lensmend och huad huer vdi pendinge beregnit er Ds schyldige och tilbage staaendis, Att wij samme fortegnelse mett thet forste nue bekomme. Ther mett scheer Ds till wilge. Befallendis Ether Gud. Schreffuit paa wort stot Frederichsborg ihend 4 Decembris Aar 16. Mdlxxxiij. Under wort Signet.

Friderich.

(Fortsættelsen følger.)

III.

Slutningen

Om gammel Mynt = og Penge = Beregning i Norge, samt Jorddeling.

(Af en gammel skrevet Norsk Loobog paa Universitetets Bibliothek.)

Om Markstene.

Item Endestaf og Staffsteder limes quadratus vel angularis, Hjerne Markstene. Liddeiler eller Lidsteder ere Markstene eller Skiftestene paa Siden af en Mark.

Enritter eller Baatter ere de 3 Steene, som ligge omkring en Marksteen.
 Item under alle rette Endestaffue findes enten Koll eller Hvidsteen eller baade
 fordi Kul og Hvidsteen raadue aldrig uden Endestaffuen staar i Band el-
 ler i hart Field.

Sygnemeter det er Maal eller Maad i hvert Sogn.

- Item 3 Setting Korn eller Malt er 1 Mese.
 Item 8 Meler er 1 Tonde.
 En Melingslag Smer eller Talg er 9 Mark.
 Item 4 Melingslag er $\frac{1}{2}$ Løb.
 En Melingslag Humle er 3 Mark Humle.
 Item 3 Melingslag Erter er $\frac{1}{2}$ Løb Erter.
 Item 2 Sold Korn er 12 Meler eller $1\frac{1}{2}$ Td. Korn.
 Item $\frac{1}{2}$ Halffold 6 Meler.

Bugilde Kierlag i huseboed udi Sogn.

- | | |
|-----------------|--|
| | 1 Lod Solv. |
| | 1 Kov. |
| | 3 Saald Malt. |
| | 4 Saald Korn. |
| | 24 Rippe Nesver, udi hvert Rippe 1 Baag. |
| | 1 Pund Kobber. |
| | 1 Seng med Hoveddyne. |
| For eit Kierlag | Et flatte Naklad eller Sengsklade. |
| | 2 Bukker. |
| | Item 3 Giedder. |
| | 6 Faar. |
| | 1 Td. Tiare. |
| | 1 Td. Far. |
| | 1 Hest for 3 Kierlag. |
| | 1 broget Sengsklade for 2 Kier. |

IV.

M. Henrik Harpestrengs Lægebog.

Et af de forrige Hefter have vi meddeelt et Stykke af Mester Henrik Harpestrengs hidindtil utrykte Lægebog. Vi give nu et andet Stykke deraf, som er end mere mærkværdigt, da dets Indhold er heelt. Det handler nemlig om medicinaliske Urter, og er vel for det meste en Oversættelse af *Macer de virtutibus herbarum*, dog findes heri endeel, som *Macer* ikke har. Vi kiende tre Haandskrifter af dette Verk; det første som upaatvivleligen er det ældste, er paa Papiir i Qvart, skrevet som det synes strax efter 1400, og tilhører Hans Excellence Grev Otto Thott. Det andet paa Pergament i liden Format, men aldeles forskiellig fra den foregaaende, er i samme lærde Herres berømte Bogsamling. Det tredje paa Papiir i Qvart, skrevet ved 1450, er i Selskabets Samling, og er deri mærkværdigt, at det indeholder ei allene denne Urtebog, men endog desuden adskillige andre medicinske Afhandlinger, som ingen andensteds findes, men slutteligen ei alle ere af een Forfatter. For denne Gang levere vi Texten af Urtebogen efter det førstnævnte Thottiske Haandskrift, forbeholdende os i Fremtiden at udgive saavel de øvrige Fragmenter af dette ældgamle Danske Skrift, som de saa Efterretninger vi have kunnet samle om Forfatteren.

Hæra byrghes Lægebogh aa danskæ, then ther Mæster Henrik Harpæstrengh aff syth mællæ mæsterkap diktæthe.

Abstinium eer Malyrt. Hun eer heth innen første trappæ, oc tor i annen trappæ. Hvilke lwndæ man ædher hennæ eller drykker tha styrker hun Mawæ oc hun dugher for mankon¹⁾ ylt ther eer i Mawæ. Fanggher man oc ylt i Qwit²⁾, tha dugher hun, oc gør at pissæ. Stamper man hennæ met ædikæ, oc smør sech met, tha fly hannum Lopper, oc fluer fly for hennæ Don³⁾. Blandher man hennæ met ædykæ oc tempresh,

¹⁾ mangeslags.

²⁾ Underlivet.

³⁾ Lugt.

oc giffwæ saa sothæn tha dugher hun for gula sot, oc thet heler lower om man ladher Nardus oc Malyr̄t sammen. Blander man ædykæ met Malyr̄t oc drikker, tha hielper thet for nyra. Malyr̄t dugher for Eder oc worter oc for spæther, ther man fangher aff byth. Blandher man honningh met malyr̄t, tha skærer⁴⁾ thet oghen, ther smors met. Then Cem aff sothen Malyr̄t gaar, fræiser saar Dren, ther som wath er j. Malyr̄t eer goth wed gron saar⁵⁾ om hun stampeß oc lægs wet, oc hun dugher for Klodæ om man twor sech junen thet hun siwdes j. Stamper man Malyr̄t met honningh, tha dugher thet for Tønningæ byld, oc the swarta blegnæ om Dgen. Man spyer ey aff Haff⁶⁾, ther hennæ drikker met annen Dryk for. Stamper man Malyr̄t och byndher om buleth anbuth⁷⁾ met lynen Klwt, tha hielper thet. Elæggher man Malyr̄t wet manz fengh, tha dugher hun for soffu at fanggæ, och hwar som Malyr̄th lægs junen kledher, thennem skæer ey moll. Ifor Dræn sang eer Malyr̄t goth met Dræ gallæ. Er manz Nywra hart, leggæ Malyr̄t wet. Siwdher man Malyr̄t met Olyæ, oc smor wden geen Mawen, tha hielper thet moghet. Mws æder ey then Bogh, ther skrywas met thet Bleg, ther Malyr̄t kommer til. Romæra men garwæ therræ Forman Malyr̄t ath drykkæ for hans Hallendæ oc Gomsæ, och prisæ the hennæ meræ en Gul oc Solff.

Abrotanus hedher Abruth, thet eer heet oc tywrt i trithiæ trappe oc hennæ fro ar en hederæ. Oc hun dugher for al wærk j bryst oc j senæ om man drykker thet abruth siwdes j; och thet dugher for ængæ⁸⁾ for hostæ oc for wærk junen lyndæ⁹⁾. Om thet stampeß j Wyn oc driks, tha dugher thet for thet sammæ, oc renser nattæ¹⁰⁾ oc hiærtærodher, oc dugher for wærk j Laar. Don aff Abruth eltæ¹¹⁾ bort hugormæ, oc er thet got for Eder om man hawer thet drukketh. Abruth er goth for koldæ sot, om drykker thet junen Wan, oc swa om man smor sine lemme met then olyæ ther Abrut er sothen j. Drykker man Abrut offtæ, thet dugher for spolorm. Siwdher man Abruth j Watn, oc lægher wet Dgen, thet dugher,

4) renser.

5) stricke Saar.

6) Den er fri for Sofvge.

7) Aulelem.

8) Dispnoeia, Stakaandethed.

9) Fruentimmeris Aulelem.

10) Urin.

11) jager.

dugher, oc swa om man stamper med Talg oc smort met. Abbruch stampet met Wedykæ oc druffet, thet dugher thennom ther moghet moghæ tala i soffu. Læggher man Abbruch ondær Howeth om Nath, tha maa han moghet met Quinna wære. Om man drykker hennæ, tha mener hun met Quinna at wære.

Artemesia ær Bynkæ. Drykker Quinna, ther dot barn hawer, tha kommer barn wdh aff hennæ. Thennæ Yrt gor at pissæ, oc loser Steen i blætræ. Hun dugher oc for gwæl soth. Om man drifker hennæ offte met Wyn eller Ol, tha dugher thet bothæ thermet, oc gor goth tefft¹²⁾, oc forthe siwdomæ, som sagthæ æræ, ath thet styrker Mæwæ oc heler hierthæ rodher, och eer hun nyttælygh tel mangæ andræ handæ tyngh.

Arnoglossa eller plantago er Wæybrethæ, hun eer kold i forstæ trappe oc thor i annen; Hun tørrer saar ther moghet wædæ hawæ, oc renser then fulsnæ oc then rodæ i saar æræ, om hun stammes met honing oc leggs aa Saar. Siwdher man hennæ oc læggher a Saar, thet dugher. Siwdher man Kaal aff hennæ met Salt oc Wdikæ oc ælter sammen, thet dugher moghet for los Bugh; kommer Gryen tel, tha worther thet en betræ. Stamper man Wæybrethæ oc læggher a Saar, tha stiller thet blot. Stamper man hennæ met klar aff Egh, tha dugher thet storligæ thet brent eer. Eleggæs hun wed Hundæ byth, tha dugher thet. Siwdher man hennæ som Kaal oc æder, thet er got for Watsnot, oc swa for engæ, oc for Brothfallng¹³⁾. Sawalper man hennæ i Wundh, tha dugher hun for allæ fullæ sarkæ¹⁴⁾ i Wund. Hennæ Os eer to goth for ilt i Dgn oc Dn, oc for then illæ Eld; oc hun er goth for Alfons Byldh, oc Hethæ i Dgn, ther met worthæ suerdæ, om hun kumpes oc leggs wet tangherd, ther bulen æær; Hun dugher oc for tanwerk. Drifker man hennæ, tha dugher hun for Wærk i Bletræ oc i Nytræ. Ther eer en een myndræ Wæybrethæ, hun er længæ, oc hun dugher alt ther sammæ, ther then annen, oc eer got wet buldæ ther hos næsæ eller Dgn worther, om hun leggs weth met bloth wl i ix dagæ. Thoer man qwit met hennæ os, tha er thet got for Wreth i qwit. Stamper man hennæ met gammæl swynæ Ystræ, tha dugher thet for hardæ buldæ oc storæ om the smorghes ther met. Then ther hawær Qwartanæ, drykker han Os aff mynnæ

Wæy

¹²⁾ driver stærkt Urinen.

¹³⁾ Slag eller Besvimelse.

¹⁴⁾ Scrophæ, Blegner.

Wanbrethæ two tynnæ tel foren, tha foer han goth Hielp. Ffangher man Wark i Fodder aff moghel Gangh, tha hielper Wanbrethæ tempret met Wdika. Stamper man Wanbrethæ fro met thet Win, ther giort er aff the Wynbergh, ther geen solen aræ tywerthæ eller wedher Eld, tha dugher thet mankon's siwfdom der i blatra worther.

Apium er Mærkæ, thet er tyurth i trittæ trappæ. Hun dugher siukh lower, oc drawer fram natta. Mærkæfro thet eer bast. Galienus han sigher at the Quinna met born aræ, oc aræ wonæ tel at adæ merkæ, therræ born wden twissl fangæ buldæ oc fulæ saer, oc forthi forbyndher lagæ the Quinna met born aræ, oc the ther born giffuæ at dij, at adæ Mærkæ. Stampes Hwetabros Kromnæ met Mærkæ, oc lags om Rat wet Dgn, thet er got for Dgn wark, oc er got for Spina buldh¹⁵⁾, oc Mærkæ dugher bulæn Mawæ, oc for Drther oc Eder oc all siwfnæ i Mawæ, oc altæ thet bort med Sweth. Mærkæ gor at pissæ, oc mest om Rodernæ siwdes met. Mærkæ dugher for Eder oc Drmæstung eller Dyræbith. Dryker man hennæ, tha hielper hun for Hostæ, oc hennæs Fro dugher en batra. Wdar man oftæ mærkæ raa tha fanger man syn rætæ lydh¹⁶⁾. Blandher man ædykæ oc Watin meth mærkæ Os, oc drykker, thet dugher for moghel Losu¹⁷⁾. Stamper man sanakal met Mærkæ, oc drikker then os, thet dugher for Watinsoth, oc bulen Lower oc bulen Wylt. Gor man Plaster aff mærkæ met hwit aff Wgh, oc lægger aa, tha dugher thet for saar oc for buldh.

Aristrologia er Holyrth. Hun er trennæ handæ kens, oc aræ allæ i stærthæ trappæ thorræ oc hethæ i annen trappe. The forstæ Holyrt hauer langh Roth, oc hedher for thi Langrot. Almen hauer sywol rot¹⁸⁾, oc træ:hia hedher Clementis. Dryk's siwol Holyrt met Wynn, tha dugher hun for Eder, siwl bydh oc for Eder. De saa kommer hun oc fran Quinna thet skyn ther innen them ar¹⁹⁾. Holyrt dugher for Engæ oc for Hostæ oc for sythæ wark, om hun stampes oc lags wet. Worther hun meth honigh stampet, tha renser hun saar. Hwn loser byldh om hun drags meth Watin, og hun dugher oc for Rydæ²⁰⁾, oc for Fodæ.

¹⁵⁾ kulne eller hovne Bryster.

¹⁶⁾ Farve.

¹⁷⁾ Durchloß.

¹⁸⁾ rundaartig Rod, eller som en Zwißel.

¹⁹⁾ Secundinæ, Esterbyrden.

²⁰⁾ Feber.

Jodasoth²¹⁾, om man drikker henna offte, oc hun dugher for Brathfal-
lingssoeth, oc moegel Wær i Bugh. Meth henna rodh heles oc een siw-
dom man faller Fistel, om the renses vel oc stoppes innen, oc Hikken spe-
gæs om hun ædes eller driks.

Alium eer Klofflogh Han er hæth oc tor i fiærthæ trappæ.
Smor man sech math hannum eller æder hannum, tha heles han hugor-
mæbyth oc scorpius Sting. Alla Drma fly for hans Don. Siwdher
man Klofflog met Olyæ tha er then smoriellæ for alla edersfullæ byth.
Siwdher man Klofflog met Honing oc drycker, hielper for Lwngæ soth,
oc saa om man æder hannum offte. Gnywæs Klofflog met Centaurea,
er en Yrth, oc them ther Watnsoth hawæ, tha torrer thet therriis molle
Watu, ther the hawæ i them. Klofflog met Wyn drikken, gor losen,
oc dugher thet for Grolasoth. Siwther man Klofflog med bonær, oc
smor thynningh met, tha eer thet got for houetwærk. Stampæ gasæ
Ystræ met Klofflog, oc giwdh i ora, tha dugher thet moghet for Dræ-
wærk. Wordher Klofflogh soihen tha hielper thet for hostæ oc wragher
bort synkelsæ²²⁾, oc thet gor stær Kost, bothæ sothen oc raa, togh me-
ræ om man æder thet sothet. Siwdher man Klofflogh i groth oc ædr,
thet hielper for Hold. Stamper man Klofflog met Swinæ Ystræ, oc
leggher a byldh, tha dugher thet. Hwo som fastendæ ædr Klofflogh,
hanum stærher en dryk aff wkaawt Watn, om man komer i wghen²³⁾ stat.

Anetum eer Dyl. Hun er het oc thor i annen trappæ. Drik-
ker man henna Os offte, tha stærer thet syn, oc hun torrer then stat,
ther man skal fodes aff. Torrer man Dylfros oc stamper smat, oc leggher
wet Drmpel, thet eer sterliggæ got. Torrer man Dylroth oc stamper sma,
tha hielper thet for doth Roth i saar, oc thet helær fulæ saar oc buldæ.
Stamper man Dylrodher, oc leggher wet Offn oc for Dgmwærk for houet-
wærk, och thet wragher bwrth Kwdh.

Anisum er Anis. Han eer heeth oc tor i trythæ trappæ. Thet
gor at ræbæ. Thet dugher siwkh lower oc Mylt. Thet dugher for Spol-
orm. Thet ogher Quinna molk, oc thet gor lost til Quinna. Brendher
man thet oc gangher rogh op i Howet aff thet i Nasa, tha dugher thet for
Howet.

²¹⁾ Pobagra.

²²⁾ Suspiria, maastee Hikken.

²³⁾ uidentivul ubekjendt.

Howetwærk. For Wærk i Dren dugher thet Wyn, thet stampes math i olya oc ladis i Dren.

Alumen eer Alwin, thet eer hat oc tywt i fiærdæ trappæ, thet renser Dgn, oc gor skar syn. Alwin tempret met Edifæ oc honing, thet styrkær tendher, thet losæ æræ oc fester, oc dugher bulen tangerdh oc byndher buld aff Wryn fyndher. Alwin heler Blegnæ oc skab, om the thoes ther i thet Watu, Alwa smælted i.

Aloe eer swart, oc annet eer rot, thet swarta er bætra. Aloe renser grøn saar aff allt Rothæ om hun stampes sma, oc stros i saar. Thagher man Aloe enæ, tha loser hun qwit, oc ey moghet, oc hun gor at kaste op then siwkdum man hawer i sech. Drykker man Aloe met Wyn oc lyth honning, tha renser thet hanum aff ond Siwkneth. Effther Natwordæ skal thet drykes, thet seyær Eburasius²⁴⁾, at hwa som thet gor, han skal ey offtæ fanggæ Howetwærk, och oc ey Dgenwærk, och sygher han ingtæ er bætra therfor.

Amra er Hwalsforkæ²⁵⁾. Ther er bæst ther smorugh er, och flakket. Hun er heth oc tør i annen trappæ. Hun styrkker Mawæ oc qwit, oc alle lemmæ for imen, och mest a gammelt folk, och then ther kald hawer Naturæ, och helst om Winther. Hauer man ey Amra, tha tag Cardemomum.

Amigdala er Mandelstærnæ. Hun eer tør oc heth i annen trappæ, och han eer goth wet siwkt Mylt oc Lewer, oc renser Bryst. Drykker man then met Wyn tha heftæ the Blotrunnæ²⁶⁾. Then Olya ther gors aff them, dugher alt thet samæ. Blandher man then Olya met Honigh, thet dugher for hard Mylt. Drykker man Wyn, thet mandel eer stampeth i, thet dugher for Hostæ och brydher Steen. Paulus sagdæ at Malurt dugher alt thet samæ.

Betonica er Jorthumb læ. Hun gor at pissæ, oc hun fordriffwer Steen i Blædræ. Met Honigh oc Wyn blandeth och drwcken, tha dugher hun for Watusoth. Ffanggher man Hug a Dgn, oc gor man Plaster aff hennæ Blat, och leggher a, thet hielper. Blandher man hennæ Dos met Olya aff rosen, och dræbar i Dren, tha dugher thet for Drenwærk. Stamper man theme Yrth wel sma, och blandher wet so: thet Honing, thet hielper for Hostæ oc Siwkneth i Mawæ. Teel gronæ Saar

²⁴⁾ Skal være Oribasius.

²⁵⁾ Sperma ceti.

²⁶⁾ Blodgang.

Saar skal man henna blat met salt stampæ och leggæ wet, tha heles the. Stampes hun enæ, och lægs wet brvthet Howet, tha hielper thet. Eder man thenna Yrth eller drykker, tha hielper hun moghet. For Dgn, ther rynnæ, dugher hun storligæ mork Dgn. Stamper man henna jaffut wet ruda, oc drikker henna met laat²⁷⁾ Watn, tha wraghes bort thet blot ther Dghen skather, oc swa frelses Dgn. Drikker man henna met laat Watn, tha renses Bryst oc Mawæ aff all siwkneth. Lower oc mylt hielpes aff henna Drik, taghen hwn worther sothen. Drykker man laat Watn met henna, tha dugher thet for mogæl wræth i qmit. For hwer dags Nithæ tagh een Loth aff Wæybredhæ oc two lothæ aff thenna Yrth, oc stampæ, oc dryk met laat Watn, oc dryk thet for en kulden tagher tech, thet hielper. Stampes hun oc dryks ythelig warm, tha dugher hun for Watsoth. Stamper man henna Roth oc drikker met Watn oc lythet Wyn, thet renser ond Hunske meth opkastning. Drikker man henna blat eller henna fro, tempret meth Wyn, thet dugher for Edær. Driks hun met laat Wyn, thet dugher for gulafoeth. Wortther hun tywrth oc stampeth oc ælt meth Honingh, oc æden, swa moghet som een Bon effther Natworth, tha dugher thet Mawæ, at Math maa wel smeltes i hannum. Wortther een Krynglæ giort aff thenna irth, tha torre Orna aldræ nywer henna fare, wdhen the bydæ hwer hen annen, oc slaa met therris Halæ, entel the æræ dodhæ. Swa henna a sedh bær, han maa aff jinggen skathaligh Læfedom fangæ skathæ, oc then ther henna ythelng hæ drykker, tha gangær bort blagnæ, oc fangher batræ Lyt.

Buglossæ eer Skæppæ. Hun eer en sar Lwngæ. Hun eer goth met Wyn taken, them ther moghet hethæ oc torræ. Om man drykker henna met laath Watn, tha drawær hun fra Lwngæ alt thet henna skatelig ær. Thet Wyn hun stampes i, gor got Amynnelsæ.

Bacca eer Lawærber. Thet eer heth oc tywr i annen trappæ. Thet dugher for siwkth Mawæ oc siwkth Lower. Thet styrker them oc løser byld, oc gor at pissæ. Gor man Plaster aff thet, tha dugher thet for Dgn byldh.

Cepa eer Rothelogh, oc thet er onium, oc han er thennum goth, ther hawæ kald Naturæ oc wath, oc eer goth i Mawæ, oc gor them fagher Lyt, ther hannum ædæ. Swa som hannum ædær fastendæ eller drykker, tha fanggher han then dagh jinggen Wærk. Wniens Logh gor

²⁷⁾ lunfer.

at sowæ oc Lofn the ther hannum æda; oc Wnium hielper thet aff hundhæ eer bydhet om han stampes met honingh eller Wdika, oc lægs wet i tre Daga. Stamper man rot logh oc salt telfammen, thet eer got for Hugormæ biit. Wnium oc Quinna-Molk sammienblandet, thet æltær bort moghen Wærk aff Dræn. Drikker man Wniens os met Watn, thet eer them got, thet brathelof mestær Maal. Drawær man op i syn Næse Cypuls Os, tha eltær thet bort aff Howet skatalygh Wæthæ. Thet thet hardæ solæ eller Hofar hawa knwset a Foddher, therfor dugher Cypuls Os met Hons-Oftra offtæ smort. Hwo som synæ Tendher twor om Morgenem met Wniens Os, fanggher aldrygh Tanwærk. Wder man Wniens met Broth, thet dugher saar Mwn oc Bulen; Siwdher man Wniens met Olyæ eller Smor, oc ædær, thet dugher for Blotsoth. Aff Wniens Os fanggher man faghert Haar. Wniens er goth for ondh Don aff Mwn, oc thet tagher bort Lethæ. Wniens Os dugher for myrk Dwan, blandæth met Honnigh.

Celidonia er Surgunnæ. Nar hun standher i Blouster, tha skal hennæ Os siuthes met honig i koperkar weth lythen Eld, tel Froden er al aff oc thet worther tykt som honing. Smors ther Dgen met offtæ, tha dugher ingthæ bætræ for myrkæ Dgn. Stampes hennæ Rodh met ædykæ tha er han goth for Gulæsoth, om man drykker hennæ met hwit Wyn; oc hun ær goth for Tanwærk, om hun stampes oc lægs weth Tangærdh. Stamper man hennæ blat met Wyn, og læggher wet, tha dugher thet for smytte²⁸⁾

Cerifolium eer Kyrwel. Han er tor og maghet heet. Wordher han stampet och aalagt met Honingh, tha hielper thet for een siwkæt, thet hedher Cancer. Drikker man Kyrwel met Wyn, tha er thet goth for sihawærk, om thet lades honing tel. Drikker man Kyrwel met Watn oc lythet Wyn, thet dugher for ond Humskæ, sammienbragen i Mwn. Siwdes hun i Olyæ oc smors met, tha hielper thet for Kuld. Stampes hun met stark Wdykæ oc driks, thet dugher for Spolorm. Drykker man hennæ met Wyn, tha gor hun at pissæ, oc renser Quinna Siwkæth. Wder man hennæ met stark Wdykæ, tha dugher thet for loes Bugh, oc for Wemmalsæ, om man drykker Kyrwel.

Cuminum er thytbest kominen. Thet eer heet och tywert i forstæ trappa. Thet loser ond Wæther oc Bles i Mans Mawæ oc gor at pissæ; thet dugher och for Kuld i Lowær. Worthet thet tyweth eller sprakt

²⁸⁾ Fregner.

sprakt oc stampet med Edykæ, tha dugher thet for mogle Losn i Qwit, oc thet er got for Enghe. Drykker man thet Wijn, hun wordher soten i, tha dugher thet for Ormastnyng. Kommyen met gammel Olyæ thet er got for blotrunnæ. Och thette Kommyen gør Løstæ tel Qwinna. Om thet er stampet met bonær och honnyng, tha dugher thet for bulath Anbuth. Om man eder kommyen offtæ, tha dugher thet for blikh lyt.

Cinamomum er Kanyel. Han er trefaldh heedh, och han er goth for Watsot. Elades thet i Dgn smorrellæ, tha mynstær thet nywerwathes wathæ i øgn.

Crocus er Safran, thet er heet oc tywrt i forstæ trappæ, thet forkommer siwfdom, oc gør horet twngt, oc gør at saue. Thet helær sara Intolnæ²⁹⁾ oc losn i Qwit.

Cobebæ eer een Røns Peperkorn, oc er tempret met het oc kalt. Hun gør manz hugh glath oc giffwer goth Don, bothæ aff myn oc Mawæ, oc dugher for mogle losn. Oc er thet got for alt thet i Manz lygomæ er bwndhet, oc gør at pissæ, og brydher steen i Nyre.

Dyaltea er Dyalteæ. Wordher hennæ blomster sothen i Watin oc Wijn, tha renser thet saar; Thagher man Dyaltea blomster oc stamper met Wijn, oc læggher wet Manz Bakloth³⁰⁾, thet wærk er innen, tha hielper thet. Sywdher man hennæ Rodh, oc stamper sithen met Swynæ Nstræ, thet helær buld oc andræ Wærkæ, oc saa hielper hun senær. Alla tessæ hielpes met soten Dyalteæ, oc lemmæ qweghnæs offtæ met hennæ laa. Drikker man hennæ Rodher met Wijn, tha dugher thet for blot soth, oc thet kommer oc skyn aff barn, oc dugher for Steen i Blatræ, oc for Siwfnæth i Blatræ. Sywdher man Dyalteæ met two loder Watin oc trethyngen Wijn, oc drykker, thet hielper for Eder; Worder hun soten oc stampet med honnyng, tha fyller hun holæ saar, om thet lægs offtæ aa, tha lenær thet. Sywdher man Dyalteæ blat i Olyæ, oc leggher wet, thet dugher for Alkøns Edder oc fulæ byt, och thet thet brænt æer.

Enula er Holztyrt, hun er wath i forstæ Trappæ oc heedh i annen. Hennæ rodh om hun stamppes oc lægs a laar, tha dugher hun for laarwærk. Om Holztyrtæ blat siwtes met Wijn, thet dugher for Nyrewærk, om thet lægs thet wet. Stamper man hennæ Rodher met Honnyng, oc æder, thet spægher Hostæ, och thet gør ath pissæ.

²⁹⁾ Indvolde.
³⁰⁾ Kumpæ.

ErUCA der **AgHERKAAL**. Han er matheligh heyt oc tør. Han smælt her math i **Mawa**, oc gor at pissæ, om man drikker eller ædær hannum. Weder man hannum mæghet, tha wrægher han bort **Hofstæ**. Wordher han met honning ælt, tha renser han **Manz Swth** aff smitta oc gor anledhæ reuth. Wordher hennæ **Roeth sothen**, oc sothen sma stamppet oc lagt weth brudet been, tha kommer thet brudhet been wdh. Wordher hennæ **Rood** stamppet meth **Win** oc saa drucken, tha dugher thet for hwarfons wathelig hug³¹⁾. Wordher hun stamppet meth **Drægalla** oc smort paa, tha renser thet swarthæ smitther. Wordher hun met **Wyn** fastelighæ drucken, tha maa han tholæ **Bardagæ**³²⁾ och hun gor **Lystæ tel Quinæ**. Blandes **Lactuca** meth hennæ och ædæs swa, tha wordher thet heelfwenth.

Feniculum er **FæNÆKAL**. Han er heet oc tør i annen trappæ. Drykker man **Fænæfols Dos** oc **Wyn** sammen, thet dugher for alt **Edær**. **Fænæfols Roodh** stamppet och **Osen** blandet meth honig, thet hielpær ogn aff alt myrk, om the smories offtæ thermet. Thagher man grøn **Fænækal** fro oc stampper, oc tørrer modh soel, os ther kommer aff dugher for alkons **Siwknæt** i **Ogn**; oc **Fænæfals Dos** drepper **Drin** i **Ogn**. **Fænæfols Rooth** sothen i **Byssoth**, dugher for **Siwknæth** i **Nyra**. Driker man **Fænæfols Os** oc **Wyn**, thet dugher for **trutnæ**³³⁾ **Lemna** oc **Wantsoth**; oc saa dugher thet for **edær byth**, oc for **lungæsoth**, oc for **siwknæ** **Lewær**, oc swa giffwer thet **Fosthermodher** möghel myelf. **Fænæfols Roeth** sothen i **Wyn** eller **Watn**, tha er hun goth drucken, for soth i **Blætræ**, oc renser manz **nættæ**. Drykker man hennæ raa met **Wyn**, thet dugher foræ **Wærk** i **Manz** **Unbuth**, oc thet kwekhs thermeth, eller meth then smorelsæ ther er giort aff **tempræ Fænæfols Roeth** meth **Wedykæ**, thet dugher for hwerkons **Buldh**. **Fænæfols Fro**, **tempreth** met **Wyn**, gor **Lystæ tel Quinæ**, og saa dugher thet for **Sithawærk**; eller om man drykker thet **Watn** ther han siwdes i. **Hugormæ**, ther the ællæs, tha ædæ the **Fænækal** oc **wordæ** **wngæ**, och for thet ma thet **dugæ** **gammelt Fols** möghet.

Floferis³⁴⁾ er **Roperrogh**. Han er heet oc tør i stærthæ trappe. Thet **nosshær**³⁵⁾ **ywerwæthes Roeth**, oc thet forkommer eeth **soth**,
ther

³¹⁾ I Macer staaer, at den hårder Følessen mod Hug.

³²⁾ egentligen Krig, Strid, Slagsmaal, her udmættel Elskovs Strid.

³³⁾ hove, svulme.

³⁴⁾ læs: Flos eris.

³⁵⁾ standjer.

ther woyer i Næsa oc i Bakloet. Om thet stampes met Wyn, tha eer thet batra. Thempres Koptroggh meth Honningh, oc smor Gomen thermeth, tha lægher thet siwkneeth a dropel, oc then ther jnnen Mwn wordher.

Gariofolus eer Gørførsnawla. Han gor Lysta tel Quinna. Worther han stampet oc meth Komelk druffet, tha dugher thet for Manz Hiarna oc Amynnelsa.

Galiga ær heet oc thør trefald. Hun dugher fore kald Mawa, oc gor Math at smelta i Mawa, oc mwn wel at dona, oc gor lost tel Quinna oc for bulen Anbuth.

Isopus er Ysop. Han eer tør oc heeth i trethya trappa. Ysop eer goth for Hesa, om man holder henna i syn Mwn. Om man drykker Ysop, tha dugher thet for Spolorm, oc for Hosta, oc for al siwknet i Lunga. Alla tessæ dugher Ysop, stampet met Honing. Stamper man Ysop grøn met two lodæ Wdyka, oc træthyngen honing, oc drykker thet, tha iser thet bugh. En lather han tw kaar tel, thet loser bugh æn mæ, om man drikker thet tywt en gronth. Stampes han met fyken, tha gor hair sagher Lyth. Ysop dugher oc bulen Mylt oc for Watsoth om han siwthes oc lægs paa. Drykker man Ysop met Wyn, tha lægher thet Hiartarodher, ther tauda³⁵) æra, oc al skatelig Buldh for jnnan æra, ganga bort. Om man twer tandher meth Wdika, ther Ysop siwdes i, tha er thet got for Landwark. Siwdher man Ysop oc lather i Manz Dra, eller i Næsa, thet er got for Wark i Dren, om Olyæ aff rosen blandes weth, oc lades i Dren.

Karium er Danst Kommynn, thet draber Spolorm.

Lilium er Lilia. Stamper man thet Howeth i Liliarodh ær met Olyæ aff Olyua, tha er thet goth for thet ther worther brent aff Eldh, om thet lægs aa. Siwdher man Liliæblat oc leggher aa, thet er got for brenda lemma oc for Hugormæ byth. Stamper man Lilia-Howeth oc siwdher met Wyn, oc leggher weth thet illa nagla ther aff Fodher oprysa, tree Dage om, oc loser ey for, thet dugher. Siwdher man thet meth Olyæ eller Swynaystra, oc smor thet ther som bart er, thet dugher for Hartwark. Drykker man Lilia meth Wyn, thet renser skathelykt blot aff Manz Dwit oc for Mylt. Blandher man Lilia blat met honing oc Wdika, oc leggher aa the senær ther hugna æra, tha skulla sam Lotha aff Osen
vara,

³⁵ Wandte, tensa.

wæra, oc too aff honing oc ædikæ oc swa swithes. Howeth aff Liliærotæ sothet oc blandhet met Oliæ, thet met Waz er giort, thet dugher for Kyuckæ j Anledhæ, oc Alkonß Smitte.

Lactuca er Lectuca. Hun dugher for Mawæ, oc gar at swæ, oc loser Qwit. De mest dugher hun, om hun wordher sothen. Lectuca Fro er got for onðæ Droma. Drycker man Lectuca met Wyn, thet er got for lost Qwit. Wdar Fostermodher offtæ Lectuca, tha fangher hun mogel melk. The ther offtæ ædæ Lectuca, the fangæ gernæ myrckæ Dghen.

Lolium er Clyntæ. Hun er heet oc ³⁷⁾ innen annen trappæ. Worther hun stampeth oc a lagth, tha loser hun byldh aa Dgen æer.

Lappæ eer Skreppæ. Hun eer siæ konß, oc the hawæ allæ een Makt j Læghedom oc allæ æræ the hethe oc torræ. Om man æder Skreppækal, tha byndher thet man; Qwit. Moghel Klodæ oc skurff, som huden rywer sondher, the fly for laa Skreppæ:Oß, om the bages thermet. Skreppærodher, knyffes the meth Wyn sotuæ, oc wether lagtæ, the dughæ for een Siwkneth, ther i Dræ worther ensæ not ³⁸⁾. Wordher laa skreppæ:os offtæ j Mwn sawalpeth, tha dugher thet for bulen dropel oc tanwærk. Drycker man skreppæ:os, thet dugher for Blotsoth. Ffor bulen Mylt dugher skreppærodher, stampet oc moghet j stark Wdikæ sothen, oc swa palagt. Sywdher man Skreppærodher meth Wyn eller Watz, oc drycker, thet dugher, oc wragher Steen wiß aff blætræ, oc dugher for Gwlasoth.

Liquericia er Lykryhæ. Hun er mathelygh heet oc wat, oc hawer j sech sotuæ. Hun er goth for Hostæ, oc wæder Man; Bryst oc Striwpæ oc lunggæ, oc mynstier hun Torst, oc dugher for alt thet, thet man skal syn andæ meth draghæ.

Laurella, Helgeberyrth. Hun er storlyghæ kaldh. Droppæ man hennæ Oß j Dræ, tha dugher thet moghet for Zlth j Bren. Worther hun stampet oc laght weth thet ther woxer i Man; Dgnæ, nesten-konß ³⁹⁾ som worthæ, tha hielper thet. Blandher man Salt oc broth weth thennæ Yrt, oc lægger weth, thet hielper, oc thet ther woxer j Dræ, som lyten Nyt. Om hennæs Oß swories paa thet ther mogel klathæ hauer, tha

37) Her seiler i Haandskriftet det Ord tær.

38) som en liden Nød. See siden Laurella.

39) omtrent.

tha hielper thet. Henna Os for nethen lagth, dugher Quinna for the ris siwfnæth oc blotrunna. Stampæ henna blat, oc lath polenta weth, thet dugher for then ilda Eldh. En lathes ther tel Siulffrota⁴⁰⁾ oc Dlyæ aff rosen, tha dugher thet en mera. Worder hun stampeth och lagt weth hetæ buldæ, thet hielper bodæ innen oc swa wden, oc mæst for buldæ i Lyffwet. Om man drykker henna Dos, eller æder raa eller soten, tha dugher thet.

Menta eer Myntæ. Hun eer tor oc heeth i annen trappæ. Aff henna Dryk smeltæ mat i Mawæ, oc styrker Mawæ, oc menæ ath spy, oc altæ bort spolorma. Myntæ hielper lønlygh tynggh for mankonð Siwfdom, om the fwekhes met thet Watn, ther Myntæ siwdes i. Stampet man Myntæ, oc leggher weth Spenæ⁴¹⁾, tha løser thet moketh Brenth i Spenæ. Myntæos blandet meth honing, oc dropt i Dræ, thet ær got for Dræwærk, oc sarakæ aff twinggæ fyndher, om hun giwdes offtæ meth Myntæ. Myntæ stampet meth salt oc lagth weth, thet dugher for Hundhæ bpth. Mintæ blandeth meth ædikæ hielper for Blotrunna.

Malua eer Salyrt eller Katoftæ. Tagher man henna some kaal, tha løser hun qwit, oc swa dugher hun bletæ, oc swa dugher hun for Ederdryk. Stamper man Pilæloff oc salyrtæblat jeffnt sammen, tha hielper thet blothelyghæ saar, meer en dyra Plasther. Worder hun stampeth met gammel ystræ, tha dugher thet, ther knysset æer, oc thet ther brovthet eer. Siwthes Salyrtæblat oc blandes met Dlyæ, oc lægs aa, oc bagæs thermeth, thet dugher thet brent eer.

Myrra eer Mirra. Hun er heet oc tor i annen trappæ. Hun er goth for Spolorm, och hun kommer doth barn fran Mother. Elather man ey mera en een Boen i Drik, tha er thet got for langh hostæ oc trangh andæ oc for Wærk i Sythæ oc i Bryst, oc for moghel Losen, oc om Manz Juwlnæ æræ saræ. Holder man Myrræ wndher syn Twinggæ oc swelgher henna i then tymæ hun rynder oc wæthæs, tha løses then frangheth, ther twingærodher hawæ, oc gor manz Rost skær. Mirra renser sarth bryst oc strowæ oc al carræ. Thagher man ey mera en een boen aff Myrræ, for en Rythæ kommer hannum, tha dugher thet for Rithæ. Tempres Mirra met Wyn och lades paa Howet, thet dugher for howet wærk.

⁴⁰⁾ Solvergløb.

⁴¹⁾ Drysterne.

wærk. Børther hun blandhet weth ogensmorelse, tha dugher thet, oc gor skææ syn, oc hun renser sar, oc lener hwaßæ Brynar⁴²⁾.

Muscatum er Muskat. Thet er tywt oc heth i annen trappæ; thet styrker Lewær oc Mawæ, oc loser byldh i Bugh, i mylt, i Lewær, oc smæltær mat i Mawæ.

Matta eer Muscatæblommæ, oc thet eer enkonß bark aff Grenæ aff Muscat træ i Indyæ-Landh. Thet eer heet oc tywt i annen trappæ, oc thet styrker Lewær, Mylt oc Mawæ, oc renser theris Julsæ.

Narsturcium eer Karsæ. Hun eer heth oc tor i fierthe trappæ, thet byndher Lystæ tel Quinna. Stampes Karsæ met syra, oc lægs a buldæ, tha dragher thet wth wor⁴³⁾ oc myncker Wærk. Karsæ-øß eer goth for Harfallæn. Karsæ wragher bort aff mother dot barn, om man stamper Karsæfro met Wyn oc drytfer, oc swa dugher thet for Hugormæ byt oc Eder. Ffaughæ Ormæ Don aff brenndh Karsæ i Eldh, tha fly the. Drytfer man oftæ Karsæ met Wdika, tha dugher thet for sywkh mylt. Stampes karsæ eller Karsæ fro, oc lægs aa Laarwærk thet hielper. Kom-mær moghel Klathæ eller sarakæ a Howeth, tha skal thet oftæ smories met gasæ. Ystra oc karsæ, stampet sammen, tha dugher thet for bothæ. Synndher man Karsæ eller Karsæfro meth joth Bedamolk, oc drytfer swo laat, thet eer goth for alkonß Brystwærk. Stamper Karsæ oc Honningh, oc drytfer eller æder, thet dugher for hostæ.

Naupego er Bekh. Thet er heth oc tywt i trestie trappe. Thagher man een skeedh meth Bekh oc honing, thet hielper for frankt Andæfangh. Blandes Bekh meth Honningh, ta helær thet sulæ Saar.

⁴²⁾ Randen af Saar, crepidines.

⁴³⁾ Røde, Materie.

(Slutningen følger i næste Hefte.)

V.

Dokumenter, angaaende Hellig Trefoldigheds
 Alters Vikarie i vor Frue Kirke i Kiøbenhavn, fra dens
 Stiftelse 1464 indtil Aaret 1541. Med Adkomster og
 Skioder paa dets Godser.

1.) Lasse Oluffen, Murer, sælger Jey Claussen sin Rettighed i
 en Gaard i Klædeboderne 1450.

Alle Mæn thetæ bref see eller høræ leskes helser Jach lassæ Oluffson mu-
 rer Byman i Køpnehavn ewinnelighæ met Gudh och lungør alle nærværendis och
 kome sculendis at Jach wetherkanar migh met thetæ mit opnæ bref met samtycke
 och Raadh myn kære Husfruis Mettæ at hafue wpladhet och soldh hedherligh
 Man Jeypp Clausen a wapen en myn Jordh och Grundh och Steenkiellere
 liggendis i Kiebnehavn i thet Strædæ som løper fra Radhusit och tiil thet gamel
 Markit ester wedh gaden Norden nest then gaardh som Hans wognu nu boor i
 lengge och brede enchtæ vnnentaghet af all myn Rættigheed som Jach hauar paa
 myn forskrefne Husfruis wegne innen then gardh som Hans Hinricsen nu
 boor liggendis i Klædeboerne esten næst for^{ne} gardh som Hans wognu nu boor
 tiil ewinnelighæ eyæ hauæ sculendis och wetherkannes Jach mich solt och alt vp
 at hauæ borit af for^{ne} Jey Clausen for forskrefne Jordh Grund och Kallere
 och Rætticheed i forskrefne Hans Hinricsens gardh tiil myn folkomelighæ
 nøghæ thii tilbønner Jach migh och myn arfwinge for^{ne} Jeypp Clausen och hans
 arwinge for^{ne} Jordh och Kellere och Rætticheedh tiil at sta frii och hemlæ for hwers
 Mank Tiltal waræ thet saghæ forskrefne Grund Keller eller Rætticheed i forschre^{ne}
 gardh for^{ne} Jey Clausen eller hans arfwinge afgingæ met Kirckæ ræt landj logh,
 eller met Byræt for myn eller myn arfwingers hemlæ wanschellæ schuldt thet Gud
 forbiudhæ tha tilbønner Jach mich och myn arfwingæ for^{ne} Jey Clausen och
 hans arwingæ all then schadhæ vp at rettæ, som thet af komæ kan wden al hiel-
 pæratthæ eller ytermer rætgaugh, Tiil en stor Forwaringh ladher Jach met welicæ
 och witschapp henge mit incigle for thetæ Bref bethendis hetherligh manz Incig-
 læ til witnißbyrdh som aræ Her Pær Henricsen Canic i Køpnehavn, arild
 Kruse

Kruuse Borgemeſter, Andreas Schulte och Gherlagh Floer Radhmen i ſame ſtet. Datum Haſſnia Anno Domini Milleſimo qvadringentefimo qvinqvageſimo feria ſexta proxima poſt Dominicam qvaſimodo geniti.

2.) **Chriſtine, Michel Anderſens, oplader Jey Clauſen ſin Rettighed i ſamme Gaard 1450.**

Alle Mæn thette Bref ſee eller høre læſes helper jach Crifſtine Michel Anderſens eſterleſuer, hwæch ſyæl Gudh hauæ ewinnelighe met Gudh och künzger alle næruændis och komæ ſculendis at Jach wetherkæner mich met thette mit opne Bref met frii welix och beradh Hwe at haſſue ſold och vpladhet hetherlich Man Jey Clauſzen *) a wapn all myn Rettighed och Ehedom ſom Jach och mynæ bern hauæ innen en gard liggendis i Kopenhaſn i wor Frue Sogn i Klædeboder enchte vnnertaghet ſom Hans Hinrichſen nu boor tiil ewinneligæ eyæ hauæ ſculendis och wetherkænes iech mich paa myn wegne och mynæ barns wegne ſolt och alt vp at haſue boret af for^m Jey Clauſen for for^m Rettighed och Ehedom i for^m gaardh til myn ſolkommelighe nøghæ hworfore tilbyner Jegh mich och myn arſwinge for^m Jey Clauſen eller hans arſwinge afginghe met Kircke Ræt Landz logh eller met byræt for myn eller myne arſwingers Hemle wanſchelle ſchult thet Gud forbudhe, tha tiilbyndher Jach mich och myne Arſwinge for^m Jey Clauſen och hans arſwinge al then ſkadæ vp at Rette ſom theraf kome kan wden al toſtring Halperadh eller noget ydermer fordræt Tiil en ſtore Forwaringh ladher Jeg met welix och wetschab henge mit Indeigle, for thette bref behendis hetherlighe och gode Mænß Incigæ til witnessbyrdh ſom ær Her Pær Hinrichſen Canick i wor Frue Kirke i Kopenhaſn, Arild Kruuse Borgemeſter Hans Tilebek och Laſſe Schredder och Raſſow Byman i ſameſtedh gifuit och ſchreſuit i Kopenhaſn. Anno Domini Milleſimo qvadringentefimo qvinqvageſimo, Feria tertia ante feſtum Corporis Chriſti.

3.) **Hans Henrichſen ſælger Jey Clauſen ſin Rettighed i en Grund i Saltboderne 1450.**

Alle Mæn thette Bref ſee eller høre læſes helper Jach Hans Henrichſen ewinnelighe met Gudh och künzger alle næruændis och kome ſculendis at Jegh wetherkænes mich met thette myt opne bref met Samtæckæ och raad myn kære Huſſfrue Karina at haſue ſold och vpladhet hedherligh Man Jey Clauſzen a wapen

*) Borer i Skjoldet et Uvehoved og Hals; Helmtegnæ ſynes at være to Veſſelhorn.

a wapen all myn och myn huffruis Rätticheed oc pant som wii hafue innen then Jordh och Grundh ligendis i Kopenhavn i solt Wodher Norden wedh then Gardh som Hans wogn nu boer met thee Kellere som bygd ar paa for^{ne} grundh tiil ewinnelighæ enæ haue seulendis, och wetherkenner mich solt och alt vp at haue borit af for^{ne} Jey Clausen for baggis wor Rätticheedt och Pant i forn^{de} grund och Kellere tiil myn folkommelighæ neghæ huorfore tilbønner Jæch mich och myn arfninge for^{ne} Rätticheedh och Pant tiil at sta frii och hemlæ som mich og myn forskr^{ne} Hustruwe tiilhere for hwaris Mank tiltalle. Tiil ytermere stadfastlæ ladhæ Jæch henge mit Incigle for thette Bref behendis hetherligh Mank Incigle tiil wittisbyrdh som ar Areld Krusse Borgemester i Kopenhavn, Andreas Schulte och Gerlagh Floers Radhman i samæ stet. Datum Hafniae Anno Domini M.C.D. qvinqvagesimo vigesimo Corporis Christi.

4.) Pether Lund, Raadmand i Landskrone sælger Jey Clausen nogle Grunde og Jorde i Kiøbenhavn 1456.

Alle Mæn thette Bref see eller høræ læsæ helser Jæch Pether Lund Radhman i Landeskrone ewindeligh meth Guth och kunger alle næruerendis och komendis ath Jæch wetherkenner meggh met thette myt opne Bref meth Samthæ Radh och suldborch myn ker Hustrues Karitæ, at hafue sold och vpladhet hetherligh Man Jey Clauessen Borgemester i Kopenhavn all myn Rættigheeth, som meggh tiilfallen ar paa myn forskrefne Hustruis wegite vdi ræt arf efter en goth quines deth Eise Marquarth gudh henes siel haue vdi rørendis gok och vrorendis meth then Kolgardh, som Jey Clausen tiilforen af meth hafuer endyret vndhertaghet tiil ewerdeligh enæ haue seulendis vdhæn then rættigheeth som meth tiilfalle kan af then gardh som Wædher Smevæ nu vdi boer och then som Borgemesteren nu i Pant hafuer och wetherkenner Jæch meth paa myn och myn forskrefne Hustrues wegite sult och alt vp at hafue boreth af for^{ne} Jey Clausen swo at meggh altingest wæl meth neghes. Thi tiilbiudher Jæch meth och myne arfninghe for^{ne} Jey Clausen och hans arwinge forskrefne Rættigheeth i for^{ne} arf tiil at sta frii och hemble for huær Mank Tiltale vdhæn hielperædhæ gensiellæ eller ythermere Rætgangh Tiil en storæ Forwaringh ladhæ Jæch henge myt Insegel for thette Bref og berthe wii baathe Jægh och myn forskr^{ne} Hustru gothe Mans Ingsigela tiil withingsburth som ar Jes Ruth, Oluf Jensen Radhman vdi Landes Krone och Hagen Olffen Borgher wdi samme stedh gifueth i Landeskrone nar effther gudz Byrdh MCDL. paa thet sættæ paa Sancti Marci dagh.

5.) Jey Clausen indføres i Marquard Tidkensisens Gods 1456.

Allæ Mæn ihette bref see eller høra lasas helse wii Jey Skrædher Byfoghet i Køpenhafn Eric Jensen a wapn Borgemester, Andreas Schulte, Dit-
 løf van dem Borne a wapn Radhman, Niels Underhøen Fiardingsman
 Jes Knutsen och Holger Bymæn i samme stet Ewineligh meth Gudh och
 lungøræ alle næruarendis och kome schulendis at vnuer wor Herris aar MCDL.
 Ser then Mandagh næst fore Sti Johanis dagh Baptiste war schichit for os pa
 Køpenhafns Bything och flere gode Mæn som thaa næruarendis war hetherlig
 Mæn Jey Clausen a wapn Borgemester i Køpenhafn och bodh sich tiil lodh
 och laghæ schiffæ pa Per Lunds wegne, Bymæn i Landzkronæ met Marq-
 wart Tidkelsen som nu ær ingisuen i Helgegestis i Køpenhafn effter hans
 Husfrues dødh Eise och hafde sich och swo tiilbodhet thry samfælda thing til-
 foren och war for^m Marquart næruarendis første thing och anæt for^m Jey
 Clausen kiærdæ at for^m Marquart soor swo af Landhet och willæ en sta tiil
 rættæ och for^m Jey Clausen babh om Rættæn och war for^m Marquart alle
 lagh daghæ owergangæ effter Bys Ræt tha opstodh Jæch for^m Jey Skrædher
 och til mættæ 8 beschedne gode mæn som for^m Jey Clausen sculle inferæ i
 thet goz som han hafde for Marquart tistælet om hwilckit the och swo giort ha-
 uæ effterth at for^m Marquart af Landet soor och wille en sta til rættæ Tiil
 witnishyrðh at swo ær som forskrefuet standher ladde wii henge wor Incigle for
 ihette Bref gifuit och schrefuit aar dagh och stædh som forskrefuit standher.

6.) Kong Christian den Førstes Stadfæstelse paa Peder Lunds
 Brev (No. 4.) 1456.

Wii Christlern met Gudz Næde Danmarks, Norges, Wendes och Godes
 Koning, Grefue i Oldenborgh och Delmenhorst, wither at for os wor schichit
 Jey Clausen borgemester i Køpinhafn met bref och bewisningh som han paa
 Arf och Jordegoh hauer som Per Lundh Raadman i Lanzkronæ forn^{de} Jey
 Clausen solt hafuer, huilckit godz ogh arf for^m Per Lundh erfæt effther en
 godh quines dødh Eise Marquardz i rørende war och v-rørendis met then
 Kollhavæ, som forn^{de} Jey Clausen før af Per Lundh hafde inthet vndherca-
 get til ewerdeligh Enæ for vhen then Rættigheet som for^m Per Lundh af rættæ
 tilfallin var af then gaardh, som Per Swenæ nu uti boor then som wrfueme-
 steren nu och i Panth hauer och bekendis for^m Per Lundh sit fulth och alth tiil
 nenes for forn^{de} goz och arf vpboret hauer af forn^{de} Jey Clausen och hans arfue
 forn^{de} arf och goz eller huat som helst Næsn thet næsnæs kan som hans opnæ bref
 wduihæ

indviſer atz nyde och beholte til ewerdeligh æghæ ſwo lengæ til noget bætra Bewiſningh kommer. Datum Hafniæ die translationis Sti. Kanuti noſtro ſub ſigillo ad cauſas teſte noſtro Juſtitiario Domino Johanne Torberni Milite de Bringkorp.

7.) Kong Chriſtian den Førſtes Dømt, at Jep Clauſens Steenhuus tilhører ham med Ret 1457.

Wii Chriſtiern meth Gud Nache Danmarks Sweriges Norges Wendes og Gotes Konigh, Grefue i Oldenborgh och Delmenhorſt ger widerlicht at aar efter Gud burdh MCDL. ſeptimo Sanctorum Symonis & Jude affthen paa wort Clott Riſebendhaſn for wort Radh och Rettertingh kom welbyrdigh Man Jep Clauſen Borgemeſtere i Københafn met Bref och bewiſningh at then øſterſte ſide i thet Steenhuus ſom han nu i boor och thet til annen Jordh liggendis Nordhen fraa forne Steenhuus och ſencu hos met hans eggit Steenhuus, hører hannem tiil met rette, the domme wii hannem thette forne til met thette wort obne bref at nyde bruge och beholde efter hans brefs ludelſſe til ewigh tiidh huilcke bref wii welck weedh theres fullemakt at bliſue thet noget komme for os met bætre Bewiſningh ſom forne Jep Clauſens bref laghtige ryge kunne. Datum anno, die ex loco quibus ſupra noſtro ſub ſigillo ad cauſas preſentibus appenſo Teſte Johanne Torberni Milite de Brengkorp Juſticiario noſtro.

8.) Tage Mortenſen ſælger Jep Clauſen en Gaard, veſten for Frue Kirke 1457.

Alia man thette bref ſee eller her laſe helſer Jach Taghæ Mortenſen Klæck lierrelch met Gudh och kunger alla nærvarendis och kome ſculendis at Jach wetherkener mich met thette opne Bref met frii wetia och berodh Hug at haue fold vpladhet och affhant hetherligh Man Jep Clauſen a wapn Borgemeſter i Køpenhafn een myn gardh och grund, Huſ och Jordh ligendis i Køpenhafn weſten vor Frue Kirke gardh Synuden næſt then gardh ſom Barquart Bager nu boor mit all forne gardhs lengge och Brede eneſte vndertaget til ewerdeligh enæ haue ſculendis och er i brede widh Gaden Øſten til fra Nor til Synuden halſſæmtendæ ſhællensche alen och thet til halfbrouen frii. Item i brede veſten paa Jorden fra Synuden til Nor thiwa Syelensche alne och træten alne eet quarkeer mynne. Item fraa Radhwsſtrædit ſom nu ſtandher en Port och tiil then gardh ſom Barquart Bager nu boor trætan ſhællensche alen och fornythwa alne och eet quarkeer. Item i brede i Radhwsſtrædhet fra øſter til weſter thiwa Syelensche

Chelensck alen och eet halffte quarteer och wetherkenner Sech mich och myn arfwinge for^{me} Jey Clausen och hans arfwinge for^{me} gardh i lengge och brede til at sta frii och hemlæ for hwers Mank Tiltallæ war thet saghæ forskr^{me} gardh Hws eller Jordh i lengge eller brede lidhet eller stoort forne Jey Clausen eller hans arfwingghe afginggæ met kirke Ræt Landslag eller meth byræt eller noget Ræt for myn eller myn arfwingers hemlæ wanschelsæ schuldth thet Gudh forbywdhæ thaa tilbynder Jach mich och myn arfwinge for^{me} Jey Clausen och hans arfwinghæ al then skadhæ vp at rætte som theraf kome kan uden alle Tofringh halparædhæ eller noget ytermer Rætgangh til en store Forwaringh ladher Jach henge mit Incigle for thette Bref och bedher Jach gode Mank Incigle til wiiniffbyrdh som are Willem Skoning, Anders Schrifuer, Niels Andersen, Radhmen i Kopenhavn Per wngger Fiardingsmand och Marten Nielsen Byman i samæstet. Datum Hafnæ Anno Domini MCDL. septimo Sabbato post festum Sti.Olavi Regis.

9.) Skiode paa samme Gaard 1457.

Wy Christiern met Guds Nathe Danmarkis, Sueriges Norges Wendis of godes Koning, greue i Oldenborgh och Delmenhorst gør vithertliect at aar efter Gudh byrdh MCDLVII. then Fredagh nest effther Sancti Petters Dagh ad vincula i Kopmanhafn i Per wngers Hus i Neruerilse Erik Matsen, gerslagh Floor, Per wnger, Thehill Bant, och manghe flere gode Men, som tha næruændis vor for wort Radh och Ræthertingh wor schichid herbertligh Klerck Tage Mortensen of Skæthe openbar for os welbyrdigh Man Jey Clausen Burghemester i Kopmanhafn een sin gordh och grund vestin vet vor Frue Kirke i for^{me} Sti. Petters sogn liggendis som gertwæen Bager nu vdi boor till ewerdelig Enæ forpliktinde sig och sine arfwingæ at frii hemle och tilsta for^{me} Jey Clausen of hans arfwinge forskrefne gardh och grundh met all sin tilliggelse intit wdentaget effterthi som Køpebrefuit vduiff thet paa gisuit ær uden noget hinder eller Hielprede wetherkennendis sigh for for^{me} gordh och grundh sæ och sult verdh efter sine nye ath haue vpberet, thi mæle vii thettæ for^{me} Skæde vedh sin fullæ mæct at blifue och stadigt at holdis tiil ewigh Tiidh. Datum & actum Anno die et loco supradicto nostro sub sigillo ad caulas Teste nostro Justitiario Domino *Johanne Torberni* milite in Brengstorp.

(Fortsættelsen følger.)

Nye Danske Magazin.

Femte Hefte.

I.

Narhuus Capitels Segl.



Orsted del et. 5.

Dette rare Segl eier Selskabet aftrykt under et trykt Stolebrev af 2 April 1634. Det forestiller Capitelets Patron S. Clemens, i sin Bispedragt, knælende, bedende med oplestede Hænder og en Glands om Hovedet. Forved ham er et Bierg, hvoraf springer en Kilde, oven paa staaer et Lam med en Fane; imellem Bierget og St. Clemens er et Anker, for at betragte den

I. Bind. V. Hefte. R Døds.

Dodsmaade, han har lidt, da han efter Traditionen er bleven druknet med et Anker om Halsen. Over ham staaer i to Linier: Orante. S. Clemente. Om-
skriften er: † S. CAPITULI. Sancti. CLEMENTIS. ARVSIEN. ECCLESIE.
Bed en anden Heilighed Skulle vi meddele de Esterretninger, som hidindtil ere os
forekomne om dette Capitel, hvis Historie endnu er meget merk.

II.

Stutningen af

M. Henrik Harpestrengs Lægebog.

Organus er Konnigh. Hun er heth oc tor i annen Trappa.
Blandher man ny lodher Wyn oc atæ lather aff konnigh oc drycker, thet
hielper hannum ther Edær hawæ druketh, oc swa for alkons Edær. Thet
hielper Watnsot, om man drycker hennæ meth Watn oc lydhet Wyn,
oc swa renses man aff eth ont Bloth thyrwt oc kalt. Oc hun dugher for
Quinnæ Sivknæth for næthen, om hun knyffes eller swodes oc lægs næ-
then tel, eller baghes meth. Wordher hun sma stampeth, som dyst,
meth Honing, tha dugher hun for Hostæ. Twor man sech oftæ i thet
Watn, ther hun swodæs i, thet hielper for Klathæ, oc æltær bort al the
Smytte, ther a Manz Likomæ eer, wden Worther; oc hun hielper for
Gwlasoth. Stamper man hennæ, oc drycker hennæ gronæ Os, tha
hielper hun bulnæ Qwerkæ oc Drepel, och holdher man hennæ i Wynn,
tha helær hun saar Wynn. Blandher man hennæ meth Myell, oc gnyd-
her i Dræ, thet dugher for Drawark. Knyffær man hennæ sondher meth
tendher, tha dugher hun for Tanwark, oc hun skærer Egen.

Porrus er Purlogh. Han er goth tel Lagedom. Purlogh.
Os er thennem goth ath drykkæ, thet blot spyttæ eller for Næthen wd-
lather. Thagher man Purloghs frø oc Rokelsæ meth lythet Myrra oc
stamper altsammen, oc drukketh, thet dugher oc for Blothsot. Stam-
per man Purlogh meth Wyn, oc drycker, thet loser bugh. Stamper
man thet meth Honing, oc leggher weth Buldæ, tha hielper thet. Gnyf-
wer man Purlogh at drykkæ then ther skad er aff Hugorm, tha hielper
thet, oc for alt Eder. Drycker man Purlogh os meth Quinnamell

satt.

sammenblandhet, thet dugher for gammel Hostæ, oc for mankons Lwnggæ siwkneth. Blander man Gedagallæ met Purloggs-Os, thet dugher foræ Wærk i Dræ. Blander man two Lodher aff Purloggs-Os oc trettingen Honing oc lathe laat i Nasa eller i Dræ, tha dugher thet for moghel honz Wærk. Elæggher man stampet Purlogh wed bruthet been, tha heler thet skot¹⁾, oc lenær thet hart eer. Om man adær raa Purlogh, thet er got for Drukkenkap, oc gor Quinnaletæ, oc blodher hardh Bugh.

Pastinaca eer Moræ. Henna Rodher oc henna Fro aræ gothæ. Siwdher man Moræ-rodher i Wyn met lothet Honing, oc drykker, thet eer goth for siwkh mylt. Siwdher man Moræ-rodher i Mylk, oc adær eller drykker thet sooth dugher for angæ, oc er got for los Bugh. Them ther Moræ bær paa sech, eller adær thennou ma ey hugormæ skathæ. Om man adær formoghet aff Moræ, tha fanggher han Lystæ tel Quinna. Om man sinor synæ Tendher offtæ meth Moræ-rodher, tha lenes Tanwærk. Drykker man Moræ-os, tha er thet got for Scorpius Stong. En stamper man Moræ meth honing, oc læggher weth Qwith, then ther dyer²⁾ er, tha hielper thet.

Pallegium er Polleneyæ. Hun er for och heet i tredyæ trappæ. Om Quinna meth Barn eer, thager aff henna offtæ, tha ma hun doth barn fanggæ. Drykker man henna meth laat Wyn, tha dragher hun wth the skyn, ther om Barn aræ. Wææ the skyn lengghæ juna en Naturen kræwer, tha fangher hun syn Doth. Stamper man henna meth Salt och blandher Honingh weth, thet dugher the lenæ, ther krompnæ aræ. Worther hun meth Honing stampet oc adæn, eller drucken, tha dugher hun Bryst, oc for thet som lym³⁾ eer i Wranz bryst. Drykker man meth Wyn, tha dugher hun for Eder byth, oc for ondh Blot, tywt oc kalt; oc then ther siwkh eer aff Nydhæ eller aff moghel Blotwinnæ eller andra Lwndæ, tha skal thennæ Yrth stampes meth stark Wdykæ, oc ladhæ tel hanæ Nasa, oc aff Docu ma then ther liggher fanggæ batræ. Worther hun tywt oc stampeth sma, thet faster losæ Tanagerdæ. Lægs hun weth Fodasiwkhdom, eller annen Byldh, thet eer got. Polleneyæ stampet met Wyn, thet hielper wisnæ Lemnæ, om thet lægs weth. Stampes hun meth Salt och lægs wthen aa, tha dugher han Milt. Om man thoës offtæ i thet watn, hun siwthes i, thet dugher for Klothæ.

¹⁾ smart.

²⁾ Hæ Macer staet feminei ventris tumores.

³⁾ Slum.

Drykker man henna meth laet Wyn, tha dugher hun for hostæ, oc gor hun moghet at pissa, oc meer om hun siwthes i Wyn eller Olyæ, oc stampeth weth. Worther stampet hennas Roth och lagt i siwrth Wyn eller Wodyæ, thet dugher storlyghæ for alkions Bylda. Dryks hun meth Wyn, tha dugher hun for ader, oc gor Lystæ tel Quinna, oc eer goth tel Lunggæ oc Lower, oc gyffwar Fosthermother moghel Myelk. Stampes hun grøn met Honing, oc lægs weth, tha dugher han for Hundæbyth, eller om hun drygs meth Wyn.

Papauer er *Walmwæ*. Hun eer kaldh oc tor. Hun er trenna Ewndh. Een hauer hwit blomster, oc annen rot, oc tredyæ eer mynst, och hun waxer i Ugra, oc hauer blekh lydh, oc brwntth Blomster. The ære best ther hwith hawæ blomsther. Aff the ther brwntth hawæ blomsther, gors Olyæ aff hennes Fro, thet gor man ath sowæ och glath. Och then ther roth hauer blomster, gor oc soffu, saasom the andra. Drykker man then brwnæ *Walmwæ* os meth Wyn, tha gor hun hefft¹⁾, oc byndher then siwknat, ther Quinna hawæ aff blotrwinnæ. Drikker man thet, tha dugher thet tel soffu, oc thet spegher Hostæ. Een Penings Weth skal man aff thette fro tagæ. Worther thet mere, tha ma man syn Doth aff henna tagæ. Stamper man *Walmwæ* blat oc lægher weth, tha dugher thet moghet bulnæ Dwerkæ, oc swa dugher hun then ildæ Eidh. Then hwithæ *Walmwæ* eer moghet bætra en the andra two. Elather man thette Fro oc Urthen, oc Quinna molk, oc Safran, oc lægh weth skab a Fodher, tha hielper thet.

Petrocilium er *Pærsilia*. Hun er tor oc het i tredyæ Trappa. Stamper man henna, oc leggher a blegnæ, thet eer goth, oc gor at pissa, oc losar Wadher oc ondh Blast, och dugher for Wainsoth, oc for Riddhæ oc for Wark i Blætra, oc rensar leuer oc saar, oc hun kommer dot barn aff Quinna.

Ruta er *Rudæ*. Hun eer tor oc heth i annen Trappa. Hun dugher Mawæ, om hun dryks offtæ, oc menæ Lystæ til Quinna, oc spagher Hostæ. Siwdher man henna i Wain och Wodyæ, thet dugher for Breth i Quit, oc thet hielper swngæ oc Bryst, oc thet dugher for Wark i ryff aller i syhæ, oc for Rythasoth, om man drykker henna, eller siwdher henna grøn i Olyæ, oc thet er goth for Bullæ i Inwina, om man drykker henna. Wæder man henna raa, tha dugher hun myelk Dffuen.

¹⁾ Forstoppelse.

Offuen. Blandher man henna oos sammen meth Fenakals Os, oc Honsa galle oc honing, oc smor offta oghen meth, tha lywjer thet Manz Oghen. Elather man sammen Ruda-Os oc Edika, thet dugher for Hothewerck. Om man lather Ruda-os i Rase, tha syllar thet blotwonna. Drykker man Ruda-os, eller adar henna raa, tha ma hannum ey Edar skathæ, oc thet kanna Wessæ ffor thi ath naer the skulla wether hugormæ strythæ, tha adæ the for aff Ruda. Syddher man Ruda i Dlyæ, eller lythet smor, tha dugher thet bulen lonlygh tyng, oc annen byldh for innen oc sywfdom.

Rosa er Rosæ. Hun er tor oc kaldh i forstæ trappa. Swar som then yllæ Eld kommer, oc stamper man Rosen, oc læggher aa, tha dugher thet. Rosa oc Wijn stampeth saamen oc drukketh, thet dugher for moghel losen. Ullæ Dognsmorellæ skulla allæ flasten Os aff Rosen hawa. Thorra man Rosen, och stampe sma, tha dugher thet saar mwon, oc saa om man blander henna met Honigh. Stampes grøn Rosa, oc lægs weth, tha dugher hun for Alfons Hetmæ, eller meth Honeth¹⁾, om hun dryk. Hwo som Biistockæ wæther meth Rosen-os, tha fly by ey, och lades Melk tel, tha er thet got for thet Edercoppæ hawa skat, thet heler Rosen. Stamper man Rosen oc Salt sammen, oc lægger a orel²⁾, tha dugher thet, tho at thet eer gammelt. Quinna ma oc renses meth Rosen-Os, sothen meth salt. Drykker man thet, tha fororther³⁾ skathelekt Blot for innen, och thet dugher for Blotsot. Rosen oc Salt stampet sammen, thet dugher for Hundabyth. Holder man Rosen-Os i Mwon, thet eer got for Tænder. Stamper man Rosen weth Honing, oc smor Dgn meth, tha gor thet Dgen wel at see.

Synapis er Senop. Hun er heth oc tor i fyrthæ trappe, oc henna Fro, hauer een stærk Krafft. Synop gor man hwaft With, oc loser Bugh oc bryder Steen, oc renser Nette. Stamper man Senop met laat Watin, oc lather i Mwon, oc gamen⁴⁾ geen Sool, thet renser Howeth meth Rase. Weder man Senop, tha styrker thet Mawæ, oc lætar Synkelsæ. Senop stampeth meth Wdykæ helar Hugormæbyth, om thet lægs ther aa. Senop brannær manz Huth, oc gor man dull, och han er goth weth Dgen oc Howeth, oc Wark i Blædra, oc i Laar,

¹⁾ læs: Henning.

²⁾ Wilde.

³⁾ forvorder, forgaær.

⁴⁾ læs: gemen.

oc for Lunggæ oc Mawæ, oc Hestæ, oc weth Buldæ i Mylt. Swa eer oc om man stamper Senops-Fro, oc fromær aff Hwethebrodh, saa at senops Fro eer two Lothæ, Hwethebrodh Trethingh, oc ther tel skal man lathæ tørre Fyken oc Honing, oc Wdykæ, oc e thes mere ther er aff Fyken oc Honing, och myndræ aff frommer, saa moghet wörther thet bætræ, thet er offte proffweth, tho skulla man ey læggæ thet weth hwer Siwfdom, wden weth moglæ store Siwfdoma. Lægger man Senops Fro oc rödher i Most, swa ath thet fangher Krafften aff senopen, tha er then Dryk möghel helsom, oc dwgher thet Manz Qwertæ oc Mawæ oc Dgn, oc Mankons Wærk i Howeth. Aff Senops Fro gores Dlyæ. Hun dugher Lyndawærk oc Sydhawærk. Os aff gron oc mor Senop, om man æder thet tywrth, tha dugher thet Lantwærk. Om man æder Senops Fro, tha lenær thet manz rost. Senops Rofh dugher möghet Bratffalling. Stamper man Senop meth Fyken, oc leggher a raketh Howeth, tha dugher thet for Galnæ⁹⁾, eller om man smor offte synæ Fodher. Stampes Senops Fro meth thet smorykth eer, oc smor a Skurff offte, tha hielper thet. Stampes Senop oc Wdykæ tel sammen, tha renser thet Ligwærtwngæ¹⁰⁾ Saar, om the smoryes ther meth. Wder man Senopsfro, nar Rythæ thager hannum, thet dugher for Rithæ.

Satureya eer Sather. Thet eer möghet heth oc tywrth. Thet gor at pissæ, oc kommer dot Barn wdh, och renser quinnæ forjuner. Thorrer man sather oc stamper smat, oc blander weth Honingh, oc æder eller drykker thet meth Wynn, thet dugher for Brystwærk. Meth laat Wynn eer thet got for Wreth i Qwit. Om man drykker thet möghet, tha forbywther thet soffn geruæ. Sather gor man möghet at souæ, om man swöther thet i Wdykæ, oc qwekher Howeth ther mieth. Qwynnæ the ther meth Barn æræ, skulla wethersee¹¹⁾ Sather, at hun mestær ey syt Barn. Drykker man Sather meth Wynn, eller æder i Wgh, thet er goth for Bemelsæ. Om man drikker Sather, tha gor thet Lystæ tel Quinna.

Salvia eer Saluia. Hun dwgher manz Leuær, Wörther hun stampeth oc weth lagt, tha dugher hun for Ederfullæ Biith. Elagh stampeth Saluia a saar, ther möghet blöther, tha stöller thet blot. Drikker man raa Saluia-os meth Wynn, tha dugher thet for gammel Ho-
sta,

⁹⁾ Eovesnæ.

¹⁰⁾ Spedalske.

¹¹⁾ vederfuge, undfuge, helde sig fra.

stæ, oc for Enthawærk. Ffangher man Elathæ a Anbwoth, tha er thet Wyn ther tel got, ther Saluia swides i, om thet qwethes ther met, oc wor Har swort aff henna Ds.

Sambuca er Hyl. Hun er het i forstæ trappæ oc tor i annen. Hun gor Senær at blotne, oc Mawæ, oc hun gor at spy. Swdher man Hillaloff oc læggher a Spynabuldh, tha dugher thet. Olyæ giort aff Hilla, helær Skab, oc opnæ Luctæ Saar, oc lener ornawærk. Henna Ds drucken dugher for Spolormæ.

Salyx er Pilsæ. Hun er tor i forstæ trappe oc kald i annen. Henna Ds laten i Nasabora er goth for Howethwærk. Pilsæ bark brent oc tempredh met ædykæ fordriffwer worther. Pilsæ Ds dugher for Blotrunnæ. Pilsægrenæ-øds oc Pilsæ Eblæ drucken, mener barn fothelsæ oc Lystæ.

Sponfa Solis er Solsequium. Hun er kaldh oc tor innen annen trappæ. Hun styrcker Mawæ oc dugher for Hugormss byth, oc alle andræ ondræ Ormæ, ther man ma skathæ.

Sedefer er trefaldh het oc eenfaldh thor, thet dugher for Edær oc Ormstyngh, oc styrcker Mawæ oc gor Lystæ tel Math, oc loser ond Bathæ i Mawæ, oc tagher ondh Don aff Wynn, ther worther aff Logh. Thet gor at rapæ. Drikker man thet tha draper thet Spolormæ.

Thus er Rogelsæ, thet er heth oc tywrth i annen trappe. Stamper man thet oc tempredh meth claar²²⁾ eller Quinna-Molk, thet skærer Dgn. Stamper man Rogelsæ meth seeth aff Swynn, eller meth Batratalg, tha dugher thet for thet brent er. Themprær man thet meth laat Wyn, oc lathæ thet i Bran, thet dugher for Dræwærk. Tempredh man thet meth Wyn eller Wdika oc drycker. thet dugher mest fore Bloisot. Tempredh man thet meth Quinamolk, oc læggher a byldh, ther worther for næthen man; Bakhloth eller annen Stat, tha læghes thet theraff. Stampes Rogelsæ oc Aloe meth hwit aff Wgh, saa at thet worther tywft oc lægs pa Utræ²³⁾, ther syndher er huggen, eller a Beenbrwoth, eller a the saar ther moghet biothæ, oc byndes tel, oc loses en for en thet eer sammenganghet, ther syndher er hugghet, oc lægges a therweth, saa som forræ, e thet thet worther helth, tha hielper thet. Rogelsæ eer goth for Blotrunnæ, och styrcker man; Wynnæ met syn Doen.

Hwo.

²²⁾ Eggehvide.

²³⁾ Aare.

Hvo som æder rogelse meth een Yrth, hedher Konningh, han ma syntæ al Siwkdomb aff syt Howeth oc thet sammæ loser twnggæ aff syn Siwkdomb.

Verbena eer Jernyrth. Hun eer thwina kous, oc bodæ gore the moxen eth. Dryks hun officæ meth Wyn, thet hielper for Gulasoth. Stampes hun oc lægs a Edherbyth, thet dugher, tho skal thet fire daghæ meth Wyn gors. Hwat kous Humiske man hawer i Mwn, tha gangher hun borth, om hun skwalpes i Mwn, ther hun er Warm. Stampes hun oc lægs a gron Saar, tha drawer hun Saar sammen. Drykker man hennæ met Wyn, tha standher hun geen Alkons Edher. Stamper man tree Rodher oc thry Blat aff hennæ met Watn, oc drykker for en Nythæ tagher hwer annen dagh, tha hielper thet, oc swa dugher oc for Dwartana. Om man storr thennæ Yrth jblan folk, ther som the sidæ oc dryk, tha wordæ the gladæ. Vær man hennæ i sin Hand, oc sporgh sywth Man, hwar hannum lyther eller hwar han ma; swarer han wel, tha lewer han, en swarer han illæ, tha eer thet ey Lyffs Bon¹⁴⁾. Gor man Sapel aff thennæ Yrth oc setther a sywth man; Howeth, tha fangher han stoth Hielp. Plinius sagdæ ath hun er helsom allæ Jwvlnæ, sythawærk oc siwthneth i lower oc i Bryst, oc meest for Lunggæ foot. Stampes hun met Gasaystræ, thet dugher for een siwthneth, ther woxer i Dræ ensæ nyt. Clather man Millefolium oc betanicam jæffnt weth thennæ Yrth, oc siwther sammen, oc drykker, Jngtæ dugher meer for steen i blathæ.

Viola er Viola. Hun er wat oc kaldh i forstæ trappa, oc hun eer thrynnæ handæ kous, oc hwer ma kennæ a syt Blomsther, fforthi sommæ æræ brwnæ, oc sommæ hwitæ, oc sommæ swartæ i blomsther, oc alle hawæ the mwren een krafft. The helpæ thennom ther brændæ æræ, om the stampes och lægges aa. Viola dugher for Hugormæ meth syn Don, eller om man hawæ siapel aff hennæ, eller drykker hennæ Os. Viola ther hawæ brwn blomster, dugher Brwthfalling oc helst branth, om man drykker hennæ meth Watn. Stampæ Viola rodher meth Myrra oc sywth oc læg weth Dgen om nath, ther möghel Hetmæ hawæ, thet hielper. Lægs Viola weth blegnæ, thet hielper. Stampes Viola met Wdykæ oc dryks, tha hielper thet. Eller om man leggher thet wdhen aa, swa dugher thet for Byldh. Drikker man viola meth rent Watn, eller

¹⁴⁾ Haab.

eller blomster, eller Ofen, thet hielper Lunggæ och blodher ryff for siwkneth, ther kommer aff eth het Blot och wath. Olyæ aff Wyola gnydes thet i Dræ, tha dugher thet for Drasooth, oc for Dræwark, oc thet dugher for alkons Hetmæ i Howeth, och thet dugher for Spolormæ om man drykker hennæ, eller smors meth hennæ. Holdas hwit Wiola rodh innen Wron, oc swalgher in, eller hennæ Os, tha stiller thet bloth i saar, ther moghet moghæ blodhæ, ffor thet sammæ dugher Lykhryzæ.

Urtica eer Nætla. Hun eer moghet heth. Hun dugher for Gulæfoot, om man stamper hennæ meth Wyn oc drykker. Nætlafras walt i Honing, thet dugher for Simkneth i Lonlygh tong oc thet helær gammal Hostæ, om man drykker thet offte. Oc thet wragher bort kuldh aff Lunggæ, oc er got til bulen Qwit. Ffor allæ tessæ er Nætla got met Honing, eller om man drikker offte grøn Nætla-ros. Stamper man Salt meth Nætlabloth, tha er thet got tel hullæ oc swolæ Saar. Oc thet eer got for Tendæ och hundabyt, oc thermeth skabes bothæ Roth oc bloth, ther borthæ er aff been. Oc nætlafras stamppeth meth Wedikæ thet dugher for Byldh i Mylt, oc for Godabyldh, oc for alle sywkdome i Manz Liff. Oc for alle thessæ dugher at siwthæ Roden i Olyæ oc smoria ther meth. Elæggher man Nætla eller hennæ Os i Næsæ, tha blodher hun. Thel bloth ath styllæ, tha smor antladhæ meth Nætla-ros. Ffor Byld i Riff oc for Sythawark, oc for byld i Lunggæ er Nætlafras got, stamppeth i Honing, oc smor offte meth. Raal sothen aff grøn Nætla gor Lo sen i Qwynth, oc nætla-ros, om han squalpes længe i Wron, tha dugher hun for bwlen Dropel.

III.

Fortsættelse af
Kongelige Breve og Befalinger
 til Christopher Walchendorff fra 1558 til 1600.

(Af Originalerne i Selskabets Arkiv.)

82. Om fisk og fættallie 1584.

Friderich ic.

Wor synderlig gunst tillformn. Wij bede Eder och naadigst begere, attj till wor behoff och till vdspejsning tiill Os self, forschaffe Os och hid forskicke $\frac{1}{2}$ lest Saltit Lax, en lest saltit Thorst eller Klipfisk, iij thender skruffuit Bergers fisk, en halff lest Norge Schild, saa thet mett thet allerforste maa hiidkomme. Thermett scheer Os till wilge, Befallendis Eder Gud. Schreffuit paa worst flott Anduorschouff thend xvij Decemb. Aar Mdlxxxiiij. Under wort Signet.

Friderich.

83.) Att komme til R. M. og om dend francke Skomager 1584.

Friderich ic.

Wor synderlig gunst tillformn. Wiider att som Wij Eder naadigst tillschreffuit haffue, att skulle komme till Os till wort slot Ka'lundborg, anden Nye aars dag, tha ydermere att forsare, huis Wij haffue at tale met Eder; tha ere wij nu tilfindz worden samme tiid offuer her att forbliffue. Thj bede wij Eder och begere, attj wille till forskrevne tiid komme till Os hiid till Anduorschouff, saa I wist anden Nyaaarsdag ere her hoes Os tilstede. Therned scheer Os synderligen till wilge. I wille och hoestliagende bressue, som Wij i samme raad och mening till wore Raad och Lensmendi, the paaliuder, vdschreffuit haffue, till huer thenum, huor the kunde were att findis, wforsonmitt forskicke, att the ther ether kunde wiide thenum att rette. Wij bede Eder ochsaa och begere, attj wille bestille, att wor thend Frankosche Skomager besiffuet sig strax wforsonmitt hiid till Os paa hoestfolgende Passordt, och at hand thazer

thager mett sig Leder och Redschab, saa hand her Land for Os arbeide och giøre attskilligt wij hannum her wille befalle och tillfige; och handt mett thett forste maa hiidkomme. Thermet schier wor Wilge, befallendis Eher Gud. Schreffuitz paa wort flott Anduorschouff thend 20 Decemb. Anno Mdxlxxiij. Under wort Signet.

Friderich.

84.) Om fetallie till Krontneborgh 1585.

Friderich ic.

Wor synderlig gunst tillfornt. Wiider att nu Wij ere hiidkomene, forfare Wij att were her synderlig brost for uogen Smor och tallig till wor behoff, midlertiid Wij her kunde bliffue liggendis, saa och ellers till flortens daglig vdspsining och nottorfft; huilchitt endeligen fra andre steder maa forschaffis, och icke wiidis ellers her nogenledis att bekommis. Thj bede Wij ether och naadigst begere, attj wille forschaffe och hiid forsticke en lest Smor och thre skippunde Tallich, saa thett mett thet forste kunde hiid komme. Thermett schier Oss synderligen till Wilge, befallendis ether Gud. Schreffuitz paa wort flott Frederichsborg thend iij dag Martij Aar Mdxlxxv. Under wort Signet.

Friderich.

85.) Om told oc Tisse at taxere her i Kopnehaffn oc wdj Malmoe 1585.

Friderich ic.

Wor synderlig gunst tillfornt. Wiider att effthersom wij forfare, att thet wdj wor Kioystedt Kiepneshaffn, saa och wdj Malmoe, icke er giortt eller forordnitt uogen wiisse Beskeedt om wor och Kronens Thold och Rettighedt att opbere, aff huis Guodk och ware, som indferis eller wdferis och forhandlis thet sammesteds, huoreffther man kunde wlide, aff huilcke ware som skulle fortholdis, huad och megitt som skulle giffues thill Thold aff huer slags; thet offuer Oss paa same wor Thold wnderhiiden land were stiedt for kortt: Tha bede Wij Ether och begiere, attj paa wore Wegne ald Lepligheden forfare och offuerwene, och siiden giøre En wiisse Thax och Forordning, om alle huis ware som skulle fortholdis, och huad aff huer slags skulle fordris, giffues och Opberis, thill Thold eller Etisse, och thet om tilbiude Os ald beskeed, att Wij siiden wed wort Obue Dreff kunde thet om wiidere forordne. Thermed stier Os synderligen thill wilge, Befal-

sendis Ether Gud. Schreffuitt paa wortt Slott Frederichsborg, thend viij
Aprilis Aar 16. Mdsxxxv. Under wortt Signett.

Friderich.

86.) Om penge fra Kongen aff Polen for dett Curlandiske
Stift 16. 1585.

Friderich 16.

Wor synnderlig gunst tilforunn. Wiider att som Wij forfare aff Ethers Schriff-
uelse, att Ds Etskelige Breyde Kankow wor Marnd och Raadt, schall
were paa Hiemrengskenn och snart thid foruenthendis, och att hand schall haffue
the pendinge medt sig, som Konningen aff Polen effther thend fordrag Ds imel-
lom giorde er, schulle giffue Ds for thet Churlandische Stift; Tha bede wij
Ether och begiere, at thersom hand er kommen, eller och naar hand ankommer,
Tha annammer samme pendinge, och thennom ther effther lade indsette vdi For-
waringe vdi wortt egett kammer, ther paa wortt Slott Risopnehaffin. Wij haff-
ue och ladett Ds forelese, huif I framsende, som thend Engelsche foregiffuer
till sinn Wundskylidninge, och som Wij thuiffler att thett jo anderledis schulle
sig haffue om hannom och I aff Drottningens Schriffuelse till Ds haffue att fors-
nimme, att Hindis Kerlighedh Secreter schulle wor Cankler haffue tilschreffuitt,
huortedis thet sig schulle haffue medt hannom, och thet Dross ick er wor Cankler
tilkommen, saa at theraff well er att thencke, att hand thet haffuer wnderlagett
och beholdett hos sig, maa well och schie att hand haffuer hafft flere Schriffuel-
ser till andre her vdi Riigitt, som hand och haffuer hos sig beholden; tha bede
Wij Ether och wille, attj lade ophage hans liste, eller hutß hand haffuer sin
thong vdi foruaritt, och lader sege om ther eblandt kannd findis nogenn breffue,
enthen wor Cankler eker nogenn andre wore Wundersotter tilschreffuitt, eller och
nogen andenn Schriffuelse, huoraff hans Leylighed kand were at forfare. Och
thersom nogen befindis, attj tha thennom vforsømt Ds tilschicke. Wij giffue
Ether och naadigst att wiide, att Wij ere tilfindh att wille schie en wor thien-
nere till Engelandt om samme Kirckmand och hans Sag egentligh att forfare.
Thj bede Wij Ether och naadigst begiere, attj wille lade tilfs en Pincke, bode
medt Golt, Fethalie oc anden deell, som kunde ligge till rede, naar samme wor
thiennet ankommer. Thermedt giore I Ds synnderligenn till wilge, besalendis
Ether Gud. Schreffuitt paa Tachten vdi Wols, thend xvj dag Augusti Aar 16.
Mdsxxxv. Under wortt signet.

Friderich.

87.) Om enn Pincke till Engellandt 1585.

Friderich 16.

Wor synderlig gunst tilforn. Wiider att som Wij nogen thiid forleden haffue Ether tillschreffuitt att schulle lade tilfny en wore Pincker, Wij ere tillsindh att forschicke och lade lobe till Engellandt, och Wij forfare, att ihend Pincke, som nu senistenn medt Ds Elstelige Breyde Raadhon wor Mannnd och Raad er kommen aff Churlande, schall were god och welbeseqlitt. Tha bede wij Ether och begiere attj till forschreffne Kengke samme Pincke wille lade tilfny och wdtreste, saa ihend till forste Leylighedt, naar I wiidere ther om sanger wor Schriffuelse Land were ferdig. Thermedt giere I Ds synderligenn till wilge, besallendis Ether Gud. Schreffuitt paa wor gaardt Bonidt, ihend xx dag Augusti, Anno Mdlxxxv. Under wort Signett.

Friderich.

88.) Om enn Skiffsprest 1585.

Frederich 16.

Wor synderlig gunst tilforn. Wiider att ihenne Bressuifere Hederlig mand Her Jacob Hansen haffuer wonderdanigst laditt giffue Ds tilkiende, huorledis hand en thiid langbode siden och ferend hand er bleffuen thill Preste Embitt ordinerit, haffuer staderitt indenlandh och wdenlandh och paa samme sin Studering anuendt sin Urfue och yderste Formue, saa hand nu iurhett haffuer, theraff hand sig wunderholde land, wonderdanigst therfore hoef Ds ladett anlange, att motte med noggen wonderholding bliffue forsergitt. Tha paa ihett hand icke skulle liide de brost for hans Opholdt, haffue wij for gott anseet och naadigst beuulgitt hannum att lade bruge for en Skibsprest; bedendis Ether therfore och begere, att naar forschreffne Her Jacob Hansen ether med ihette wort bress besegendis worder, I tha paa wore wagne hannum wille anihage och lade bruge for en Skibsprest, forskaffendis hannum sliig Wonderholding och Besolding, som the andre Skibs Preste haffue. Thermed skier Ds synderligen thill wilge, besallendis Ether Gud. Schreffuitt paa wortt Elott Anduerschouff ihend xx. Septembriis Mar 16. Mdlxxxv. Under wort Signet.

Friderich.

89.) Om Klede tiill Kon. Mait. 1585.

Frederich ic.

Wor synderlig gunst tilforn. Wij bede Ether och begiere, attj wille lade offu uerslae, huor moqitt suortt engilich Klede behofft kand gioris thill alle wore Herremend och Hoffhindere, huert till en Omhengs Kiertell, och thett siden wille Ds forskaffe och tilfficke, saa thett med thett ferste Land hiidkomme; Sammes ledis bede wij Ether och begiere, attj ochsaa wille forskaffe och tilfficke Ds saa moqitt suortt Skellertt, som thill Binde paa huert theris Hatte, saa moqitt om huert Hatt, som en handbredt, att thett och ther hoest maa Ds tilffomme. Thers med ffier Ds synderlig thill wilge, befallendis Ether Gud. Schreffuit paa wortt Slot Frederichsborg, thend xxix Octobris Aar ic. Mdlxxxv. Under wortt Signett.

Friderich.

90.) Om Penninge oc Bettalling hos Bernd Skurmandt 1585.

Frederich ic.

Wor synderlige gunst tilforn. Wiider att Ds Effellig Casper Marckdanel, wor mandt, thienet och Embizmand paa wortt Slot Koldinghus haffuer vnderdanigst laditt giffue Ds tilffinde, att en wor vnderdan och Borgere vdi wor Kiepstedi Kiepneshaffn wiid naffn Bernd Skurman schall haffue kiobt aff hannum paa wore wegne 50 skippund Fless och thetfor er hannum schyldig iij $\frac{1}{2}$ daller, dog till fastelaffuendt forstkommiendis att betalle. Eigenell eptherdj hand haffuer spurt, at mange schulle were, som forschreffne Bernd Skurman er i ligemaade schyldig, och thenum nu at schulle hartt paathrengte om theris Betalling, haffuer hand om thenne wor gielt chriindret paa thett Wij heroffuer icke schulle liide nogen Skade eller forsomelse. Thi bede Wij ether och begere attj wille thet saa bestille, att Wij om wor betalling icke schulle bliffue forsomitt, och huert nu icke forrocke och forfore, eptherfom the wille tilltalle och paatrengte aff hans godz, saa inthit schulle were eptherlatt thill thend tiid wij schulle haffue wor Betalling; men wille tencke till the middell att Wij maa were wisse om wortt. Thers mett sचेer Ds till wilge, befallendis Ether Gud. Schreffuit paa wortt Slot Frederichsborg thend andenn Decemb. Aar ic. Mdlxxxv. Under wortt Signet.

Friderich.

91.) Om thend Engelske Friherris Fortheringh 1585.

Friderich ic.

Wor sonderlig gunst tilforne. Wiider att Eptherdj wij nu hassue beskedigitt hiidt till Ds thend Englische Her Peregrin Willughby, och hand theroffuer nogle dage aff sin rette reighe forhindris och opholdis; tha ere Wij naadigst tillsindh worden hanum aff Herbergite ther vdi Kiepneshaffn att lade vdkittere. Thj bede Wij Ether och wille, attj paa wore wegne hanum for huis forthering, som hand eller hans Folt hassue vdi theris Herberg ther vdi byen giort, vdkittering forordner. Och huis thett er, lader indschriffue vdi Ethers Regenschab. Thermett scheer wor wilge, besallendis Ether Gud. Schreffuit paa wort Slott Kroneborg thend 22. Decemb. Aar ic. Mdlxxv. Vader wort Signet.

Friderich.

92.) Gods at indtlese fraa Eyller Grubbis arffuinger 1586.

Friderich ic.

Wor sanderlig Gunst tilforne. Wiider att epthersom affgangne Eyller Grubbe hassuer hassit af Ds vdi pant nogle wore och kronens gaarde vdi wortt Land Hallandt for en Summa pendinge, hand forleden seigde till Josua van Dvalen epther ett Lesthe som hand mett andre Godemend till hannom giort hassde for Ds, vdlagde och forstracht hassuer, belobendis sig tho thupinde halffhridie hundrede och tho daler; huilcke gaarde tilforne hassue liggitt till Soer Closter, och schulle skilde aarligen vij tonner smet, $v\frac{1}{2}$ pund r skipper Bing, vij tonner meell, xxviii gies, xxviii par hors och xxv Mark iij s. penninge. Tha hassue wij nu hinde naadigst tilschreffuit att wij samme godh wille indlese och indstrij. Och att hun therfore skulle framsende hindis fuldmechtige mett pantebressuene till etther, hoer etther paa wore wegne att anamme sin penninge, och etther pantebressuene tilstille Ds att forskaffe; Och sende wij etther till thend Leilighede och behoff aff the pendinge I aff Skatten hassue Ds tilskickert forskreffne ij $\frac{1}{2}$ och ij daler. Bedendis etther och wille, at naar hindis fuldmechtige etther therom besogendis worder, I tha hinde samme pendinge forneiger och pantebressuene Ds tilskicker, och siden wor Dreff, som her hoer hindis, Wij Ds Elskelige Anders Bing wor Mand, Raad och Embikmand paa wortt Slott Wardberg, hassue tilskreffuit om forskreffne gaarde och godh att anamme, hannom wille tillsende. Thermett skeer Ds sonderlig till wilge, besallendis Ether Gud.

Schreffuit

Schreffuit paa wortt Slott Kroneborg ihend xxxj dag. Januarij Aar ic. Mdlxxxvj.
 Under wortt Signett.

Friderich.

93.) Om Klinckertt 1586.

Frederich ic.

Wor synderlig gunst tillforn. Wiider att ther behoff gioris nogen Klinckert hers
 paa Slottett, ihj bede wij Ether och begierre attj wille giore Ethers sid ther-
 till, attj kunde bekomme ther vdi Kiepneshafft en x thusinde Klinckert, saa the
 kunde were tillstede, naar wij lader skicke Wogne effther thennum, saa Wij
 thennum wist maa bekomme. Thermed fier Ds till Wilge, befallendis Ether
 Gud, Schreffuit paa wort Slott Kroneborg, ihend ix Martij Aar ic. Mdlxxxvj.
 Under wort Signit.

Friderich.

94.) Om Undersotherne j nodenis Leen 1586.

Frederich ic.

Wor synderlig gunst tillforn. Wiider att som wore Underfotter vdi Nodenes
 Leen haffue vnderdanigst til Ds supplicerit, og begeritt att thenum for theris arme
 Leylighede skuld maaatte tilladis att handle mett fremmede mett Egelast, och
 Wij theris Supplication ether haffue ladit tilstille, attj Leyligheden wille offuers
 wene och siden lade Ds wide ethers Betenckende therudinden; tha haffue nu siden
 vdi liige maade och mening till Ds supplicerit wore vnderfotter vdi Mandals Leen:
 och eptherd; the henge Ds epther om beskiedt, tha bede wij ether och naadigst be-
 gere attj ald omstendighedt wille forfare och betencke och ther epther Ds tilbiude
 huad ether sienis, Wij Ds och wor Riger och vnderfaatter till bestand och bedste
 therudindenn beuilge och giore eller lade kunde; huor epther Wij kunde wiide att
 lade giffue thenum tilbørlig beskiedt. Thermett giore j Ds synderligen till Wil-
 ge, Befalendes Ether Gudt. Schreffuit paa wort slott Kroneborg ihend xiiij
 Junij Aar ic. Mdlxxxvj. Under wort Signett.

Friderich.

95.) Om Deles 1586.

Frederich ic.

Wor synderlig gunst tilforrn. Wiider at wij endnu behoffue en thre hundredt Thylter Deeler till nogen Leylighedt och Notterfft her wiid wort flott Hadersfleffhus; thi bede Wij ether och naadigst begere, attj wille bestille och forschaffe Ds aff wort Riige Norge thre hundredt Thylter gode Danmarckis Deeler, och selff wille forordne och fficke Skibe epther thenum, som thenum kunde indthage och fere hiid ind for Hadersfleff, och giore thertill ethers mueligste fiidte, att the mett thert allerferste kunde hiid komme; dermed giore J Ds synderligen till wilge, befallendis Ether Gud. Schreffuit paa wort flott Hadersfleffhus thend 29. Junij. Aar ic. Mdlxxxvj. Under wort Signet.

Friderich.

96. Att mede Kon. Mait. i Andtworskouff 1586.

Frederich ic.

Wor synderlig gunst tilforrn. Wiider att Wij haffue att thale mett Ether som macht paaliggendis er, thi bede Wij ether och naadigst begere, attj wille mede Ds paa wort flott Anduorskouff, nu Wij herfra thiid kommendis worder, och wille thage mett Ether Ds elskelig Simon von Salen, ther epther ydermere wor Wilge att forfare. Thermett scheer Ds synderlig till wilge. Befallendis Ether Gud. Schreffuit paa wor gaard Viedisgaardt, thend xxv Septembris Aar ic. Mdlxxxvj. Under wort Signet.

Friderich.

97.) Om Bededage 1586.

Friderich ic.

Wor synderlig gunst tilforrn. Wiider att Wij haffue for gott ansehatt att hols dis Bededage her wdj Riigitt, saa och wdj wort Riige Norge, och haffue tillschreffuit Ds Elskelige hederlig och heglert Mand, Doctor Pouell Madfenn, Superintendent vdi Siellandh Rieht, att schulle om samme bededage tillschriffue och bestille hos alle Bisperne. Thi bede Wij Ether och begiere attj fordre ther paa, saa att forscreffue Doctor Petrell wforsemmeligen therom forordner, Och huiff breffue hand Bisperne wdj wor Riige therom tillschriffuendis worder, attj thennom met thet forste framsende, saa the ochsaa kunde wiide

thennom theffeser att retthe. Themedt schier of synderligen till Wilge. Befalendis Esher Gud. Schreffuit paa wort slot Haderstesshus ihend ix dag Decembris. Aar ic. Mdlxxxvj. Under wortt signett.

Friderich.

98.) Om the galleyer wuder Norrtig 1586.

Friderich ic.

Wor synderlig gunst tillforn. Wiider att som Wij tillforn Esher naadigst tillschreffuit haffue om tho Galeier och en pincke att lade tillfly och vdruste som strax paa foraarit kunde were tillrede att vdløbe vdi Westerseen emod Flectersø, att ware paa att nogette Friibytter kunde hende sig ther att lade findis; tha epther di Wij siden haffue of ebrindrit och tillsinde fertt, att saadanne Friibytter ere gemeenlig well beseglit, saa att thett icke er att formode att mand mett en Galeie schulle thenum opsegle; Tha bede Wij Esher endnu som tillforn, och naadigst begere, atj till ihend Venlighedti wille forordne en welbeseglit Pincke, en then Lille Fortun eller en anden, huilchen Esher sielff bedt och ther till bequemligst sinnis: paa huilchen wor Skibshoffuizmand of Etskelig Hans Restie, som Wij haffue betenckt att wille sticke paa ihend fartt, kunde indtrede och bliffue; och siquell ther till mett forordner tho Gallener, och wille samme Pincke och Galeier saa lade tillruste och wdste, bode mett Gøld, Skiet och munition, att the kunde bestaa saadan parthj, om nogen thennum forekommer, och of therudinden icke Spott till Skade schulle wedersaris. Thermett scheer of synderligen till Wilge. Befalendis ether Gud. Schreffuit paa wort slot Haderstesshus 14 Decemb. Anno 1586. Under wortt Signett.

Friderich.

99.) Om Osterluger 1587.

Friderich ic.

Wor synderlig gunst tillforn. Wij bede Esher och naadigst begiere, attj wille giore Ethers sit att forschaffe of en ihende thre eller fire Osterling, enthen med ihend Zacht, Wij ther effter plene att sticke, eller wid huad anden Middell j sielff bedre wiide och betencke kunde, saa Wij met thett forste thennum som guode och ferske ere mue bekomme. Themedt gier J of synderlig till Willge. Befalendis Esher Gud. Schreffuit paa wor Slot Skanderborg ihend j Januarij Aar ic. Mdlxxxvij. Under wortt Signet.

Friderich.

100.) Om Spiserij till Kon. Mais. Behoff. 1587.

Friderich 2c.

Wor synderlig gunst tillfornn. Wiider att wij schicke Ether her indelucht en for-
theguelse paa nogett spiserij och vrther, som wij behoffue till wortt Kiocken, thi
bede Wij Ether och begiere attj strax lieber och forschaffer Dß therwdj Kiepn-
haffu saa möggitt aff huert slags paa forschreffue Seddell findis anthegnit, och
thett paa wore wegne bethaler, och mett thett serste till Dß forschicker. Ther-
medt giore J Dß synderligen till wilge Befalendis Ether Gud. Schreffuit paa
wortt Slott Skanderborg ihend v. dag Februarij, Aar 2c. Mdxlxxvij. Under
wortt signett.

Friderich.

101.) Att taxere Aarhusgardt paa en genantt. 1587.

Frederich 2c.

Wor synderlig gunst tillfornn. Wiider att Wij naadigst haffue bewilgit Dß el-
skelig Mandrup Parsberg, wor Mand, Raad och Embikmand paa wor
gaard wdj Aarhus, att maa till Philippi och Jacobi dag nu forstkommendis be-
komme forschreffue Aarhusgaardhs Leen mett wisse och wuisse Indkompst paa Aff-
giffte, epther hans vnderdanigst begere; thi bede Wij ether och begere att nar
hand therom ether hermett belanger, J tha sette och taxere hannum forschreffue
Leen paa en wisse genant Affgiffte, huad hand ther epther land och schulle giffue
Dß theraff bode for ihend wisse och wuisse Indkompst, saa Dß therudinden land
schie thett som skelligt och billigt er, hand ochsaa land thermett bliffue wiid, och
therom indskicke Fortegnelse vdi wor Sankelie, huorepther wij kunde lade giffue
hannum wortt Bress paa forschreffue Leen. Thermett schier Dß till Willig. Be-
fallendis Ether Gud. Schreffuit paa wor Gaard Haffreballegaard ihend 19
Martij Aar 2c. Mdxlxxvij. Under wortt Signett.

Friderich.

102.) Herberge att bestille til the Skotske Gesandter. 1587.

Frederich 2c.

Wor synderlig gunst tillfornn. Wiider att eptherdj the Skodyske Gesanter ere
stremmede och wbeliendt her vdi Kiigit, att the ick kunde wiide paa the steder
som the schulle haffue nattelegre, att soge bedste bequamme Kossamenther; tha

sehe Wij for gott an, att thennum en tillsforordnis som thennum kunde forehre. Thi bede Wij Ether och naadigst begere, attj wille lade bestille Herberg for thennum thor vdi wor Kiopstedt Kiopnehaffn, och therom tilbiude Oss Elskelig Hert Kankou att hand land thennum thett formelde, huor the schulle indsege, och siden wille tillgiffue thennum en forstandig Karll, som thenum vdi Roskilde och paa Klosteritt vdi Ringsted land indforehre. Thermett schier Os synderligen till Wilge. Befallendis Ether Gud. Schreffuit vdi Landhutorp thend 19 Junii Mar Mdxlvvij. Under wort Signett.

Friderich.

103.) Om the Lübskiis Elagemoll. 1587.

Friderich ic.

Wor synderlig gunst thilfor. Huad menige Kiobmend aff Lybeck, som theris Handell og Nering sege her vdi Küigitt wnderdanigst hoef Oss lader anlange, thett giffue Wij Ether aff hoefliggende Breffue ydermere att fornemme, bedendis Ether och begiere, att naar j med thette wort breff bliffuer besaget, J tha paa wore wegne therom forfarer ald Leyligheden, och siden thilbiuder Oss ald Beskeede, huorledis sig thermed haffuer; theretter Wij kunde wiide att lade giffue thennum thilberlig Beskeede. Thermed schier Os thill wilge, Befallendis Ether Gud. Schreffuit paa wort Tachthus vdi Nye thend xxv. Augusti Mar ic. Mdxlvvij. Under wort Signett.

Friderich.

104.) Om hues som skall byggis paa Silkeborge. 1587.

Friderich ic.

Wor synderlig gunst thilfor. Wiider efftersom Wij nu kort thiide siden foreleden haffue thillschreffuit Os Elskelige Henning Reuentlow wor Mandt, thiener och Embismandt paa wortt Slott Silkeborg effter ethers forbeugnelse, som J therom haffue indskickit vdi wort Cankelie, att schulle forschicke attschillige Fetballie thill wdspisning paa wort Slott Kiopnehaffn, paa Holmen sammesteds, och wore Orlog Schiibis Behoff, och wij Os nu naadigst ehreindre, att wij vdi neste thillstundendis Sommer ehre thillfindh att lade forethage nogen ahnschenlig Bygning paa forskreffue wortt Slott Silkeborg, och ther thill will beheffuis en stoer forraadt bode paa fetballie, paa Kalck, Staall och Jern och andit, som ellers ick land ther vdi Keenit bekommis, och thill samme bygning

bygning will behoffuis, thill huilcken nottorffthig Venlighedt will gieris fornøden att indholde thette Mars Kenthe hof forskreffne wortt Slott Silkeborg, och haffue thefore therom serdellis besallit forskreffne Henning Neuentlow, att hand inthet aff thette Mars Indkompst schall andenstedt forwende och hensende, meden thett att holde thill bedste och thefore liove och samble vdi forraad Kalk, Steen, Staal och Jern, och huiis anden deell som ehr fornøden att met forskreffne bygning efftherfølgende Mar thesbedre land ghaa for sig. Thj bede Wij Ether och begiere, att vdi thet stedt wille betencke nogen anden Raad, till huiis aff forskreffne Leen wor betenckt och forskreffuit thill Holmens eller Slottens eller Orlog- Skibis behoff. Thermett scheer wor wilge, Befallendis Ether Gudt. Schreffuit paa wortt Jachthuf vdi Nye thend xxix Augustij Mar ic. Mdxlxxvij. Under wortt Signett.

Friderich.

105.) Om Skibenne haffde lidit nogen skade aff neste forgangen Storm 1587.

Frederich ic.

Wor synderlige gunst tillforn. Wiider att efftherdi her nu nogle dage effther anden haffuer weritt megitt heigt Wand og megen stoer Storm och Vueder, saa thet end her haffuer slagitt Skuder till Lande, och Wij mene, att thet hoes Ether lige maade skall haffue weritt bode met Wand, Weder och Storm, Tha bede Wij Ether och begiere, Att Dß wille tilbinde, om wore Skibe haffue lidit nogen Nød vdi haffuen, eller och saadan Vueder paa nogen anden Skibe haffuer giordt nogen Skade. Themed stier wor Wilge. Befallendis Ether Gud Schreffuit paa wortt Slott Koldinghus thend viij Septembris Mar ic. Mdxlxxvij. Under wortt Signet.

Friderich.

106.) Om Klede oc Szilcketoug 1587.

Frederich ic.

Wor synderlig gunst thillforn. Wiider att som Hagborne Jarstinde, Wor tiere Hofstruis Skredder, Mester HANS, achter nu om nogen thiid met thett forste att lade giere hans datters brellup; tha bede Wij Ether och begere att paa wore Wegne forschaffe hannom thill samme brellupskost tho gode øren, och en amme Wiin, som Wij hannom naadigst wille haffue forehritt. Themed schier

of synderlig thill Wilge, besallendis Ether Gud. Schreffuit wdj Holm thend
24 Septembris Aar 16. 87. Under wortt Signett.

Friderich.

107.) Om Bettlere 1588.

Frederich 16.

Wor synderlig gunst thilforu. Wüder att Wij Ether nu sliche her hoef thend
Forordning som Wij haffue laditt wdga, huorledis med Bettlere skulle forhol-
dis wdj Kiepsteder och paa Landzbyer her wdj Riigitt. Bedendis Ether och be-
giere, attj samme wortt bress och forordning lader lese wdj wor kjepestedt Kiepsne-
haffn, och sliche wij ether wdj lige maade aff thennum ett Exemplar, attj thill
Borgemestere och Raadmend ther sammesteds, som wij och ther hoef haffue thil-
schreffuit, kunde thett offuerandtuorde, som althiid kunde bliffue hoef thenum,
att the thes bedre kunde wiide thenum ther effther att rette. Och efftherdi baade
Hegborne Forste wor Kiere herre Fader, Salig och hoglofflig Ehufommelse,
saa och Wij self wdj wor Rigiments thiid, haffue laditt wdga alffuorlig besal-
ling och forordninge om saadanne Bettlere, och thett deg ick er efftherkommit,
aff theud Marsage, att wore Embidhmend ick haffue holditt ther offuer, som
thett sig burde; tha wille Ether her hoef alffuorligen besalitt haffue, attj med
storste thiid wille ther wdj byen holde theroffuer, och haffue Indseende, att thett
wdj alle Maade efftherkommis, och thilholde Borgemestere, Raadmend och
bnesougitt wdj forschreffne Kiepsnehaffn, att the ere forthenckt wdj att giere the-
ris plichte soldiste therwdj, saa att Juthet mod samme wor forordninge bliffuer
handlitt, saafrembt wij Jefe skulle wiide thett hoef thennum, huorfere J Ether
hermed alffuorligen wille lade were anliggende. Thermed slier Os thill Wilge.
Besallendis Ether Gud. Schreffuit paa wortt Slott Haderspleffhus thend xxix
Januarij Aar 16. Mdsxxvij. Under wortt Signett.

Friderich.

Uden paa:

Er thette Bress lest paa Raadhustett for Borgemestere och Raadt
om Bettlere, thennd 9 dag Februarij Anno 1588.

108.) Om Høbreffue tiill toldernes Skibe i Helkingør 1588.

Frederich 16.

Wor synderlig gunst tillforu. Wüder att wore Thollere wdj wor Kiepsted
Helkingøer, paa theris wegne och theris medrederis wegne, saawell som och
mange

mange andre wore wundersotter, haffue wonderdanigst weritt begierendis, Wij naadigst wille medelle ihennum wore Passbressue paa nogle theris Skibe, som the paa theris Handthering och Nerring wille wdskicke, och tilbiuder att wille met neygachtige forskriffuinge forsickere, att thesorn Skipperne indthager nogitt fremmitt godh, tha the raff skulle giffues och bliffue forneigitt till of, baade rett Rosenobell, Thold, Last och Fyr penninge, som thett sig bor wdj alle maade; giffue och tilkiende, att huerckenn the eller noget wore wundersotter skulle kunde enne wdrede saadanne skib, paa sig lang Reizze och farit, wden the paa en thid ald theris formue och welsartt wille tilsette, och ingenkunde att kunde sig eller bruge nogenn handell med mindre end thet maa skie hoer och met fremmede; och att thet will giffue Of icke ringe Affbreck paa wor Thold, som wdj Eunditt giffuis aff fremmidis godh, som hoer danskis eller paa Danske Skibe, saawell som ellers thet egiennum feris; Och eptherthi Wij icke aldellis kunde wide ald Eynlighed therudienden, bede Wij ether och naadigst begiere, attj ald Omstend wille offuerneige, och thet epther Of tilbiude ethers Betenckende, huad Ether sunnis Wij therudienden bedst kunde giore eller lade, och med huad Beskied och Willkor, huorepther wij sidenn kunde haffue of att rette. Thermed giore JSf snyderligen till wilge, befallendis Ether Gud. Skreffuitt paa wortt Slott Haderpleffhus thend xix dag Februarij Aar 10. Mdxlxxviii, Under wortt Signet.

Friderich.

(Slutningen følger i næste Hefte.)

IV.

Dokumenter, angaaende Hellig Trefoldigheds
Alters Vikarie i vor Frue Kirke i Kiøbenhavn, fra dens
Stiftelse 1464 indtil Aaret 1541. Med Adkomst og
Skjelder paa dets Godser.

10.) Andet Dombrev paa Jey Clausens Steenhuis 1462.

Wii Christiern met Guds Nathe Danmarks Sueriges, Norges, Wendis och
Vodes Konings, Hertugh i Slezuigh gresue i Holsthen, Stormern, Olden-
borgh

borgh och Delmenhorst giøre alle wítherlicht at for os hafuer wárt bescheen Manx budh Jeyp Clausen af Kópnehasn aa wapn met wort Dombref ludens at wii hafue tiilforne tiildómd for^{ne} Jey Clausen then osther side i thet Steenhus i Kópnehasn, som Jey Clausen sielsue wii boer och ther tiil annen Jordh ligendis Norden fra for^{ne} Steenhus och sonen hos met hans eghet Steenhus effter-
 ihy som thet dombref nhermer wduis och inneholler och ther emodh hafuer enghen bresue eller Bewisningh for os wárit. Thii tiildomme wii nu annen Tiidh for^{ne} Jey Clausen och hans arsuinge for^{ne} then ostre sídhe i thet Steenhus och for^{ne} Jord som ther Nordhen for ligger och senden hoos met hans eget Steenhus at hafue nyda och behollæ tiil ewinelich enæ estherthy som hans egne opne Bresue wduisfer ock forbiude wii nogen for^{ne} Jey Clausen eller hans arsuinge ther wí at hindre eller wforrette i nogen maade swo lenge nogen kommer for os met be-
 ther bewisningh ther wppaa. Datum Harelsburgh in Profesto beati Ambrosii Episcopi Anno Domini MCDLX. secundo nostro sub sigillo ad causas Teste justitiario nostro *Ketillo Nicolai* de Harelsborg in testimonium premisorum.

11.) Dombrev paa samme Steenhus 1462.

Wii Christiern met Gudz Nathe Danmarckis, Suerigis, Norges, Wendes och Godes Koningh, Hertugh i Slefwich gresue i Holzethen, Stormarn, Olsdenborgh of Delmenhorst hielse alle, som boggiæ och boe i Danmark kiertich met Gudz och vor Nathe wíther at for os hafuer wárt bescheen Man Jey Clausens budh af Kópnehasn af wapn met 4 wore dombresue liindnes paa then est sídhe i thet Steenhus i Kópnehasn som Jey Clausen sielsue wii boer och ther tiil annen Jordh ligendis Norden fra for^{ne} Steenhus och syndhen hos met hans eghet Steenhus effterthii som the bresue yttermeer wduisfer och inneholder och ther emodh hafuer enghen bresue eller gensvar for os wárit th byude wy hos ed er alle i Danmarck som Segh kennes noget deel eller Nettugheedh i for^{ne} gotz at hafue ati innen Sex vger och et aar kommer for os met alle eders bresue of bewisningh som i thetmodh hafue anten weth Panth Eyendom eller annertlundh och lybher och vntgiælle therom for os swo mughet som logh och reth ær eller wy gifue ther yttermere bresue paa som wedherbars. Datum Harelsborgh Anno Domini MCDLX. secundo ipso die Sanctorum innocentium Nostro sub sigillo ad causas Teste Justitiario nostro *Ketillo Nicolai* de Harelsborgh.

12.) Lasse Bagge sælger Jep Clausen sin Gaard i St. Clemens Sogn 1462.

Alle Mæn thette bref see eller her læses hellsjer Jech Lasse Bagge Byman i Kopenhafn ewinneligh met Gudh och kunger alle nørwærendis och komme seulendis met thette opnæ bress at Jach wetherkenner mich at hafue sold och vpladhet hetherligh Man Jep Clausen a wapn myn gardh Hwß och Jordh liggendis i Kopenhafn i Sti Clemens Sogn Nørden næst Eric Jensen Jordh och syndhen næst Helge kors alters Jordh huilcken for^m Gardh Jach nu spælf boer och ær i syn lenge fra ester til wester paa then syndre sidhe Ny och fornythiwa Siæntsche alne eet quarteer mynæ. Item Bredhen pa then westre andæ fraa syndher til Nør halffsyttandæ spælnesche thuy fingre Bræt mynæ. Item i Bredhen pa then østre andæ fra Syndher til Nør halffsertandæ siælnishe alnæ til ewerdelighæ Enæ hafue seulendis och wetherkenner Jach mich solt och alt vp at hafue boreet af for^m Jep Clausen for for^m Gardh Hwß och Jordh swo at mich altingest wel met neghes, thii tilbyner Jach mich och mynæ arswinghe for^m Jep Clausen och hans arswinghe fern^e Gardh Hwß och Jordh met alle syn Tilliggelse til at sta fræi och hemle fra hwers Mænß Tiltallæ war thet saghe for^m Gardh Hwß eller Jordh Lengge eller Brede for^m Jep Clausen eller hans arswinghe afginggæ met nogher Nat for myn eller myne arswingers Hemle wanschelsse schuldth thet Gudh forbyddhæ, thaa tilbyner Jach mich och mynæ arswinge forn^d Jep Clausen eller hans Arswinge all then Skadæ vp at rattæ som theraf komme kan uden Halparædhe Genslyctæ eller noger yttermer Natgaugh. Til en stor Forwaringh ladher Jech hengge mit Incigle for thette Bref och bedher Jach bescheden Mænß Incigle til witnessbyrdh som ær Niels Understen Rådman i Kopenhafn Nør Jorsen Inwærdingsman Mathes Jensen, Oluf wat och Beynt Gulsmyd Byman i Kopenhafn. Datum Haffnæ octava Epyphanie Domini Anno Domini MCDLX. secundo.

13.) Kongelig Stadfæstelse paa Tage Mortensens Skøde,
(No. 8.) 1462.

Wy Christiern met Guds Nathe Danmarkis, Sueriges, Norges, wendis och Gothes Koningh, Herrugh i Sleßuigh, grefue i Holzen, Stormern, Oldenborg of Delmenhorst. Ger wytherlicht alle at for os hafuer warth bescheen Mænß budh Jep Clausen i Kopenhafn af wapn met eth schodebref ludendis at hederligh Klerck Tage Mortensen wor for os paa wort Kettertingh i Kopenhafn och stæte for^m Jep Clausen en sin Gardh och Grundh vesthen wedh vor

Frue Kirke i Sti. Pæthers Sogn liggendis som thette bref vdiuifer of therom ptermeer innaholder thy tiildomæ wi nu første Tiidh for^{ne} Jey Clausen then for^{ne} Gardh of Grundh at hafue nydhe brughæ och beholde tiil ewygh tiidh swo lenge ther kommer noget for os met bedhræ beuifningh ther vppa. Datum Harelsborgh Anno Domini MCDLX. secundo nostro sub sigillo ad causas teste Justitiario nostro *Ketillo Nicolai de Harilshorgh.*

14.) Bytingsvidne om Lasse Baggæs Sklode, (No. 12.) 1462.

Alle Man thette Bref see eller here lasß hellsje wii Eßbern Brantsen Byfoghet i Kopenhasn Ditlof von dem Borne, Magnuß Schrifuer Radhmen, Pær Jensen, Hans Jensen, Marten Nielsen och Jes Knutsen Byman i samestet ewinneligh met Gudh och kunger alle næruarendis och komendis met thette opne Bref at vuner wor Herris aar MCDLX. secundo then Mandagh næst effther Ste. Dorothee Dagh virginis war schichet for os pa Kopenhasns Bythingh och fler gode Man som tha næruarendis war bescheden Man Lassæ Baggæ Byman i Kopenhasn, huilcken som wplodh hetherligh Man Jey Clausen a wapn och schote en gardh Hws och Jordh liggendis i Kopenhasn i Sti Clements Sogn som for^{ne} Lassæ Baggæ nu paaboer Nordhen næst Eric Jensen grwndh och Jordh och syndhen næst Helge Korß alteris Jordh meth all for^{ne} gardhs lengge och brede som thet Howerbref wdiuifer som for^{ne} Jey Clausen giwit ær pa for^{ne} gordh til ewerdeliga eye hafue seulendis och war for^{ne} Gardh Hws och Jordh loghligg laubudhen, och skede war statucht maelt och war om forskr^{ne} ærendæ pa then tiidh engen Gensjelse at wii swo hane høert och seet som forskrefuit standher thet wihne wii met wer Inziple hengde for thette Bref gifuit och schrefuit aar dagh och Stadh sem forskrefuit standher.

15.) Jey Jensens Pantebrev til Jey Clausen paa 30 rinske Gylden 1463.¹⁾

Alle man thette breff see eller here lasß Hellsje Jach Jeypp Jensson Ridder i Sandby²⁾, Ewinneligh met Gudh oc kunger alle næruarendis oc kome seulendis met thetta opne Breff At jach wetherkennet mich aff Kæt witherligh geld schuldigh at wære hetherligh man Jeypp Clausson a wapn Thredwæ Rynske gylden gode aff gul Aff de firæ korn første slagh Som kopman kan annen solt met gere i godh betaling i Svaland ffør hwilke xxx Rinske gylden Jach ipantefatter for^{ne} jeypp clausson en myn gordh ligendis i Svaland i Skowerlund i Smernum herrit

¹⁾ Dipl. membr. inter Magn. Fasc. IV. no. 3.

²⁾ var af Familie en Sparre.

herrer Som vorffe nu pa boor Meth ager eng Schow oc mark wot oc thvvet
 enchte vudentaghet De Skyller aarligh aars tw pund korn met penninge oc andræ
 smaræklæ Meth swodane willor at for^{ne} Jeypp clawsson oc hans arffwinge
 seule vphære frucht oc landgille hwat for^{ne} gardh Nanta kan Swo lenghe han word-
 her loghlighe loest weth mich eller myne arffuinge aff for^{ne} Jeypp clawsson eller
 aff hans arffuinge landgillet enchte regne seulerdis i howitsuman De Skal for^{ne}
 Jeypp clawsson oc hans arffuinge hafue sulmacht vdi at sætte oc aff at sætte i
 for^{ne} gardhefte hans folkomelige welie Naar jach eller myne arffuinge wele forscreff-
 ne goh igenlose Tha Skal thet lungoris openbarlighæ tw thing fore Sci. Johannis
 Baptiste dagh paa for^{ne} smerum herris thing oc eet thing effter oc løssningdaghet
 Skal ware Sti. Martini Daghe there næst komendis, oc tha at lose for swodanne
 een swm oc myat som forscreffuit standher landgillet Skal følge howitsuman enchte
 regne seulendis i howitsuman De tilbønner jach mich oc myne arffuinge for^{ne}
 jeypp clawsson oc hans arffuinge for^{ne} goh met all syne tilliggelse for eet bru-
 gelicht pant til at sta frii oc hemle for hwærs manz tiltalæ swo lengge han word-
 her loghlighe igenlost som forscreffuit stander, wore thet saghæ forscreffne gordh
 eller noghen thes tilliggelse for^{ne} Jeypp clawsson eller hans arffuinge affginge
 met kirkæ ræt landzlogh eller noghen Ræt forre han wordher thom loghlighe afflost
 ffor myn eller mynæ arffuingis hemle wanfælsse schuld Ther Gudh forbhwædhæ
 Tha tilbønner jach mich oc mynæ arffwinge for^{ne} jeypp clawsson oc hans arff-
 winge all then skadhæ vp at rættæ Innen eet halft aar thernæst komendis som
 ther aff komme kan vden alle helperæthæ Genselsse Theffring eller noget ntermere
 Ratgang Til een store forwaring ladher jach hengge mit Ineigle for thette breff
 oc bedher jach kerlighen myn kæræ Fadher Her Jens Thorbernsson Ridder i
 Brenstorpp, Grubbe aff Helsinge, Johan fitsson oc Marten winster-
 man a wapn hengge theris Ineigle her fore til withnisbyrdh Giffuit oc Screff-
 nit i kopenhaffu. Anno Domini Mcdlx. terciio Die Sanctorum Mouricij & So-
 ciorum eius.

16.) Kongelig Stadfæstelse paa Stiftelsen af Hellig Trefoldig- heds Altærs Vikarie 1463.

Wz Christiern met Guz Nathe Danmarckis Suerigis Norgis, Wendis oc
 godes Konigh, Hertugh i Slehuigh, grefue i Holstein Stormern Oldenburgh
 och Delmenhorst. Vor vitherlicht alle at car effter guz Virdh M CDLX. terciio
 paa Sti. Marthei Apostel oc Evangelistæ dagh vti Keldh Nielsens Gordh i
 Kopenhavn neruerendis Her Kornewet Ronoff, heshorn Forstymnis wor
 kær Hustrues Hofmester Hr. Jens Torbornson, her Torborn Billa,

af abramstrop, Her Johan Biornsen Rydder, Eric Billæ af fanna, lastze Henricsen af skaffieles of mange flere gode Men, som ther tha nernerendis wor, vor schicht for os welbirdich Mand Jey Clausen i Kopenhavn vor Etsfelighe Tiener vetherkenendis sigh atz hafue sticket nylige then helge Trefoldighe altar tiil et vicariidomæ vti wor Frue Kirke i Kopenhavn for Gudz Dienstis ogelsche skildh Tiil huicket Alters Eger och vicariidomæ han thesse efter^{te} gorde of gøz met all theris rettæz tilligelse met hwat Nafn thet helst nefnes kan enchtet vnnertaget effther thi som Eyendoms Brevue ther vppaa ror yddermer Junneholle vntæ gaf of friith fraa sygh of synæ arsvinge antwordede of skatke tiil ewerdelighe eyæ først then gordh som han nu sielf vti boer liggendis vti wor Frue Soghu sennen nest Apostoli Alters Jordh tiil Saltbodher och swo pa then anden sidhe vdh til Klædaboda. Item en Gord Nordhen nest vedh Henric Bondmagers Stenhusgord i Sti. Pethers Sogn liggendes som Lydika Bagger nu vti boer som ganger fran for^{te} Stenhusgordh och swo vdh tiil Radhusstrædet. Item en gordh i Sti Clemens Sogn liggendis emellom Helge Korris Alters gordh of lene Korz Kolhafue. Item 2 gordhe i Ferslosue i Hornsherrit liggendis som gifuer 3 Pund Korn of 12 sk. arlige tiil landgilde vthi then ene boer Jes Samsingh of vti then annen boer Joen Christiernsen. Item 2 Kolgordhe i for^{te} Kopenhavn i Sti. Pethers Sogn liggendis bodhe tiil sammen nest vedh then Gordh som Nis Staffensen wongukarl nu vti boer of Nordhen hos Lauritz Saffes gordh at swo er ganget och farith for of i alle madhe som for^{te} standher, tha hafue ny hength worth Incigel til sagher nedem for thette worth bref, som gifuit er aar dagh of Stedh som for^{te} standher welbyrdigh Man Keld Nielsen af Harelsborgh vor och Rygens Canceler och rattar til Vitnesbirdh in Testimonium premistorum.

17.) Fundatz for Hellig Trefoldigheds Alters Vicarie 1464.

For alle som thette Brev seer eller here leses lungior och kiendis Jeg Jey Clausen af Waben mit met berod hw i myn welmagt effther verdughe Fader meth Gudh Her Oluf Mortenssen Byscop vti Roschylla Samtliche och suldborth for Gudz Dieneste Ogelsche schildh atz hafue sticket eth ewicht vicariedomme och alther som bight er wed then sundhre sidhe i wor Frue Kirke i Kopenhavn tiil huilched alther och vicariedomme ewerre Jegh thesse efter^{te} Garde och iordhegøz enadem och rettughet suo och andhet gøz och Kenthe som her i thette bref ey benefnes, men i andre myne folle bref met alt thes tiilligelse i lenge i brede och i vidhe inthet vndertaget gifuer och skiddher fryt fra mig och myne arsvinger antwordher met thette myth obne bref tiil ewinneligh eyæ først myt Stenhusgard

gard och grund vd tiil Saltbodherne och thet Hws och Grund tiil Kledebodherne som nu er i en gard och Jegh selwer i bodher i vor Frue Soghn lighendis hartz op tiil vor Frue Kirches Stenhus paa Hierneith och syndhen nesth Apostlen althers gard. Item en gardh Nordhen nest Henrich Buntmagers Stenhus gard, och saa vd tiil Radhus Stradhet i Sancte Peders Soghn. Item en Gard ligendis i Sancte Clement Soghn imellem Helligh Korsfis althers gard och Læmme Kors Kalhafue. Item 2 Kolhafue gardhe i Sancte Vadhers Soghn som liggæ bodhe tiilsammen, syndhen nest then gard som Niels Stefenssen voghen Karl nu i bodher och Nordhen nest Lauris Saffzens gard. Item 2 gardhe i Fersløf i Horns Herrit, som giisue 4 Pund Korn och tollf β. tiil langvile i then enne boer Jens Samsing och i then andhen Jon Christiernsen met sodant Sticksæ at for^{ne} alters perpetuus vicarius schal holle eller holle ladhe dauilig sungghen Messjer af then hellugæ Trefoldighet, som althers Patrone er och en artid som Kannicke sculle holle met Messjer och vigiliis for myn Siel och alle Christnæ Sielæ paa huad Tid som hand indschrifues i aar Tidhe Voghen at hollis for huilche them schal gifues tho β. groth, och schulle perpetui vicarii holde en aar Tiidh ligheruis och hafue 2 β. groth och schal forn^{te} perpetuus vicarius schicke Pius och anden Nedschaf tiil althereth och indlegge huert aar en ledhe Marc tiil sodane althers ornamentum som thes behof giars meth oppa ath holle effter hans vilgæ och schichelsæ som for^{ne} vicari Domme hafuer ad pretendere och wil Jegh for^{ne} Jey Clausen megh och myne arwingher och flecth Jus patronatus och presentandi saalenge nogher af os tiil er som thet land forsta och naar flecth afganghen er thaa schullæ Burgemester och Rad i Kopenhafn hafue then samme Magt ath presentere och werdigh Fader meth Gud Biscop vri Roschilde schal altiid tiilheræ ath gifue ther poe vocation och naar vicarius tiil for^{ne} alther ladher falle Messjer eller hafue andhen Forsammelse och en holler eller ladher holle for^{ne} Bishor eller en nenes met thene Beneficio thaa schall for^{ne} Burgemesther och Rad hafue fulmagt ath gifue en andhen huem thom teckes at thesse for^{ne} arendhe och articler w-brødelighæ holle scullæ som for er vorth tiil ewigh Tiidh thaa hafuer Jegh hength myt yndzenlle nadhen for thette Bref meth fler godhe mans indzenle som er Her Tachem Griis Ridder Hofuekman paa Kopenhafn Anders Nelsen Burgemester, Gerligh Flaar, Dytlof van dem Born och Nels Andersen Rodmand ther samme sted gifuet och schrefuet i Kopenhafn arr effter Gudz biird M.CCCC. Thrynsindstiusue paa thet fierde wor Frue affthen Nativitatis.

18.) Ser Ugers Brev paa Jep Clausens Steenhuus 1464.

Wii Christiern met Gudz Rathe Danmarckis, Sueriges, Norges, Wendes of Godes Koningh, Hertug i Sleßuigh, grefue i Holsthen Stormern Oldenborgh och Delmenhorst helse ether alla som byggæ och boe i Danmark kierlige met Gudz och wor Rathe Bidher at for os hafuer været Bescheen Manh budh Jep Clausen i Køpnehavn af wapn met worth almynnæ Stefninghs bref lundendis paa then estræ sidhæ i thet Steenhus i Køpnehavn som Jep Clausen nu sielf vti boer, och ther til annen Jordh liggendis Nordhen fraa for^{ne} Steenhus och synnen hos met hans eyghet Steenhus effterthi som thet bref therom yttermeer vduisk och inneholder. Tii biude wii ether alle som i Danmark ær, som sigb kennes nogen deel eller Rettigheed i for^{ne} Guds at hafue engtigh for panth Eyensdom eller nogen ander lundh at i innen ser vger effter at thette wort bref ær lest kome for os therom met alle ethers Brevue och Bewisninger som i ther eemodh hafue of lidher of vudgiæller therom for os swo moget sam lagh och reth ær komet ther eugen anden for^{ne} tii thaa gifuer wi then ydermer bref wppaa som os af rette hører at gere effter Foghen. Datum Harelsborg Anno Domini MCDLX. quarto.

19.) Fr. Marine Nielsdatter sælger Jep Clausen 2 Gaarde i Fersløff. 1454.

Allæ Man thetta bref see eller hæræ læses helper Jach Marina Niels Doter i Thoroup Anders Jensens efftherlesuer som Landh Doter war i Sieland ewinnelighæ met Gudz och kunger alla narwarandis och kome seulendis at Jach wetherkeræer mich met thetta mit opne Brev frii welæ, Samthææ Radh of soldbordh myn kære Sæns Arel Anderszen och flere myn weners at haue soldh och vpladhet herberligh Man Jep Clausen a wapn Borgemeister i Køpnehavn two mynæ gardhæ liggendis i Fersløf i Hornshærrit i Sieland sem nu paa boer Jæ Samsingh pa then enæ och Anders Winter pa then anden met alle forsch^{ne} gardis Tilliggelse Ager angh Skow och mark wot och thywrt huat thet hælst næfnæs kan enchte vnnen taghet til ewerdelighæ Ene haue seulendis och wetherkeræer Jach mich se och solt wardh op at haue borit af for^{ne} Jep Clausen for for^{ne} gardhæ och gosh met alle theris Tilliggelse swo at mich alt ngest wel met neghes, thy tilbyner Jach mich och myn arfuinge for^{ne} Jep Clausen for for^{ne} gardhe och gosh met alle theris tilliggelse til at sta fri och hemlæ for hvers Manh Tiltalæ, waræ thet saghæ for^{ne} gardhæ eller noget theris Tilliggelse for^{ne} Jep Clausen eller hans arfuinge asginggæ met Kirclæ Ræt Landz loyh eller

eller met nogen anden Ræt for myn eller myn arfvingers hemlæ wanschelskæ schuld, thet Gudh forbjudhæ, tha tilbønner Iæch mich och myn arfvinge for^{ne} Jeyp Clausen eller hans arfvinge all then Rædhæ vp at rettæ som thet af komme kan uden alle hælpærdhæ thofring gensiellkæ eller nogen urthermer Rætgang. Til et stor Forwaringh ladher Iæch met wellæ och wirschap hengge mit Incigle for thette bres betendis welbyrdighæ och hetherlighæ Rangk Incigle til witness byrdh som ær Her Olaf Arelsen Ridder Howizman pa wylburgk Arel Anderssen myn Sen, Eggert Randsow, Eric Jensen Borgemester i Kopenhafn a wapn och Pær Swene Rædhman i samæstet. Datum Haffnæ Anno Domini MCDLIII vigilia omnium Sanctorum.

20.) Stevning til Vor Frue Kirkes Capittel om en Jord ved Jey Clausens Steenhuus. 1465.

Wi Christiern met Gudz Ræthe Danmarkis, Sueriges, Norges, Wendes och Godes Koning, Hertugh i Sleiswigh gresue i Holssthen Stormern Oldhenborgh och Delmenhorst Helse edher som bygghæ och boe i Kopenhafn kiertlige met gudh och wor Ræthe vn byudhe hos edher hetherligh Wien, Mæster Jæspær Deghn i Kopenhafn och Her Hans Persen Canil i samme stedh och alt eders hertelige Capittel ibidem at i innen sex vger nest effter at thette wortt bres ær læst kome for os met alle ethers bres och beuifning som for^{ne} ethers Capittel hafuer paa en Jordh liggendis emellom wor Fruæ Steenhuus of Jey Clausens Steenhuus i Kopenhafn som han nu sielf vti boer huilcken i toge gienbres paa af os modh for^{ne} Jey Clausen och swar hannom thet wppa som ether af rettæ hører at gora och lyæ of vndgiæller therom hwat lof och reth ær vnder ethers salz: nol effter Vogen. Datum Harelsborgh. Anno Domini MCDLX quinto crastino die Beati Benedicti Abbatis Nostro sub sigillo ad cautas Tette Justitiario nostro Ketillo Nicolai de Harelsborgh.

21.) Jey Tygesens Pantebrev til Mathias Pedersen paa 100 Mark lybsk. 1466.

For alle som thette Bres see eller her kunger of kennes Jæ Jey Tygesen Borgher i Kopenhauen myk rettelige giæld schuldigh ath war bescherben Man Matig Pethersen Borgher thet same stedh hundretthe lybsk mare i swodan Mynt och Penninge som i Kopenhauen genge och geue ære som han myk och myn kær Husfru Marinæ Thues Dotter til wor shore Rottorfft of behof wenlige of kertlige lent hauer for huilke 100 Lybsk Mare Jæ met for^{ne} myn kær Husfrues Raath

Raath welie of samthylke hanom i Pant sætter een wor Gardh liggendis i Nats hws Stredet i Sti Petters Sogn i Kopenhafn som Olaf Brygger nu i boor met alle for^{ne} Gards tilheriske hws och Jordh i lenge och i brethe wppe och nethre engtet vndertaget for et brugelig Pant Fruet och Landgilde vp at bare swo lenge for^{ne} Gordh wordher haem eller hans arwinge skellige aflesder af os eller af wore arfwinge for for^{ne} hundrethe Mare och Landgilde schal folge Howtsommen och engtet afflaas af Howtsommen och tilplichte wi os och wor arfwinge for^{ne} Matthis Petersen och hans arfwinge for^{ne} gardh och grund frii hemble och tilsta for hvars Mans Hinder eller Gensielse som therpaa kan tale met nogher Det swo lenge han worder hannem eller hans arfwinge affekder som forschrefuet er, toogh met swodan wilfor at thet bres som for^{ne} Olaf Briggers Husfrue Cecile har tilforn paa for^{ne} gard schal blifue wnt syn Makt Til større Forwaringh ladher Jæl henge myt Jucehle met fler Dandemens som Jæl och for^{ne} myn kar Husfrue haue thet til bedhet som er Jens Olsen, Math Olsen och Erik Adamsen Borgher thet sameflæds for thette bres gifuet of schrefuet i Kopenhafn aar effter Guds burd MCDLX. paa thet sæte Mandagen nast effter then Sendagh som quahimodo geniti synges i theu helge Kirke.

22.) Biskop Oluf Mortensens Stadfæstelse paa H. Trefoldigheds Alters Vicarie. 1466.

Wi Oluf Northensen met Guk Nade Biskop i Roskilde gøre wihertliche for alle at wi haue tilladeth och stadfæsteth, och tillade och stadfæsteth met thette wort opne Bres Messer och Gudhdieneest som Jep Clausen af wapen stæffihet hawer af then helge Trefoldighet for for^{ne} thii helng Trefoldighes Altær i wor Kopenhafns Domkirke sendhen i Kirken mod Sti Knudh Altær liggendis effter the breswes wtwiselse thet paa gifne er och stadfæsteth wihen mer at thet schal were patrociniun och hosthiit met syngen Messe och Predichen for for^{ne} altær Trinitatis Sendagh hwert aar. och give wi thet til 40 Dage aflæt thet som tiith tha paa for^{ne} tiith saghe for aflæt och Guk Dienest schyld. In ejus rei testimonium secretum nostrum presentibus est appensum. Datum Halles Anno Domini mill^o.simi quadragesimo sexagesimo quinto, feria quinta proxima post festum Beati Dionisii Martiris & Confessoris Anno M.CDLXVI. Die beati Kanuti Regis & Martyris.

(Slutningen følger i næste Hæfte.)

Nye Danske Magazin.

Siette Hefte.

L

Nogle Efterretninger om Kunstner-Familien Grotschilling.



Original del af 172.

Ligesom i det gamle Danske Magazin ere anførte et par Levnets-Beskrivelser af danske Kunstnere, saa have vi og i Sinde undertiden at give nogle til vor Danske Kunsthistorie henhørende Efterretninger. Denne Gang levere vi et Stykke, som af en Hændelse er faldet Udgiveren i Hænder, og det saa meget des hellere, som der om denne Familie ingen Efterretning findes og det Kongelige Danske genealogiske og heraldiske Selskab i sit udgivne Udsels-Lexicon ganske har forbigaaet den.

L. Bind. VI. Hefte.

Æ

Den

Den første, saavidt vides, af denne mærkelige Familie, var Bendix Brodtschilling, fød i Holsteen, men hvad Tid vides ikke. Vor berømte Digter, den Keiserlige Pfalzgreve, Johannes Rist i Wedel, gav ham som en særdeles Kunstner i Snekker- og Dreier- Arbeide ved et Patent, af 1655. Tilladelse at føre Vaaben, nemlig: Et Fruentimmer forestillende en Muse i guld Felt, holdende en Winkelhage i den høire Haand, og omfavnende en rød flammed Stotte med den venstre. Dette Brev, hvoraf en Afskrift er blevet os meddeelt, indeholder adskilligt mærkværdigt, og lyder saaledes:

Ich Johannes Rist, Prediger des Heiligen Göttlichen Wohrtes zu Wedel an der Elbe, Römischer Kaiserlicher Majestät Pfalz und Hoff Gräve, auch vom derselben Kaiserlichen Hofe aus Edel gekröhet unter Poet, bekenne hiemit und mache kund und offenbahr Jedermänniglich.

Demnach der Allerdurchlauchtigster und unüberwindlichster Fürst und Herr Hrr Ferdinand der Dritte dieses Namens, Erwehlter Römischer Kayser, zu allen Zeiten Mehrer des Reiches, In Germanien, zu Hungarien, Bohaim, Dalmatien, Kroatien unnd Slavonien König, Erz Hertzog zu Osterreich, Hertzog zu Burgundien, Brabant, Steier, Kärnten, Krain, Lützenburg, Württemberg, Ober- und Niederschlesien, Fürst zu Schwaben, Marggräve des heiligen Römischen Reichs zu Burgou, Mähren, Ober- und Nieder Laugnis, Befürsteter Graf zu Habesburg, Tyrol, Pfirt, Kyburg und Görz, Landgraff im Elßas, Herr auf der Windischen Marck, zu Portenou und Salins et cæc. Mein allergnädigster Kaiser unnd Herr, auß Sonderbahren Beweglichen Uhrsachen unnd Hohen Kaiserlichen Gnaden, mit wohlbedachtem Makte, guthem zeitlichen Raht, eigener Bewegnisse unnd rechtem wissen, auß Römischer Kaiserliche Macht und vollenkommenheit, Mir Obenanten, unter anderen staatlichen Begnadigungen und ansehnlichen Privilegien, auch diese besondere Freiheit allergnädigst hat verliehen und mitgetheilet, daß Ich, auß Kaiserliche Macht und Gewalt, Ehrlichen, redlichen und wolverhaltenen Leuten, die Ich solcher Ehren würdig und dazu tüchtig achten werde, Sonderbahre Zeichen, Wapen und Klenodien, mit Schilden und verschlagenen Helmen geben, mittheilenn und verleihen könne, solle und müge, alles mehreren Inhalt Ihrer Kaiserlichen Majestät, mir hierüber allergnädigst ertheilten Diplomatis und Freiheit Briefes, welches Anfang in diesem Stücke also lauter:

Porro tibi saepe nominato JOHANNO RISTIO, liberam potestatem et facultatem damus, ut possis et valeas, honestis personis,

sonis, illud a te petentibus, Insignia seu arma concedere et elargiri idonea et convenientia qualitati Personæ (quod ex tua Judicio et arbitrio dependere volumus) eosdemque Insignium & armorum capaces reddere, und so weiter. Welches mit deme, so in mehr hochbesagtem Kaiserlichen Diplomate auf diese worte folget, in Teutscher Sprache ungefehr also lautet: Ferner geben wir die offibenanten Johanni Ristio, auch diese besondere Macht und Freiheit, daß du Ehrlichen, redlichen Personen, die Solches von dir begeren, Zeigen, Wapen und Kleinodien mittheilen, verleihen und geben mügest, die sich nach Beschaffenheit der Personen zu derselben wol fügen und schicken (welches wir deinem eigenem Gefallen, Urtheil und Bescheidenheit wollen anheim gestellet haben) auch solche Personen zu wapen- und Lehnsgeossen machest, und Ihnen Zeigen, Wapen und Kleinodier, mit Schild und verschlossenen Helm gebest und verleihest, also und dergestalt: Daß dieselbe Personen, die du, Johannes Rist, als Unser Keiserlicher Pfaltz- und Heff Grafe, mit wapen, Schild und Helm, wie obstehet, würdest begaben, beides sie, als auch Ihre Eheliche Leibes Erben und deroelben Erbens Erben, Mann und Weibes personen, solche für und für in Ewigkeit führen, auch sich deren zu allen und jeden Ehrlichen, redlichen Sachen, Handlungen und Geschäften, zu Schimpf und Ernst, in Streiten, Stürmen, Schlachten, Stechern, gefechten, Pannieren, Gezelten aufschlagen, Insiegeln, Pertschafften, Begräbnissen, Gemälden, und daß aller orten und Enden, nach Ihren Ehren, Nottürfften, willen und wolgefallen gebrauchen, auch alle und Jede Gnade, Freiheit, Ehre, Würde, Vortheil, Recht und Gerechtigkeiten, mit Ämtern und Lehns Geistlichen und weltlichen haben und tragen, mit anderen, unseres und des Heiligen Römischen Reiches, auch unserer Erb Königreiche, Fürstenthümer und Landen, Lehns- und Wapengeossen leuten, Lehens- und alle andere Gerichte und Recht besitzen, urtheil zu schöpfen und Recht zu sprechen, auch des alles theilhaftig, würdig, empfänglich und dazu tauchlich, schicklich und guth sein, sich dessen alles in Geistlichen und weltlichen Ständen und Sachen freuen, gebrauchen und gemiesen sollen, von Recht und Gewohnheit, von allermänniglich unverhindert et cæc.

Wenn mir den nun unter andern, guthen Ehrlichen und wolbegabten Leuten, auch vorkommen, der Ehrenvester, viel achtbare und Kunstreicher Herr Benedictus Grottschilling, welcher nicht allein von Christlichen und Ehrlichen Eltern ist erzeuget und gebohren, Sondern auch

nach gehendes von den selben in allen Tugenden erzogen, fleißig zur Schu-
 len gehalten, entlich auch Ein Ehrlich's und reinlich's Handwerck zu fas-
 sen, und dadurch redlicher weise, Seine Nahrung und Brodt zu erwer-
 ben, zu einen Schreiner oder Tischler ist gebracht und in die Lehre gethan
 worden; er aber bey Fassung oder Erlernung sothanen löblichen Hand-
 werkes, solchen Fleiß hat angewendet, daß er in demselben Ein erfahr-
 ner Künstler worden, so gahr, daß auch fürnehme und große Herren,
 Ja die Königliche Majestät zu Dännemarc selber, seine Kunst und Wis-
 senschaft gerühmet, seiner Arbeit sich allergnädigst gebrauchet und diesel-
 be Ihr sonderlich gefallen lassen, Ich auch für meine wenige Person,
 als ein Grosser Liebhaber aller rechtschaffener Künstler mit verwunderung
 seiner Hände werck habe angesehen, gestalt ich den auch daß Meister sol-
 cher seiner Kunst, sonderlich vom schönen, über die maßten nett und
 sauber ausgearbeiteten Namen, und dergleichen Sachen, Einem Jetzwe-
 den Kunstliebenden kan vorzeigen, und da benebenst vermerket, daß
 mehr erwehnter Benedictus Grotschilling seines Christlichen, Ehrli-
 chen und aufrichtigen Gemvthes halber, von allen Ehr- Kunst- und Tu-
 gendliebenden, sonderlich wird geliebet, gelobet und gerühmet. So ha-
 be Ich, dero Römischen Kaiserlichen Majestät Pfalz- und Hoff-Gräfe,
 auch Edelgekröhter Poete, nicht nur auf sein fleißiges Ansuchen, son-
 dern auch aus eigener, sonderbahren Zuneigung gegen seiner Person,
 Kunst und Geschicklichkeit, mit wohlbedachten Muth, rechten wissen und
 guter Betrachtung, Ihme Benedict Grotschilling, wie auch seinen
 Ehelichen, iz- oder künfftigen Leib's Erben, und dero Erbens Erben,
 Mann- und Weiblichen Geschlechtes dieses nachgeschriebenes Wapen,
 mit Namen: Einen goldgelben Schildt in demselbem Eine Jungfrau,
 welche sich fast Einer Museu der Urania vergleichet, in einem blauen
 Kleide, Einen grünen Kranz von Rosmarin auf dem haubte tragend,
 die rechte Hand emporhebend, und Ein Winkelmaß der in haltend,
 mit den linken Arme aber eine rothe Flamsseule, von den Griechen Pyra-
 mis genennet, umfassend, und sich gleichsam ein klein wenig daran leh-
 nend; Auf dem Schilde Einen verschlagenen oder Stechhelm, mit ei-
 ner blauen und gelben durch einander gewundenen Helmdecken: oben auf
 dem Helm ein andere roth; Flamsseule oder Pyramis, welcher Spitze fast
 oben, oder nicht weit von dem Gipfel mit einem schönen Rosenkranze ist
 umgeben und gleichsam bekröhet, wie den sothanen newes wapen und
 Kleinodt in der midten dieses Gnadenbrieses klärlich gemahlet und
 mit

mit seinen eigentlichen Farben ist aufgestrichen, gegönnnet, erlaubet, verliehen und gegeben.

Gebe, gönne, erlaube und verleihe Ihn auch solches von und auf mehrberührter, von der Römischen Kaiserlichen Majestät, Meinem allergnädigstem Kaiser und Herren, mir allergnädigst verliehen freiheit, Macht und Gewalt, mit Urkund und imr Kraft dieses ofnen Briefes, also:

Daß mehr besagter, Benedictus Grothschilling, seine Eheliche Leibs Erben und Erbens Erben, Mann- und Weiblichen Geschlechtes nun hinführo zu ewigen Zeiten, das hier in beschriebene und beigemahlte Wapen führen, und sich dessen in allen und Jedem Ehrlichen, redlichen Sachen, Handlungen und Geschäften, zu Schimpf und Ernst, in Streiten und Sturmen, Schlachten, Kämpfen, Gefechten, Gefechten, Panieren, Gezetten anflagen, Insiegelen, Pertschafften, Begräbnissen, Gemehlden, und sonst aller Enden und Dhren, nach Ihren Ehren, Notdurfften, willen und wolgefallen gebrauchenn, auch alle und Jede Gnade, Freihaiten, Ehre, wülden, Vorthail, Recht und Gerechtigkeiten, mit Amtern und Lehn, Geistlichen und Weltlichen haben und tragen, mit anderen, des Heiligen Römischen Reichs auch Ihrer Majestät Erb Kdnigreichen, Fürstenthümen und Lande Lehn und wapen genossen Leuten, Lehn, und alle andere Gericht und Recht besitzen, Urtheil zu schöpfen und mit Recht zu sprächen, auch dessen alles theilhaftig, würdig, empfänglich und dazu tauchlig schicklich und guht sein, Sich dessen alles in Geistlichen und Weltlichen Ständen und Sachen freuen, gebrauchenn, genießen, von Recht oder Gewohnheit von allemänniglichen ganz unverbündert.

Alles und jedes bei vermeidung der Römischen Kaiserlichen Majestät, unsers allergnädigsten Kaisers und Herren schwerer, unachlässiger Straffe und ungnade, da benedenst auch einer gewissen, kund in Meinem Kaiserliche Diplomate, Freiheits- oder Gnaden-Briefe namentlich außgedrückten Pden von funffzig Marck Löthigen Goldes, wovon ein Jeweder, so viel Gedachten Benedictus Grothschilling, auch allen dessen Ehelichen Erben und Erbens Erben, Mann und Weiblichen Geschlechtes, in diesem verlichem Wapen und Kleinothe freuenlich Innttrag thäte, oder auch zu thun begehrte, zum halben theile mir, als Kaiserlicher Pfalz- und Hoffgrafen, dem andern Theil Ihme, öfternanter Benedictus Grothschilling, oder aller desselben Ehelichen Leibs Er-

ben und Erbens Erben unnachlässig zu bezalen, verfallen sein soll: jedoch anderen, die vielleicht obgeschriebenen Wapen ein gleiches fuhreten, an Ihrem Wapen und Rechten, in alle wege unvorgriffen und ohne Schaden.

Mit Uhrkund dieses offenen Briefes, den Ich zu ewiger Besagung, Bekräftigung und Bestätigung mit eigenen Händen unterschrieben, und Mein Hoff-Pfals Gräfliches Innsiegel, dessen ich mich in dero gleichen Handlungen pflege zu gebrauchen, daran gehänget. So geschehen und gegeben in den Königlichen Dennemarcckischen Holsteinischen Flecken, Wedel amb Elbe, am zwölfften Tage des August Monats, Im Jahre nach Christus unseres Herren und Seligmachers Gebuhr, Ein Tausend, Sey Hundert und Fünf und Fünffzig.

Johannes Rist.

Sacri Lateranensis palatii, Aulaque Caesareæ & Imperii
Consistorii Comes mppria 1)

Han havde sin Bopæl i Tsehoe, men da samme Bye 1657 blev afbrandt, begav han sig, efterat have mistet Huus og alt hvad han eiede, til Hamborg. Efter et par Aars Forleb lovede han sig paa at reise til Wien, hvor han havde Lovte at blive taget i Tieneste af Keiseren, men blev i det samme kaldet til Kiøbenhavn af Kong Fridrich den Tredie som Hof-Kunstdreier, omtrent i Aaret 1660. Derefter brugte Kongen ham, som en Mand, der havde adskillige Indsigter, til fra først af at indrette sit Kunstammer, hvormed han 1680 kom i Grand. Til en Erindring herom lod Hans Maseket hans Portrait opsætte paa Kunstammeret, hvor det endnu sees, med Kunstammer-Neglen i Haanden.

Hans Son Bendix blev født 1655 den 1 December. I Haad at han skulde succedere sin Fader, lod Faderen ham lære Malerkonsten, og derfor uden reise til Frankrig og Italien for at tage de udenlands befindende Konstsylker og Sieldenheber i Diesyn. Efter hans Faders Død blev han ogsaa af Kong Christian den Femte anseet for den meest skillede til at være Kunstforvalter, og fik Kongelig Bestalning paa samme Embede.

Hvad hans Malerie angaaer, da maae man allene ansee ham for en Liebhaber, og som noget, hvorefter han havde lagt sig meest for at kuune demme

1) I Seglet staaer Ristes Vaaben, som er et firdeelt Skjold af Sølv og Blaad, i det første og fjerde Feldt en Halvmaane omfattende en seroddet Stjerne, i andet og tredie Feldt en svømmende Svane. Paa Hielmen som er kronet, en heel opstaaende Hornfrue med et Bælte om Livet og Krands paa Hovedet, holdende i den høire Haand en Laurbærkrands, i venstre en Maane og en Stjerne.

me om Malerier; dog har han malet efter høi Ordre Kong Christian den Femte til Hest, som staaer paa Apartements Salen, endeel Tapeter paa Rosenborg ere forfærdigede efter hans Malerier, og paa det Kongelige Kunstammer findes et optisk Synske, forestillende Kongerne af den oldenburgiske Stamme, og i Midten Kong Christian den Femte.

Han efterlod sig 12 Børn, hvoraf de fleste døde i deres Ungdom; Selv døde han 1707 den 10 Martii og blev fulgt i Embedet af sin ældste Søn, som iligemaade havde det Navn Bendix.

Denne Bendix blev fød 1686 den 12 August, og af sin Fader opkært med største Flid i alt hvad der kunde giøre ham til en duelig Kunstforvalter.

Foruden de almindelige Studia skal han have haft en tilstrækkelig Kundskab om Malerie, Antiquiteter, Mynter, Mineralier &c. Han har ogsaa selv malet, og endskjønt han kun drev det som et Biværk, saa har han dog iblandt andre Sager forfærdiget i Vandfarve et Synske 1 1/2 Alen i Længden og 1 Alen i Hviden, forestillende Kong Friderich den Fjerdes Salving i Friderichsborg Kirke, hvorpaa man kunde kiende alle Personerne der bivaaned denne høitidelige Act, hvilket behagede Hans Majestet saa meget, at han, uagtet der vare mange Medbeilere til Kunstforvalter-Tjenesten, dog foredrog den unge Bendix Brothschilling for dem alle, uagtet han kun var 21 Aar gammel, og hvoraf kan sluttes, hvad han med Tiden kunde have præsteret i denne Kunst, hvis det havde blevet hans Studium.

Men Kunstammerets Forbedrelse var Formaalet for alle hans Bestræbelser, hvorom vor sluttige og indsigtsfulde Hr. Spengler har aflagt Vidnesbyrd i det første Bind der Beschäftigungen der berlinschen Gesellschaft naturforschenden Freunde ved Leiligheden af Historien om den ægte cedo nulli pag. 413. 415.

Man maa saa meget mere undre sig over denne hans Iver, for at forbedre Kunstammeret, naar man veed, at han i de sidste 10 Aar af hans Levetid bar paa et sygeligt Legeme, og var elendig plaget af Steen, foruden andre Huusbekymringer. Han døde den 23 Martii 1737, uden at have efterladt sig Livs- Arvinger.

H.

Slutningen af
 Kongelige Breve og Befalinger
 til Christopher Walchendorff fra 1558 til 1600.

(Af Originalerne i Selskabets Arkiv.)

109.) Om Skibens Udrestinge, 25 Febr. 1588.

Friderich x.

Wor synderlig gunst tilfornn. Wij bede Eder och naadigst begere, attj strax anschendis thette wortt breff forsticker wore Liff-Skibe Raphaell, Michaell och Gabriell wforfommeligen forsticker ind vdi Veltt, mett altingist well tillkiid och vdstaffertit. Saa the thet allersnariste mueligt er kunde were thet tillstede. Sammeledis bede Wij Eder och begere attj the andre wore Liffskibe och orlongskibe ochsaa lader berede och vdstaffere, och mett ald behoring vdrustit lader themm vdtlegge paa Strømmene, epther som Wij tillfornn Eder thet om naadigst tillschreffuitt haffue. Thermett giore J Os synderligenn till Willge, besallendis Eder Gudt. Schreffuitt paa wortt Slott Hadersleffhus thendt xxj dag Februarij Aar xc. Mdxlviiiij. Under wortt Signett.

Friderich.

110.) Winn tiill Fredericksborge 1588.

Friderich x.

Wor synderlig gunst thillfornn. Wij bede Eder och naadigst begiere, attj wille forschaffe och schicke thill wortt Slott Fredericksborg Fire Fad Winn, saa the strax kunde thiid komme, och were thillstede naar Gud will Wij thiidkomme. Thermett schier Os synderligen thill Willge, besallendis Eder Gud. Schreffuitt paa wortt Slott Andnorffouff thend 16 Martij Aar xc. 1588. Under wortt Signett.

Friderich.

III.) Paa en les Seddel uden Aarsstal.

Thette thømmer fattis thil Kon. Mat: s. Bygning paa Krogenn.

$\frac{1}{2}$ Bieldker, stecked xxvij Alne lange.

j^c Sparrer, stecked xx alne lange, thøcke paa thend store Ende en foed.

lxvij Bieldker, stecked xij alne lange, en foed paa thend Lille Ende.

j^c Sparrer, stecked xvij alne lange.

xx thøltcher thømmer stortt och smaart thill hanebieldker och Pesholt, thill
att forbinde Sparwerck, och thill allehande Schielrom.

ij^m Legtcher.

Friderich.

III2.) Et Postskript til et andet Brev.

Post Scriptum. Wij giffue Ether naadigst att wiide att siden Wij ere hiidkomne, haffue Wij Os bespurt och forfaritt, huorledis nu er holden hus for Os her same sted, epther wore Kvensmendh forandring, siden Os Etskelig Hans Blomme, wor Mand och Raad, er kommen hiid epther Eualt Boye; tha fornemme Wij att paa thend tiid, som Hans Blomme her werit haffuer, icke mindere men moren saa megen Bygning er skeedt bode paa Slottit och vdi Ladegaardene, saa och paa mange meller her vdi Leenitt, som tilforn vdi Euald Boyes tiid paa liige termiin. Och haffuer hand ligeuall presenterit vdi wor Kammer att wille Leuere aff samme tiidz Kenthe och Indkompt, som hand thett haffd haffuer xiiij^m Daller reede penninge offuer ald bygnings Omkestning, eller beholdene forraad, som I well self wiidere forfare aff hans Regenschab, nar thend fremkommer. Och haffuer hand Os vnderdanigst beret, att thesfor icke werit haffde thend bygning bode her wiid Slottit, och paa en vj eller vij meller och andea atskillige notuendig vdgiffte och bekostning, wilde hand haffue vdfert Os thette aars Indkompt paa thett neste till thiuffue thussind daller; och fortrester, att nar hand thett haffuer skaffitt vdi sin rette Swang, skall thett aarlig Os icke wiid fra thend Sum unddrage till wise Indkom offuer Slottens bekostning och forthering. Stille thesfore till ethers Betenckinde, huilcken Os throliger meent och wor gaffu bedst wiidiitt och rammitt haffuer, eutthen thend som Os en Aar eller thre fierding Aars tiid saadan en ansehnlich Summa Penninge offuer anden atskillig bekostning och vdgiffte haffuer heraff Leenitt vdi reede penninge lessuertitt, end thend som vdi fem forledne Aar, icke allene inthitt haffuer lessuertitt, men thill Leenens Indkom bekommitt en merckelig Summa penninge aff wor egen Kammer, offuer thett antal, wij nu haffue aff thette Aars Indkom, som forskreffuit staar,

och icke ført andit end Blect och papir till Regenschab, och giffue Ether ther epther endnit att kiende och danna, om Ds tillforit er skiedt Skell och Kett eller Brett. Thert Wij Ether naadigst icke forholdz willde. Befallendis Ether Gud. Actum ut in Litteris.

Friderich.

Herhos staaer med Kongens egen Haand skrevet:

Hant ert goet entut, wmd hant wyl bliwe so sim ieg hobist tyl, och noch ert forrit apae.

113.) Det Markeskiel intelligent Beldringe og Hastrup 1590.

Christian theud Fierde med Guds Naade Danmarks, Norgis, Wendis och Gottis wdualde Koning.

Wor synderlig gunst thilforit. Wider att Ds Elskelige Casper Passig thill Kenbecksholm wor mand och Raad, haffuer wonderdanigst kadett giffue Ds thillkiende, huotledis att Ds Elskelige Lange Beck thill Fersleff wor mand och thiene schall paafore hannom nogen thrette med Oldinge, som han haffuer ladit opschriffue thill att giere rett Markeskiell enwllom Beldring paa theud eue och Hastrupe Bue, som forschreffue Casper Passig naadigst er med forleente paa theud anden fide, och therfore wonderdanigst begierendis att motte theudindem thill Kette forhielpis, att hannom icke paa wor och Kronens Eiendom schulle schie forkortt; Och epther att samme Bue och Eiendom er liggendis ther wdj Ethers Lehen, tha bede Wij Ether og wille, attj reter Ethers Leielighed epther att were ther hoef thillstede paa Marken, naar Oldinge schall giere och fuldende theris thoug och haffuer sichtig Indseende med, att Ds paa wor och kronens Eiendom wid samme Oldinge gang icke skier nogre maade forkortt, widere end som long och Kett kand giffue. Thermed schier wor wilge, befalendis Ether Gud. Schreffuitt paa wortt Slot Koldinghus theud xxiiij Nouembris Aar Mdxlxxx. Under wortt Signett.

Hogbemeldte wor Allernaadigste wdualde Herre Prinds och Konings thillforordnide Regierings Raad, som nu thillstede ere

Nils Raas.
egen Hand.

Jergen Rosenkrantz.
egen Hand.

Udskrift:

Udskrift:

Os Elskelig Erlig och welbiurdig Christoffer Walckendorff, wor
Mand, Raad och Embismand paa wort Slott Bordingborg.

114.) Om Norske Jordeboger 1591.

Christian x.

Wor synderlig gunst thillforn. Wij bede Eder och wille, attj strax inden Scti
Michaelis dag forskommendis wdj ther allerseniste fran Eder offuergiffuer och wdj
wortt Kentsbekammer indschicker en clar richtig och summeritt Jordebog, paa ald
wor och Norgis Kronis Kente och Indkomst aff ethers Lehn, I naadigst med
forlehnitt er, och ther hos gierer clar och wisse beskeed och forklaring om wechten
och maalitt ther wdj samme Ethers Lehn giengs och seduanlig er, och althid
gings och seduanlig haffuer weritt, sammelendis attj och gierer god Beskeed paa
huad Stigtens Indkomst aff samme Lehen aarligen Land inddrage, huad huer
sogen eller Prestegield kenther, och huem som nogitt aff Stigtens wdj Forlening
haffuer, enthen paa Afgift, eller och quitt och frj, och huad ther aff frj fellger
Kronen, och er endnu heden wforlehnitt. Wdj lige maade och indsticker god
och Richtig forthegnelke och beskeed om ther wdj Lehenen brugis nogen Aaregangs
sanger eller Flomsanger, huortill paa Kronens och Kirckernis eller Capittells
Skoffue bliffuer wdj nogen maade huggen thommer. Thersom I och haffuer no-
gen wore och Norgis Kronis gaarde wdj brug och sielff lader auffle thill, I tha
och om samme gaards seed, Aufuel, Engebierring och alld anden Herlighed wdj
samme Register clarligen ald omstendig leilighed lader formelde; thifligiste och-
saa clarligen lader optegne om ther brugis nogen Aarefistind eller anden synderlig
Fiskerij ther wdj Lehenene, enthen for eller paa wor och Norgis Kronis Epen-
domme, och om alle forskreffne punchter och Artickler och inden forbemelde thid
wdj thett allerseniste och endeligen wden ald Forhaling indsticker clare och richtig
Forthegnelke och Register, epther som forskreffuit staar, wdj wortt Kentsbekam-
mer wnder Ethers Haand och segell beschreffuit. Therved skier Wor wilge och
befaling, thi thager her aldelis ingen forsamelke fore, besalindis ether Gud.
Schreffuit paa wortt Slott Kiopnehassu thend xxv Aprilis Aar Mdxlxxj. Wn-
der wortt Signett.

Hogbemelde wor Allernaadigste wduald Herre Prins och Konnings
thilforordnide Regierings Raad.

Nils Raas.
egen Hand.

Peder Muncck.
egen Hand.

Jergen Rosenkrantz.
egen Handt.

Y 2

115.)

115.) Om Rindfringen i Moskide 1591.

Christian 1c.

Mer sonderlig Gnuft ihilfforn. Videt at som Nis nu for nogen Tid sidt fiort haffue haadit more egne Dreffue indigaa offuer vorre Lande Siellandt, Raalandt och Gaffter, at skulke met thieris soldt och heffe, saa mange the plidtige ere at holde Ns och thieris foderne Nige ihill Thienisse, mede ihilffede wdj vor Siens sebt Moskide thidie Bgges dang effter Sancti Michaels, som er den 20 Octobr. saerftommendis, och ther at laade thennum minfres och wille Nis Eider ihill samme thidit hauffue behreit och thilfforordnit thennum paa wore Begue at skulke mufter. Thi sebt Nis Eider och naadig begiere, antt icke Eider effter at mede ihilffede wdj forskreffue vor Siens sebt Moskide ihill forskreffue thidit och forskreffue more Anderfotte ther sammefeds af Meddel at mufter, hauffuendis Andtsigende thernat, at the ere ihillborerigen met harniske och Bergert haffreit, och forepholendis thennum at the alidit ere och bliffue wdj siglig ihillboerlig Bogfning berebt, at thesom noigt vforshendis paatom, ther doch Gudt naad:lliget affuende, the thaa thieris egne och thieris Bererne Nigis skaaede at sinde forekomme, huider och affuerge, och thereffter thennum for siglig thieris underthas nigt willighebt paa Bore begne betacter. Thernat glier N Ns ihill Nellige, besallendis Eider Gudt; Ederffuit paa wort Elet Sienshauffu den 6 Sep- tembris Anno 1591. Rinter voert Eignet.

Regjermelste vor Sillermaadigste Herre Prins och vdrualde Formings ihilfforordnede Regjeringsradt, som nu ihilffede ere.

Nils Raas. Meder Mannet. Sorgen Rosenfrantz. Sack Biffand.
egen Hand. egen Hand. egen Hand.

Indfæst:

Ns Efftelige Erlige och Melktindige Christoffer Waldendorff ihill Eslorup, Corffuith Niffert ihill Breeb, och Nridit Nuffeldt ihill Doversberg, Nrigens Gangeller, wore Nrendt och Nraadt samptligent.

116.) Om Samuel de Carlegunds tilgodehavende 1591.

Christian 1c.

Mer sonderlig gnuft ihilfforn. Videt epierforn thonne Dreffuiker, Samuel de Carlegund off Samfinge, vnderdantig ihill Ns haffuet supplicent och giff
mit

uit thilkiende, huorledis thendt thiidt J war Rentemester, schulle J werit bleff
 uen en danscher Skipper wed uaußn Henning Lauritson, som nu wed doden
 schall werre Affgangen, otte hundrede och fyrgethußue marck schyldig, epter
 som eders breff och Segell widere therom schall formelde; och forskreffne affgange
 ne Skipper Henning Lauritsons Arffuinge, forskreffne Samuel de Car
 teguy schulle haffue antuordit forskreffne eders Handschrift wdi betaling for huiß
 the hannom schyldige ware; vnderdanigst begierendis att hand therudinden maa
 thill rette forhielpis, epter som J aff huosliggendis hans Supplicak ydermere
 haffue att forsare. Tha bede wij eder och wille, att hannom for forskreffne
 Summa penninge tilfridstiller, eller ochsaa emwed wore Efftelige thilforordnede
 Regierings Raad eder erklere huor sig dermed haffuer, att the paa wore wegene
 kunde wüde angiffue thilberlig bescheedt, om der gieris wiider Ansodring om,
 Themed scheer wor wilge, besalendis eder Gudt. Skreffuit paa wort Stott
 Kjöpnehauffa, thendt 24 Novembris Anno 1591. Vnder wortt Signett.

Hogtbemeldte wor allernaadigste vdualde Herre Prins och Konnings
 thilforordnede Regierings Raadt.

Nils Raas. Peder Munck. Jorgen Rosenkrantz. Hack Wlstand.
 egen Hand. egen Hand. Egen Hand. Egen Hand.

117.) Om Mester Hans Radhs Regnskab 1591.

Christian 10.

Wor sonderlig gunst thilfor. Wiider att thenne Bressuifersche, Anna Me
 ster Hans Radhs epterleuersche, haffuer vnderdanigst laditt for Dß berette,
 huorledis Hindis asgangne hosbunde skall haffue offuergiffuett vdi Rentheriet
 sitt Regnskab paa huiß Solff och guld hand haffde anammit att skulle forar
 belde, huorvdi hand befundis att werre bleffuen Dß schyldig, och hand skall haff
 ue begierett att huiß hand haffde thill Dß leueritt och forarbeids thet motte the
 emod bliffue affregnit och affkortitt, och J Ether herwdi schulle besuere saadant
 att giere vden mett wor naadigste wilge och thilladelße eptherdi J icke endnu haff
 ue leueritt Ethers Regnskab fra Ether; Thj bede Wij Ether och begiere, att
 mett thet forste Ether therom emod Dß wille erklere, att mand siden ther epther
 land lade giffue hinde paa wiidere anfordring thilberlig beskeed. Thremett stier
 Dß thill wilge, Vessalendis Ether Gud. Schreffuit paa wortt Stott Kol
 dinghuß thend 27 dag Decembris Nar epther Christi sedßell 1591. Vnder
 wortt Signett.

Høgbemeldte Vor allernaadigste Bualde Herre Prinds och Kon-
nings thilfordnede Regierings Raad, som nu tillstede ere.

Nils Raas.
egen Hand.

Peder Muncck.
egen Handt.

Jørgen Rosenkrantz.
Egen Handt.

118.) Om Bededage 1593.

Christian x.

Vor synderlig Gunst thilførn. Vider epther Gud Almechtigste nu med hans
faderlige Riis och Straff naadeligen haffuer hiemsecht os vdi vore Lande och Ri-
ger vdi nogle Aar medt Dyrthiid, och paa mange adskillige Steder her vdi Ri-
get medt Pestilendh och andre heffrige och faelige Singer, huorfor wij haffue
for raadeligt och gott anseht och forordnett att skulle holdis bededage her vdi
Rigett thend 4. 5 och 6 Februarij forstkommendis, Guds rettferdige Bredde och
vore mangfoldige Synders velfortiente Straff att affbede; thi bede Wij Ether
och wille, attj bestiller ther vdi Ethers Lehn, att vdi samme Bededage Icke hols-
dis Thing eller Steffue eller anden sig verdslig forsamling och handling, meden
att samme Bededage med Christelig och thilberlig Ere, Reuerentz och christelig
Andacht och Aluorlighed maa bliffue holden. Themed schier vor wilge, bes-
kalendis Ether Gud. Schreffuit paa wort Slott Koldinghuus thend 17 No-
uembris Aar 1593. Under wort Singneth.

Høgbemeldte vor Allernaadigste Bualde Herre Prins Och Kon-
nings thilforordnede Regierings Raadt.

Nils Raas.
egen Hand.

Jørgen Rosenkrantz.
Egen Handt.

Sten Brahe.
Egen handt.

Manderup Parsberg.
egen handt.

Udskrift:

Os Elskelig Erlig och Welbyrdige Christoffer Balckendorff, vor
Rand, Raadt och Embidzmand paa wort Slott Helsingborg.

119.) Om Markeskiel imellem Broby, Tydinge och Dderup
1594.

Christian x.

Vor synderlig Gunst tilførn. Wiider eptersom ther nu vdi langsommeelige
thiid haffuer begiffuit sig thrette och wenighed emellom Eder paa vor och Kro-
nens

nens wegne paa ihend ene, och oss Elskelige Jørgen Daa: till Svedinge paa ihend anden side, om Marckesskiell emellom Broby, Lydinge och Oderup, huor om och wore Besalinger nogen gange till guode Mend ere wdgangen om samme Sag att skulle forsare och thermdinden kiende och dømme; huilcke wore Besalinger endnu icke ere fuldkommen, aff ihend Aarsage, att the guode Mend, som wdj samme besalinger haffuer werit thagen, icke alle haffue medt thilstede, huorsore och forskreffne Jørgen Daa, underdanigst er begierendis, att Wij naadigst wille were hannom behielpelig, att hand engang for alle motte komme med forskreffne Sag till Ende. I ha bede Wij eder och wille, att I begge nu strax med det allerferste huos the guode Mend, som paa wore sider wdj ihend sieste besalning om samme thrette haffue werit thagen, gioret Ansfordring, att the endeligen vden ald forhaling eller opsettelse med det allerferste wille beramme ett Moede med de andre guode Mend, som paa forskreffne Jørgen Daaes wegne wdj samme Sag ere thagen, saa att engang for alle therpaa kand bliffue dempt, kiende och ordelt, och giort therpaa en endelige ende, eptersom wor besalning, som thill thennom er wdgangen, thennom nocksom och ydermere thil holder. Themed scheer wor Wilge och Besalning, besalendis Eder Gud. Skreffuit paa wort Slott. Kispnehaffn ihend 30 May Anno 24. Under wore Signet.

Hogbemeldte wor allernaadigste wdualbe Herre Prinds och Konning tilfororduede Regierings Raadt.

Mils Raas.
egen Haand.

Jørgen Koffenkrantz.
Egen Haand.

Steen Brahe.
Egen Haand.

Mauderup Parsberg.
egen Haand.

Udskrift:

Ds Elskelige Erlige och welbairdige Christoffuer Walskendorff, wor Mand, Raad och Embismand paa wort Slott Helsingborg, och Thorben Madken till Hestholm, wor Mand och Thienner, samptligen.

120.) Om Raadsens Aar efter Superintendenten paa Gulland
1594.

Christian x.

Wor synderlig gunst tilforne. Wiider att theenne Dreffuifersche Dorritte Hansdaatter affgangne M. Peder Hansens fordom Superintendent paa wortt Land Gottland hans Efferleffuersche, haffuer wnderdanigst ladett giffue Ds tilkiende huorledis hende skall forholdis huis huu effter Ordinangen wdj Raadsens Aar baade ther wdj wor Kiepstet Wesby och paa Slottidt effter forskreffne hendis affgangene Hobbunde met Kette ber att haffue, huorom hun ochsaa tilforne haffuer forhuersfuit wor Schriffuelfe till Ds Efftelig Niels Bild, wor Mand, Thiener och Embismend paa wortt Slott Wiisborg, att skulle hende therudinden till Kette forhielpe, hun dogligenell till thes enn ringe thing eller och inthett theraff skall haffue bekommet; Tha effterdj Wij nu naadigst haffue Ether tilforordnet wdj wor och Kiigens Bestilling thid hedenn till forskreffne wortt Land Gottland, bede Wij Ether och wille, att naar I thid till forskreffne wor Kiepstet Wisby ankommer, I tha thenne leylighedt forfarer, och thersom befindis hende wdj Raadsens Aar enthenn ther paa Slottedt eller i Whenn nogett att tilstaa met Kette, I tha thet saaledis forordner, att hun wdenn widere forhaling bekommer huis hinde n saa maade wdj Raadsens Aar effter Ordinangen medt Kette ber att haffue, saa hun sig widere therudindenn icke skulle haffue for Ds att beklage. Thermedt skeer wor Wilge, besalendis Ether Gud. Schreffuit paa wortt Slott Kiepschaffu thend 26 Julij Aar 1594. Wnder wortt Signett.

Hogbemeldte wor allernaadigste wduaalde Herre Prinz och Konnings tilforordnede Regierings Raadt.

Jørgen Rosenkrantz. Sten Brahe. Manderup Parsberg.
Egen Handt. Egen Handt. egen Handt.

Udskrift:

Ds Efftelige Erlig och welbiurdige Christoffer Walckendorff till Glorup, og Albertt Friis till Harrigkier, wore Mend och Raad, samptligen.

121.) Om Vin at forsende til Odense 1596.

Christian ic.

Wor synderlig gunst thillsorn. Wiider att Wy naadigst ere thillsudh thill schiibs att wille lade forschicke ind for wor Kiopstedt Kierteminde och ther samesteds lade lessuere thiussue Ammer Win, som thill the fremmede Herrers, som hiid ind wdj Riigett thill Os ere formentendis, och theris medhaffuendis solckis Tractions Behouff, baade paa Keighen hiide Ind wdj Landett, saawell som och paa Keighen thilbage egien, paa wor gaardt wdj Otense landt forbrugis. Bedendis Ether therfore och begiere, attj giorer thend forordning, att samme Vinu wdj forschreffne wor Kiopstedt Kierteminde bliffue annammidt, och siden fremferdt thill forschreffne wor Gaardt wdj Otense, saa thend ther sammesteds wdj Kielderem wdj goud foruaring landt bliffue indlagdt, och icke thill anden brug end forschreffne the fremmedis tractation auuendis. Thermedt skeer Os thill Wilge, Besallendis Ether Gudt. Schreffuit paa wortt Slot Kiopnehaffn, thendt 29 Junij Anno 1596. Under wortt Signett.

Hogbemeldte wor allernaadigste Vduolde Herre Prins och Konnings thilforordnede Regierings Raadt.

Christoffer Balckendorff. Christian Friis. Sten Brabe.
E. Handt. egen Handt. Egn Handt.

Manderup P.
egen Handt.

Udskrift:

Os Elskelige Erlig och Welbiurdig Christoffer Balckendorff, wor Mandt, Raadt, Riigens Hoffmester och Embikmandt paa vor Gaardt wdj Otense, eller hans Fougitt paa Odense Gaard wdj hans frawerelse.

122.) Om Havre og Tommer til Frideriksborg 1596.

Christian ic.

Wor synderlig gunst thillsorn. Widen eptersom her er mangell paa haffre thill wore heste, som Wij her sammesteds paa en fiorsten dags thiid endnu wille haffue staaendis. Tha bede wij eder och naadigst begiere, att J wille giorre thend forordning, at ther nu strax maa bliffue hiid forsendt halffredie hundrede then: I. Bind. VI. Hefte. 3 der

der haffre. Sammeledis ep̄ter at Planc̄kewerckit omkring Diurehaffuen her sammesteds magit er forfalden och brestholden, tha bede Wij eder, att I thill ihes Behoff wille bestill. och lade forschriiffue fran wort Rige Norge thuende schiibslad thember till 12, 14 och 16 Alue threer, och en Foed wdj Kantten, huor eder sunis best beleiglikt att were, och at samme thember land bliffue wdj thiide fuggen, och siden till lade stedit nederfordt, saa thet land werre ther thilstede paa Foraarit, naar Wy schiibe derepter schickendis worder. Themedt scheer Ds̄ till Wilge, besalendis eder Gud. Schreffuit paa wort Slott Friderichsberg, thend 3 Octobris Anno 1596.

Christian.

123.) Om suin her i Kopenhaffn 1596.

Christiann thennd Fierde med Guds Naade Danmarks, Norges, Wenndis och Gottis Konning.

Wor synnderlig Gunst thilsornn. Wider att som wor kierre Herre Fader, Salig och heglouffig Ihukommelse, for synnderlig Aarsage schyldt, hafuer giort thenndt alffuorlig forordning, att ingenn Suin inden Porttene her wdj wor kierstedt Kioepnehauffn aff worre Wnderfotter, meentige Borgere her sammesteds, schulle holdis; och Wij nu komme wdj forfarring, hogbemeldte wor kierre Herre Faders Forordning fast ringge att achtis; tha bede Wij eder och naadigst begierre, atthi wille alffuorligenn tilholde, att Borgemestere och Raad her sammesteds, att dj sielff, saawell som Meentige Almue her wdj Byenn, retter dennum effter samme Forordning. Och thersom Forstaanderne for thet almindelig Hospitall her wdj Byenn findis forsemmelig, att Indtage samme Suin, som i saa maade ere forbrudt, atthi tha befaler wor Vennsmand her paa wort Slott Kioepnehauffn, att hanndt dennum paa worre Weigne lader Jundthage, haffnendis sittig Jundskende, att hogbemeldte wor kierre Herre Faders Forordning, saa och denne wor alffuorlig Wilge och befalling, i alle Naade bliffuer holdere och effterkommert, som det sig bor. Themedt schier wor Wilge, besalendis eder Gud. Schreffuit paa wort Slott Kioepnehauffn thenndt 17 Octobris Anno: 1596: Wnder wort Signett.

Christian.

124.) Om adskillige Restanter af Tyens Stift 1597.

Christian ic.

Wor synderlige gunst tilforne. Wider att som Wij forfare, huorledes Niels Jacobhem, Byefougitt vdi wor Kiopstet Odensee, rester med hans Regenskaff fra Palme Sondag 95. oc till Palme-Sondag 96. Thilrigeste er Hans Laurithem, Byefougitt vdi wor Kiopstet Bogensee bleffuen of skldig aff hans Regenskaffuer till Philippi oc Jacobi dag 96. xij daler $\frac{1}{2}$ ort. Wdi lige maade er Jens Bang, Tholder vdi wor Kiopstet Abens bleffuen of skldig paa hans Regenskaff fra den 12 Augusti 94. oc till den 12 Augusti 95. iij Kobenobeler, iij^c xlvij daler, x skilling i alb. oc Rester frembdelis med hans Regenskaff fra denn 12 Augusti 95. oc til den 12 Augusti 96. Herforuden er Laurit Anderhem Byefougitt vdi forskreffne Abens, bleffuenn of skldig aff hans Regenskaffuer till Nytt Mars dag 94. lxxxix daler i ort ij skilling oc rester med hans Regenskaffuer wforklaret fra Nytt-Mars dag 94. oc til Nytt Mars dag 96. Tha bede Wij Eder oc begiere, attj alffuorligenn tilholder forskreffne Byefougitter oc Tholder, att de endeligenn tilshencker strax med thet allerforste wdi wort Renthe-Cammer samms deris Regenskaffuer att forklare, oc affbetale huis de of derpaa skldig bliffuer, saastrampt de herudindenn findis forsommelige, Wij da icke skulle forarsagis wor Kettighed med Katten hos dennom att lade fordre. Themed skeer wor Willie, besalendis Eder Gud. Schreffuitt paa wortt Slott Koldinghus theud 23. Januarij Aar 97. Wnder wort Signett.

Christian.

125.) Om thet skotske skiff, hem er bygt i Norrig wdi mit Leenn 1597.

Christian ic.

Wor synderlig Gunst tilforne. Wider att Wij naadigst haffuer beuilgett thenne bressuiter, Walter Elshendorf, paa denne gang att maa frij och wbehindritt lade wdfere enn Kreeger paa 24 lester stort, som haand wdi Eders Thenn wdi wortt Riige Norge, I naadigst er forleundt med, schalk haffue ladett bygge och opatte, och eders sonzett der sammesteds schall hafue arresteritt och beslagett; bedenndis Eder dersfore och naadigst begierrendis, att naar I hermet besogis, I tha giorre thenndt alffuorlig Forordning, saa att forskreffne Walter Elshendorpff icke bliffuer formeenn med samme Schib att begisue

sig theraff Rigett, och hannum therpaa wdj nogenn Naade icke att schie nogenn Forhindring. Thermed schier wor Wilge, befallendis Eder Gud. Schreffuitt paa wortt Slott Kispnehauffn thennd 1 Julij Anno 1597. Wunder wortt Signett.

Christian.

126.) Att komme til Krouneborge 1598.

Christian re.

Wor synnderlig Gvnst thillforinn. Wñ bede Eder och Naadigst begerre, attj wille rethe Ethers Venlighede effther, saa n wdj Morgenn affihenn kanndt werre her hos Dñ tillstede, thj Wñ haffue att talke medt Eder, som Dñ magt paaliger. Termedt gior J os till Willge. Befallendis Eder Gudt Schreffuitt paa wortt Slott Hadersleffhus den 24 Februarij anno 98. Wunder wortt Signette.

Christian.

127.) Om Haandverksfolk til Friderichsborg 1600.

Christian re.

Wor synnderlig Gvnst tillforinn. Wij bede Eder och naadigst begierre, adt J wille lade befalle, adt nu strax hidt till Slottedt bliffuer forsennndt Thoe Sueddicker Suenne och Thoe Sauffschierre. Thermed gior J Dñ till Willge, befallendis Eder Gud. Schreffuitt paa wortt Slott Friderichsborg, thennd 9 daug Aprilis Anno 1600. Wunder wort: Signedt.

Christian.

III.

Slutningen af

Dokumenter, angaaende Hellig Trefoldigheds
 Alters Vikarie i vor Frue Kirke i Kiøbenhavn, fra dens
 Stiftelse 1464 indtil Aaret 1541. Med Afdømster og
 Skioder paa dets Godser.

23.) Bytingsvidne om den af Jey Tygesen pantsatte Gaard,
 (see No. 21.) 1477.

Alle som thette bref see eller here laß wicherligt gøre wii Hans Jenssen Wy-
 foghet i Køpmanhauen Claus Nyeman Borghemester Niels Underffen
 Radhman Anders Jenssen Oluf Thuesen Michel Swenssen och Jens
 Michelsen Borger i samestedh at aar effther Guk burdh MCDLXXVII Man-
 dagen Sancte Catrin affthen pa Køpmanhaans Bything for os och mange fler
 Dandemen som tha thing segte wor skicket bescheeden Man Mattis Pedhersen
 Borger i for^{ne} Køpmanhauen beratte och bewisde met mange Dandemen tha
 nernerendis at han hafde offte for thu eller try aar nest forledhen och tiil then
 tiidh bodde pa Tingh och Radhus lowlige wpboded et Pant som ar en gard lig-
 gendes i Radhus Stredet i Sti Pedhers Sogn her samesteds som han i Pant
 hafuer af Jey Tygesen fordom Borger i for^{ne} Køpenhasn som thet Pantebref
 therpa gisuet vthwiser och at han hafde forfolt for^{ne} Pant met al ræt och bewiisde
 at thesse effterschrefne Dandemen Niels Underffen Radhman Hans Jen-
 ssen Wyfoget Laurens Magnsen Greyers Magnsen Fierdinghman An-
 ders Jenssen och Esuert Mathen Borger i samested wore lowlige tilmelte
 pa for^{ne} Tingh at besee och wurde for^{ne} Pant som the wille suare for Guk,
 huilke som tha Nærwarendes wor pa for^{ne} Ting sagde och withnedde pa Siell
 och Saningh, at the hafde osuerseet grandschet och wurdet for^{ne} Pant, och at
 the en kunne retter kenne en at thet Pant wor englet behre an the Penning som
 thet staar fore som forrørde Pantebref therpaa gisuet inneholder och effther thet
 at for^{ne} Mattis Pedherssen hafde so skellige wpboded forfult och ladet wurde
 for^{ne} Pant som foræ ar rord tha wore hannom so for rættæ saret at effter thet at
 3 3 the

the som nest er at lese for^{ne} Pant er her innenlandes och nerwerendes om the en lese thet pant innen sex wger nestkommende, tha ma for^{ne} Matthis Pedersen till Eyendom hafue nyde och bruge selie och afhende same Pant syg och syne arswinge til gode som han best kan at saa er ganget och faret for os thet witne wii met wore Insigle hengde for thette bres gifuet som foreschresuet er.

24) Matthias Pedersens Skiøde paa fornevnte Gaard til Hr. Peder Henrichsen, Vicarius til Hellig Trefoldigheds Alter 1479.

Alle som thette Bref forkomer wiherligt ger Jek Mattis Pedersen Borger i Kjøpmanhauen, at Jek hauer sold och vpladet hederlige Man Her Peder Henrichsen perpetuo vicario til Helghe Trefoldigheds alter i wor Fru Kirke i samme Kjøpmanhauen til same for^{ne} helghe Trefoldigheds altar en myn gard och Grund liggendis senden weth Radhus Stradhet westen nest then Helge Trefoldigheds altaris Gardh som for^{ne} Her Peder Henrichsen nu selfuer iboor och often nest then sancte Margrete Altaris gard som Her Niels Bruun perpetuus vicarius til same sancte Margrete Altar nu selfuer i boor i sancte Peders Sogn i for^{ne} Kjøpmanhauen huilcken for^{ne} Gard och Grund er i syn lenge fra for^{ne} Radhus Stræde af Nør och i sendher pa bode sydher Ny och forerime Selendsche alne och eth quarter. Item i syn brede wih met for^{ne} Radhusstræde af ester och i wester halfshredie och tywa Selendsche alne. Item then sender Ende af ester och i wester halfattende Selendsche alne met all for^{ne} gards och grundh tilherilse i for^{ne} lenge och brede Hus och Jord wv och nedher engtet vndertaget met alle the bres och Rettigheet som Jegh therpaa och wdi hafuer til ewinnelige eye eye schulendes och kenes Jek myk fult och alt ath hafue wpboret gooth betalingsh af for^{ne} Her Pedher Henrichsen pa for^{ne} Helge Trefoldigheds altar then for^{ne} gard och grund for hwars Wanz hinder eller genstelse till myn sulle noghe of tilplichter Jek myk met myne Arwyngne at frit hemle och tilsta for^{ne} Her Pedher Henrichsen och hans effterkomer perpetuus vicarius tiil for^{ne} Helge Trefoldigheds altar then for^{ne} gardh och grund for hwars Wanz hinder eller genstelse som ther pa kan tale met nogen Rat, Til een ydermeer wederkenilse och fastheed her om er myt Insigle met fler godhe Wenz som Jek ther til bedhet hafuer som alle nærvarendis wore ofuer wort ksep och at for^{ne} Gardh och grund wort maalt som forschresuit er som are hederlige Man Her Jeyp Jensen perpetuus Vicarius til Sancte Birgitte altar i for^{ne} wor Frue Kirke Wfac Mathisen werkmester laurens Jeypsen Skredder, Bo Jensen Kremer Jens Anderssen Skomagere

maget och Jens Heltesen B. . . mester her samestedh til witnessburd for ihette bres gifuet aar effter Guk burd MCDLXXIX. Fredagen nest effter Tywende dagh Jule.

25.) Tingsvtdue om samme Skode. 1479.

Alle som ihette bres forekommer wiherligt gøre wi Nafne Jensen a wapn Høiuhman paa Kerpmanhauen Slot Claus Nyman Borgemester Dethlef vant dem Born Nielsz Anderszen och Bertil Zeipszen Radman Jens Michelszen och Michel Suenfszen Borgher i samested at aar effter Cristi wors Herre burdh MCCCCLXXIX Mandaghen nest effter Kyndelmise dagh pa Kerpmanhafns Bything for os og mange flere dandemen som tha Thing seghte war schichet beffedhen Man Mattis Pedherszen Borgher her samestedz som met lowlige Thingskud skete och wplodh hederlige Man Her Pedher Henricsen perpetuo vicario til Helge Trefoldighes alter i wor Frue Kirke i Kerpmanhauen til same altar een gard och boleggh liggendis senden weth Radhus Stredet westen nest then helge Trefoldighes altars Gardh som for^{ne} Her Pedher Henricsen nu selfuer i boor, och esten nest then Sancte Margarete altars gord som Her Nielsz B:un i boor i Sancti Peders Sogn i for^{ne} Kerpmanhauen met al for^{ne} gords och Bolegs tilhorelse Hus och Jordh i lengge och i brede wppe och nedhre i alle made som Køebresfuet, som iherpaa gifuet er inneholder engtet vndentaget til ewnuellighe ene ene sculendis och tilsiød for^{ne} Mattis Pedherszen at han hafde sult och akt vpboret goot betalling af for^{ne} Her Pedher Henricsen pa for^{ne} altaris weyne for for^{ne} gard och boleg til hans sulte nege och wor for^{ne} gard och boleggh laubodhen tilforn pa for^{ne} Thing och wor engen Gensfelse met for^{ne} skode i nogen Made til witnessburd herom are wore Insegle hengde for ihette bres gifuet som forschresfuet ar.

26.) Dwittering for xxx Rhinske Gylden, hvorføre Jep Jensen havde pantsat en Gaard til Jep Clausen (see No. 15.) 1480. 1)

Jep pether henricsson prest oc perpetuus vicarius till then helge trefollegheds altere i wor frome kirke wdi Kopenhaffu gør alle wederlight met ihette mitt opne Bress ath aar effter gnd; byrd mcdlxx decimo die beati mathei apostoli et ewangelike nerwerendis hedherlege oc welbyrdege men Effuert grubbe i tryggewelle Her per hwid skantor i Kopenhaffu hans keldsson forstander i ste clare closter

1) Dipl. membr. leg. Mogn.

closter i roskylle Mester Berind Borgemester i Kopenhavn De Skelm Tha opbar Jek oc annammede aff hedberligh oc welbyrdigh man her Johan ore ridder pa torsso xxx gode rindseggellene som i Danmark gessue oc genge are oc en kopman kav en annen fullest met gore, for en gord i Skowlunde i smerumherrit liggendis som porse i bor giffuer tiw pund kora met penninge oc anden smarekle till arlight landgille, huilken gard her Zeip Jenson ridder aff sandby haffte i pantt sath Zeip clausen borgemester i Kopenhavn hves siell gud nade for for^{ne} xxx rindseggellene effier thet panttebreffs ludelse som for^{ne} her Zeip Jenson for^{ne} Zeip clausen ther pa giffuet haffde huilket panttebreff Jek nu opladher oc antwordher for^{ne} Hr Johan ore oc kendes Jek mit enghen ydermere retteghed i for^{ne} panttebreff eller gard at haffue effter theane dagh De ladher Jek for^{ne} her Johan ore qvitt oc aldelis lediigh oc lass for for^{ne} xxx rindseggellene oc tacker Jek hanum for god betalingh Till ydermere withinuesbyrd oc bedre forwaringh hengher Jek met wilge oc witskap mith Incigle nedhen for thette mit opne breff met for^{ne} gode mendz Incigle som er Effuert grubbes her per hwidz hans keldssons Mester bernidz De Skelm som Jek ther till bedhet haffuer Datum haffua vt supra.

27.) Hr. Peder Henrichsen skienker sin iboende Gaard (see No. 24. 25.) til H. Trefoldigheds Altar, 1504.

Jeg Per Henrichsen Prest och perpetuus vicarius til the Helge Trefoldigheds altar i vor Frue Kirke i Kobenhavn ger vitherlicht alle och kendis i thette mit opne bres at Jeg met frii velix och welberodh Hwz hafuer skot och affhend, och met thette mit opne bres skoder och affhender vnder och oplader fra meq och myne arfuinge och tiil then Heltitrefoldigheds altar i forn^{de} vor Frue Kirke i Kobenhavn en myn Gord, legendis i for^{ne} Kobenhavn i Sti Pedhers Sogn i thet gamle Madhws Strade vesten nest op tiil then gord som Jeg nu selsuer i boor och osthen nest op tiil then gord som ligger tiil Sancte Margrethe altar i for^{ne} vor Frue Kirke och Dochter Per Skotha nu i boor, hwilken Jordh och gron Jeg self for myne cygne Penninge koffte och thefligesth bygdha at hafue nydha brwgha och beholla skullendis i lenga och i bredha som thet bres Jegh hennix koffte met wdwiisszer och inneholler met Hus Jord och Gron bygt och wbygt entet vnnentagendis tiil ewiigh tiidh ene skullendis dogh met swodant schel och welkor at hwilken Prest som forlent wordher forn^{de} altar han schal tiil ewilgh Tiidh hwert aar siorthen dagha effter Pos:ha och tha 2 s grot skoda thet swo at Gudh forbydda at then Prest som for^{ne} altar forlenes effter myn

myn dødh villæ en ladæ hollæ swodan Dienistæ tha fulmagt giisfuer Jeg priori vicariorum met theres vedschaf som tiilstædæ ær at aname for^{ne} bodher met Hus Jord och Bygningh i lengæ och i bredhæ tiil vicariorum Capittel och ladhæ hollæ for^{ne} Dienistæ och buygæ thessæ bodher och hollæ tum wed Magt i alle modhæ. Till ydhermer Bewiisningh och store Forwaringh hengher Jegh meth Judzenglæ met hedherlig Mend; som Jeg ther tiil bedher som ær Doctor Eric Døgn i Kofnehafn, Mester Anders Friis ibidem Henningh Pedersen och Hans Moensen Presther och vicarii ibidem nedhen for thette meth opnæ bref, giisfuet wdi Kofnehaffn Tiisdagen nest effter Sti Kalixti Pape & Martyris Dag, Anno Domini Millesimo qvingentesimo quarto.

28.) Tingsvidne om det samme, 1504.

Alle som thette Bref forkomer hilse wii Pæder Jonssen Byfoget i Kofnehafn Johannes Mæsen Hern Kalles Bogebinder Borgemesther, Berthraut Heckeller Pædir Henriksen Kalles Buntmager Raadmen och Hemyngh Nielsen borger och schriffner i Samstedt ewindelige meth Gudt och gore wii wiherligt at aar effther guß byrdt M: D: quarto Mandagen the 11 Tusinde Somfruers dagh pa Kofnehafn Bything for os och meninghe Tingmen som then dagh thing søghte war schicket hederlig och reentliwelig Man, Her Peder Henriksen perpetuus vicarius til the hellige Trefoldigheg altær i wor Frue Kirke i Samstedt huilken som meth loulig Thinglyudt skette och vploedt fraa hannom och alle hans arfuinge och tiil for^{ne} the hellige Trefoldigheg altær een hans gord som han kofithe met hans eynæ Peninge i for^{ne} Kofnehafn liggendis vdi thet gamle Raadhvesstrædæ vesten nest op tiil then gordt som han nu sielf vdi boer och æsthen nest op tiil then gordt som nu Doctor Pæer Schotte vdi boer i Sancte Pæders Sogn her samstedt; meth Hus Jordt grundt och begning vdi lenghe och bredhæ vppe nedbræ i alle maade som nu for^{ne} gordt Jordt och grundt indheaneth och begreben ær met al hans retthe tilhørelse inthet vndenthaget som schal blisue til for^{ne} altær effter gafue brefs Innehøllelse som ther wppa gifuet och giorth ær, til ewindelige eye æye schulendis togh meth swo schæl at then Person som effter hannom fanggendis wordet for^{ne} altær schal arlige aar tiil gode reedhæ gifwæ och fraa sigh antworde alle vicarii i samme Kirke 4 Skilling grot Peninge som the strengelige schulle foreholle thwernæ aar tider hwert aar tiil ewiigh tiidh. Item kan och swo schee thet Gudt forbiwde at swo æy holles som forskrefuit staar tha schullæ hans arfuinge theß fuldmacht hafuæ til them at taghe och annamme for^{ne} gordt eghe uden all Hindher eller nogher gensielke ther emodt vdi nogher maade

her wppa bedis for^{ne} Her Pæder Henricfen och lovlige fil eeth wwilligt thingfvitne af theffze 12 effter^{ne} Dandemen som tha ære Pær Bagher, Swendt Bager Hans Bager Bo Pungemager, Ener Matsen Anders Olsen Mathijs Jensen Morthen bodeller, Jens laurenfen, Jens Nielsen Oluf Skotte, och Oluf Umage Borgere i sameftedh, huilcke 12 for^{ne} Dandemen af Fogedens Befalningh i sandregteligh beraade utgingha och met lowlig thingfliudh ighen indfome, och alle eendregtelige wittenede pa theris gode thro Siel och Sandheet at the herde och saghe zamedagh at for^{ne} Her Pæder Henricfen war iunen 4 Thing Stocke pa Kopenhafuens bythingh oplodt och ffette fraa hannem och alle hans arfuinge och tiil for^{ne} the halige Trefoldighes alter tiil ewerdelig ene for^{ne} gaard thog met fwo fchel at fwo dan Dienfte ther for tiil ewige tiidt holles fchal som fææ ær rørdt at fwo ær fareth ganget och wittenet for os i Sandheet fem forfchrefuit ftaar Thet wittenue wii forfchr^{ne} met wore iinfigte nædhen for thette bref hengendis som gifwet ær aar dag och Stedt som forfchrefuit ftaar.

29.) Mathis Laurentzens Læsebrev paa en Hellig Trefoldigheds
Altars Gaard 1527.

Jeg Math Laurentzen Kemmesuidher Borger i Kiøbnehasn gier witherliet och fendis met thette nytt obne bref at Jeg hafuer i Læye annamiet af hederlig man Mefher Jens Tarning perpetuo vicario och rette Enær tiil St Trinitatis alter wti wor Froe Kirke i forn^{de} Kiøbnehasn en forn^{de} Hans Altars gardh och grund th liggendis i Kledobodherne esten wpp tiil Lauritz Scrifwer och westhen vp tiil Jorghen Tomesfen, som nu forn^{de} Matthis Laurentzen wii boer met ald syn reitthe Tilligelse wtii lenge och brede som han nu begrefuen och indtheget er at hafue nyde och i læye behelle wtii wor lifs Tiidt en epher then andhen met faadant fcheldt och wilkoer at wii fhulie were then hellig Kirke och hennes Personer theef weliger och ftaa i welie och wendtschab och got Nabofchaf met thennem och af wor idherste Macht afwerge och emodftaa Luthers Ketterie och wilsfarels och fhulde wii forn^{de} same gardt biage och forbendre befundheligen eth Steenhws thw lofft heyt indt tiil algadhen eller om wii thet ikke formue eth merckelicht Hws tw lofft heyt muret imellem Stolpe met andhen godt Kiøbstedts Bigning indhen i gardhen och met Stentag och same gardt och bigning wtii gode Made wedt macht holde och giifue theraf then fem eyer er tiil for^{ne} St Trinitatis Alter aartighen tiil Læye och landigille thii † Danske Penninge, font her i Landet genge och geefue er halfdelen til Pofchen och halfdeelen tiil Sti Michels Dag

Dag betimelig tiil gode rede icke och betalle schulendis. Item Schatt och al andhen Kongelig eller Stadhs Lyng, som nu sedt woneelig er eller hereffther paa legges kan schulde wii self nu wdtgiffue och icke thesfor afforthe i samme Lene. Item scheer thet saa at wi forn^d. Mattis Laurensen myn Husfrue wore Born eller arfvinger effther wii saa merckeligen paa samme gardt bigdt hafuer trengis met armodt, Fattigdom, Siugdom eller for noghen andhen redelig och nytttherhelig Sag at selie panttsette och afhende same gordt och Bigning en besidhen Borger i Kiebnhafn som skatther och skildher war kiereste nadiage Herre och ingen andhen, dog thet scheer met forn^d. Alters Eyers widtshab och Samtliche och forn^d. Lene tiil forn^d. Alters Eyer widt Macht blifuer, och schal then forn^d. alters Eyer hafue allkeneste tree march Danske sedtuenlige brese Penninge och en meere beger for samme siith Samtliche. Item huar och saa scheer at wii forn^d. Matthis Laurisen myn Husfrue wor Born eller arfvinge eller huem forn^d. gardt af os fangendis wordher hannem icke bigget forbeydrer och i gode Made holder och forn^d. Landtgille och leyer thesraf en tiill gode rede betalle wille, tha schulde the wdtwises en andhen borgher effther the 16 Dannemendhs Ticke och besthe scholde indsettis ighen som thes af bender scheldt och fyllest giere wil met alle andre wilkoer som privilegierz thesrom wdtwiser tiil ithermere Forwaring och beydre wytnesbirdt herom hengher Jegh mitth indseyle medt beschedtne mendhs indseyle, Generin Posche Torgen Byschriuer myn kier medtbroder her samestedt som Jeg them thesrom kiarlighen bedhet hafuer at henge lade nedhen for thette myt obne bres gifuit i Kiebnhafn Hieronimi dag aar effther Guk birdt Tusynde Femhundredre thiiwe paa thet sywende.

30.) D. Christiern Torkildsens Leuebrev paa en samme Alters Gaard paa Norregade 1541.

Jeg Christiern Torkilsen Doctor och Lesmester her i Kiepnhafn bekiendis for alle vdi thette myt obne bres at hederligh Mandt Her Hans Hendrichsen vicarius til Trinitatis alter i wor Frue Kircke her i Kiepnhafn, met the andre vicariorum vilge och Sambtycke hafuer wntth och i leige ladit meg myn Husstru som Jegh nu hafuer begges wor Born och arfvinge en forn^d. althers gaardt och grundt liggendis paa Norregade Norden nest wpp tiil thend gaardt Poul Bager nu besydder, och synden nest wpp tiil thend gaardt Greiner Bager nu besydder huilcken gaardt Jep Olsen Schowager och Birgitte Lauris Daatter nu iboer met al sin rette Tilliggelse vdi lunge och brede, som handt nu indhegnith och begrebit er, som er i then wester Ende af synder och i Ner 18

Siellands alne och en quartheer Item mnt i gaarden fra Brynden och tiil thend Nørre side 17 Siellandz alne Item i thend efter Ende wdt tiil adelgaden 14 Siellands alne och en quarther at hafue nyde och vdi lunge beholde i alle wor Liifnis Tiidt thend ene epter thend anden met saadan wilkor at wii schulle for^{ne} gaardt bygge och forbedre bespinnerligen eth steenhus tuo lofft haigth wdt til adelgaden eller huo thet icke formuer eth merckelligt Hus murit emellom Stolper met anden goedt Kiebstads Bygningh inden i gaarden och met Sreentack och samme gaardt och Bygningh i gode maade widt magt holde och gifue for^{ne} Her HANS och hans epterkommer Vicarier tiil samme alther aarligen tiil leige Zoll March danske Pendinge som her i Landet genge och geefue er hallusdellen til Passche och hallusdeelen tiil Sti Michels Dag betimeligen tiil gode rede yde schullendis. Item Skath och al anden Kongelig och Stadz Tynge som nu sedwanlig er eller her epther paalegges Landt schulle wii sellus wdtgifue och inthet therfor affworthe i samme Lenge. Item scheer thet ochsaa at Jeg myn Hustrue wor born eller arfuinge epter wii saa merckeligen paa samme gaardt bygdth hafuer trengis med Armodt och fattugdom Siugdom eller pantsfette samme wor egen Bygning och thet landt forfaris i sandheet tha mue och schulle wii ther tiil hafue fuldt macht at sellige pantsfette och afhende samme gaardt och bygningh dog at wii schulle fyrstly tilbiude hanem eller hans epterkomer Vicarier tiil for^{ne} Alther om the samme Bygningh liebe wille, tha schulle the werre hinde negesth at liebe for schellugth werdt. Men huor the icke wille tha mue wii sellige hinde en besiddenden Borger i Kiepenhafn som skatther och schylder wor kiereste nadige Here och ingen anden och for^{ne} leighe tiil hannem och hans epterkomer saa lunge for^{ne} altheris vicarier widt magt blifuer. Item huor och saa scheer Jegh myn Hustrue wore born och arfuinge eller huem for^{ne} gaardt af os fangendis worder hannem en bygger och forbedrer och i gode Maade widt magth holder och for^{ne} Leige theraf en tiil gode rede berthale wille, tha schal thet bres wer doot och magtles och handt och hans epterkommer for^{ne} Vicarier fuldtmagt hafue en andenn Borger thend igen at bebfue paa leige epther Stadz privilegier ther paa gifuet er som bedre stiel och schallist giere wil. Tiil ydermer windesbiurdt at saa er i sandingen som forschrefuit staar lader Jeg henge myth Segneth her nedhen paa thet myth obne Bres, meth hederliighe Wends Christiern Schrifuers och Anders Jenssens Borger i Kiepenhafn, som Jeg kierelege ther tilbedit hafuer at besegle met meg giifuit i Kiepenhafn Die Nativitatis Beati Johannis Baptiste Anno Domini M. DXLI.

IV.

En gammel Efterretning om Grønland.

(Af en god og nøiagtig Afskrift.)

Da der nu atter i vore Tider soies Anstalter til at opsøge det gamle Grønland, eller rettere sagt, den af Nordmænd bebygte Østrebøgd, kunde det maaskee ikke være unyttigt at meddele vore Landsmænd følgende meget gamle og derhos, som det synes, meget tilforladelige Beskrivelse derover, saa meget des heller, som Indholdet viser at dette Skrift er meget gammelt, og det, saavidt vides, aldrig er trykt:

Om Grønlandt.

Saa siger wise Mænd som fød er paa Grønlandt och sist Kommen aff same Land at Nordenn af Stad vdi Norge er 7 Dags Segling ret vdi Vester paa Islandt et Bierrig Horres ligger allerøverst paa Islandt.

1. Item fra Sneffuel Ness af Islandt er stactit thil Grønlandt 2 Dags och 2 Netters Segling ret vdi Vester at segle och da ligger Gubernes Skerff ret paa Veien imellom grønlandt och Islandt, thet er gammell Seigling, men nu er kommit Is af Trollebotnen saa nær for^{ne} Gubernes Skerff, at ingen den gammel Leid seigle land, wden stor Liffs Fare, som her efter følger.

2. Item fra Langeness som ligger øverst paa Islandt ved for^{ne} Horris er 2 Netter och 2 Dags Segling thil Sualene Haffborne.

3. Item de som vill segle rettedis och icke komme thil Islandt, da skulle de segle ret vester saalenge de kommer Synden ved Islandt thil Rogeness och da skulle verre 12 weger Soes synden n Hafuit af for^{ne} Rogenes och sa met Vester lede skall komme vnder det hoige land wdi grønland som heder Huarreff, Endog for men seer same Huarref skall see ett Huitbierrig som kallis huidsereck och for^{ne} field, som heder Huarff, och ligger it Ness som heder Heroldnes, och der vedt ligger en Haffuen som heder Sand och er en almingelig Hafn for Kiobmendt.

4. Item segler man vda Islandt, tha schal haand tage sin Raas, fra Sneffuels nes som ligger en thyllt Soes fra Vester lenger paa Islandt, end for^{ne} Rockenes och schall da segle ret vester wdi en Dag och enn Nat gankske ledig west Sudwest, och at sty for^{ne} Ise som ligger vedt Gubernes Skerff och sidenn en Dag och Nat i Nordwest och saa kommer hand rettedis vnder for^{ne} Soie Landt huarf i grønlandt, som for^{ne} Heroldness och Sandhafuen ligger vnder.

5. Item Østerbyenn som ligger paa Grønlandt ligger ret ved Østen Heroldnes och heder Slagefiord, thenn er eun stor Bye. Item langs øster af Slagefiord er icke bygt, och frem i fiorden ligger et langt Ness for ingangen, saa ingen stor Elif land der indkomme wihen stor Strom lober, och naar der lober nogen stor Strom, ta lober och mange wiallige wallfisk vdi same fiord, och er almindelig Hualfisket dog med Biskopens Orloff thi Fiordenn hore Domkircken til.

6. Item vdi den Fiord ligger en stor Holle och heder Hwalls Hole och forste Soen wdganger, da lober alle Hualfissen y same Hole.

7. Item Øster lenger fra for^{ne} Fiordt ligger en Fiord, som heder Almuslingen hand er small vden for och mogit bredt inden for, haand er saa lanng at ingen ved Enden paa hannom, handt hafuer ingen Strom i sig, hand er fuld met smaa Holme, teere er uock Fulle och Eeg, hand er slet Land, woxer paa alle Eider met gronn grek saa lanngt nogen mandt der fare landt.

8. Item Østerlenger thill Ißenn ligger en Hafun som heder saa kallet fordi St. Oluuffs thiidt, brod der itt Piff, som almindelig rogete gaar af paa denne Dag vdi Grønlandt, och paa samme Stib var St. Oluuffs smaa Suenndt, och hand drucknit met sine andre Stalbrodre i samme Hafun, och der er opreist større och hoie Steen paa deris Graffuer, dersom de er begraffuene huilcke Steene, her stander endnu paa denne Dag.

9. Item Øster lenger thil Ißbergene ligger en stor De som heder Kaar De, der er almindelig weisKoff och Yacht epther huide Biornne, och dog met Biskopens Forlof, thi den De horer Domkircken thil, och da er inthet øster lenger vden Iß och Sne baade thill Land och vandt ther mandt land see.

10. Item at komme thill Martherien som for var sagt om byer i Slagefiordt, och da ligger Østerby, Østen Heroldnes, westen Heroldnes ligger Keddelfiordt och der er fuldt biug och paa Hoiere Handt, som mandt indsegit i fiorden der ligger en stor aa, som enn stor Elff vdi lober.

11. Item hos den aa stander en Kircke, som heder Denostie Kircke som veiet er thil den hellige Kircke, hun eiger allt Herioldz hellige Kors met Holmer och wrag inthil Petherwigh.

12. Item ved Peterwig ligger en stor bye som heder Bersdall Norden for Byen er it stort Vand, som er thou veghos brit och er fuldt met Fiske, och Peterwigs Kirke eiger alt wers Dalls bye, fra den bye ligger itt Chloster som Canicker Regulares er wdi som St. Oluuff Konge weide och St. Augustini Chloster eiger all Bornen ind i Landet, och allt wdi paa den anden side.

13. Item nest Kallio Fiord ligger Rampe Fiord och langt ind i samme Fiord ligger itt Øster Chloster thet Chloster eiger allt den, som er inden i bornen, och fra Wege Kircke som weit er thil St. Oluuf Koning.

14. Item Boge Kircke eiger alt landfiorden vden for och inden y Fiorden er mange Holmer och Chlosterit eiger halffdelen met Dom Kircken, paa same Holmer er mogit warm wand, som er passjeligt warm at men vel kan bade y same

same vandt, och mange fange deraf bedre som var sige och Krank, och om Winteren er det saa het, at ingen Land der bade.

15. Item dernest ligger Eigner Fiordt iher nest emellom ligger Ranne fiordt, och der er enn stor Houffgaardt som horer Kongen ihill, den heder Fosse, iher staar och en Kircke iher hos, som er weigt til St Nicolaum som Kongen och eiger och der hos ligger en stor So som er fulld met Fiske, och naar stort wandfaldr er, effter stor Regenn, ta ligger wtallige mange Fisk paa ihend ihorre Grunndt.

16. Item naar man indsegler paa Vester Haunden ind n samme fiordt, da ligger der enn wig, som heder Torwalls wig, och indlenger n Fiorden paa same side er it lidet Nef, som heder Clementig, ind lenger n same fiord ligger en Tenn wig, som heder Granne wig, och fra granne wig och iund lenger ligger enn stor gaardt ihend heder Gaard och horer Kirckenn ihil, och paa Haunden som maun indsegler i Egnen Fiorden med Dom Kirckenn som stander vdi Botnen, ligger en stor Skuff, huilcken Dom Kircken eiger allsammen.

17. Item Dom Kirckenn eiger all Eigner Fiord, och sameledz den store De, som heder Kenes De, saakallit, fordi om Hostenn lober her mange wtallige Kenis Diur paa samme De, och der almindelig weigskaffe, dog met Biscos pens Forloff, paa samme De findis den beste Steen som kallis Tallge Stenn, huilcken Steen de gior Kamnder och Grynder och stor Kar aff, vdi huilcke der kannd gaa 10 eller 12 Tonder, och da Vester for Landitt Lennger ligger enn De som heder lange De, och paa samme De ligger 8 store bunde gaarde, Dom Kirckenn eiger all ven wundertagen de 8 bonde Gaarde, di horer ihill Wallso Kircke.

18. Item nest Eigner Fiord ligger Huals Fiord der ligger enn Kircke, som veder St Arons Kircke hun eiger all Fiorden, och saa allt Rannsted Fiord vdi en Fiord ligger en stor Houffgaardt, som heder Tuedhillistad och horer Kongen ihil.

19. Item ihernest ligger Ericks Fiord och forst n fiorden ligger en De, som heder Heroe, hand horer halff Dom Kircken ihill och halff Diurnes Kircke, Diurnes Kircke er den forste Kircke Segen, som ligger paa Gronlandt ihend same Kircke ligger paa Vester Haunden som man iundsegler, och same fiordt Diurnes Kircke eiger allt ind mit i Midfiord ret n Norduest, och ind lenger i Ericks Fiord till ligger Sallesfordz Kircke hun eiger al midfiord, tha lenger ind n Fiorden, ligger en tiden Kircke, hun eiger allt ind i Botnen, och saa vd paa den anden side ihill Bursfold, och allt wd fra Bursfold, horer Dom Kirckenn ihill.

20. Item der ligger en stor gaardt som heder Bratteland nu vester lenger fra Langoe ligger fire Der, som heder Lambstund, fordi at de ligger emellom Lambon, da end lennger ihill Ericks Fiordt ligger Fosse Eundt, ihisse for^{ne} Der Ende och horer Dom Kircken ihill, och for^{ne} Fosse sundt ligger vdi Grundgangenn ihill Ericks Fiorden.

21. Item da Norden fra Ericks Fiord ligger 2 wiger, ihend ene heder indre wig ihend andre nytre wig, di ligger saa ihil iher Norden lenger ligger brods

brødfjord, och thill den Fiord ligger Nøbfjord, thernest borger Fiord, thernest lodnummer Fiord, thernest aff Niter Bygdem ligger Iffe Fiorden, alle disse erre bygte.

22. Item fra Niter Bygdem och thill Vester Bygden er en thyllt Søes och allt rodbogtt och vdi Vester Byen, haar en stor Kircke, som hedet Sænes Kircke, hun var en skund Dom Kircken i gammel tidt och Bishops Sæde nu haaffuer Skrellinger all Vesterbyen, och er der ingenn Folk huertken Christen eller Hedninger, men der er nock villt Fæe, Heite, och Gieder och allsamem villt.

23. Item dette allsamem sagde os Iffuer Baardtken, som sødt vor paa sanime Grønlandt, och haandt vor Forstændere paa Bishops gaarden y mannge Aar, at haand hadde allt dette seet, och haand vor en af demom som vor vdnessind aff Landtitt at fare thill Vester Bygden emedt de Skrellinger at fordrifue demom aff Niter Bygden, och da de komme did, da funde de ingen Skrellinger eller Hedninger, vden nogen villde Fæe och Faar, ther vdnaff lade de dieris Skid och seglede der met hiem, och forne Iffuer Baardtken vore der mett.

24. Item Norden lenger aff Vester Bygdem ligger itt for Fiell och lenger aff enn thill det Fiellde maa ingenn Mand segle, som vill beholde Liffuit, for di mange Hoff Sued som ligger om Hoffuit.

25. Net Raakenn thill Grønlandt, som vife och fordoms Mend skiffue och siige vdi Byger som Bishop Erick Walkendorff, som vaar Bisp vdi Trundhiem vilde lade forsore met sin eyen skids Folk, ther jem kongen Christiann theind annden aff thet Masin haade villt rount hannom sa me Land quitt och sei vdi 10 Aar, och der Konningen icke vilde det undgaa bleff haand thillbage.

26. Forst fraa Stadsmøllen rett y fulld vester, der vdnaff funde mandt Huattis nes i Grønlandt, och der er minit Stream och Hoff Suelger men Streamen och Hoff-Suelgerne er ther Nordens for, och skal hand haaffue de aff Hoffuit thill Irlandt och vmedingen thil Islandt, draager haandt saa lannat Vester och er thet goti seilat, och Clart weier tha sees Sneffuels Jockell i Nordoust lenger paa Islandt, och Huidjerck lenger paa Grønlandt.

27. Item fanger man Storm y Svønn aff Norden, tha schall man legge by det heke man kaandt och foruare sig vell at weirett forsetter hannom icke ind y denn store Strøm som er vester unnder Irlandt.

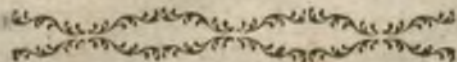
28. Item faanger man Storm y Svønn aff Svunden, tha holde sig rett Raas, da bliffue Vester thet heke man kaandt menn icke formagitt aff koken, saa lenger at Huidjercken draager y Nordt, ta maa man holde sig vnder Landtitt, och da met Gudis Hielp finder en Hoff som hedet Ericks Fiorden hart Nord sou gardeite ligger.

29. Item nar man er mit imellom Grønlandt och Islandt da fanger man i et klart hatett meder ett ganske høigt fiell at see, som hedet Sneffuels Jockell ligendis paa Islandt och huide Serck i Grønlandt, och sigis foruitt, at der er icke 30 veser Søes paa huickenn side mand vill segle.

30. Kosken fra Islandt och thill Grønlandt. Item er men Svunden Brende fiordt ligendis fra Islandt tha schall man prise Vester saa lenger, att mann kaandt see Huidt Serck i Grønlandt, och siden prise Snduet, saalenger at forne Huidserck kaar y Nordt, saa met Gud; hielp maa mand friligenn sege Grønlandt foruden J, och foruden stor Liff Fare, finder man da Ericks Fiordem. Item er mand Norden for Brendefiordem som ligger paa Islandt, da schall man prise Snduet, saa lenger mannd seer Huidserck draager y Nordt, tha kaandt maandt sege kaand foruden Liff Fare for J som forschessuit kaar.

Finis.

NB. Grønlandt er it rigt lannat paa vilde vare, Huide Birne, Cabell, Maardt, Marmorsten, Christall, Fisk, Vadmeil, Siner, store Skouffue, Hiorter, Renner, der er mange slags Vadmeil, Qualler och vnderlig Diur.



Nye Danske Magazin.

Syvende Hefte.



I.

Samlede Efterretninger

om

Biskop Dwe Bilde af Arhus.

De Bilders Familie er en af de ældste og hypperligste Adels Slægter, som have været i Danmark, og den har fordom været saa blomstrende og vidtloftig, at der neppe kan nævnes nogen anden adelig Stamme i Danmark, som jo med Bilderne haver været besvoget og beslaget. Vel har man ingen Visshed om denne Families første Oprindelse og Udspring, men dog kan man gaae dermed saa høit tilbage i Tiden, som med de fleste andre vore Danske Slægter, og finde visse Spor af den allerede i det 12te og 13de Aarhundrede, da de første Bilde, man veed af at sige, have boet her i Sieland, eiet Alsinde Gaard og Gods¹⁾, og uden Tvivl staaet i nær Forbundskaab med den store Biskop Absalons da blomstrende mægtige Familie, som var adlet ved ældgamme Kongeligt Blod.

Denne Bildernes Familie har i fordom Dage, især i det 14de, 15de og 16de Aarhundrede, givet mange fortræffelige Mænd af sig, som ved deres Troeskab, Forstand, Tapperhed og andre høie Egenskaber have banet sig Veien til Ridderlig Værdighed, beklædet de høieste geistlige og verdslige Embeder i Danmark, og ladet sig bruge, saavel inden som uden Landet, i Freds og Krigs Tider, udi de vigtigste Krigernes Forretninger.

Det er ikke vort Forsæt, ikke heller er det fornødent til denne ene Mandts Historie, som vi her i Anledning af Kobberet berøre, at inklade os i det hele Bildernes Slægterregister, at anfere alle de nedstigende Grene, og skrive om enhver især, som af denne brave Familie haver gjort sig frem for andre berømmelig. Dog kan vi ikke efterlade at opregne saa mange deraf, som tiene til at oplyse det foran satte Gravmæle, og de derpaa anførte adelige Naabener

og

¹⁾ Af Herreaadten skal endnu findes Levninger i Allindemagle Sogn. Pontoppidans Danske Atlas VI Tome pag. 315.

og Ahner, for deraf at vise Herr Dwe Bildes anselige Byrd baade paa Fæderne og Moderne Side.

Hans Fader, hvis Vaaben er det øverste paa høire Side, var Peder Bilde til Svanholm, som døde 1508 og er begravet paa Antvorskov, hvor hans Vægsteen fandtes med de Bilders og Gyldenstiernes Vaabener midt paa, og derom i Randen denne Indskrift: Hic jacet nobilis vir **PETRUS BYLLE** Armiger de Svanholm qui obiit Ao. MDVIII. cum uxore sua Dna. ANA, que obiit Ao. MD

Hans Moder, hvis Vaaben er det øverste paa venstre Side, var Fru Anna Gyldenstjerne, som døde 1521 og ligger begravet i Odense ²⁾.

Hans Farfader var Herr Torben Bilde til Søeholm og Egede i Sieland, der levede i Kong Christophers af Bayern og Kong Christiern den Førstes Tider. Han haver 1440 Sendagen for Philippi og Jacobi, som Bæbner, med andre forseglet det Lehnrebrev, som Kong Christopher gav Brev Adolph paa Hertugdømmet Slesvig ³⁾. Aar 1448 sad han i Danmarks Riges Raad, da Kong Christiern den Første blev udvalgt, og uden Lovtol er han til Høibemeldte Konges Kroning slagen til Ridder. Aar 1450 har han med endeel af de andre Danmarks Riges Raad bivaanet det Mode, som holdtes til Halinstad med den Svenske Kong Carls Fuldmægtige ⁴⁾. Aar 1458 var han med paa Rættertinget i Roeskilde at affige den Dom, at hvad Kirken havde havt i 30 Aar uildet og ukieret, skulde den beholde med Lavhævd, og hvad Bonden havde havt i 40 Aar uildet, skulde han beholde med Lavhævd. Aar 1465 haver han med andre været overværende i Graabrødre Stue i Kiøbenhavn, den Tid Kong Christiern den Første tog Erkebiskop Jens af Upsal igien til Raade, og forseglet det Brev, som Kongen til Segeberg S. Birgitta Dag gav Erkebispem paa samme Forligelsemaal ⁵⁾. Han døde 1468 og er begravet

B b 2

ven

²⁾ Her have vi rettet den Feil, som hos atskillige er indløben i Folge den Gravskrift, som ved hendes Mand foran er anført. Aarsagen til Feilen maae være den, at hun har ladet Gravstenen opsætte over sin Salig Mand, og da havt i Sinde at begraves hos ham, hvorefter hun allene paa Stenen har ladet sætte MD, overladende til deres efterlevende Børn at sætte det øvrige af Aarstallet til, naar hun var død, hvilket endnu i de nyere Tider ofte skeer. Men at hun levede 1520, sees af et Brev, som heretter er indført, og at hun først er død 1521, og begravet i Odense, bevises af den Gravsteen, som findes nederst i den nordre Gang i St. Hans Kirke af brunagtig Marmor med denne Vaaskrift: Sepultura venerabilis Domine ANNE, que filia erat Domini CANUTI HENRICI militis de Iversnes & uxor PETRI BILDE armigeri de Svanholm, que obiit Anno Domini 1521 altera Die beati Jacobi.

³⁾ Kvistfeld pag. 819.

⁴⁾ ibid. pag. 850.

⁵⁾ ibid. pag. 902.

den paa Antvorskov⁶⁾, hvor hans Liigsteen fandtes med en Inscription paa, hvoraf dette allene var læseligt: Hic jacet nobilis vir Dns. THORBERNUS BILLE miles de Syöholm, qui obiit anno Domini MCDLXVIII..... cum uxore sua perdilecta Domina CECILIA AWESJDOTTER.

Hans Farmoder, hvis Baaben er det nest everste paa høire Side, var Fru Sidsel Dves Datter Lunge af Basnes, som hviler hos sin Herre i Antvorskov Kirke; Hun maae være død omtrent 1503, thi udi en Dom af 1541 meldes om noget Guds i Werlös i Jare Herred, hvorom Herr HANS Bilde havde Trætte, hvilket han beviste, at han havde faaet 1503 paa Skiftet efter sin Fader: Moder.

Hans Farsfaders Fader var Herr Bent Bilde til Allinge, Ridder. Han haver levet i Dronning Margretes og Kong Erichs af Pommern Tider. Denne Herr Bent Bilde har 1436 med Erkebisp Peder af Lund (der ogsaa var en Bilde, endskiont han kaldes Lykke) og andre forseglet NICOLAI ESBERNI dicti BYLLÆ in Haldeloff armigeri Stiftelse paa S. Catharinae Alter i S. Lucii Domkirke i Roeskilde⁷⁾.

Hans Farsfaders Moder, hvis Baaben er det nederste paa den høire Side, var Frue Else, en Datter af Herr Jon Little til Bobel og Loufkov, Ridder, som med andre har forseglet det Forbund, der 1419 in vigilia nativitatis Johannis Baptistæ blev oprettet mellem Kong Erich af Pommern og Kong Vladislavs af Pohlen⁸⁾. Ligeledes haver han været med i Ribe Mandagen for S. Laurentii at udstæde det Vidne om Sønder Jylland, at det altid har ligget under Dannemarks Krone⁹⁾.

Hans Farmoders Fader var Herr Lage eller Dve Lunge til Basnes, Ridder og Danmarkis Rigis Raad, som ofte findes nævnet i Kong Erichs af Pommern, Kong Christophers af Bayern og Kong Christiern den Førstes Historie.

Hans Farmoders Moder, hvis Baaben er det nestnederste paa høire Side, var Frue Maren Basse, Herr Inge Basses til Basnes, Ridders, og Frue Ellen Grubbes Datter.

Hans Morfader var Herr Knud Henrichsen Gyldestjerne til Jverones, Ridder og Danmarkis Riges Raad, som nævnes hos Hvitfeldt pag.

⁶⁾ I Wielands Lærde Tidender for 1724 staar pag. 703, at Herr Torben Bilde døde 1465, og er begravet til Soer, hvilket er urigtigt.

⁷⁾ Orig. Membr. inter Magnana.

⁸⁾ Hvitfeldt pag 678.

⁹⁾ ibid. pag. 682.

pag. 887, 896 og 902. Han var i sine yngre Aar saa anseelig en Mand, at Dronning Dorothea efter sin første Herves Kong Christophers Død havde havt i Sinde at indlade sig i Egestab med ham ¹⁰⁾, dersom ikke Rigens Raad havde afvendt det og tilveiebragt hende et hendes Stand mere værdigt Partie med Heilvolig Kong Christiern den Første. Han døde omtrent 1468.

Hans Mormoder, hvis Vaaben staaer lige under hans Moders paa venstre Side, var Frue Hilleborg Skinkel af Frøbjerg, som levede i Enkestand paa 26de Aar og døde 1494 ¹¹⁾.

Hans Morfaders Fader var Herr Henrich Knudsen Gyldenstjerne til Kestrup og Iversnes, Ridder og Danmarkis Riges Raad, som haver levet og været meget anseet og afholden i Dronning Margretes, Kong Erichs af Pommern, Kong Christophers af Bayern, og i Begyndelsen af Kong Christiern den Førstes Regierings Tider, i hvis Historier man finder ham ofte i offentlige Documenter, dog uden Stammenavn, nævnet.

Hans Morfaders Moder, hvis Vaaben staaer nederst paa den venstre Side af Gravmalet, var Frue Anna Munk, af de Munker med den gule Dielle i Vaabenet, en Datter af Nogens Munk og Frus Kirstine Thott.

Hans Mormoders Fader var Berneke Skinkel til Frøbjerg, en paa de Tider riig og anseelig Herremand, som døde 1408, og er begravet i St. Hans Kirke i Odense.

Hans Mormoders Moder, hvis Vaaben forestilles nest nederst paa den venstre Side, var Frue Karen Sture, Bendix Stures Datter til Gammelgaard paa Als, der er begravet hos sin Mand i Odense.

Af denne Stamme er Herr Dve Bilde kommen til Verden, en Son, som var saadanne Forældre værdig, i det han ei allene har lignet dem, men endog overgaaet dem i Dyder og Værd. At han er fød i Sielland, veed man tilvisse, og det uden Tvivl paa sin Faders Urvegaard Swanholm i Horns Herred; Men hvad Aar have vi ingensted kundet finde, dog kan man slutte sig til, at hans Fedsel er indfalden mod Enden af Kong Christiern den Førstes Regiering, som indtraf 1481, eftersom han ved Reformations Tiden ansaaes blant Bisperne for en aldrende Mand, og altsaa den Gang maae have været i det mindste over de halvhundrede Aar, og endda levede en Snees Aar efter den Tid, nemlig til 1555.

¹⁰⁾ Hamsfort Series Episcoporum Otthoniensium MSS. Det er ogsaa ham, Hvitsfeld sigter til pag 843, siognt han ei nævner ham.

¹¹⁾ Hamsfort loc. citat.

I sin første Ungdom er han af sine Forældre, der havde mange Børn, indseet til den geistlige Stand og holdet flittig til Studeringer, men i hvad Kloster og paa hvilken Højskole vides ikke, dog er der ingen Tvivl paa, at han jo, som andre unge Herremænd, haver reist og besøgt Højskolerne i Italien og Frankerige, og bragt det saa vidt, at han paa en af disse er bleven Magister in artibus, som paa de Tider ansaaes for noget besynderligt.

Med sin Hurtighed og Værdom skaffede han sig tidlig Adgang til Være og offentlige Forretninger, thi Aar 1501 blev han investeret af Johanne Jacobi Electro Roscildensi med den Præbenda canonicali de Rota Rossilde Kirke tilhørende. Brevet lyder saaledes efter Originalen, som findes blant Arnæ Magnæi Samling paa Universitets Bibliotheket:

JOHANNES Dei gracia electus Roscildens. nec non per sedem apostolicam confirmatus dilecto filio Magistro *Avoni Bille* Clerico nostre diocel. paratum affectum in Domino cum salute. Tue probitatis & aliarum virtutum tuarum merita, quibus apud Nos fidedigno commendaris testimonio, Nos sollicitant & inducunt, ut personam tuam prosequamur fauore gracie speciali. Quapropter premissorum meritorum tuorum intuitu Canonicatum & Prebendam canonicalem de Rota in prescripta nostra ecclesia roscildensi ad presens per mortem honorabilis viri domini Magistri *Esgeri Broch* immediati possessoris eorundem de jure & facto vel antea una cum omnibus & singulis eorundem Canonicatus & Prebende juribus fructibus prouentibus redditibus & obuentionibus quibuscumque presentatione nobilis & strenui viri Domini *Lagonis Broch* militis, ad quem suosque heredes quotiens vacantia contigerit jus presentandi personam ydoneam dinoscitur pertinere, Tibi tanquam benemerito in nomine Domini conferimus, Teque per hereti nostri impositionem inuestimus presencialiter de iisdem Teque in & ad realem corporalem & actualem possessionem juriumque & pertinenciarum omnium eorundem cum omnis juris canonici plenitudine tenore presencium inducentes. In quarum collacionis, investiture & inductionis robur, testimonium & firmitatem sigillum nostrum duximus presentibus appendendum. Datum Roscild. ipso Die beati Olavi Regis & Martyris A^o Dni MD primo.

Aar 1505 finder man ham med Enge Vincentius som Vidner at have forseglet den Dom, som Danmarks og Norges Rigers Raad til Calmar fiortende Dagen for St. Hans Baptista Dag affagde, hvorudi det svenske Raad og deres Tilhangere bleve straliende deres Gods, Være og Adelskab, og tilkomte

komte at overantvorde Kongen Riget, og Dronningen hendes Livgeding¹¹⁾, og synes det, at han da allerede haver havt Sted i Cancelliet, hvilket han siden som Cankler med Berømmelse har forestaaet baade i Kong HANSES og Kong CHRISTIERN DEN ANDENS Tid, indtil han blev Biskop i Aarhus.

Anden Dagen efter Jacobi Apostoli Dag Aar 1509 var Mester Aghe Bilde, som Kongens Cankler, tilstede ved det Forhør, som Borgemeister og Raad i Kjøbenhavn holdt over Torvil Simmenssen Borger i Marstrand, angaaende noget Jern, han havde været med at opgrave i Stryasø og om Nat-terdier indføre til Marstrand.

Aar 1510 var han baade Kongens Cankler og Provst i Lund, thi saaledes nævnes han i et Magekiste, som Herr Steen Bilde paa Lyngisgaard Mandagen næst efter Quasimodogeniti Søndag gjorde med sin Broders Peder Bildes af Swanholm Born, blant hvilke han først nævnes. Det samme sluttes og af efterfølgende Alvo Bildes Brev til Herr Aho Jepsen Kanick i Lund, der er trykt efter Originalen i det Kongl. Geheime Archiv, som lyder saaledes:

Salutes plurimas cum fraterno amore & affectu in Domino semper premittas. Kiære Mester Lage synderlige gode wen. Som i nu skriffue meg till begerendes at ieg villde sende ether myn quittanz paa the twynne Mars Affgift som i meg giffuit skullde aff thet procuratorio i haffue paa myne weigne ex parte prepositure & prebende canonicalis ieg haffuer vdi Lundt. Hvilckiid ieg nu sender ether pro anno presenti & proxime futuro. Som i och skriffue meg till at then thiidt i meg swadan affgift giffue skulle ær icke forre and wor Frwe dagh nativitatis Marie. Tha fortæncker ether vell, at then Thiidt wii forentes vdi Lundt tha sagde i meg till at giffue och fornoge meg swadan Affgift om Paasken som ieg formoder i vell findendes worde vdi then ethers Regenskabs bogh wii tha tillstede haffde lydendes paa then Dell till forne. prouesty liggendes ær. Men hwarledes om all tingh ær tha wela wii vell fordragis om ett fierdinge aar forre eller syder mere nar Gudh vill wii komme samen till ordh. Kiære frende som i skriffue meg till om at mester Torben haffuer nogen Dell vpboret aff forne. prouesty paa myne weigne tha ær wii ther om vell fordragne swa ieg kreffuer hannem tuthet. Kiære mester Lage. Tæcker ieg ether gerne fore godt fornoginge och betalunge aff forne. procuratorio oc wdi hwæs maade ieg kand wære ether till willæ
 skulle

¹¹⁾ Sviefeld pag. 1053 og PETRI PARVI historia Regis JOHANNIS fol. 85 4.

fulle i allchiid finde megh vellsuilligh till. In Christo valet. Datum
Kjøge ipso Die Sanctorum Marci & Marcelliani Anno &c. MDX.

Auo Bilde.

Udskrift:

Nobili ac venerabili viro domino Achoni Jæpsøn ecclesie lunds-
densis canonico Fratri & amico suo.

Magister Christen Erichsen i sin Beskrivelse om Viborg beretter, at han dette Aar ogsaa har været Domprobst i Capitelet i Viborg, som da var et anseeligt Pralatedomme, hørte Kongen til at bortgive og gaves til ingen uden velfortiente Personer. Samme Værdighed beholdt han indtil 1520, da han af Kierlighed for sit Fødeland Sieland byttede den bort for Degnedømmet i Dom Capitelet til Nøeskilde.

Aar 1511 Fredagen efter hellig Tre Kongers Dag haver Dve Bilde¹³⁾ Cansler med andre Riddere forseglet det Brev, hvorved Niels Brahe til Vandaas oplod til Kong HANS det Brev, som Oldermændene til Bergen havde givet hans Mormoder Frue Elise¹⁴⁾ paa en Summa Penninge, Guld, Klenodier og Klæder, som de af hende havde til troer Haand, saa at Kong HANS maatte fordre og opbære det af dennem efter samme Brevs Indhold¹⁵⁾.

En priselig Troskab og en utrættet Flittighed lod Herr Dve Bilde see i alle sine Forretninger, og ved de samme havde han gjort sig nesten umiskelig og saa vundet af Kong HANS, at Hans Majestæt, da han til Aalborg 1513 laae paa sit yderste og beskikkede alting til Landets Velfærd, sagde iblant andet til sin Son Kong Christiern den Anden, at han for alting skulle see at beholde Herr Dve Bilde til Cansler, som en Mand, hvis Ærlighed han i alle Ting kunde forlade sig paa. Endskient han nu vel ved sin fromme Herres Død kunde have lyst og Anledning til at søge Afskæed fra Hove og Cansler Embedet, saa dog fordi Kong HANS havde den Tillid til ham og lod indseendigen bede hannem, han dog vilde paa en Tid lang forblive i samme Tjeneste, om ikke for hans Sens, saa dog for hans egen Skyld¹⁶⁾, lod han sig

over

¹³⁾ Hos Svitsfeld kaldes han urettelig Biso, thi han blev det først 1520.

¹⁴⁾ Hendes Mand var Oluf Nielsen til Salge, som blev dræbt i Bergen af nogle tyske Ridsmand.

¹⁵⁾ Svitsfeld pag. 1079 og Originalen i Archivet.

¹⁶⁾ Svitsfeld pag. 1090.

overtale til at blive, og endda nesten i otte Aar under Kong Christiern den Anden forestod Cancelliet til Kongens Fornøielse og Undersaatternes Beste, indtil han endelig for sin lange og tro Tjeniste blev belønnet med en Biskop Stav.

Aar 1513 da Herr Dve Bilde var tilstede i Aalborg ved Kong Hanses Død, har han med endeel andre af Rigens Raad givet sin Stemme og Raad til den Sielmeffes Stiftelse, som Dronning Christina og hendes Herr Son, Kong Christiern den Anden, anordnede at skulle holdes i hellig Aands Huus i Aalborg for Hoibemeldte Kong Hanses Siel, tilleggende bemeldte hellig Aands Huus Kronens Hospital, Sancti Jorgens Gaard der sammested uden for Byen liggende, med al sin Rettighed, Rente og Tilliggelse for samme Sielmeffes Holdelse. I Fundagen, som derpaa er giort, nævnes han Mester Alvo Bilde Domprovest i Lund og Viborg, og haver Rang over Ridderne nest efter Biskopperne ¹⁷⁾.

Udi det Brev, som Mester Christen Pedersen, Kanik i Lund, 1514 fra Paris tilfrev Biskop Lago Urne i Roskilde, melder han at have erhholdet Frihed af Kong Christiern den Anden til at lade Saxonis Grammatici Historie trykke, men at Kongen derhos efter Erkebispens af Tronhjem Erich Walckendorffs og Mester Alvo Bildes Raad udtrykkelig havde befalet, at den maatte trykkes med smuk Stil og af en lærd og forsaren Bogtrykker, og ved denne Leilighed nævnes Dve Bilde baade som Kongens Cankler og som Provst til Domkirkerne i Lund og Viborg ¹⁸⁾.

Samme Aar Torsdagen nest efter St. Pauli Dag conuersionis blev han sendt til Bisp Godsche ab Alfeld i Slesvig, Herr Rogens Gise og Albert Jepsen med Instrux at handle med dem om det Gesantskab, de paa Kongens Begne skulle paatage sig til Kejseren for at begiere den spanske Princesse Elisabeth til Egte for Kong Christiern den Anden ¹⁹⁾.

Aar 1515 da Carl Knudsen af Sverrig tilsagde Kong Christiern den anden Huldskab og tro Tjeniste, indstillede han til Kongen, Mester Dve Bilde, og tre andre af Danmarkes Riges Raad, den Tiltale, han og hans Broder, begge deres Slegt og Venner havde til Herr Heinrich Krumme-dige eller andre for hans Faders Knud Alfsons Død, og haver da Herr

Dve

¹⁷⁾ Fundatio data Aalburgi die S. Petri Apostoli in Cathedra 1513 ex Copia Langebekiana in Archiivo.

¹⁸⁾ Stephanii prolegomena ad Saxonem Grammaticum pag. 5.

¹⁹⁾ Origin. Pap. in arch. reg.

Ove Bilde ogsaa forseglet det Brev, som derover i Kiøbenhavn Sancte Oless Konges Dag blev forfattet, hvori han kaldes mester Nge Bilde vor naadige Herres Cansler ²⁰⁾.

Dette Aar melder Hvitfeld ²¹⁾, at Kong Christiern den Anden fordrede hos Pave Leo X, at Mester Ove Bilde, som udi lang Tid havde været hans Herr Faders Cansler, efter Herr Niels Clausens Resignat maatte befordres til Bisp i Aarhuus. Men da vi finde, at han først resignerede Aar 1520, da Rngtet om det Stokholmske Blodbad indjog Danmark ikke en mindre Frygt end det havde indjaget Sverrig, maae dette hos Hvitfeld vare en Feil i Tidsregningen.

Aar 1516 haver han forseglet Mogens Gises Selgebrev til Kongen paa sin Gaard, med Huse, Jord og Grund i Kiøbenhavn, hvor han kaldes Mester Offue Bilde, Kongens Cansler.

I Archivet findes et Brev fra Bisp Johan af Neval til Kongen, dateret Rom den 2 Februar. 1517, hvori han beder, at det Gods, som laae i hans Stift og tilhorte Ruma Kloster paa Gotland, maatte legges til hans Stifts Eiendomme, da det laae saa langt fra Klosteret og ham saa nær og beqvemt, imod at Klosteret igien fik derfor andet lige saa godt Gods, som laae samme nærmere og mere beleiligt, men kunde dette ei uden for stor Besværighed skee strax, tilbyder Bispen sig, naar han for en fastsat Pris kunde faae det Kiebt, deraf aarlig at svare nogen Afgift, indtil den accorderede Sum var betalt, hvorom han beder med Klosteret maatte handles ved Biskop Lago Urne af Roskilde og Herr Avo Bilde, som han kalder Provst i Lund og Kongens Cansler.

Hvor stor Yndest Kongen har baaret for Ove Bilde, sees deraf, at han uden at vredes tog imod Trettesattelser af ham, thi da han 1517 havde ladet Torben Ove heurerte, kom Bilde til Kongen, siger Hvitfeld ²²⁾, og sagde: at han havde dermed gjort sig en ont Gjerning og bract sig alt Ridder skabet paa Halsen, saa at Kongen derover begyndte at frygte sig.

Aar 1518 har Ove Bilde forseglet det Mageffiste, som Claus Nodestuf gjorde med Hert Anders Bilde, Ridder paa Söholm, om noget Gods i Slaane, ved hvilken Leilighed han kaldes Mester Offue Bilde vor Kiøer naadige Herres Cancellere. Hvilken Titel han ogsaa faaer i det Brev, hvor:

²⁰⁾ ex copia Langedekiana juxta Orig. Membr.

²¹⁾ pag. 1111.

²²⁾ pag. 1118 hvor han urettelig kalder ham Bisp.

hvorved Oluf Persen Borger i Malmø 1519 skieder Kongen nogle Gaarde i Jylland, som han havde arvet efter sin Hustrues Fader Niels Skriver.

Hos Bartholin²³⁾ findes en Udskrift af et Brev, som Kong Christiern den Anden har tilskrevet Pave Leo X, hvori han beder om Confirmation paa det Bytte, som Oluf Bilde har gjort med Andreas Glob, hvorved han afstaaer Provstiet i Viborg for Degnedømmet i Roskilde. Brevet er uden Aarstal, men henføres af Bartholin til 1520, og lyder saaledes:

Ad Summum Pontificem Rex Daniæ.

Post devota Pedum oscula beatorum reverentiam debitam & obedientiam filialem. Beatissime Pater, certis rationabilibus de causis, ut accipi, coram me in parte deducitur omnes suos ad id monentibus *Avo Bilde* Cancellarius meus prepositus vibergensis & *Andreas Glob* Decanus Roskildensis, artium Magistri & ex utroque parente nobiles, aliciente natali solo unumquemque, prenominatas prelaturas & dignitates in eorum meliorationem ac ecclesiarum cathedralium prenominatarum utilitatem personarumque commoditatem invicem permutare proponunt & desiderant. Vnde est, quod ipsi me in presentia Notarii & testium tanquam patronum, apud quem dudum de benignitate apostolica locatum est ius presentandi easdem quotiens vacauerint nuperime accesserunt & pro permutatione hujusmodi faciendam consensum meum debita cum instantia optaverunt, postulaverunt & finaliter obtinuerunt & deinceps ad resignandum respectively dictas suas prelaturas & dignitates ex causa permutationis tantum, ut prefertur in Cancellaria Apostolica & permutatione facta illas a Sanctitate Vestra de novo reciproce impetrandas suisque nominibus acceptandas & literas desuper pro utraque parte expediendas procuratores solenniter constituerunt, prout & quemadmodum in publico quodam instrumento desuper confecto plenius continetur & habetur. Ad pedes igitur Sanctitatis Vestre recurrentes ob prefatorum Magistrorum merita necnon grata & fidelia obsequia, que per multos retroactos annos tum Illustrissimo *Johanni* pie memorie Regi Dacie &c. genitori meo tum mihi & regnis meis impertiti sunt eorum saluti & prosperitati plurimum consulentes, rogamus & obsecramus, quatinus eadem Sanctitas Vestra permutationem huiusmodi ad humiles preces meas ex parte utriusque personarum prenominatarum

Ec 2

rum

²³⁾ MSS. Bartholiniana Tom. III. pag. 831.

rum familiarium meorum continuorum commensalium admittere & postea M. *Avonem* de decanatu Roskildensi & M. *Andream* de prepositura Vibergensi, quos ad easdem dignitates modo quo prefertur eidem Sanctitati Vestre tenore presentium offero presentatos, Dei & mei intuitu misericorditer providere dignetur de gratia speciali literas utrique eorum desuper necessarias & oportunas in forma uberiori concedendo & decernendo. Reddentes me per hoc sacrosancte Romane Ecclesie & Sanctitati Vestre semper ad vota tanto promptiorem & benigniorem. Ex arce mea Haffnensi &c.

Er det Aar rigtigt, som Bartholin sætter ved foranferte Brev, har han ikkun kort været Degn i Roskilde, thi vi finde endnu tvende pavelige Buller daterede i August samme Aar. I den første afsløverer Paven Aldo Bilde fra alle Bandsfættelser og andre Geistlige Domme, som kunde være ham hinderlige i hans Forfremmelse, fordi han ei havde efter Statutterne været tilstede ved Capitelne, og i den anden tillader, at han maae lade sig af hvilken Catholisk Bisp, som han lyster, indvie til Bisp i Aars, naar han først havde aflagt Ed efter den Forskrift, som staaer i dette Pavens Brev. De pavelige Buller lyde saaledes:

Den Første:

LEO Episcopus Servus Servorum Dei dilecto filio Magistro *Avoni* *Bylde* Diacono Roskildensis diocesis Notario nostro salutem & apostolicam benedictionem. Apostolice sedis consueta clementia ne dispositiones per eam de cathedralibus ecclesiis pro tempore facte valeant quomodolibet impugnari sed persone ad eas promovende illis puro corde & sincera conscientia presidere possint, remedia, prout convenit, adhiber oportuna. Cum itaque nos hodie ecclesie arusiensi ad presens certo modo ²⁴⁾ pastore carenti de persona tua nobis & fratribus nostris ob tuorum exigentiam meritorum accepta de fratrum eorundem consilio auctoritate apostolica providere, teque illi in episcopum & pastorem perficere intendamus, nos ne provisio & prefectio huiusmodi, si forsan aliquibus sententiis & censuris ecclesiasticis ligatus sis, valeant invalide reputari providere volentes te à quibusvis excommunicationis, suspensionis & interdicti aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris & penis à iure

²⁴⁾ Næmlig ved det at Biskop Niels Claussen nu resignerede, forbeholdende sig, ligesom hans Formand, noget af Indkomsten.

iurē vel ab homine quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existis, ad hoc duntaxat ut provisio & prefectio predictę ac singule desuper conficiende litterę suam consequantur effectum auctoritate prefata tenore presentium absolvimus & absolutum fore nunciamus, non obstantibus constitutionibus & ordinationibus apostolicis ac dicte ecclesie juramento confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis statutis & consuetudinibus ceterisque contrariis quibuscumque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre absolutionis & nunciationis infringere vel ei ausu temerario infringere. Si quis autem hoc attemptare presumpserit indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se noverit incursum. Datum Rome apud sanctum Petrum anno incarnationis Domini Millesimo quingentesimo vigesimo sexto Idus Augusti Pontificatus nostri anno octavo ²⁵).

Den anden:

LEO Episcopus Servus Servorum Dei dilecto filio *Avoni* Electo Arusiensi salutem & apostolicam benedictionem. Cum nos pridem ecclesie Arusiensi tunc certo modo pastoris regimine destitute de persona tua nobis & fratribus nostris ob tuorum exigentiam meritorum, accepta de fratrum eorundem consilio auctoritate apostolica duxerimus providendum preficiendo te illi in Episcopum & Pastorem prout in nostris inde confectis litteris plenius continetur. Nos ad ea que ad tue commoditatis augmentum cedere valeant favorabiliter intendentes tuis in hac parte supplicationibus inclinati tibi qui in diaconatus ordine constitutus existis, ut a quocumque volueris catholico antistite gratiam & communionem apostolice sedis habente aliquo die dominico vel alio festivo etiam extra tempora a iure statuta ad sacrum presbiterorum ordinem te promoveri facere necnon ab eodem vel alio catholico antistite similem gratiam & communionem habente accitis & in hoc sibi assistentibus duobus vel tribus aliis catholicis Episcopis similes gratiam & communionem habentibus munus consecrationis recipere valeas ac eidem antistiti ut ordinem presbiteratus huiusmodi tibi conferre necnon eidem vel alteri antistiti predicto ut recepto prius per eum nostro & romane ecclesie nomine fidelitatis debite

Cc 3

folio

²⁵) MSS. Bartholiniana Tom. III. pag. 584.

solito iuramento iuxta formam presentibus annotatam munus predictam auctoritate nostra impendere libere tibi possit plenam & liberam auctoritate apostolica prefata tenore presentium concedimus facultatem. Volumus autem ac dicta auctoritate apostolica statuimus & decernimus quod si non recepto a te per ipsum antistitem iuramento predicto idem antistes munus ipsum tibi impendere & tu illud accipere presumpseritis, dictus antistes a pontificalis officii exercitio ac tam ipse quam tu ab administratione tam spiritualium quam temporalium ecclesiarum uestrarum suspensi sitis eo ipso. Præterea volumus quod formam huiusmodi a te tunc prestiti iuramenti nobis de verbo ad verbum per tuas patentes literas tuo sigillo signatas per proprium nuncium quantocius destinare procures quodque per hoc venerabili fratri nostro Archiepiscopo Lundensi cui prefata ecclesia Arusiensis metropolitico iure subesse dinoscitur nullum in posterum preiudicium generetur. Forma autem iuramenti quod prestabis hec est.

Ego AVO Electus Arusiensis ab hac hora in antea fidelis & obediens ero beato Petro, sancteque apostolice romane ecclesie ac Domino nostro Domino *Leoni Pape X.* suisque successoribus canonice intransibus. Non ero in consilio aut consensu vel facto ut vitam perdant aut membrum seu capiantur aut in eos manus violenter quomodolibet ingerantur aut iniurie aliquæ inferantur quovis quesito colore. Consilium vero quod michi credituri sunt per se aut nuncium seu litteras ad eorum damnum me sciente nemini pandam, papatum romanum & regalia Sancti Petri adiutor eis ero ad retinendum & defendendum contra omnem hominem, Legatum apostolice sedis in eundo & redeundo honorifice tractabo & in suis necessitatibus adiuuabo, iura, honores, privilegia & auctoritatem romane ecclesie Domini nostri Pape & Successorum predictorum conservare, defendere, augere & promovere curabo nec ero in consilio facto seu tractatu in quibus contra ipsum Dominum nostrum vel eandem Romanam Ecclesiam aliqua sinistra vel preiudicialia personarum, iuris, honoris, status & potestatis eorum machinentur, & si talia a quibuscunque procurari novero vel tractari impediam hoc pro posse & quociens poterō commode significabo eidem Domino nostro vel alteri per quem ad ipsius notitiam peruenire possit. Regulas sanctorum patrum, decreta, ordinationes, sententias, dispositiones, reservationes, provisiones & mandata apostolica co-

tis viribus observabo & faciam ab aliis observari. Hereticos, schismaticos & rebelles domino nostro & successoribus predictis pro posse persequar & impugnabo. Vocatus ad Synodum veniam nisi prepeditus fuero canonica prepeditione, Apostolorum limina romana curia existente citra singulis annis ultra vero montes singulis trienniis visitabo aut per me aut per meum nuncium nisi apostolica absolvar licentia, possessiones vero ad mensam meam pertinentes non vendam neque donabo neque impignorabo nec de novo infeudabo vel aliquo modo alienabo etiam cum consensu capituli ecclesie mee inconsulto romano pontifice. Sic me Deus adjuvet & hec sancta Dei evangelia. Datum Rome apud Sanctum Petrum anno incarnationis dominice millesimo quingentesimo vigesimo quarto Idus Augusti Pontificatus nostri anno octavo.

Efter denne Eed var **Udo Bilde** forbunden til hver tredie Aar at aflagge en Besøgelse hos Hans Hellighed i Rom, men at Bisppe har staaet i stor Naade hos ham, kan man slutte deraf, at han endnu i samme Aar fritager Bisppe fra denne Punkt af hans Eed ved følgende Brev, hvoraf en Udskrift findes blant Bartholiniana, saaledes lydende:

LEO Papa X. Dilecte fili, salutem & apostolicam benedictionem. Nuper ecclesie Arusiensi tunc certo modo vacanti de persona tua apostolica auctoritate providimus, presciendo te illi in episcopum & pastorem, tuque ratione iuramenti per te in susceptione muneris consecrationis prestiti seu prestandi limina apostolorum singulis trienniis visitare teneris. Cum autem sicut nobis exponi fecisti, propter loci maximam distantiam ipsa limina singulis trienniis huiusmodi visitare posse non speres, nos volentes personam tuam nobis & apostolice sedis devotam, ut ab expensis, laboribus & oneribus quos propterea te subire oporteret releveretur specialibus favoribus & gratiis profsequi tuisque in hac parte nobis porrectis supplicationibus inclinati tibi quod limina predicta ad quadriennium per te vel alium visitare minime teneris, nec ad id a quoquam invitatus compelli valeas, apostolica auctoritate tenore presentium concedimus & indulgemus teque a iuramento predicto quoad huiusmodi visitationem faciendam pro dicto quadriennio absolvimus, non obstantibus premissis ac constitutionibus & ordinationibus apostolicis ceterisque contrariis quibuscumque. Datum Rome apud Sanctum Petrum sub anno Piscatoris die XII Octobris MDXX pontificatus nostri anno octavo.

Udskrivt:

Dilecto filio Avoni Byldhe Electo Arusiensi.

Swad Tid han er bleven indviet til Bisp og af hvem sees af efterfølgende hans egenhændige Brev, der gicmnes i det Kongelige Geheime Archiv, og lyder saaledes:

Sonlich ydmuygeligh och kerligh Hellsen tillforrenn sendh met Gudh. Kere Modher tacker ieg eter kerliigen oc gerne fore moderlig kerlighed oc fore all goth i meg altiidh giorth oc bewiisth haffuer Huilcket i skulle findhe meg velvillighen till ath wille forskyldde met all sonligh kerlighed som meg boor at giore. Kere Modher miwe i wiidhe at i the hellige Treefoldighed; Nassin epter then allsommectigste gud; forsynn bleff ieg miw i sondag; indfordh i Narsff Domkircke oc haffuer min Her Bispenn aff Narsff antwordheth meg Narsff Domkircke oc Biscopedom then allsommectiiste gudh oc her sancte clemen oc alle waare Patroner vnde meg then nadhe at ieg maa saa forestaa mith embedhe oc regemente ath thet maa waarde Gudh her sancte clemen till loff hadher oc are oc then hellige kircke till bestandh oc meg till lycke glæde oc sallighed till siell oc liiff. Jeg kand alldrig fultacke then allsommectiiste gudh her sancte Clemen oc alle waare patroner fore theres velgernynger the meg bewiist haffue oc teslig; kand ieg oc icke fultacke then gode herre myn herre bispenn fore the faderlig velgernynger hans nade meg giorth haffuer. Kere Modher sagde Peder Stigsen fore meg ath wor herre haffuer giorth synn nade meth eter saa i miw vaarder mogeth bedre till paass; oc helbrede æn i waare then allsommectiiste gudh dess loff haffue oc vnde meg fremdeles teth at sporige ont ether. Kere Modher miw i wiide at her Zachim Lycke sick i thesse Daghe myn Fruess scriffuelse at hennes Nade er begerendes hauss datter Cristine till seg at haffue haass segh. Thi bether Herr Zachim ether gerne at i ville well giore och waare ther till behelpelig at hauss datter matthe meth allerforste kommg till hannem till ostrup. Kere Modher i huilcke made ieg kandh bewiise eter sonlig Kerlighedh skulle i nest Gud; help oc her sancte Clemen findhe meg fore en villigh oc kerligh som mod ether som meg boor at waare mot myn kere modher. Gud vndhe meg then glædhe ieg maa findhe ether karster glad oc helbredhe. Hermet ether gud oc sancte

Ele.

Clemen befalendes. Sreffiuet i Narff othensdagen nest epter sancte Se-
verini Daggh anno &c. MDXX.

Dffue Bilde

electus och confirmatus till
aarff Domfircte.

Udskrift:

Erligh och velbyrdigh qwynne frwe Anne Peder Billedes syn-
fere modher kerslig oc ydmiggeliigh sendes thette breff.

Da nu Uvo Bilde var udvalgt, confirmeret og indviet til Bisp i
Narhuus, og Tiden nærmede, at han skulle holde sin første Messe som Bisp,
lod Paven atter see et nyt Beviis paa sin sunderlige Gunst for denne Mand ved
at giøre bemeldte hans første Messe mere høitidelig, i det han under dato 15
December 1520 har fra Rom udfærdiget et Brev, hvorved han giver alle dem
40 Dages Afslad og Synds Forladelse, som bivaanede samme Messe, og ud-
strækker det ei allene til dem, som vare i Kirken, men endog til dem, som for
Mængdens Skyld ei kunde komme ind i Kirken, men maatte staae uden for²⁶⁾.

Hans Troskab og Hengivenhed til den catholske Religion, som vist
ikke har været Hans Hellighed ubekendt, har uden Tvivl tilbendt ham alle de
ovenansorte Benaadinger, da man har ventet i ham at have en ivrig Forsægter
for Religionen just paa den Tid, da den Lutheriske Lærdom begyndte at udbrede
sig, og Udfaldet viste, at man ei heller havde bedraget sig med et falskt Haab,
thi da Mester Morten²⁷⁾, som efter Kong Christiern den Andens An-
modning af Churfyrsterne i Saxon var sendt her ind, begyndte at prædike og
lære i St. Nicolai Kirke den lutheriske Religion, og fik af Almuen stort Tillob,
bestal Bisp Uvo Bilde af Narhuus og Lago Urne af Roskilde Broder Po-
vel Elia, en Carmeliter Munk (som prædikede og lærde af første retteligen
og klart som de Evangeliske), med et Kannikedom, saa han vendte om og blev
kaldet Doctor Povel Bendekeabe²⁸⁾.

Naret

²⁶⁾ Pontoppidan annales Eccles. Danicæ. Tom. II. pag. 769.

²⁷⁾ Martinus Reinhart Herbipolensis Diæceseos, conf. Thura infantia & pueritia acade-
mie Havniensis pag. 35.

²⁸⁾ Svitheld pag. 1152. Hvad Kannikedom det egentlig var, han blev bestuffen med, er
uvisst, da Helvader i sin Sylva chronologica pag. 70. kalder ham Thumpfaffen zu
Odense, Moller i hans Bibliotheca Septentrionis eruditi pag. 371. siger ogsaa, at

det

Aaret derefter 1521 faldt ommeldte *Novel Elise* i Kongens Unaade for den Oversættelse af *Rasmus Kotterdams* Skrive, kaldet en kristen Førstes Lærdom, hvilken han havde forferdiget og sendt Kongen, og som han siden 1534 lod trykke, saa han blev forviist Kiøbenhavn, hvorpaa han drog til *Bisp Lago Urne* i Roskilde og siden til *Narhuus*, hvor han efter *Bisp Dve Bilde*s Befaling 1522 foretog sig i et haardt Brev at giendrive *Mester Morten Reinharts* Disputats, der paastod, at det *Babyloniske Fængsel* var et Forbillede paa *Pave*dommet og dens Lærdom²⁹⁾.

Aar 1523 forskrev Kong *Christiern* den *Anden* *Udelen* af *Jylland* til en Herredag i *Narhuus*, da den havde undskyldt sig for at møde paa den, som sidst i Aaret 1522 blev holdt til *Kallundborg*, men i Steden for at oppebie den, forsamlede den *Jydske* *Udel* sig i *Viborg*, og forfattede et Brev, som er dateret *Viborg Fabiani* og *Sebastiani* Dag 1523, i hvilket den opfiger Kongen *Hulds*skab og *Tross*kab, sendende *Landsdommer Mogens Munk* dermed til Kongen, som han foresandt i *Beile*. Efterat denne *Opfigelse* var skeet, lod det *Jydske Raad* under samme Dag deres Breve udgaae over hele *Jylland*, hvorefter hver *Mand*, som var over 18 Aar, blev paabuden at være i *Gevær*, hvilke Breve *Biskop Ivo Bilde*, som *Medlem* af det *Jydske Raad*, har med de andre forseglet³⁰⁾.

Efterat Kongen havde faaet ommeldte *Opfigelse*-Brev, holdt han sig ikke længer stille i *Beile*, men begav sig til *Kolding*, hvor han raadførte sig med *Herr Mogens Bilde*, *Befalingsmand* paa *Koldinghuus*, *Herr Oluf Rosenfrands* og *Oversten Hedenstrup*, om dem syntes, at de *Krigsfolk*, Kongen havde i *Jyen*, vare tilstrækkelige nok til at holde *Jyderne* *Stand*, og blev da besluttet efter *Mogens Bilde*s Raad at afferdige *Sendebud* til det *Jydske Raad*, og tilbyde sig i *Rette* om nogen havde sig over ham at besværge. Ved hvilken *Leilighed Hvitfeld*³¹⁾ siger, at Kongen tilskrev *Bispen* af *Narhuus*, hvilken han endda forlod sig paa, menendes at være tilbragt til den *Opfigelse*

det var i *Odense*, hvormed *Pontoppidan* i hans *Dänische Reformationens Historie* pag. 166 kommer overeens, leggende dette til, at han havde d'uden paa andre *Steder* opp haaret *Beneficier*; Men *Holberg* i hans *Danmarks Niages Historie* II *Deel* pag. 240 siger, at det var i *Roskilde*.

²⁹⁾ *Pontoppidan* *Annales ececl. Dan.* Tom. II. pag. 775.

³⁰⁾ *Hvitfeld* pag. 1198. 1246.

³¹⁾ pag. 1205.

ffrivelse mere hannem end af hans egen Willie²¹⁾. Men Raadet berammede et Møde til Horsens, hvor det sammenkaldte Adelen, Kjøbstæderne og Almuen, og i fælleds Navn gav Christiern den Anden det Svar, at de ikke troede hans Bøster, da han havde overtraadt sin Haandsæstning og derfor havde udvalgt Hering Friderich af Holsteen, hans Farbroder, til Konge.

At Biskop Dve Bilde's Trostkab og Oprigtighed maade have været den nyvalgte Kong Friderich bekendt, sees deraf, at han strax efter sin Udvalgelse i samme Aar Palme Løvedag i Viborg tildemte Bisp Dve Bilde og hans Esterkommere Biskopper i Aarhus, efter hans Brev og Beviiisning St. Catharina Gaard og Hospital sammested at annamme, nyde, beholde og forlene med al sin rette Tilliggelse, som hans Forsædre den tilføen forleent have, dog Kronens Rettighed uforkrænket, om nogen Beviiisning hos Kronen foresandtes.

Samme Aar Fredagen nest for St. Johannis Baptista Dag bevilger Kong Friderich Biskop Dve Bilde i Aars, at om han overværede Bisp Niels Clausen, han da maatte nyde, bruge og beholde uaflost i sin Livs Tid Hagherrred, Endelaagen med de andre Gaarde og Gods, som Kong Hans havde sat Niels Clausen i Pant for en merkelig Sum Guld og Pendinge, han hannem til Rigens Dytte og Behov laent havde, imed at give deraf 60 Rinske Gulden til aarlig Afgift til Kronen, og efter hans Ded hans Esterkommere Bisper i Aars, saa længe indtil det af Kronen blev aflost med den Sum Guld og Pendinge, som det staaer i Pant for.

Endnu samme Aar Onsdagen efter St. Knuds Konges Dag forleener Kong Friderich udi Feldtleiren for Kiebenhavn Bisp Dve Bilde af Aars Kronens Herreder, Steffringe Herred, Halld Herred og Othensild Herred i Aars Biskopdom liggende, quit og fri uden al Afgift i sin Livs Tid.

Aar 1524 beatorum Petri & Pauli Apostolorum Aften har Biskop Dve Bilde forseglet den Forbindelse, som Danmarkes Riges Raad, Prælater og Ridderstæb paa den almindelige Herredag i Kiebenhavn indgik med hverandre om at handthæve den catholske Religion, og med Laarn, Fængsel eller anden tilberlig Straf efter Kirkeloven, Keiserloven og andre christne Constitutioner at straffe dem, som lærte Luthers Lærdom.

Samme Aar Maria Magdalena Aften bevilgede Riges Raad Kongen en Landehielp til at betale 100000 Gylden med af den Gield, som han var

²¹⁾ Dette lader til at være en Omsetning af Ordene hos Svitsfeld, og bliver Meninggen, Kongen tilskrev Bispem af Aarhus, som han endda forlod sig paa, menendes hannem at være tilbragt til denne Opffrivelse mere, nemlig af andre, end af hans egen Willie.

Kommen udi ved den lange Feide, hvilket Brev Bisp Ove Bilde har forseglet og derudi lovet for sit Stift at erlægge den Andeel, som det tilkom at svare. Brevet lyder saaledes:

Wii effterschreffne Lage Urne till Roschilde Tuer Munck tiill Riipe, Jens Anderssen tiill Othense, Stygge Krumpen tiill Burhum, Dffue Bilde tiill Mars, Jørrgen Fris tiill Wiborg met Guds Nade Biscoper, Dghe Jepsen electus tiill Lund, Henrich Abbett tiill Szor, Eskildt Prior tiill Andtworckoff, Knud Henrichsen Pronest i Wiborg, Mogens Goy Danmarckis Riigis Hoffmester, Trgge Krabbe Danmarckis Riigis Marss, Niels Hog, Pritbiorn Pedebuff, Henrick Aagesen, Henrick Kromedige, Hans Bilde, Albrecht Jepsen, Mattis Ericksen, Peder Lycke, Joachim Lycke, Dttbe Krumpen, Jehan Dre, Jehan Brne, Anders Bilde, Arell Brae, Holger Gregerssen, Oluff Holgersen Riiddere, Mogens Munck Landzdommere i Norrejutland, Dffue Vincen, Oluff Nielsen, Dttbe Holgersen, Jehan Biorussen, Laures Skinckell, Niels Bieldt, Henning Volkendorf, Eyler Ericksen, Hans Krassze, Niels Vincen, Maures Jepsen, Knudt Bilde, Esge Bilde oc Truedt Gregerssen Danmarckis Riigis Raadt Giore alle witherligt, at Hogborne Forste oc Hogmectigste Herre Herr Frederich met Guds nade wtuoldt konning tiill Danmarck oc Norge, Hertug i Sleswig Holsten, Stormarn oc Ditmarschen, Gressue i Oldenburg oc Delmenhorst wor kiereste nadige Herre haffuer off tilkiende giffuett oc storligen bekierdt oc beklagett seg fore off alle menige Danmarckes Riigis Raadt wtij thenne almyndig Herredag then store swore gielddt oc besworinge som Hans Nade er wdtij kommet fore Hans Nades Danmarckes Norges Riigers oc forstendoms wdtij thenne swore feide emodt konning Christiern oc thestligest fore Konning Christierns Gielddt skildt, som Riiddere oc gode mendt her wtij Riigett oc forstendom forloffuett haffue, behendes oc begerendes, at wii wele alle welwilligen hielpe tiill at Hans Nade motte komme aff sliig swor gielddt oc besworinge met menige Danmarckes oc Norgis Indbyggeres hielp oc trost. Therefore paa wore egne oc alle wore kiere mettbrodres menige Danmarckes oc Norgis Riigers Raads oc Indbyggeres wegne haffue wii herom offuerwegett besyndett oc betrachtett hans nades Lelighiedt oc Riigens oc thest Indbyggeres euige gaffu oc bestand oc haffue welwilligen paa wore egne oc
menige

menige Danmarcks oc Norges Indbyggereſ wegne ſamtyckt hans nade en Landehelp at fange offuer all Danmarcks oc Norges Riiger tiill at betalle met ett Hundrett twſinde guldene wdt aff then gieldt, ſom hans nade er ſaa wdtij kommen fore Danmarcks Norgis Riigers oc forſtendoms ſkiilde wtij thenne lange ſeide Keyſſeners oc Landzknechtes beſoldinge oc theſligest at betalle konning Chriſtierns gieldt mett, paa thet hans Nade wiill annamme hans nades kroning ſondagen neſt for *Sti Laurentij dag* neſtkommendis, oc ſkall forne Landhielp ſkee wtij ſtiig maade ſom her nu effther følger Forſt ſchulle huer tiwge boudet bryder oc krone tienmere giſſue tredinge marek danſke offuer all Danmarcks Riige then Riige hielp the fattige oc ſchall engen ware frij fore ſwodan hielp paa thenne tiidt huerken moller eller andre oden Preſtegorde Degnegorde ſom Preſten oc Degnen ſelſſue wtij boe oc hyrder. Schulle oc engen Gordsede eller wgedagr mend ware frij wtij thenne hielp ſom aarlige Landgilde giſſue, wndertagne the gordsede ſom ſiide paa Heffuetgordzens rette gords iordt, deg niwe theres Herre oc Hoſbonde huer wdtgiſſue fore them, om the wille iſke haſſue them i wor kierſte nadige Herriſ Register, oc huer koſtſtadt her wtij Riigett ſchall giſſue en dobbeltt ſkatt, oc alle biſcoper, Prelather, Riiddere, Riiddermands mend offuer allt Riiget ſom kronens Len haſſue i forlening, pantt, paa affgiſt eller tieniſte, ſchulle giſſue tridie Deell aff all theris kronens lennes wiſſe Renthe, Smor Rug byg oc pendinge effther clar Registers lydelliſſe, Regnendes huer tonne Smor for thij marek danſke, oc huer tonne rug oc byg for tolf ſkiillinge danſke, oc haſſue wij biſper oc prelather paa thenne tiidt ſamtygt at huer ſognekircke offuer alt Riigett ſom kornethennde eller anden Ingeldt haſſuer ſchal giſſue huer ſempthen marek danſke, then riige hielp the fattige vtij huer ſtygtt. Wele oc wi forſcreffne Lage Wrne tiill Roſthylde Iwer Munck tiill Niipe Jens Andersſen tiill Orhenſſe, Stygge Krumpen tiill Borkow Dffue Bilde tiill Mars Joraen Friis tiill Wiborge med guds nade biſcoper oc Aghe Jepsſen Electus tiill Lund welwilligen giſſue Hans Nade paa thenne tiidt ſierde part aff all wor biſcopſ ſedis wiſſe Rentte, ſom er Smor, byg oc Rug, oc giore the wtij Nede Pendinge, huer tonne ſmor regnendes for thij danſke marek och huer tonne korn Rug oc byg fore tolf danſke ſkiillinge oc ſchall all forne Landhielp antwordis Hans Nade eller huem Hans Nade ther tiill ſtiickendes worder wtij Kollinge ſiorthen dage for Tull neſtkommendes

at thet seniste. Vele oc wij forne. Danmarck's Riigis Raadt, schulle oc tseligest wor kieriste nadige Herris Lensmænd gore huer syn yttherste Gliit oc beste forne. hielp at forwende wtij godt myntt thet yttherste wij kunde. Haffue wij oc loffuett oc tiilsagt oc met thette wor opne bress loffue oc tiilsige wor kieriste nadige Herre paa wore egne menige Prelaters, Ridder, Riddermændz mænd, fruer, Tomfruer, Cannicker, Vicarier oc alle andre theris vegne som Jordegodz her wtij Riigitt thet forne. Landhielp schall betijmmeligen oc tiill gode Rede wdtkomme aff theris bender oc tiennere oc offuerantwordes wor kieriste nadige Herres fogether, Embesmænd oc schriffuere bode aff kirckerne bonderne oc andre som foruit stor. Oc ther som nogen aff wor kieriste nadige Herris egne bonder oc kronnetiennere seg forherder oc forne hielp iicke wdtagguffue vele tiill gode Rede; Tha vele wij met wor kieriste nadige Herres hielp oc trost woffue ther wdtoffuer Liiff oc Leffnett oc straffe thennom som saa offuerhorige sidendis worde, oc thetligest schulle oc wor kieriste nadige Herris fogether oc Embesmænd tiilhielp om nogre aff wore eller andre gode mends tiennere side offuerhorige met forne. Skatt oc thet forn. Landhielp met then hielp wij fangendes worde aff Norgis Riige iicke land wpsylle forne. ett hundrett tiwfinde gyllene, regnendes huer gyllen fore sijre oc tiwge lubst β wij godt myntt, eller oc sex danske huide fore huer lubst β . Tha beplichte wij off wore efftherkommere oc arffwinge paa mene Danmarck's Indbyggere's wegne at fornoge wor kieriste nadige Herre eller hans Nades Arffwinge then Part som egen standendes bliffuer aff forne. ett hundrett tiwfinde gyllene nestkommendes omslag tiill Riill paa thet xxvi Mar wden all forhalling oc hielperede oc holle Hans Nade oc forne. Hans Nades Arffwinge thet altingist wden skade oc thet forn. hielp lober seg wdtoffuer ett hundrett tiwfinde Gyllene tha skall thet komme wor kieriste nadige Herre tiill gode wtij betaling tiill forne. guldt, dog at swodan wvovonlig tyngge oc besworing som kircker, Ridder, Skabett, gorsede, wgedagy mænd, moller oc andre som frij plege at ware iicke hereffter emodt gamble friiheder oc priuilegier fore nogen paa legge eller sedtwone eller oc emodt wor kieriste nadige Herris Necess nogen tiidt begere's schall, wden Danmarck's Riigis Raadt land openbarlige kiende swodan skibarlig wdtd ware for ogen, oc thet tha samtycke tiill at beskierme Land Riige solck liiff oc gos met, dog thet forn. Hans Nade i fremtiden hielp behoff haffde tha schulle thet forn. wonlige are at

skatte,

ffatte, hielpe hans nade effther all tiillborligheedt. Oc paa thet Hans Nade fand thes berthre wpholle Hans Nades Kongelige Stadt, haffue wij met gode oc frij wilge wuodt oc wtrengt loffuet oc tiillsagt oc nu mett thette wort obne breff loffue oc tiillse wor kieriste nadige Herre at antworde Hans Nades Hoffmester oc Mark alle the breff oc segell, som Hans Nade paa kronuens slott gorde gohs oc Len offuer all Danmarcks Riige oc thesligest panthebreff som hans Nade seden hans Nade kom til Riigens Regement her i Riiget oc Riigens lelighiedt iijcke wiste wdtgiffuet oc forlentt haffuer, inden then Loffuedag nest effther Sti. Peders ad vincula Dag nestkommendis at allersenieste, dog at hans Nade lader handle mett them om theris pendinge som hans Nade haffuer giffuet Panthebreff paa slott gorde gohs oc len for en the samme panthebreff fran thennom antworde. Sammeledes loffue oc tiillse wij wor kieriste nadige Herre at wij met hans Nades Raadt wille oc samtycke effther Riigens Keligghiedt wele wdtlegge oc bebreffue Hogborne Forstijane oc frue frue Sophie wdtuodt dromning tiill Danmarck oc Norge, Indboren Hertuginne tiill Stetin oc Pomeran, Hertuginne i Sleswig Holsten Stormarn oc Dithmarschen, Grefuinde i Oldenburg oc Delmenhorst wor kieriste nadige frue Hennes Nades Liiffgedinck her wtij Danmarcks Riige oc wele wij selffue personligen tiilstede komme her wtij Danmarcks Riige paa wor egen kost oc taring nar wij therom tiillschreffue worde, hendes Nade at kronne. Thette forne. beplichte wij oss alle oc huer besonderligen fast oc vbrodeligen at holde dog met saa skell at hans Nade forswarer oss fore offuerwoldt met hans Nades wore egne oc menige Riigens Indbyggeres Hielp oc trost effther hans Nades egne artickeles oc Reccesses Lydelse och hans Nades Reccess her mett wforfrencket wtij alle maade. Tiill yttremere forwaring oc windesbyrdt lade wij met wor wilge oc widtstiff henge wore Secrether Ingesegell oc Signether met andre wore flere metbrodres Ingesegell som wtij thenne herredage iijcke tiillstede wore som er werduge faders Her Niels Stygges tiill Bursum Her Niels Clausens tiill aarss met guds nade biscooper, Erick Ericksens oc Knudt Brnes. Giffuit wtij kopnehauffu Ste. Marie Magdalene affihen aar effther guds byrdt Twiinde femhundredt tiijge paa thet fjerde.

Nar 1525 Torsdagen nest efter ver Frue Dag Assumptionis paa Kiobenhavns Slot demte Bisp Dve Bilde med Danmarks Riges Raad Niels Brake til Wandaaf at have forbrudt alt sit Gods rorendes eg urerens-

des, Arve- Cie- Pante- og Kiebegods, Mølleghods og andet hvor det findes her i Riget til Kronen, og de som Legmænd vare i Raadet demte ham tillige fra Hals, Liv og Vre, fordi han havde ført Vindstjold mod Riget.

Samme Aar Søndagen næst efter Bartholomæi apostoli Dag har han forseglet det Brev, hvorved Kong Friderich I. gav Serrisles Mark til Færgang for Kiebenhavns Bne til evig Tid imod XX Marks aarlig Afgift.

Nidkierhed for Religionen og Overbeviisning om, at det var hans Pligt at holde den Ved, han ved Tilrædelsen af Bispeembedet havde aflagt, nemlig at stride imod alt det, der var den catholske Lærdom og dens bestandige Fremgang og Flor til Hinder, vare Grunde nok for vores Dne Wilde, da en Præst ved Naavn Simon Skaaning begyndte 1526 i Aarhus at prædike den Lutherske Lærdom, at tilskrive Borgemeister og Raad sammesteds følgende haars de Brev ²³⁾.

Kiere Wenner mo I wiidhe, att wij hassue spurdt oc forfarett, att ther skal vare kommen en Prest til etherss by, som kaldis Her Simon, huilken som skal haffe seg fortagett att predicke ther i etherss by nu i thesse daghe noger ketteriske oc luterske stikker emodt then cristelige sticketse som hassuer varitt holditt oc brugt i Christendommitt oc besunderlig i thette gamle cristne Koninghe Rige i mange hundrede aar, achtendis ther mett att wiidhe drage thet mennige folk fro gud og then hellige cristne Kirke, som wij oc alle vore forelder hassuer varett vndergiffuit i saa lang tiidt, huilket wij oc andre Riitgens indbygger ere plichtiige oc skildiige att affwerge oc affstille som vore cristne foreldere for oss gort hassue, oc er oc sadanne ny Lærdom oc vnderwisning emodt vor kiere nadige Herris koniglig eedt oc recess, som hans nadhe then alsommegrigste Gud oc Danmarkis raadt oc indbygger svorett oc giffuett hassuer oc vi alle Danmarkis Raadt beseglett hassue met hans nadhe. Thij bedhe wij ether oc fulkommelig raade oc formane som wij po wor embis vegne plichtige ere, atthi icke stedhe eller opholde forne. persone eller andre hans liige her effter vi etherss by som sodanne vkriftelige Lærdom bruge ville, Gud alsommæchtigste oc hans werduge benedide hellene til bespottelisse oc oss oc andre flære Danmarkis Raadt oc indbygger til Hoffmodt oc forachtelse. Oc huor I thet her effter gore ville, tha ville wij mett wor kiere nadige Herris hielp oc andre wore kiere metbroders Danmarkis Raadts oc indbyggeres

²³⁾ Ex copia Langebekiana in archivo.

gæres raadt oc hielp tencke ther til andre sind, som the oc wij plichtige ere, begerendis oc att viidhe nu mett wor Official oc Anders Jacobsen om I ville opholde forne. Prest ther lenger i ethers by off til Hoffmodt, off tyckes oc vel gott vare atthi betencke hvad skade oc swar forderffue, skam oc skiendsel som skeedt ere vti andre Lande aff Luthers oc hans partiis regimentte, oc I ville oc betencke, om I oc ethers by oc borger kunde hassue mere gott oc bestandt aff off oc andre flere Danmarkis Raadt end aff then drawellsmænd oc hans liige. Vden al twiel hassuer ther værett i cristendommenn- saa mange twisnde lærde mænd i femten hundrede aar, som vel hassue været saa lærde i scrifften oc saa kiære att Gud oc the- ris sielss salighedt, som then Drawellsmænd nu begynder at predicke i ethers by emodt gud oc then hellige kirkes skickelse, oc vor ther noget personer i ether by som off hobess ther icki er, ther saadant ketterii vilde modt Gud oc vor kiære nådige herriis kongelig recess bruge vildhe, tha bwrde thennem icki at være eblantt ether vstraffett. Som vij hassue yttre- mere befalett wor Official oc wor tiener Anders Jacobsen att siige oc vnderwiise ether på vore vegne, atthij therom ville betencke ethers eg- hen velfferdt oc bestandt oc scriffue off ether swor oc villie til ighen, huor- effter vij off skulle rettke. Kiære venner hvor vij kunde være ether til villie, giøre vij altiid gerne. In Christo valete. ex Arhusia feria qta pentecostes anno Domini MDXXVI. nostro sub signeto.

Det følgende Aar 1527 besluttede Kongen at indskrænke Bispernes Magt efter sin Naboes Sverriges Exempel og aabnede i den Anledning en Herredag til Odense, hvor han holdt en Tale, formanende Bisperne til at forestaa deres Embede bedre end hidtil, og see til, at Guds rene Ord prædikedes uden Sammenblanding med Mirakler, Fabler og opdigtede Historier, tog dem, som bekiendte sig til Luthers Lærdom, i sin Skyds og tillod begge Religioner at læres, indtil et almindeligt Kirke-Rode bestemte, hvilken der var den reite. Denne Tale klingede ikke synderlig godt i Bispernes Øren, endskient Kongen lovede dem, at de skulle blive i deres Stand, men som Adelen var paa Kongens Side, kunde det ei hielp dem at sætte sig derimod, hvorfor det og blev bevilsget, at de Geistlige herefter maatte gifte sig og at Kongerne skulle confirmere Bisperne, som Capitterne valgte, og ikke Paven. Paa denne Herredag bilagte Kongen ogsaa den Tvistighed, som var mellem Adelen og Bisperne om jurisdiktionen, Sagesald og Tiende hos Adelenes Bønder, og derover udgav

en Anordning, som Herr Ove Bille tillige med de andre af Raadet har forseglet ³⁴⁾.

De jydskke Bisper, blant hvilke Ove Bilde var een, vare allerede før denne Herredag betænkte paa at standse den Lutherske Lærdom og forekomme den Pavedømmet her tvuende Undergang, de meente, at gode Disputatores vare nok dertil, og til den Ende affordigede de Mag. Henrich Berkens for at indbyde enten Johann Cocleum eller Johan Ecchium eller og begge til at drage herind for at forsøgte den catholske Lærdom, da de begge vare berømte Mænd, som de ansaae for duelige til at giendrive de Lutherske Lærere. Saa vel det Mag. Berkens medgivne Rejsepas som Creditiv og det Brev, han skulle overlevere hvilken af dem, han fandt, findes anført af Pontoppidan i hans *annales ecclesiae danicae* ³⁵⁾.

Aar 1528 neste Løverdag for Bartholomei Apostoli Dag paa Herredagen i Odense var Biskop Ove Bilde en af de Voldgiftsmænd, som paa Biskop Jens Andersens af Odense Side skulle demme mellem ham og Frue Mette, Marquard Rennows Esterleveriske, og hendes Børn for al deres Arv han havde fra dem og for det Vand, han uskielligen havde paaført deres Fader Marquard Rennow ³⁶⁾.

(Fortsættelsen følger i næste Hefte.)

³⁴⁾ Svitsfeld pag. 1302.

³⁵⁾ Tom. II. pag. 808.

³⁶⁾ Svitsfeld pag. 1307.

würde dem Ko: nit allein wollgefallen, Sondern auch daß er seine Wnters-
than, daahin halte daß si solches gebühlich auffnehmen, vndt interpretiren
wii ess von mihr gemeinet ist. Auff Fride: den 31 Janu: Anno 1630.

Christian.

Udskrift:

Friiderich Guntzer zu handen.

3.

Daa soll ein Schreibern ahn H: Detloff Randhou gemacht Wer-
den daß er dii Maassleuthe daahin haltzen Soll, daß si sich strax in Martio
wber dii beide Einbrüche in der Wüldtnuß machen Sollen, Weiill ihnen,
nuhmer keine endtskuldigung zu statten kommen kan, daß si keine gelder auff
borrich bekommen können, aldiuweil man vernommen, daß bei dem Stadhalters,
Seltigen erben ein zümliche Summa verhanden von welchen H: Detloff als ein
curator, ihnen woll dii Nothturfft kan zuwege bringen, Auff Istrup³⁾ den
7 Febru: Anno 1630.

Christian.

Diffem Brieffzengeren soll ein paß gemacht werden naher Lantzuholstein.
Item ein Schreiben an den graffuen v: Skowenburch daß seine Leuthe geleich
mit meinen Seinen Einbruch zudrücken.
Ihn H: Detloffs brieff muß befohlen werden, daß er den greffuelichen zusagen
lesset wan dii meinige anfangen wollen.

Udskrift:

Dem Sekretario Guntzer zu handen:

4.

Creditis vndt instruction Auff den Landtkanseler daß er sich nach dem
her: v: Ey: so zu hiidziger Residirt verfügen soll, vndt ihn disponiren daß
er bei dem hausse Zelle zuwege bringet daß si dii sache so si einmahll, am
kaiserlicher kammer gewonnen, dii freije Navi: auff der Elbe betreffende Deas-
sumiren,

³⁾ Nu Jagersprißs.

sumiren, Man wolle ihnen alle mögliche assistens leisten vndt pro interesse einladen, daß die Reuision möge cassiret werden. Diß soll er so schleunich ins werck setzen vndt mir bescheidt darnon sagen Wan ich in holstein komme

Du sollest auch alles daß so sich bei der sache zwißken meinem sohn vndt dem Keiingraffen forhgelauffen zusammensuchen, vndt eine Instruction darüber machen, auff den so selbigen Keiingraffen, führ daß kriegsrecht besprechen Soll, was alhi mit verhanden darnach muß nach Malmoe budt gesandt werden. Auff Kossenburg den 1 Martii Anno 1630

Christian.

Opfkrift:

Den Sekretario Synther zu handen.

5.

Der skall en aff professoren ansigis at prediicke latine tilkommendis Onssdag paa Slottid tel leben textus skall uerre Pater noster qui es in Coelis, Sanctificetur nomen tuum, den Onssdag derepther skall en anden tage Adueniari Regnum tuum, fiat voluntas tua sicut in coelo sic & in terra, Vale. Aff Frede: den 7 Martij Anno 1630.

Christian.

Udskrift:

Chanseleren till hande.

6.

Eptersom Jeg loffuede ij gaar, at laade frue Kyrsten, unde, huessom ieg hindere moder tilfreesse, Boller og Kossenuoid angaaendis, saa er dette eptersolgende ret Copie deraff

Kerre Ellen, eptersom ieg stæckid syden taled med dig, at du fru Kyrsten boller, och kossenuoid, skulle lade bekomme, saa eptherdi hun nu paa niie derom, huos mig haffuer giordt, ansoddering och sig forpligtid, deraff att holle restituenisten, som deraff gaar, Och inted deraff at forkomme bernene till skaade udi noget made, mens huissom, deraff ertreffis kan, bed at anuende, bernene sandelig till beste. Huorfor du sliig anordning skalde gerre, at forbe-

nente gaarde, hinder till philippi Jacobi forstkloemendis vden ydere anfoddes ring eller besuering bliiffuer folgachtige. Besa: &c

Och eptherdi samme breff sig paa hiinderß Reuers refererer, saa uhl samme hinderß Reuers in optima forma med det ferste mig tilskickis epther herhoes seiiede copie.

Du myt klenodiie som ieg taalede med Eder om, ded skall ochsaa haffuis y acht att ded kommer vdi sijn forrige Staand ygen Vale Alf Rossens Borrig den 13 Martij Anno 1. 6. 3. 0.

Christian.

Udskrift:

Blisspen aff Aarhus Sticht till hande.

7.

Instruction auff Enhausen¹⁾, ahn den Wallenstein

Weil es alhie erkollen als wolthe der keysser, dii herren van Meckelen durch Restituiren, wohnon müglich bei den tractaten zu Dankich Erwehung gescheen muge a parte Suec:

Daa nun der keysser, dessen zu thun geneiget wehre, so wehre dem keysser eine grossere Reputation, daa er solches sohr derselben tractation thetthe als des der suede sich einbilden solthe Er hette solches dem keysser abgedrungen.

Iner alia hatt er anzubringen das man dii Hamburger mit ihren querelen nit hore, wan sii sich Ennes Newen Zollen auff der Elbe sich besuehen, dan mihr bewust das solches ohne des keyssers consens nit gescheen kan, das aber so ihnen iho aufferleget wüirdt kommed daaher, das sii viill Jahr her in dehn Dresunde frey gewesen, Woherlegen sii van meinem Eiigenen güthern Zollen genommen haben, wii sii mit meinen Leuthen ihu der stadt, auff der Elb, vndt woh sii dii geringste gelegenheit gehabt wimgegangen vndt noch wimgen das ist notorium, Mus derohalben meines ihnen geborgethes geldt solcher Restanten halben von ihnen fodderen, vndt nit etwas newes zuchen wii sii ohne Zueiffuell es außdeuthen wollen.

Ahn

¹⁾ Er den Obristleutenant von Synhausen, som var i Folge med Prinds Ulrich, da han reiste til Tydskland for at gaae i Krigstjeniste.

Ahn den Keyßer soll nomine graff Waldemar Christians ein schreiben gestellet werden, worin Er seine dünste dem Keyßer präsentiret, mit Erbitten &c. Daa nun Enhaussen von obgemelthen wallen: mercken kan, ihn geneiget zu sein, solches Schreiben den Keyßer präsentiren zu lassen, als soll er vernemen ob ess nit zu practisiren sei, daß auff daß schreiben geantwortheit wurde daß ihm der Keyßer ihn in seine hulde vnd schutz nehme pro Comite Hol:

Solches schreiben solche von graff Wall: mit Eüigenen handen geschrieben werden.

Was nu für solches schreiben zu geben ist in Chansleria Im: so uern es zu erhalten sreed dessen soll Er sich erkundigen

Daa er auch vermercken würdt daß der von Wallenstein Lust hatt zu den kleinen Stücken, so soll er ihm Zueen darvon versprechen

19 Martij 1630.

8.

Ein schreiben ahn die Stadt Ham: daß nachdem man verursacht worden.

Daa auch Enhaussen mit offigenanten v: Wallenstein von wegen meins Sonß h: Wldrich in discurs kommen michte daß Er sich bei der Staatsdiffe Armei auffhalte, vndt daß man ihn bei der Key: Armei vill höher Estimiren Würde als in Nyderlandt zu hoffen sey, so soll Er andworthen Er wurde solchß übell thun können weil Er so seines stiftes endruffend, vndt mußte nun suchen, daa Er etwas wiiderum Erlangen konte.

19 Martij 1630.

9.

Uarsagen huorfor uij Rügens Raad, som udi engden erre, hiid hafuer ladid kalle, er denne at uy ersarer, en friidh tractation hmellom Key: och Kon: v Suer: at uerre forhänden, Saa eptherdi der menis, at Key: skulle uerre inclinere, til att restituere die herrer af Wळे: huilckid mueligdt a parte Sue: pro baci tractationis till Dandsig uill bliffue proponere, huorfor uy os bemeliet at, sastreindt Key: uil restituere samme herrer, att sigdt da motte sree ferend den tractatus angick.

Sastreindt

Safremdt nu fligde aff os formedelst gud ij himmelensff biistand tilueie bringis, sa vil fligde usselligens fortriide Kon: y Suer: Och hel liidid eller inred siden achte om samme tractation til dandhig, menß continuere syn røffuer och pliindereit udi Østerseen, dette Riige till største Elaaide och preiudicio, huorfor uyl fornøden uerre att man lucker Dien op udi tiide, ty erlanger Kon: y Suer: friiden miinis da er Kon: y Suer: totaliter meister udi Østerseen, och om uy skandt udi dag eller udi Morgen uille gørrer nogid dertill, saa laader uy os all uerden paa halffen med stor Spott, nam vigilantibus non dormientibus iura sunt data. Huorfor uorriß mening Er at safrandt Key: dii Mecke: herrer Restituere uyl førend den dankiger tractatus angar at man da sig skulle obligere at holle Danmarckes Strømme frii for huerman, huilckiid optimo titulo ssee kan. Kon: y Suer: telstand er os uel bekend Erlanger hand den reputation at hand Key: haffuer trund friiden aff, uy behollet nyck friid for hannem Ett haaldt Aar, och mener uy os megid bedre nu at kunde komme tilrette med hannem, end paa andre tiider, ty nu haffuer dy alle som euten kan eller gerne saa hannem hulppid henderne fulle, dertelmed er der huos Suerrig liiden formue eller credit, hans folck er mall contant, och dem ganske inted mechtig, haffuer ganske inted feldt Artholorie, om hand endskandt kan saa dy suenske op ymod danmarck som dog uyll halle haardt, saa kan dog udi denne sommer lidid eller inted ssee eller och ganske langsom, Jnden denne sommer løbber til ende, daa uyll mueligdt ssee allehande mutationes, der sauelsom andenstedß.

Och endog uy for uorriß person ynted forlengis epther Wroe, och uell ued att disse Riiger mehre med friid och roelighed tiend er end med krig, sa seer uy dog inted, huorledisß man cum Reputatione & saluo honore kan priuere Riigerne ued derrisß Regalia och høyheder, huorfor uy Riigens Raadsß betenckende deroffuer uille fornemme, Och eptherdi os nocksom beuist er, att dy som nu tilstede erre icke allene vdi sliggen wychtige sag kunde concludere; och der er periculum in mora, saa skall y Ederß betenckende, dy andre som till Haderssleff forskreffuen er 3 Aprill: laade forstaa, Valete Aff Frede: den 21 Marty Anno 1. 6. 3. 0.

Christian.

Udskrift:

Riigensß Raad till hende

(Fortsattelsen følger.)

Nye Danske Magazin.

Attende Heste.

I.

Slutningen af Samlede Esterretninger

om

Biskop Dve Bilde af Aarhus.



Bi begynde i det Aar, hvor vi i det foregaaende Heste saap vor Biskop, nemlig 1529, hvor vi finde et af ham til Luders Jacobsen udstedt Forlehningsbrev paa Holbekgaard i Rognsøherred, under hvilket det for paa dette Heste i Kobber forestilte Segl hænger, der forestiller et Skiold med det Bilde af den gamle Familie-vaaben, oven paa hvilket, i Stedet for Hielmen, er sat en Bispehue; Hele Skioldet staaer op til en Bispestav, hvoraf Kryggen staaer op bag oven over Bispehuen. Fra Staven hænger ned paa begge Sider af Vaabenet et Vaand, hvorpaa læses: S * D * AVONIS * BILDE * EPI * ARVSIE * ∴ Sigillum Domini AVONIS BILDE Episcopi Arusiensis. Brevet lyder saaledes:

Wi Offue Bilde mett gud; nade Biscop tiill Mars gjorde alle
 vitttherlicht, at wi aff sonderlig Gunst och Nade for lang willige och troo
 tieniste Oss elskelige Andhers Jacobsen wor Forfader Her Niells
 Clausen then hellige Kiercke oc oss giordt haffuer oc her effther troltigenn
 maa oc gjorde skall, haffue wi mett wortt elskelige Capitels samtycke
 wndt oc forlent, oc nu mett thette wortt opne bress wnde oc forienne for-
 skreffue Anders Jacobsenn en wor oc Kierckens Gordt paa Rogsoo
 liggendis, som kaldis Holbeckgordt mett syn retthe tilligelse, som er Ug-
 ger, Eng, Skoff, Marck, Fiskeuand, Arbejd oc Cygt aff tiernerne, som the
 aff gammell tiidt giordt haffue till samme gordt, at nyde, bruge oc be-
 holde syn liuffs tiidt, oc ther tiill Sted;maall at haffue aff samme tiennere
 vdi oc aff at setthe, oc ther fore giore oss oc wore eptherkommere hwert
 Mar redeligt regenscaff. Oc schall aarliigenn giuffue aff samme gordt 1
 Tonna Smor tiill gode rede oc then yttre paa Marss gordt, dog mett saa-
 dant Wilkfor oc forordt, at han schall werre oss oc wore Eptherkommere
 huld, troff, horriige, lydige oc tiennisteactiige, nar oc hwor han tiillsi-
 gis at fylliche oss personlige udenlands dog paa wor egen kost oc terriighe.
 Deslugt her i Landett at wandre tiill tinge oc steffue at swaare oc thalle
 fore kierckens god; oc tiennere och ramme och wiide wortt oc then hellige
 Kierckis gaffu oc besta huilcke maade thett wdi hans macht werre kand oc
 tilluigis. Sammeledis schall och bygge oc forbedre forskreffue gordt mett
 godt oc redellige bygning, och holle hannom oc hans tilliggelse oc tiennere
 medt macht wdi alle maade. Schall han oc lade vpholde then tieniste,
 som boor at holdis wdi Wdby Kiercke, liggendis tiill samme Gordt wden
 all forsommelse, och engen forplecthe eller sighe sin tienniste, then stund
 han besidder samme gordt wden oss eller wore eptherkommere Biscoper vdi
 Marss. Skeer thet oc saa, at forskreffue Anders Jacobsens Hwiffrue
 leffwer hans doo, tha skall hwi vdi ligge Waade beholde samme gordt
 X samfilit aar epther hans doo. Oc nar then tiidt forgangen er, tha
 schall samme gordt egenfome wden all hinder tiill oss eller wore epther-
 kommere. In cuius rei euidentiam Sigillum nostrum vna cum sigillo
 dilecti capituli nostri presentibus est appensum. Datum in curia no-
 stra episcopali Arhusiensi Anno Domini MDXX nono, Sabbato post
 festum Exaltationis sancte crucis.

Samme Mar Loverdagen nest efter St. Nicolai Episcopi Dag gav
 Kong Friderich Biskop DveBilde og Esterkommere, Bisper i Mars, Sortes
 brødre

brødre Kloster i Aarhus, som Munkene nu havde forladt, til Eiendom til Aarhus Kirkes Gæde til evig Tid.

Aar 1530 die beati Jacobi Apostoli har Biskop Dve Bilde overdraget Joachim Konnow, Electus til Roskilde Domkirke, jus patronatus til Stouffby og Wriigsted Kirker og Sogne i Birgeherred liggendis, med det Wilkaar, at den Prest, han kaldede, skulle være Biskoppen i Aarhus herig og lydig og give saadanne subsidia hospitalitatis og al anden Givt og Rettighed, som Præsten der sammesteds pleier at give og giøre Biskopperne i Aars.

Aar 1531 Tirsdagen nest efter Palme Sondag pantsætter Kong Friderich Biskop Dve Bilde og hans Esterkommere, Biskopper i Aarhus, Drentsildherred, Støffringherred og Norhaldherred for 3000 Mark danske Penge, som han Kongen til Kigens store Nytte og Behov laant havde.

Samme Aar Tirsdagen nest efter St. Martini Dag stadfæster Kongen det Brev, hvorved Convents Brødrene ndi Jomfrue Mariæ Kloster i Aarhus, paa Brobjerg liggendes, venligen og sandrægteligen havde overgivet og opladt fra sig og til Biskop Dve Bilde og hans Esterkommere, Biskopper i Aarhus, fornavnte Jomfrue Mariæ Kloster og Sted, med Grund, Kirke, Kirkegaard, Huse, Bygning, Tost og Humlegaard, og al anden Tilliggelse og Eiendom, intet undtaget, at have, nyde, bruge og beholde til evig Tid.

Samme Aar Mandagen nest efter St. Lucie Jomfrues Dag har Dve Bilde med flere af Kigens Raad besluttet, at Kirkerne skulle afgive deres Sely til Kongen, at han deraf kunde slaae Nytt til at lønne de Landskrægter med, som han til Landets Forsvar var nedtaget at holde, da Kong Christiern var falden ind i Norge. Brevet lyder saaledes:

Wii Aue Bilde med Guds Naade Biscop till Aars, Alge Sperre till Lund, Joachim Konnow till Roskilde, vdualde Biscopper, Hendrich Abbet i Sorre, Eskildt Prior i Anderschou, Magnus Gise Danmarckis Kigis Hoffmester, Engie Krabbe Marck, Hans Bilde, Peder Lyckij, Albrit Raffusberg, Math Bollie, Anders Bilde, Johan Brne, Arell Brabe, Aane Lunge, Johan Biorn, Duff Rosenkrantz, Johan Dre, Holger Blffstandt, Knudt Bilde och Knudt Rudt, Riddere, Laurens Stenkell och Niels Lunge Danmarckis Kigis Raad, helsef Eder, menige Almue, som bygge och boer i Sielland, evindeligh med vor Herre. Kiere Wenner giffuer Wij Eder tierligen tilkiende, att nu wij effter Kongl. May. wor Kiere Raad. Herris Befahling war her i Kiobenhaffn forsamlede, att offver-

wie hans Naadis Danmarckis Rigis och alle des Indbyggeris gaffn, be-
 ste och bystand, da iblandt andre erinde haffve wii alvorligen forhandlit
 och raadslagit, huorledis wii best den menige Mand uden skatter och
 tyngre kunde paa denne tidt komme till pendinge att losne disse Landstnechte
 med her nu i Riget er, och wii holde och optagit haffve, menige Dan-
 markis Rige till beskytning och besfermelse, paa det Kong Christiern icke
 skall komme her ind ij Riget igien, och tuinge Eder och menige Rigens
 Indbyggere fra frihed och privilegier, arffve och eige, gamble danske
 sadder och seduanne, och fore Eder den vsedvanlige besuering och tyngre
 paa att skatte och suse af korn, Smor, oll och brodt, och kortelig att
 skriffve, aff aldt dett vdi eders boe och bygge erre, och ij, eders hustruer
 och born schulle leffve och bierge eder aff, saa att I icke skulle were mecht-
 tig att bage eller bregge aff eders egett, uden skatt och suse, men tuinge
 eder under fremmede seder och beskattinger, som i Westerlandene erre,
 som hand tilforne gjorde, der hand her i Rigit war, och derpaa schreff-
 den ny louff, som icke andet holder end tynge och besuering paa fattige
 Almue och wilde nu som han da fordreff de fattige Mend paa Almager och
 fette Hollender i steden igien, huilckit Gud Almachtigste kiender, wii no-
 dicht wille, att naagen tidt see skulle, Eder, eders fattige Hustruer och
 born till euig schade och forderff. Saa haffrer wii for saadanne och an-
 dre merckelige sagers skyld, som langt war aff att skriffve, ij denne store
 nod och trang wii nu haffve, till forskreffne Landstnechters soll och Lon,
 dette saa offverweigett, att alle sogne Kircker offver all Danmarckis Rige
 skulle laane och undsette os till Mynt de fleste Elenodier och solff, i kirken
 erre, och de naagenledes ombare kunde. Dog vndertagen udi det min-
 ste een Kalck med sin Dyff och it pyris, som huer kircke igien beholde
 skall, att foruare det wardige Sacramente Guds benedibede Lagome udi,
 Thi bede wii kierligen och gierne aff Eder alle och huer serdelis begierre,
 att I wille lade edet herudi velwilligen findis att hielpe och laane os
 samme solff och Elenodie, anseendis saadan wor store nod, trang och
 denne harde tids leilighed, som nu paa serde erre. — Wii wille (nest Guds
 hielp) naar denne Feyde med Konning Christiern ende fanger ware der
 behielpelige och velwillige till, att alle Kircker skulle komme till deris solff
 igien enten var solff eller pendinge (een halff Gyllden for huert lod solff)
 och haffue derpaa allesammien och huer serdelis wor helligens Edt och be-
 den den Almachtigste Gud saa sandeligen hielpe och troste os vdi samme
 Feyde,

Feyde, som wii wille werre welwillige och tilhielpe att Kirckerne skulle vdi fremtiden komme till deris solff och betalling igien, naar Gud Allermechtigste will, att forskreffne Feyde ende tager och affstilles, och wii och Rigens Indbyggere maa komme till fred och rolighed igien, och skall sogne Præsten, baas Kirckewergene och tuo de achteste Mend aff huer sogn offverwerre, naar samme solff weyes och annanimis skall, och tage schrifter och forwarring igien paa saa moget solff de aff huer kircke fra sig laanit och antwortit haffver. Till huius windisbordt och ydermeere forwarring træcke wii worre Indsegle och signete paa dette wort obne breff. Giffvit i Kiøbenhaffn Mandagen nest effter Sanctæ Lucie Tomstruis dag Anno M. D. XXXI.

Udi dette samme Aar den 15 Decembr. døde Biskop Niels Clausen, Dve Wildes Formand, til hvem han nu i 11 Aar havde svaret Pension, hvorved denne nu kom i Besiddelse af hele Bispestolens Indkomster og især af det Slot Silleberg, som Niels Clausen ved Afstaaelsen havde forbeholdt sig.

Aar 1532 feria quinta post Laurentii fik Dve Wilde Kongelig Stadfastelse paa Dve Kloster, med alt det Gods, Eiendom og Tiener, som dertil ligge¹⁾, hvilket Abbed Thomas Pedersen og menige Convent hannem befalet og tiltroet havde udi hans Levetid.

Aaret efter 1533 den 10 April døde Kong Friderich den Første. Han blev beklaget af alle, dog mest af dem, der ønskede, at det nye antaende sande Evangelii Lys maatte vedblive og videre udbredes, thi da ingen Tronsfølger var i Kongens levende Live bleven valgt, kunde de let forudsæ, at Bisperne og de som havde de rige geistlige Præbender i Besiddelse, vilde af al Magt sætte sig imod, at hans ældste Son, Hertug Christian af Sleesvig Holsten, skulle blive Konge i sin Faders Sted, da han allerede, som Statholder udi Hertugdømmene, havde viist Prever paa, at han var den lutheriske Religion hengiven. Følgerne beviiste ogsaa, at de ei toge Feil, thi da Rigsdagen, som for at vælge en ny Konge var berammet at holdes til Kiøbenhavn St. Hans Dag dette Aar, aabnedes, paastode Bisperne, blant hvilke Dve Wilde var den midterste, at Religionen og dens Sager først burde tages i Overveielse og afgjøres, bragte det og dertil, at Torsdagen efter visitationis Mariæ

8 f 3

Dag

¹⁾ Er det samme, som Vogt Kloster, og har ligget i Voer Herred under Skanderborg Amt, til hvilket Slot detts Gods efter Reformationen blev lagt. Pontoppidans Atlas IV. pag. 239.

Dag blev i hele Raadets Navn gjort den Anordning i Kirkesager, hvis Indhold Hvitfeld²⁾ anfører, skient Mogens Gise og Erik Banner med flere af deres Mening ikke ville forsegle den. Derneft foretog man Kongevalget, hvor det verdslige Raad foreslog Hertug Christian, som den ældste af den asdøde Konges Søner, men de geistlige derimod Johan, der endnu ikkun var elleve Aar, saasom de mente, at de kunde lade ham opdrage efter deres Sind, og erholde i ham en Forsægter for den catholske Religion; Men da de ikke kunde drive dette igiennem, fik de Valget opsat i et Aar, paa den Grund, at ingen af det norske Rigsraad var tilstede, hvorover Mogens Gise og Erich Banner med flere forlode Raadet med Forbitrelse. Derefter forfattedes den Anordning om Rigets verdslige Tilstand og Rertens Forvaltning i Mellemriget, hvilken tilforn er indført i det ældre Magazin³⁾. Endelig indgik de verdslige og geistlige Rigsraader Sendagen efter St. Knuds Konges Dag denne Forbindelse mellem sig, hvorved vi finde mærkværdigt, at uagtet den er udstædt i hele Raadets Navn, og Boret, hvori deres Sigiller skulle trykkes, hanger derved, er den dog kun forseglet af de ni geistlige Pralater og tre verdslige, som er Beviis paa den Uenighed, der da har hersket i Raadet. Foreeningen lyder saaledes:

Wii Twer Mwnck till Riibe, Stryage Krompen till Borg-
 lom, Dffve Bilde till Marhus, Jorghen Friis till Biiborgh, met
 guds naade Biscoper, Torben Bilde Archielectus till Lundt, Joa-
 chim Romnow Electus till Roskilde, Knudtt Gyllenstern Electus
 till Odhens, Henrich Abbet i Sore, Eskil Prior i Andworskoff, Mo-
 ghens Goye Danmarckis Hoffmester, Tysae Krabbe Danmarckis Riis-
 ges Mark, Probern Podebust, Hans Bilde, Peder Locke, Mat-
 tis Belye, Dffve Lunghe, Mogens Mwnck, Erich Banner,
 Oluff Rosenkrands, Otthe Krompen, Johan Dre, Johan Br-
 ne, Johan Biorn, Anders Bilde, Arell Bragde, Niels Lunge,
 Knudtt Bilde, Holgher Blffstand, Erwitt Blffstand, Claus
 Podebust, Claus Bilde, Arell Baggropp, Riddere, Niels Arent-
 feldt Riighens Canceleer, Erich Kromediige, Niels Brock, Eyler
 Romnow oc Knud Gyllenstern, Danmarckis Riigis Raadtt nu for-
 samblede i thenne almenlige Herredag her udi Koffnenhaffn, Giore alle
 widerliigtt, att effther then leylighed som seg nu begiiffver her wdi
 rliigitt, att then allmechtigste gudtt haffver nu kallit aff thenne Ber-
 den

²⁾ Pag. 1396.

³⁾ III. Deel pag. 106.

den Høgboren furste oc herre Koningh Frederich &c. alles vor herre och Koningh, hwes siell gudt allmegetste werdis tiill seg naadeligen offver att forbarne, och effther att thette wort faderne riighe er nu wden Herre och Koningh, och riigen och riighens regemente nu henger hooss Danmarkis riiges Raadt. Tha haffwe wii nu wdii thenne almendige Herredagh her i Koffvenhaffu offwerweijtt betenckt och raadtflagiitt riighens och thess indbyggeris welfar och bestand, och sameledis then mangfoldig och attskillig forderffwe, som her tiil i Riigett i nogre Herrens och Koninghers thiidt wærett haffver, befunderligh at nogre haffve thiitt och offthe dragiitt tiill them Riighens Prelather och then geystelige statt modh adelen och ridderfakitt, och wnderstwindom e liige maade adelen och ridderfakitt modh Riighens Prelather och then geystelige statt, paa thett att the künde thess beyre och snarere forderffwe begge stather geystelige och werstlige, och riigitt och alle thess indbyggere tiill ewig skade och forderffwe. Och künde och mwe wii som alle wiisse mendt betencke och welformerke, att inthet riighe kand well regheris och forstaaes och icke heller lenghe wedt syn magtt att bliffwe uden goedtt sambdregtt och enighet er och holdes emellom them som riigit regere och forestaa skulle. Therefore haffwe wii forne Danmarkis riigis Raadt nu sambdregteligen i the hellige threfollighets naffu, then allmegetste gud tiill loff och ære, oss, wortt faderne riighe och alle riighens indbyggere tiill heelp trosth och ewigt bestandt, giort saadan sticckelse emellom oss, att wii haffve loffwit och tilfagtt hwer andhen, och mett thette wort obne bress loffve och tiillfaghe, bepligtindes oss paa alles wor gaade thro och loffve, att wille bliffve tiillsamen wdi losth och nodtt mert liiff och gots, mod wovris och alle riighens fiendher, ehwo the helst ære eller bliffwe künde, troligen att affwerghe alles wor och riighens skade och forderff aff all wor magt och formwge, och inghen aff oss fran then andhen att tredæ i nogher maade hemelig eller obenbarligh, Och icke att wille noghen thiidt sambtycke noghen tiill Herre och Koningh offwer riigitt att bliffve wden mett alles wortt raad, suldburtt och sambtycke. Wille och noghen indtlenst eller wdenlensst giore noget anfaldtt eller opplob mod Danmarkis riiges raadt, thet gud forbinde, tha skalle wii alle forne Danmarkis riiges raadt wære pligtuge paa thro och loffve thet affverge met Liiff och gots. Och sameledis att hielpe hwer mandtt, som fore oss komendis wordhe log skell och rett. Och skall inghen aff oss hereffther fore noghen

feyde

fende moed then andhen for lord, eyadom eller i andre maade men hwer mand skall tale seg tiill rettthe tiill Hæritstingh, Landstingh, Riighens Canceler eller Danmarkis Riigis Raadtt. Och hiber mand att nyde sytt gots och eyadom, hand i ware haffver, saa lenge thet ej windis ham fraa mett rettthe. Och sker thet saa, thet godt forbiwde, att thet komme noghen thrette eller unwillta emellom noghen aff Danmarkis riigis raadtt, gestlig och werflig tha skall Danmarkis riigis raadtt haffwe fuldmagtt och forpligt ware samme thrette och unwillge att forhandle och fordrage tiill en endelig endhe, enthen tiill myndt eller mett rettthe, wden all forsonnelse och wden all wiild och wenfckab. Item nar som nogen sliig thrette eller unwillge kwnde hendhe eller begiffve seg emellom noghen aff Danmarkis riigis Raadtt gestlig eller werflig, tha skall strax noghen aff riighens raadtt som sliig thrette furst formerker och forfarindes wordher, i hwilket Land thet seg hende och skee kwnde, thett strax myntlig eller schreffllig, och mett ernstlig budtskabb att optaghe och forhandle hos begge parther, som sliig thrette anrorindes er, i fredh och sælig daghe och tiidtt, tiill saalenge att riighens Raadtt i samme landtt furst forsambles, eller och tiill en almendelig Herredag, och thet mett skall begge parther som sliig unwillge och thrette emellom kommer vare forpligtig, wnder krafft thette theris breff och segeil sliig fredtt och sælig daghe och thiidtt erligh och wbrodeligen att holle. Alle thesse forne Artikle loffver wii forne Danmarkis riigis raadtt och hwer aff oss beynderligen oss bepligte paa throv och loffve fasth och wbrodeligen att wille holle, som forschreffvitt stander i alle maade. Thiill ytermere widnisbyrdtt, haffve wii alle ladet henge wore incegler och signether nadhen for thette wortt obne breff, hwilket schreffvitt och giuffvit er i Kioffenh. ffu sondaghen nesth effther sancti Knuds Konings dag, anno domini MDXXXIII.

Da nu Rigsdagen var ophævet og ingen Konge bleven valgt, indgik Hertug Christian Fredoagen efter Andrea Apostoli Dag den bekiendte Union mellem Danmark og Herrugdømmene, som Hvitsfeld *) anfører, for derved at vinde de Danffes Yndest. Lybekkerne, som paa samme Tid havde forgieves anholdt om Forbund med Danmark mod Hollænderne, besluttede derimod at hielpe den fangne Kong Christian paa fri Fod og satte ham paa den danske Trone igien. Grev Christopher af Oldenborg valgte de til at udfere dette.

Han

*) Pag. 1407.

Han gik 1534 med sit Folk til Søes og laubede ikke langt fra Kiøbenhavn; Denne Dye var strax ferdig at modtage Breven og hylde ham paa Kong Christierus Begne, og dens Exempel fulgte alle Der, Slaane, Halland og Blesing. Adelens tiltagne Myndighed havde sat den gemene Mand i Harnisk, og alle vare eendragtige og villige til at forløse den fangne Konge, der under sin Regiering havde viist sig meer gunstig mod Almuen, end mod alle andre. Nyttet om denne Grev Christophers Fremgang kom snart de jydskke verslige Rigsraader for Orne, som derfor strax tillige med Mogens Bise lode forskrive Bisperne og den ganske Adal i Jylland at møde den 4 Julii til Nye ved Skanderborg, for at beraadslaae om deres og Rigets Læve, hvor de da tilkiendegav, at det var nødvendigt i disse Omstændigheder, at Riget havde en Regent, og at det ikke var tiemt med en ung Herre, men med den, der var kommen til moden Alder og havde Erfarenhed, hvorfor de gave deres Stemmer til Hertug Christian af Holsteen, som laae for Lybel og havde en stor Krigshær paa Benene, hvormed han kunde undsætte Landet. Imod dette Valg satte endnu nogle af Bisperne sig, menende at de ei kunde vente sig noget godt af ham, da han var luthersk sindet. Men da den ringere Adal kom løbende ind i Raadsforsamlingen, og sagde, at de vilde have Hertug Christian af Holsteen til Konge, og at de vilde vide, hvem der satte sig derimod, thi med dem vilde de have at bestille, bad Raadet dem at træde lidet uden for, den Sag skulde faae en god Ende, hvorpaa Bisperne, siger Krag ⁵⁾, gjorde deres Undskyldning hos Raadet, at deres Beslutning om Kongevalgets Opsættelse havde sigtet til Rigets Beste, men siden Raadet var til Sinds at have Hertug Christian til Konge, vilde de ei længere være derimod, de bade allene Raadet at besørge, at Hertug Christian vilde stadfæste Stændernes Rettigheder og Friheder og forsvare Religionen, thi skede det ei, vilde Gud kræve dem til Reguskab derfor. De ønskede i øvrigt, at det maatte falde ud til Rigets og enhver Undersaats Beste, at han blev valgt. Den fynske Adal fulgte snart Jyndernes Fodspor, valgte Hertug Christian, og tillige med dem hylde ham ved Horsens. Strax efter Hyldingen sluttede Kongen et Forlig mellem Lybel og Hertugdømmene, at han med sin Krigshær, som laae for Lybel, kunde komme Riget til Hielp.

Dve Biledes Redelighed, Duelighed og de tro Tjenester, han under de fremsarne Konger havde gjort Riget, vare ikke den nysvalgte Kong Christian

⁵⁾ pag. 58.

stian ubekjendte; De Hindringer, Bilde havde lagt i Veien for hans Ophøielse paa den Danske Trone, ansaae han som Virkninger af hans Religions Iver, og disse betog ham ei heller de gode Tanker, han havde sattet om Bilde, hvorpaa han og snart fik et tydeligt Beviis, thi da Kongen drog med Krigshæren ind i Jylland for at dæmpe det der begyndte Oprør under Skipper Clements Anførsel, satte han Dve Bilde tilligemed Mogens Gise som Stattholder i Jylland, befalede dem at opholde sig i Aarhus, og derfra at forsyne Armeen med hvad den behøvede til Underholdning og Besoldning.

Åar 1535 Tirsdagen efter Palme Søndag haver Kong Christian III. undt og tilladt Borgerne i Randers, at de maatte nyde og beholde til fri Eieendom til deres Bye til evig Tid de to Kirker med Præstegrund og Abildgaard, liggendes for Randers uden Byen, som var St. Peders og St. Lauritzes Kirker, hvilke Biskop Bilde for Kongens Begierings Skyld havde forladt, dog skulle de være ubevaret med den Eng, som til forne Kirker ligger haver, hvilken Dve Bilde og efterkommende Biskopper i Aarhus selv skulle nyde saa længe, til nogen hannem eller dennem den kunde afvinde med gamle Breve, Beviisning og Rettergang.

Åar 1536 feria quarta post festum b. Ketilli Confessoris har Abbeden og menige Convent i Øm Kloster overladt og solgt Biskop Dve Bille noget Klosterets Gods i Framlev Herred for 100 rhinske Gylden i Guld og 300 Lød Sølvs i Jochumsdalere.

Da Kongen dette Åar, medens Kiøbenhavn var beleiret, reiste til Holsteen, var Dve Bilde en af dem, Kongen betroede til at være Stattholder. Han skulle opholde sig i Roskilde, i Kongens Fraværelse udstæde Befalinger og give Svar paa hvad der blev forelagt. Her udmærkede atter Bilde sig ved en ny Proeve paa Troeskab mod Kongen og Riget, der geraader ham til megen Ære; thi da han merkede, at der var Mangel paa Penge til Krigsfolkets Besoldning, sendte Bilde Kongen alt sit Taffel Sølvs og hvad mere han havde af Sølvs Geschir (o: Sølvs Kar) for deraf at lade mynte Penge til at betale Folket med^o).

Strax efter at Kongen havde faaet Kiøbenhavn og saaledes var bleven Mestre af hele Riget, anvendte han allene sine Tanker paa at ophjælpe samme, til hvilken Ende han sammenkaldede Raadet, som da var nærværende, og holdt med de verolige en Forsamling, hvor da blev besluttet, at Bispernes Myndighed skulle hæves, og deres Gods lægges under Kronen, hvilket strax blev sat i Værk,

Vært, da alle Bisperne i Danmark deels med List deels med Magt bleve fængslede.

I Betragtning af de Tjenester, Biskop Dve Bilde havde giort Landet, og den Trost, han stedse havde viist mod det Kongelige Huus, var Kongen i Begyndelsen til Sinds at ville have sparet hannem og derfor lod ham anmode om godvillig at afstaae sin Værdighed og sit Slot Silkeborg, men da han ingen Dren havde hertil, lod Kongen ved Johan Rankow Slottet beleire, (som Hans Stygge havde inde og holdt uden at overgive), medens Bispfen skrev Kongen til og bad, at han dog maatte beholde det, eftersom han havde ved dets Modtagelse aflagt sin Ed, ei at overlevere det til andre end Capitelet i Aarhus, haabede derfor, at Kongen ei ville giøre ham til Meeneder ved at tage det fra ham. Magtet Kongen ikke bevilgede Bilde denne sin Begiering, havde han dog saa stor Godhed og Høiagtelse for ham, at han offerdigede Johan Friis og Oluf Rosenkrands til ham for at overtale ham til at ndmøge sig og underkaste sig Kongens Villie, hvortil de ogsaa fik ham overtalt, ligesom og til at følge med sig til Sieland, hvor de ved Ankomsten til Roskilde toge Steenberg til Hielp, som med nogle Krigsfolk fængslede ham og Sendagen efter nativitatis Mariæ henførte ham til Dragsholms Slot.

Saa ivrig i sin Religion var Dve Bilde, at han heller leed end gav efter, hvorfor og Kongen i de Klager, han paa Rigsdagen fremsførte mod Bisperne overhovedet og mod hver især, siger: Bispfen i Aarhus er nesten Hovedet for den catholiske Religion, og har desaaarsag sat sig imod Kongevalget, hvorved Riget er geraadet i saa stor Ulykke. Havde han i denne Sag viist sig saa tro, som i andre Begivenheder, saa havde vi ikke havt saa meget over ham at klage, og kunde have ladet hans Person urørt; Men da vi af hans Fremgangs-Maade ikke haver kunnet formode andet, end at han ivrig vilde sætte sig imod den Forandring, vi i Kirken have foresat os at ville giøre, ligesom han ei heller med det Gode har villet overgive Silkeborg Slot, saa have vi været nedt til at gaae frem med ham paa en anden Maade, end vi havde ensket og havt i Sinde. At dette virkelig var Kongens Alvor, seer man deels deraf, at han befalede dem, som skulde gribe Bisp Dve Bilde, at de skulde fare læmsfeldig med ham, deels og af den Medfart, han nød i Fængselet, hvorom RIND Gyldestiern, Danmarks Riges Marsk, melder i et Brev til Este Bilde, Bispens Broder, saaledes: Kiære Estij maa thu wijsdhe att thijn Broder Her Dve Bille hand er paa Drousholm och gaar ther leddig och løf ind och wd paa Slotthet tidth och offthe som hannom løsther, och handlis ther

mellom Kongl. Matt. och honom so ieg hobis meth Gud; hielp att hans sag bliffuer snartt fordragen disligist ochsaa nogen flere aff the gode herrer hans Medbrore.

Enten endnu dette Aar eller og strax i Begyndelsen af Aaret 1537 maae Dve Bilde være bragt fra Dragsholm til Nyborg, thi udi et Brev fra Mogens Bilde Ridder til hans Broder Eske Bilde, der er skrevet i Kolding Mandagen nest fore Conversionis Pauli 1537, melder han: Myn brodher Bispen er karst och helbred gud thes loff haffue och haffuer Kongelig M. vor kiere naadige herre send myn broder Bispen till Nyborg ther att fortossue till Hans Naades Hogmechtighed kommer aff Lantre holsten och er Hans Naades Hogmechtighed formoet hiid i Landett igien mett thet allerforste Och tha hobes meg mett then almachtige gud hielp att myn Broder kommer i hans stycht och fryhett vdi igien som hans Naade tillforn veredt haffuer och ladher vor kiere naadige herre holde myn brodher erlig och well saa Hans Naade ingen Brost haffuer for nogen deell thet Hans Naade begier och maa Hans Naade gaa paa Slottthet och meer huor Hans Naade selff losther, saa Hans Naade thet icke formentiff i nogher maade.

Hvorledes Kongen haver holdt ham i sit Fængsel og hvad Yndest, han har beviist ham, kan desuden sees af Oluf Rosenkrandses Brev til Eske Bilde, skrevet fra Kiebenhavn første Søndag efter Midfaste 1537, naar det heder: Kiere Eske som thu schryffuer ath ieg wille werre thyn Broder behielpelig nu vdi Hans elendighet, daa skall thu wide ij sandiingen, ath ieg haffuer giortt saa megett som y myn Formue haffuer werijt, och will gierne giore saa ydertlig som han war mynn egen Broder, saa santt hielpe meg Gudt och moo thu wide ath han er erlig och well hollen och moo goo vdt och yn ner han will och haffuer Hans Kanseler och lock hosi seg och mo thu wide ath Hans Nodess byspgortt och gorre haffuer hans egett Folk och emmessmen enu ynde och alle hans nodess suene ryde enu y Forryng som the pleger ath giore och haffuer Kongl. Maytt. latt gyffuitt themnom kle och penge och kan thu icke throet ath huer thiidt hans thalle kommer for kongl. Maytt. daa kan thu aldryg throett huor megett ere och gott Han thall ham paa thy thor thu nesth gud; hielp yngenn thuell haffue paa ett ath Hans Nodess sag blyffuer en godt.

Saaledes hensad Biskop Dve Bilde paa Nyborg indtil man i dette Aar 1537 begyndte at giore Anstalt til Kongens Krong, thi da saae Hans M
nestat

vestet vel, at Bispenses Fængsel vilde betage denne Heitideltighed noget af sin Glands, efter som adskillige af de fornemste Mand i Riget vare beslagtede og besbogrede med dem; hvilke altsaa vare nedslagne over deres Fængsel, hvorfor han besluttede at loslade saa mange af dem, som ikke vare besyldte for nogen grov Misgierning og Forbrydelse eller i Fængselet havde brugt trodsige Ord mod Kongen, dog paa det Vilkaar, at de i Forveien skulle forpligte dem til ikke at trage efter, at komme til deres forrige Regimente igien, eller stifte noget Oprør i Henseende til Religionen. Dve Bilde, hvis Trofskab Kongen havde havt saa mange og store Prøver paa, og som i sit Fængsel stedse havde viist sig seielig og taalmodig, var altsaa een af dem, Kongens Raade kaldt paa og som fik sin Frihed, efter at han først havde udstædt denne Forpligt.

Jeg Offve Bilde gjør alle wittheligt och kiendes met thette myt obne Breff ath efftherthii Hogborne Forste och Herræ Her Christiann met Guds Raade wduold Koning tiill Danmark och Norge Hertug wdi Slesking Holstenn Stormarnn och Dytmerstenn Gressive wdi Oldenborig och Delmenhorst met menige Danmarckis Riigis Raadt, Adell, Kiopstedemend och meniige Almwe hassue nu wdi thenne neste forgangne Herredag wdi Kiopnehaffn mandagen nesth effther Sanctorum Symonis & Jude Dag sivistis forleden thennom endrecteligenn forligt och besluttet, ath effther thenne dag schall engen Biscoper werræ eller bliffwe wdi Danmarckis Riige wden the som kunde och retteligenn wille predicke och lere thet hellige Ewangelium och renæ Guds ordt som en christen Biscop boor ath giore, Och thii Biscoper eller sliig andree som her tiill wdi Danmarckis Riige weredt hassiwer schulle aldrig komme thiil theris Regement igien Eller nogre andree sliig Biscoper i theeris steedt. Och alle thee Biscopdommes Hwisse, Slotthe, Gorde och Guds och Eyadomme som her tiill hassiwe ligget wnder Biscopsdommenæ schulla her effther werræ och bliffwe wnder Kronen tiill Kongelig Maesttat och hans Kongelig Maicstads wnderholding Som thet wpretthe Forbuds Breff constitution och recess forne. Kongelig Maesttat Danmarckis Riigis Raad, adell, kiopstedemend bønder och almwe emellom giordt er ydthermere wdtwiser och indeholder. Huilleken forn. contracth, koor, constitution och recess och thesligeste thet koor som Danmarckis Riigis Raadt hassiwe giordt paa kongelig Mag. Son effther kongelig Mag. Dod och affgang ieg wdi alle maade hassiuer fuldbyrdt stadfest och samtycht och nu met thette myt obne breff fuldbyrder, stadfester, samtycker och beslutther weedt alle puncther ordt och artikeller,

som forne. recess wduisser, och indeholder Och bepliether ieg meg weed myn christelig troo och loffwe ære och redelighedt aldrig theremodt effther theenne dag at handle hemmeligen eller obenbare wedt meg selffwer eller weed nogen anden. Meden will och schall werre och bliffwe forne. kongelig Maiestat hans Nades Arffwinge och efftherkommeræ Konger wdi Danmark huld och troo aff myn ytterste Mægt och Formwe Och ther som ieg noger formercker som will handle emod forne. kongelig Maiestat och hans Nades Arffwinge och efftherkommeræ Konningher wdi Danmark och Danmarkis Rügis Indbyggere och emodt theenne forne. Recess som kongelig Maiestat och Danmarkis Rügis Raadt, adell och menige Indbyggere thennom emellom forligt och forsegledt hæffwe Tha will och schall ieg thet Arffweriige aff myn ytterste Mægt och Formwe Och ther som ieg thet icke affverriige kand, tha schall ieg strax ieg thet formercker giffwe thet Kongelig Maiestat myn nadhe Herræ then som nu er och hans nades Arffwinge och Efftherkommeræ Konningher wdi Danmark som her effther kommendes worder och Danmarkis Rügis Raad strax wfortoffwith tilkiende och wdi alle maade bewisse meg emodt forne. kongelig Maiestat och hans nades Arffwinge och Efftherkommeræ Konningher wdi Danmark Som end erlig, troo, wprettig Riddermandz Mand boor at giore emod syn retthe herre och Koning och aldrig arghe eller handle emod forne. Kongelig Maiestat eller hans nades arffwinge och Efftherkommere koningher wdi Danmark, forthii ath hans kongelig Maiestat nu hæffwer affseth meg aff myt Biscopdom eller fore nogen sag som her tiill emod meg eller nogre andre paa myne wegne handledt eller giorth er. Och thesfor ieg forne. artikeler alle och hwer serdeles weedt Puncter och ordt som thee wduisse icke wbrødeligen holdendes worder eller her emodt handler eller giør weed meg selffwer eller nogen anden tha will ieg meg thet nu wdi thette myt obne bresswis krafft forplectet hæffwe liiff og guodz at hæffwe forbrodt wdenn all reth och retthergang wdi kongelig Maiestatis och hans Nadis arffwingis och efftherkommere Konningers wdi Danmark hender och wold. Och hæffwer affsagt meg och nu met thette myt obne bress affsiger all then reth och retthergang wdi then sag bode giestelig och werdzlig som meg kand komme wdi thesse forne. articeller tiill bode eller behielpning wdi noger maade. Ath wi efftherne. Magnus Boye Ridder Danmarkis Rügis Hoffmester Johan Friis kongelig Maiestadz Cancellær, Knud Bilde till Gladsaxe Ridder, Esky Bilde till Walden, Knudt Byldenstiern

flern till Tyem, Mogens Bilde Ridder, Johan Brockenhuvs till
 Walderstoft och Michell Brockenhuvs till Brangstrup. Giore alle
 wittherligt och kiendes met thette wort obne breff ath wii hassive loffwet
 och tillsagt och nu met thette wort obne breff loffwe och tilsiige forne. Kon-
 gelig Maiestat wor nadhe herre och hans nades Arffwinge och efftherkom-
 mere koningher wdi Danmark, ath forne. her Dffue Bilde thesse forne.
 Artikeller alle och hwer serdelis, som fore schreffuit staar fasth och wbrode-
 ligenn holdes schall wdi alle maade, och om saa skeede ath forne. her Dffue
 Bilde seg wdi nogre thesse forne. puncter eller artickeller forsaghe och then-
 nom icke wdi alle maade wbrodeligenn holdendes worde, tha bepliete wii
 oss selffuer och woræ arffwinge alle tillsammans och hwer besynderligen met
 samptlig handt ath indride wdi Riopnehaffn eller wdi eth andet seeedt wdi
 eth herberuig hvor forne. Kongelig Maiestat eller hans nades kongelig Ma-
 iestates arffwinge och efftherkommere konningher wdi Danmark oss tilsiig-
 gendes worder och ther holde eth erligt ridderligt Indtegger och icke ther
 wd igien wdi noget maade wden thet skeer met kongelig Majestatis och
 hans nades arffwinge och efftherkommere konningher wdi Danmark wil-
 lig och samtlycke fore end wii eller wore arffwinge hassive antwordet forne.
 her Dffue Bilde wdi kongelig Maiestat eller hans Nades arffwingers
 och efftherkommere konningher wdi Danmark weræ och heffthæ effther
 hans kongelig Majestatis eller hans nades arffwinger och efftherkommer
 koningher wdi Danmark willig och begere. Och ey wii wdi noget maade
 hemmelig eller obenbarlig willæ eller schulle practicere eller wphencke bruge
 eller forhandle nogle Fynandzer hielperede medell eller anslaa eller noget
 herrer eller Forsters fronth eller fremmeds hielp raad eller forbedding gienn-
 nem oss selffuer eller giennem nogen anden oss fore same indrydning och
 indeholdth eedt och forpflicht siigelse och forlofft oss ther fran ath wndtrede,
 wndskylde afftrede eller wndslaa men thet weed wor christelig troo adelig
 ære och redelighedt fasth och ubrodeligen at holde och fuldt giore. Och til
 thes ytthermere windesbyrdt och bedre forworing hassiver ieg forne.
 Dffue Bilde och wii forne. Mogens Boyæ, Johan Friis &c. Knud
 Bilde Esky Bilde Knud Gyldenstiern, Mogens Bilde, Johan
 Brockenhuvs och Michel Brockenhuvs met willig och widskab ladit
 hengge wore indzegler nedem forre thette worth obne breff. Giffwet
 paa Nyborrig Fredagen nesth epther gudz legoms dag aar &c. M Dxxx
 septimo.

Efterat Bisp Dve Bilde var sluppen løs af Fængselet, forlænde Kongen ham med Skovkloster, nu Herlufsholm kaldet, og at dette er skeet strax, kan sees af et Brev Pederfens Brev til Frue Sophie Henrichs Datter, Este Bildes, som er skrevet i Kiøbenhavn Tirsdagen for St. Johannis Dag 1537, hvori han skriver: Kere Fru er her ingen tiende som merkellige er ath schriffue eders kerligheet til, witten H. Eskys kere broder werduge fader i Gudh biscoop Naghe Bille er wel til enis kommen met waar kere Herre oc haffuer faaet Skow kloster i forleningh, gud thess loff haffue.

Efterat han var bleuen forlenet med Skovkloster, besattede han sig intet videre med Statsfager, thi alle de Breve, vi efter den Tid have fundet af ham angaae blot hans egen Families Sager med Arv og saadanne Ting. Men en Anmærkning kan vi dog ei undlade at giøre, nemlig at han bestandig har vedblevet at betiene sig af det samme Segl med Bispehuen paa Hielmen, som han brugte, før han blev assat og fængslet, ligesom og at de, der skrev ham til, vedbleve at kalde ham Eders Naade.

Aar 1545 gav Dve Bilde til Domkirkes Bibliothek ubi Mars, Opera Augustini 7 part., Hieronymi 4 part., Chrysostomi 5 part., Ambrosii 2 part., Hilarii 1 part., & Tertulliani 1 part. 7) hvorfra de med det øvrige Bibliothek efter Kongelig Tilladelse bleve solgte 1654 8).

Som en vel studeret og tillige som en redelig og Gud hengiven Mand har han nu i Nolighed, fri for Embeds Pligter og Besværligheder, overveiet Forskiellen mellem den catholske Religion, som han saa ivrig havde forsægtet, og den lutherske Lærdom, der nu var indført i Riget, og da han hos sig selv var bleuen overbeviist om dennes Rigtighed, overgik han til den og vedblev deri til sin Død 9).

Aar

7) Langebek Scriptores Rer. Dan. Tom. II. pag. 600.

8) Pontoppidans Atlas IV. Deel pag. 81.

9) Langebek loc. cit. pag. 602. Anno Domini MDLV. decimo Die Aprilis obiit vir clarissimus, incredibili virtute præditus, omni memoria dignus, ad veram & puram evangelii doctrinam in senectute conversus, Dominus Avo BILDE quondam Episcopus Arhusiensis. Pontoppidan i hans annales ecclesiæ danicæ Tom. II. p. 480. fremfører endnu til Beviis herpaa Begyndelsen af et Brev D. Peder Palladius har 1555 tilskrevet ham: Matth. XXV. Omni habenti dabitur. Clarissimo & piissimo Viro & Domino, Domino AVON BILDE, Episcopo vere ad Christum converso, strenulam hanc pro lato anni novi auspicio PETRUS PALLADIUS mittit.

Aar 1555 forlod denne berømmelige Mand Verden paa Skovkloster, Dagen er man ei enig om, thi et Sted siges, 'at det var den 10 April ¹⁰⁾, et andet at det var sidst i Maret ¹¹⁾, men Maret ere alle enige om. Han blev begravet i Anvorskov Kloster, og nød som Beviis paa den Naade, Kongen stedse havde baaren for ham, den sidste Vere, at Kongen bivaanede hans Liigfærd, naftet han havde saa ondt i sit Been, at han maatte lade hente sig en Stoel og derpaa sætte sig ned ved Kirkedøren, indtil Liget kom, da han opstod og fulgte ham til sit Leiersted. Paa den over ham lagte Gravsteen, som foran paa foregaaende Hæfte er stukken i Kobber, staaer denne Omskrift: Sepultus hic reuerendus in Christo Pater Dominus AVO BILDE Filius PETRI BILDE de Suanholm quondam Episcopus Arhusiensis obiit A. D. MDLV. eius anima in pace requiescat.

Til Slutning vil vi anfere en Extract af det Testamente, som han den 18 Julii 1554 haver forfattet, efter en gammel Copie, som forvares i det Kongelige Geheime Archiv, saaledes lydendes.

Extract aff mit Testament paa Guld, Daler, oc Pending som ieg Dffue Bilde haffuer giffuet fattige Folk, ad pia loca, oc mine egne thienere. Men hues Pending, Clenodia, Ornamenta, Kost oc Fethallie, thenne Extract indholder, skal findis vdi min egen giemme oc brug, oc tagis oc betalís. Datum vdi Skouff Kloster Mandag nest effter hellig Trefoldigheds Sondag, Aar MDLIII.

Primo. Til Andvorskov Kloster ij Gaarde, den ene vdi Yderup oc den anden vdi Hiembich, oc it hundred Daler til mit leigersted, oc til Klosters Forbedring 1^c Rinske Gylben.

Item til S. Nicolai Altar ibidem, en forgylt Kalck oc Dikk, en rød Floels Hagel, oc Misende. Min Floels Kiortel oc 1^r. Daler.

Item Prior ibid. 11^r. Rinske Gylben, ij Rosenobel oc it Stob med Log.

Kircke Prior ibid. 111^r Daler. Alle Convents Brodre 11^r. 1^r. Korsh Degen ij Daler.

Item

¹⁰⁾ Langebek loc. cit.

¹¹⁾ Krag R. Christian den Tredies Historie I. Deel Side 383.

Item til Skouff Kloster i Gaard vdi Blackeberg, xx. Dr. oc
i. R . til Klosters Forbedring.

Abden ibid. x. Daler, Her Poffuel vi. Daler oc Sex Rinsf
gylde oc alle Broderne tilsammen xx. R . Her Niels den fattige Præst
x. R . oc min daglige Kiortel.

Item fattige Folck oc Pebeling vdi Vestued xv. R . til x par Sko
oc xl. alne Badmel, v. Sider Flesk, en frdg. Smor, vi. tdr. Dl. Brod aff
it pund meel oc x. marcck, som skal skiftis emellem dennem.

De fattige Folck vdi Hospitalit vdi samme sted x. R .

Til S. Peders Kircke ibid. x. R . Her Seffrin Sognepræst
iiij. dlr. Capellan i daler, oc Skolemester i dlr.

Til S. Martins Kircke ibid. vi. R . oc Præsten i. dlr.

Item fattige Folck oc Pebeling vdi Slagelse xv. R til x par Sko,
til xl. alne Badmel, v. Sider Flesk, i frdg. Smor, vi. tdr. Dl, Brod aff
it pund meel oc x. R ., som skal skiftis emellem thennem.

Item. Roskild Domkircke xx. Guldgylde. Mester Hans Lau-
riken v. gylde. Fattige Folck oc Pebeling ibid. xv. R . til x par Sko,
til xl. alne Badmel, v. Sider Flesk, i fr. Smor, vi. tr. Dl, Brod aff
it pund meel oc x. R . som skal skiftis iblant dennem.

Item. til de Fattige i Hospitalit i Kiøbenhaffu x. R .

Item. til de Fattige i Hospitalet vdi Andvorskoff x. R .

Item. til Nørhus Domkircke $\frac{1}{2}$ c. Gulden, det hele hundred
Lybsk Guld, oc det halffue hundred Rinsf Gylde, ij. Solff Kaarß, $\frac{1}{2}$ c.
daler oc jc. R ad fabricam Ecclesia.

Canicker Residentes ibid. x. Rinsf Gylde oc $\frac{1}{2}$ R . Alle vica-
rier ibid. residentes xv. R . Mester Philippo ibid. x. dlr. v. Rinsf
Gylde.

Chors Præsterne ibid. x. R . oc Skolemester ij. dlr. Fattige Folck
oc Peblinge ibid. xv. R . til x. par Sko oc xl. alne Badmel, v. Sider
Flesk, i frdg. Smor, vi. tdr. Dl, brod aff it pund meel, oc x. R . at skifte
blant dennem.

Item til S. Hans Kloster vdi Othense x. R . De de Fattige i
Hospitalet ibid. vdi Graabrodre x. R .

Item til Krogstrup Kircke for Suanholm x. R . Præsten i. dlr.

Item. Kundby Kircke x. R . Treploff oc Velderup Kircker x. R .
oc iiij. dlr. Fattige Folck ibid. x. R .

Item

Item Christiern Juul x. dlr. oc iiij. Rinske Gyldeu oc min beste hest.
Her Hans Henrichson i^c R , et Solffstob xx Rinske Gyldeu,
x dlr. oc min beste Klede Kiortel met Boret. Hans Scriffuer en solff Skole
oc vj daler.

Item Her Christiern vdi Thollise en solff Skole oc iiij Daler.

Item Her Hans Hendrichsens fosterson, M. Lauritz, som
waar hos Henrich Bilde x. daler. De Soffrin Siuorson v daler x. R .
Hans Huffsene ij. daler.

Item. Erich Scriffuer x. daler, v. Rinske Gyldeu, hans Hus-
frue iiij. daler.

Peder Scriffuer, som tiende min salig broder v. Rinske Gyldeu.
Alne Duffsdaatter iiij Rinske Gyldeu.

Item Her Hans min Capellan xv R , en skee paa iiij Lod, en aff
mine Kiortler oc vj Alne Engelft.

Christopher Kammersuen x R oc x dlr til en Klipper oc vj Alne
Engelft.

Peder Soffrinson min Dreug x R , oc x dlr. til en Klipper,
vj Alne Engelft.

Hans Kock xxx R , x lod Solff oc vj Alne Engelft.

Jorgen Kock x R . Lauritz Scriffuer vj Daler, Knud Skrif-
fuer vj Daler.

Item alle andre Suenne huer dennem viij R , er xl. R .

Fadbur Quinde v R . Pigen ij R .

Brogeren v. R . Bageren v R oc theris Suenne tilsammen viij. R .

Kiellersuennen viij. R . Peder Staldreng xv R 4 dr. en skee
paa iiij lodt oc vj Alne Engelft.

Bogensuen x R . vj Alne Engelft.

Loberen v R oc tredie parten aff it Stocke grofft Klede.

Vnderfogden ij dr. Porthener iiij R .

Kockdreng vj R

Skowfogden ij R . Melkedeien v R oc hendis Piger 4 R

Item $\frac{1}{2}$ c^c marcck pro expeditione.

Summa paa thenne extract alt huis hun indholder.

Nobel - - - - - ij
Guld Gyldeu - - - - - iiij^c viij.

Daler - - - - - iij $\frac{1}{2}$ e pl. deraff haffuer Prior vdi Andnor-
 skow faaet j e daler.
 Pending - - - - - j m $\frac{1}{2}$ e pl. $\frac{1}{2}$.
 Stobe - - - - - ij
 Skoller - - - - - ij
 Kiortler - - - - - iij
 Engelst - - - - - xl Alne
 Grofft Klede tredie parten aff it Stock.
 Fless - - - - - xx Sider.
 Ol - - - - - ij Ester.
 Meel - - - - - iij pund.
 Item min beste Hest.

Extragt aff mit Testament
 pro Nige Cognatis & amicis.

18 Julij A. dj. 1554.

Forst Kongl. Maitt. en forgylt Stob met Log ¹⁾.
 Bor naadigste Frue et forgylt Stob met Log.
 Den unge Herre Hertug Fridrich et forgylt Stob met Log.
 Canceler ²⁾ en Guldring met en stor Saphir oc ij Nobel.
 D. Peder Superintendens ³⁾ j Nobel oc iij Rinske Gylben.
 Corfits Rundsken ⁴⁾ Secreterer iij vngerske Gylben.
 Her Anders Bilde et huit Stob met Log oc en Guldring, som
 ieg bar daglig paa min Haand.
 Hans Husbfrue ⁵⁾ j Rinske Gylben, ij Gubelether hendes Fa-
 der gaff os, oc en Ring met en thurfoes som hun gaff os.
 Margret Erich Erichsens ij Nobel.
 Peder Bilde it forgylt Stob met Log giort aff Kong Hans,
 Mit Indsejel, min Guldkæde met it Guld Raarß vor Herris Paf.
 Hans

¹⁾ Denne nævnes i Fortegnelsen over R. Christian III. Solv og Ervendt 1557, som er
 indført i Magazinet V. Deel p. 363.

²⁾ Johan Friis til Hesselager.

³⁾ D. Peder Palladius.

⁴⁾ Var en Ulfeld.

⁵⁾ Anne Lykke, som siden fik Otte Krumpen til Trudsholm.

Hans Husbfrue, Frue Birgitte⁶⁾ y Rinske Gylden, en Guldring met en Rubin.

Jørgen Bilde en Solffstob gjort aff Konning Hansis Signet oc Secret, oc den Kiede min Broder Mogens Bilde⁷⁾ gaff mig met en Guldtastle, oc hans Husbfrue⁸⁾ y rinske Gylden.

Hartaig Bilde en Solff Skole met en fod oc min største Signet ring.

Henrich Bilde et Kruset Solff stob oc en Guldring som ieg har dagligen paa min Haand.

Item alle Her Eske Bildis sønner tilsammen then guldkiede deres Fader gaff mig vdi sit testament⁹⁾.

Item alle Her Eske Bildis Døttre, Anne, Hildeborg og Mergret tilsammen xxx Rinske Gylden.

Claus Daae et Solffstob met Log oc y rinske Gylden.

Hans Husbfrue Frue Hildeborg¹⁰⁾ et Solffstob oc xv Rinske Gylden.

Item alle Her Joachim Lyckes Børn¹¹⁾ Brodre oc Søstre tilsammen xxx Rinske Gylden.

Item Steen oc Erich Bilde huer dennem en Solffstob og y Rinske Gylden.

Item alle Her Knud Bildis Døttre tilsammen xv Rinske Gylden.

Hans Johanssen¹²⁾ en Nobel oc Hans Husbfrue¹³⁾ y Rinske Gylden.

Frantz Brochenhus ij Nobel oc Hans Husbfrue¹⁴⁾ y Rinske Gylden.

Jens Brahe y Rinske Gylden.

H b 3

Erich

⁶⁾ Hun var en Rosenkrands.

⁷⁾ See Mogens Bildes Testament i Danske Magazin VI. p. 50.

⁸⁾ Margrete Brock.

⁹⁾ See Eske Bildis Testament i Danske Magazin IV. p. 241.

¹⁰⁾ Ove Bildes Søster: Datter, en Tinhuus.

¹¹⁾ Joachim Lycke havde Ove Bildes Søster Maren, og altsaa vare disse hans Søster: Børn.

¹²⁾ En Lindenov.

¹³⁾ Ove Bildes Søster: Datter, Riborg Tinhuus.

¹⁴⁾ Ogsaa Søster: Datter Anna Tinhuus.

Erich Skram en Rosen Nobel, oc Hans Husfrue ¹⁵⁾ v. Rinske Gylde.

Lange Brock iij vngerske Gylde.

Lauritz Grubbe vj Rinske Gylde oc x daler.

Jomfrue Johanne Erich Bildis j Nobel.

Jens Nielsfen ¹⁶⁾ aff Brodskoff iij vngerske Gylde oc Hans Husfrue Anne ¹⁷⁾ iij Rinske Gylde.

Frue Leene mit lille forgylte Stob met log oc v Rinske Gylde.

Eiler Krass x Rinske Gylde.

Jesper Krass ij vngerske Gylde og hans Soster Karine iij Rinske Gylde.

Frue Eline Skaffuis ¹⁸⁾ v Rinske Gylde og hendis daatter Anne ij Rinske Gylde.

Michel Brochenhuss en Nobel, oc hans Husfrue ¹⁹⁾ iij Rinske Gylde.

Jomfrue Anne Niels Daatter i Othense en Engelot oc x $\frac{1}{2}$.

Item boude Her Claus Bildis Daatter vj Rinske Gylde.

Erich Mathen en Nobel, Hans Husfrue iij Rinske Gylde.

Steen Rosenspeer ij Nobel, hans Husfrue ²⁰⁾ 4 Rinske Gylde.

Jorgen Brahe oc hans Husfrue ²¹⁾ x Rinske Gylde.

Frue Sophie vdi Nestued en Nobel.

Min Fencke Frue Eitel Skaffuis ²²⁾ j Nobel.

Frue Hilde en Rosen Nobel.

Jens Juul vj Rinske Gylde, Hans Husfrue iij Rinske Gylde.

Item bode Borgemeester vdi Nestued tilsammen vj Rinske Gylde.

Byfogden ibidem iij Rinske Gylde.

Item min gamle tiener Hans Holst ibidem iij Rinske Gylde.

Sum.

¹⁵⁾ Ogsaa Syster: Datter Marine Løwenbalck.

¹⁶⁾ Kotsfeld.

¹⁷⁾ Ove Bildes Broders, Erich Bildes, Datter.

¹⁸⁾ Steen Bilde Vasses Datter, Maurids Skaffuis Enke.

¹⁹⁾ Karen Lycke.

²⁰⁾ Mette Rosenkrands.

²¹⁾ Ingeborg Parsberg, Niels Parsbergs og Sidsel Bildes Datter.

²²⁾ Syster til Maurids Skaffue og Eiler Christophersen Vasses Frue.

Summa paa thenne Extract.

Kieder	- - - - -	iiij
Solffstobe	- - - - -	vj
Solffstole	- - - - -	i
Gubelether	- - - - -	ij
Nobel	- - - - -	xvij
Rinske guld	- - - - -	ij $\frac{1}{2}$ c xviiij gylden
Ungerfke guld	- - - - -	xiiij gylden
Guldringe	- - - - -	vj
Engeloth	- - - - -	i
Daler	- - - - -	x
Danske Pending	- - - - -	x $\frac{1}{2}$

Aff thenne forskreffne Sum er indlagd vdi det Skrin paa Swanholm, som thet samme testament er vdi.

Forst et forgylt Stob til Kongl. Matt. oc et til min Frues Naade.
Et forgylt Stob til den unge Herre.

Et forgylt Stob til Peder Bilde, oc et Stob til Hartuig Bilde met en fod, Item et huic Stob til Her Anders Bilde oc ij Gubelether til hans Husfrue Frue Anne.

Vdi ett Confert er vdi thette effterschreffne.

Forst iij Guldkieder ij $\frac{1}{2}$ c xviii Rinske Gylden, xv Nobel, xiiij ungerfke Gylden, en Signet Ring, x Daler, en engelot oc x $\frac{1}{2}$ Pending.

Men hues her fattis aff forne. Extract skal findis vdi min Herris egen giemme. Datum in Monasterio Soluatico 18 Julii A.dj. 1554.

Thette effterschreffne bleff indlagd i en Skrin S. Poffuels Affren conversionis Ao. 1555. oc skal skiffis effter min Herris egen Haandschriffis liudelse, som derhos findis.

Forst giffuer ieg Kongl. Matt. et stycke Guld paa x ungerfke Gylden.

Item min Frues Naade et stycke Guld paa viij ungerfke Gylden. Den unge Herre et stycke Guld paa viij ungerfke Gylden. Claus Daae oc Hilleborg lx dr. oc xx Rinske Gylden.

Her Hans Henrichsen xx Rinske Gylden.

Peder Bilde oc hans Husfrue ½ c daler min Guldsee oc 2
Kinske Gylden.

Erich Scriffuer oc Christian Jude xxx daler.

Bode mine Kamer Suenne Christopher oc Peder Simensen
xx Daler.

Abbeden oc Her Poffuel xij alne Engelst.

Fattige Folk vdi Restued, Kiobenhaffn oc Slangesse lx 7,
som skulle forscriffuis eblant dennem foruden det ieg gaff dennem tilforne
vdi mit Testament.

Summa paa thette forscreffue	{	iiij Stycker Gylden
		½ c Kinske Gylden
		ij c xl. Daler
		i Guldsee
		xij Alne Engelst.

II.

Christian III. Hof-Ordning 1538.

(Af Originalen i Selskabets Archiv.)

Effterfølgende Ordeningh wille wii Christiann metth gydtes Naadhe Dan-
marks Norges Wenndis oc Gottis konningh Hertugh wdti Slesuigh Holstenn
Stormarnu oc Ditmarskenn greffue wdti Sliedenborigh oc Delmenhorst wdti
wort hoff i wor Rige oc Ferstedomen legere och paa reglsken lige wid then forhol-
dene Borgfred som wii wfforsocht agthett indfatt wbrodeligen hollet haffue wnder
wor Straff hylleste oc Naadhe Ther'effther segh hver haffuer att retthe Dogh
wille wii oss forholdtett haffue saadan ordningh effther wor leglighett att foran-
dere oc formere.

Ferst

Først att effther thii Gudts Hellige ordt er ien rætt̃ arst̃hedie oc legerdom till Sielen wille wii hver mandt hegh eller lagh, hvadt stad̃ som helst the wdti ere som for wor skyldt wille oc skulle giøre oc ladhe chresteligh oc Naadeligh formanet oc befalett haffue som wii oss thes oc skyldigh kiendhe saa att hwilke som paa then tiid nar som predikes oc gudts ord forkyndes ick̃ mett nogle snderlighe skieffte oc forfaldde forhinderet ere att the gaa wdti predikenn oc siteligen tillhøre Bede godt om naadhe, samme hans ord indvortes att begribe thet att beholdhe och siden thet effther att leffue.

Och effther thii Gudts bespottelſſe wed Hans Hellighe wunnenn att suerie oc andere mandfoldighe adskillige eder oc besynderlighe gydellig Maiestats forachtelſſe oc forternelſſe hwilket som hwer Christen Wiennisse paa thet aller høgeste forbudenn er Bekiendhe wii os end nu ick̃ aleneste Christeligh forplichthet at were, hvermand thet fore at warne Widen och saa hwilken som i saa maade forachtelige oc modwilligh her effther suere oc her emod giøre, thet fore att straffe for hwilket och i thet Høgeste for gudts oc tefligste for wor straff segh hver haffuer att fornare.

Och thet hoss att wore Hoffsender Danſke oc Tyske aff hvadt Nation som helst the ere eller were kundhe som holdde thennem Christeligenn Frideligen endrechteligen oc selligenn Bessale wii att hver skicker segh emodt then anden lighe som hand will haffue och hand will were bekiendt for hver mandt, saa thet mett bagtalle wvillie, thet hoss oc spott oc wlyst mottthe affstellis̃ oc fore kommes.

Tefligste wille wii hwilket som segh wden thet, till erenn sommer att aff alle oc hver holddes enn tilberlige Hoffuaght saa well aff wunne som aff gamble paa alle steder oc ordhe saa well wdti Hoffvedt som anderst̃heds¹⁾ Och besynderligen att hver wdti sit Herberigh till hove eller anderst̃heds skicker segh mod sin werdt berunn eller folket tilberligenn att bagtale thet mett maa fore kommes.

Thet skall oc ingen gaa wdti stegerſett, Kiellere solff kamere eller paa andere steder som wortt wdti forvaringh holles oc meget mindere att gaa offver wor kost gryder dryck Brød eller nogenn then dell som wor konnigliche oc fyrstelig kost oc dryke er anrørendis vnthagene the personer som thet till forordenet ere Ick̃ heller gaa wed wor Dnske som wii ede eller som wor kost eller dryke paaſettes Bliffver noget her effther sunnden thet mett, then skall affwiffes effther som

¹⁾ Dette efterfølgende af denne Artikel er siden lagt til og sat i Bredden.

som personen er till The andere skolle straffes om saa skeer, som fore mestanke och argvaenn²⁾.

Thesligesten skall thet oc paa the steder oc besynderligh wditi stegersett formiddelst wor forordente Løgmeester bestelles oc stittigen tillsees att alle Locke selfve renligh omgaas mett kostenn oc icky betro thes drenghe ther till, saa at the selff vpgiffve madenn baade for oss oc wore som land were lidelicht oc drages light wditi lige maade ick thes myndere skall stittigen tillsees wditi Kielleren Bagersett oc andersheds hvar behoff gieres, formiddelst hvilkett klagemoll skade oc forderff maa fore kommes oc ther mett affstellet bliffve.

Och effther thii wii thenne ordningh aleneste fore then Saghs skulldt hafve fore tagett att spott oc bagthale motthe ther mett affstilles och hver maa skeer thet tilberlight er Saa att om nogen aff Junkerne eller andere hver effther synn notorfft oc besynderligenn the som tiligen hafve weret vppe oc hver fore synn personu oc effther hans leglighedt haffver hafft nogett att giere eller arbeide oc wille ede eller drycke Thennem maa effther legligheden wed vj eller viij till sammen wditi Hoffstovfoen effther thes anserderingh aff stegersett anrettes oc all oc bred giffves och i sligh oc andere saadanne lige mode holddes saa ingen mett Ketthe segh ther offver haffver att beklaghe.

Och effther thii att segh mett moltidett wonderstundom effther tidzens leglighedt oc effther som ther falle skeffe fore, forlanges wille wii att the personer som skolle thiene fore borde tillforne giffves skiellighet att edhe oc drycke saa the saa megett thes letthere kyndhe forbyde effther moltidett dogh mett saa skiell att skall tages wore paa, hvilkett wii oc alvorligen befalle saa att then kost som ther offver bliffver wfforröcht beres wditi stegerset igienn oc foruares till ther anretthes fore disse tienere att andett gang.

Wii wille och wore Hoffinder hver oc besynderligenn the som mett ingen synderlighe skeffthe forhinderett ere naadeligen formanett haffve effther som hver haff off betenkt benodett oc berömdt bliffve will, att hver will taghe ware paa synn thieniste till kirke till bords heller ellers i andere maadhe. Eller och om noget haffver redelighe orsaghe oc forfaldt att hand thaa giffver thet marskalkenn till kiende saa hand siden effther beqaligheden mett samme thieniste at bestille wed segh att retthe De besynderligen, om ther er illd löff heller ellers vplöb

om

²⁾ Over denne og de tre næst efterfølgende Artikler er slagen en Streg, og neden under med en anden, venteligen Kongens egen, Haand skrevet: Item skal ingen indgaa vdi stegerset eller Kellaren vden hvilke ther tiil forordeneret ere.

Om natthe tiid eller om dagen skall hver effther som tilffornu besked er oc hver er witterlight sege segh till off oc ther tage ware paa widere besked.

Och ther som ther wore geste eller andere fremedhe Raads eller andere dytke indenn eller wdenn wor fall eller i Hoffstvenn setthe oc forordenede wille wii att hver warer synn tieniste i the oc andere maadhe effther wor marskalkes beffalingh oc thet i alle bydt forbyd eller andere maadhe bethro hannem.

Effther thii att wii och beffinde att wore Hoffzinder som tilberlighe tilfaumen ede oc drycke oc bliffve wditi hoffstovven oc thet aff mange adskillige orsager Befale wii alvorligenn att hver som icki paa andere steder beskedenn eller forordent ere att hand lader segh findhe paa the steder som hand beskeden bliffver wditi hwilkett wor marskalken skall haffve endtlich beffalingh hver att setthe effther hans stadt hwilkett wii och onligh begere att saa. sultgieres skall, Nar nu molttider gord ere skall hver effther synn legligheden haffve plats oc rum paa the steder att nye henn gaa hvor hver heden beskeden er Besynderligen offer borde oc ellers som forberedt er skall hver holdde segh vden rob skrey oc wrocht, madt ell oc brod icki forspille bortskydde eller aff stebe Meden thet som vptaget bliffver igienn att beres i stegersett, att almossen maa were the fattige oc notorfftighe saa mogett thes frochtbar hwilkett wii oc alvorligen saa soldkommett haffve wille hvar paa wor marskalken oc flere andere som thet befalet bliffver schall haffve flittigh tillson att saadann wor willie oc beffalingh sultgieres, fore hwilkett wii thennem fore ingen dell wille forhinderet wide, att saadan wordentlige att vpstaa, Plagemoll forargellse bagtall offer hoffspiseningh maa ther met fore comes och offstillet bliffve, Hwilkenn segh wditi nogen eller mere besuerett finder, then maa thet wditi tilberlighe maadhe thet fraa segh seye Oc siden ther effther ander beqvem och lideligh lempe oc middell att vpsages att hver maa wedderffares thet som lige och Rett er.

Och nar moltidett giordt er skall sammie hoffstovve strax ther effther seges och reenn holddes, at hver saa mogett thes bethere haffver willie till are were paa same sted.

Och om saa wore att dytkene icki alle tiid wore lige besette wille wii att the personer hver effther sin leglighett rycke til hobe eller effther beffalingh att giere icki finde thennem besuered Ther paa skall Kiogemesteren Skienkens mett marschalkenn paa thet tiid oc stund haffue paa Sivnn mett oc hver effther sit emede ther effther haffve att beffale, Oc om nogen wore hoffzinder for Swgdom eller andere merkelighe forffalds skallde icki konde gaa till bordts oc wore Begeruendes att moffe bliffve bespisede frann hoffve, thet skall hand wed wor

marsskalle bode wditi Stegerisset oc Kiellerett till kienndhe giffve ladhe hvilkenn som segh y tilberlighed well holleendes worder.

Dy nar vptages effther maltidett aff dryske skall hver aff solff sade boggers eller andert paa the steder som thett heden herer indskickes oc reenn gieres oc ant wordes hver som saadant i theres inventario haffve oc of ther aff tilbørligenn Re- genskaff giere skulle oc plichtige ere.

Hvorledes att thett skall holdes mett kost dryke aff stegerisset oc Kiellere oc ellers i andre dell skall Marschalkenn Kiagemesteren oc skenkenn alvorligenn beffalingsh haffve thennem ther effther att holde De om ther wore brøst paa serdhe wille wii alle tiid tilbørligen oc nadeligen haffve till Swann meuth.

Nar nu i stegerisset vdsviset er Skall mand straxt vpromme alle potte och gryder reen gieres beslutes oc foruaret effther som forordent oc befalet bliffver.

Stem kelleret skall meenligen om ny stect om natthe tiide tillvækes wden kommer eller beskedelige beffalingsh middell oc forffalldde fore.

Wii wille och effther Jindholdde hver hans bestillingh att ingen yden wor wilge och widskaff wditi hans naffvom tager segh noget mere tienere eller folke till wnghe eller gamle end hannem bevilgett oc tilladett er Ickh heller tilsteder hans folke thett att giere emode wor ordenningh Bliffver nogen befunden ther mett then skall tilbørligen straffes oc aff wor marschalke mett thett serderligste wditi saadant bliffve fraholden.

Wii wille och som thett segh well wdenn thes sommer och tilbørligh er att ingen ehwo the ere, indgaar i wore eller wore kere gemals kamere wudtagen the Raad oc sonnderlige personer som ther till forordent ere Om nogenn haffver ther att werffve then maa giffve thes samme forordenthe till kienndhe oc widere forbide effther beskedt Om nogenn her emode wstikkeligen segh ther indtregendes worder oc thett modvilligenn, then skall holdis ther fran skolle oc samme Raadt oc forordente som nye indgaa i sa^l kamer lade theres Svenne oc Drengher bliffve wden for derren oc ther forbide thennem.

Dy effther thit att off ickh altsom eneste besuerligh meden oc saa farligh swones att hver mandt som her till Pit er wditi wore forkamere oc mag løbe wd oc ind wille wii her effther ordeningh oc mode giere hvar effther segh hver i the mosdhe holde skall.

Schall oc ingen gaa i wortt Cancellarie eller Raadstoffve yden the serordenthe Raad oc andere, haffver och nogen ther att skaffe, lade sinn Sagh giffve tilkiende oc forbide widere beskedt.

Hvar wii wdti wore Nige oc Forstendomme regisse oc there fore wore penninghe wille wii holletth mett wdquittinger och saa mett Skadenn effther som aff gamell tiid, till saa lennge wii finde ther andere middel till Dogh mett andere tisse wonderffedhe att nar ien till Hoffve eller ellers Skade thagenndis worder Then skall straxt saadant giffve wor marskalkth tilkiendhe eller giennom andere oc saa giennom the som forstand haffve ladhe samme skade besee om then stoor att hielpe oc for att komme.

Och nar wii ere paa regissen wille wii att ingen skall ride eller age fore heenn wden hand ther synderligenn till forordent oc Widen hver skall bliffve hoff hobenn eller fylghe bagh Hobenn, Till saa lennge att hand forloffves aff wor marskalk eller hannem en tillgiffves som folger hannem i legerett oc wises hannem i sit herberg som hand oc skall lade segh nege mett. Ther skall oc paa samme regisse ingen tage selff ien wogen eller flere eller age fore henn wden hand haffver thet mett foder marskalkes eller hans forordentes willie oc widstaff³⁾. Besynderligen wille wii befalett haffve were seg fircrossere eller andere som wii offver theres antall lade fodere eller holdde heste eller klippere som hans staldreng paa Rider att then her effther paa noger regisse skall haffve wogne oc mogett myndere tillstedis hannem saadant att wonderstaa segh wden thet hannem forloffves.

Saa tiid oc offthe som noger tager ien ny Erenndth i thieniste skall først adspere hannem horeldis hand er kommen fran then som hand sist wor hoff Och sidenn sere hannem fore marskalkenn oc foreholde hannem wor Hoffordeningh oc borgffredt.

Godher skall hennis till hoffve oc paa Rensenn paa the forordente steder oc paa besfeden tiid, oc paa Sees atth hver stæer lige oc rätt.

Om thienere svenne eller Drennghe kommer wdti wor heff oc ere thieniste begerendes thennem skall tillstedes och giffves madt oc drycke paa ij eller iij daghe nar the haffve giffvet thet marskalkenn till kiendhe och siden om the icki fange thieniste affwisses.

Ther mett att hver wdti wortt hoff maa sette synu sagh effther att tage ware paa sit moltiid wille wii her effther om Egendaghe om morgenn nar klokken er ix oc om affthenen till iiii, kost oc att blese till berds bestelle oc lade forordne till hoilkett hver wdti then forordenthe lackell stoffve eller hoffstoffve hver maa lade segh finde Och Skulle thaa alle molti der ordentligh holdes men om Sendagen eller andere hogtidelige daghe om morgenen nar x slaer om ther ellers ingen

³⁾ Det efterfølgende af denne Artikel er skrevet paa en tilsat Seddel.

forfalde paa Kommer aff fremmede folke heller ellers merkelige sticffie, thaa skall thett formyddelst marskalkenn till kiennde giffves.

Her wdoffver wille wii hver her effther haffve tilkiende giffvett att nar noget her effther forschriffves wditi borgeleger att then ickh tager flere heste eller personer till segh end hannem tilstedis eller hand mett forschriffves skall segh oc ingen paa the steder anderledis sticke eller holde end som ien gest tillstoer oc skall lade werden forskaffe segh lideligh oc tilberlige wnderholdinghe oc skall hand segh aldeles affholde fraa iacht fiskend oc andere gestebodt oc saa thit oc offte som noget drager wditi borgeleger eller ther fraa till off eller paa noget regisse Then skall forst lade sine heste aff wor marskalle besees^{*)}.

Beslutligh wille wii konniglich naadeligh oc alvorligh begerdt oc besynderlighen hver wditi hans eeds forplicht indbynnden haffve alle forne. och indfattthe artikle samptiligen oc hver besynderligen vbrodeligen och fast att holdes oc etther horsomeligen hervdinden att beviffe effther som wii off oc thes till etther alle forsee oc hver thes oc hoff off will haffve tale oc lonn oc hoff andere loffves oc berommens De om noget wore som segh vdinden samme ordening och forne. articler besuerett finder oc ickh holde will, effther som wii off thes till igienn aff etther forsee then skall segh mett negachtich orsage giffve segh for wor marskalle eller for off oc ther giffve synn brost tilkiendhe De thaa skall hannem gode tilberlige suar oc antvordt giffves heller ellers naadeligh att muffve forsee segh tilstedis The till ydermere wijsdesbyrd haffve wii mett wor wilge oc widskaff ladett trycke wortt konniglich Indsegell nedenn herpaa Giffvett paa wortt Slott Kiobnehagen Søndagen nest effther Sancti galli dagh aar 820. Wdxxviii wunder wortt Signett

Christian.

(L.S.)

*) Denne Artikel er af de indfattede paa en løs Seddel.

III.

Fortsettelse af
Christian IV. egenhændige Breve
 fra 1630.

IO.

Das eine von dissen Cifferen soll Arsell Arenfeldt behalten vndt
 daß andere vnterscriben mihr zustellen, wan ich ob godt wiil Wbermorgen na-
 her Kopen: komme.

Enhauffen sollestu dii Instruction vndt was darzu høret, zustellen,
 daß er sich strax nach den Feyertagen, auff den Weck machen kan. Fride:
 den 23 Martij Anno 1. 6. 3. 0

Christian.

Udskrift:

Friiderich Guntner zu handen

II.

Danmarks Riigis Raad, som heer tilstede erre, haffuer vden thuis-
 suel aff norris Proposition, norris mening om h: ker: kon: vdi Suerrigs
 profedere vdi Østerseen fornommid

Vaded nu y gode herrer norris mening derudi ret kunde forstaa, sa
 haffuer ny Radiast eder hermed uillid laade fornemme

Worris mening qanske ynted at uerre, At ny som nu vdi En besuerlig
 tilstand sat erre, stulle giffue arslag til nogen Broe, Mens pa ded dette Riigis
 Regalia dormiende inted stulle tabis, som saa let inted ygen erre at finde, At
 man staanden uden noagens offention sandt mueligdt kunde uerre, vdi Østerseen
 off och till stulle lade gaa, Och tencke paa middel, huorledis en staade aff 5 eller

10 tempelige Skib continue y Sommer kan hollis, som undersaterne for ge
waldt tuere kan

H: ker: aff Suerrig finder uel sielffuer paa middel, huormed hand
of mouerer till Wylst, saar un inted behoffuer at leede derepther

Med sliggen staade kan nest gudh hielp ded ferhindris som man paa
andre tiider, ycke med ty gange saa mange igien kan oprette, Om H: ker:
illa sibi imaginata pace cum Im: nobis Dormientibus, skulle erlange ius Do-
minij Maris Baltici som dette Riige intil Dato obrinerit haffuer, Huissom
Eder y gode Herrer Nu sinis udi denne sag, disse Riiger och lande, tiil Ehre
och tiieniste at kunde skee, ded skal y Skriffelig of lade tilkomme, Wn erre
samde och y seer med all kongelig gunst och nade ganz uel benogen Befalendis
eder Gud y himmelen. Aff Hadersleff den 4 Aprilis Anno 1.6.3. 0

Christian.

Udskrift:

Danmarks Riigis Raad tiil hande.

12.

Aff eders Skriffuelse, haffuer Jeg dii hense Stebers gesanteris annos
ding huos eder fornommid, dy mener mueligdt, at dy saar strax alting epther
som dy ded unll haffue Dy hamborger gesanter er nu heer, om den paa
lagde toldh affskaffning, huortill er suarid, samme toll inted at uerre palagdt,
aff nogen rettighed ieg indbiller mig at haffue paa Elffuen, mens at erlange no-
gid igen, for ded dii udi 43 aar haffuer uerrid forskaanid for toll paa vnderfede-
lige steder, eptherdi, ieg haffuer mad giffue dennem Toll aff mit egiid godh
Dy Orloffskibe som ad Ostersoen er forordnid kan bliffue hieppe indtil gud uil
ieg kommer tilstede Mens dii skib som tiil Elffuen forordnid uaar, dii skal
sendis fordt med ded forste Valere Aff glyckstadt den 14 Aprilis Anno 1.6.3.0.

Christian.

Udskrift:

Chansleren och Stadtholberen til hande.

(Fortsattelsen følger.)

Nye Danske Magazin.

Niende Hefte.

I.

Den Visbyske Søerret.



Den visbyske Søeret har sit Navn af Staden Visby paa Den Gotland i Østersøen, der skal være bygt i det ottende Aarhundrede, og i det tolvte ved Stadens Viners Undergang kommet i stor Anseelse, da den trak Handelen til sig og blev en Stapelstad for Østersøen. I denne Tid er dens Søeret forfattet, hvilken for sin Billigheds Skyld af adskillige Folk blev antagen som en almindelig Folk ret. Hansestedernes og Lybeks Søeretter grunde sig paa denne, ja selv Kong Carl XI. siger i Stadsfæstelsen paa den svenske Søeret, at de i den Gotlandske Stad Visby forfattede Søelove blive ikke allene holdte for de ældste, man i disse Egne kiender, men de staae endog i saadan Anseelse, at de næsten af alle Søefarende og Handlende antages som en almindelig Lov.

Den er først forfattet paa plattysk og bestaaer af 72 Artikler. Den berømte Adrian Werwer vil af et Haandskrift, der efter hans Mening er fra det fiortende Aarhundrede, bevise, at allene de tolv første Artikler ere fra Visby, at de følgende til den 36 udgiøre Søerettens Anordning i Staden Damme i Flanderen, at fra den 37 til 70 er den Ordonance, som Skippere og

I. Bind. IX. Hefte.

K P

Køb.

Kiøbmænd havde begiært af Søeretten i Amsterdam, og at den 71 og 72 Artikel siden ere af en Ukyndig tilsatte, da de høre til den første.

Denne Werwers Mening anseer Engelbrect i sit Corpus Juris nautici at være meget troværdig, naar man giver Agt paa den Forssiel, der findes i Artiklerne; Og saa af den 44 lader sig slutte, at enten er den Bisbyffe ikke saa gammel, som den udgives for, eller og at denne Artikel er sildigere tilsagt, da deri nævnes Marsdiep, som først kort for 1400 er bleven til.

Beslynderligt er det, at den 13 til 24 og 26 til 35 Artikel af denne i Henseende til Indholder ganske stemmer overeens med den 1 til 22 af den Oberonffe Søeret. Er Damme, nu efter Werwers Beretning, først bygt 1170 eller 1180, er det troligt, at haade denne og den af Damme ere tagne af den Oberonffe, som er forfatter midt i det Aarhundrede. Men hvorom alting er, kan den Bisbyffe Søeret aldrig betages sin Ælde, omendskjønt man ikke kan bestemme, enten den fra Begyndelsen af ikkun har bestaaet af 12 Artikler, eller om nogle ere forkomne, og andre i deres Sted tilsatte.

Udi det ældre Magazins 5 Binds 56 Heste findes den Bisbyffe Søeret paa plattysk indført efter den Kiøbenhavnffe Udgaave af 1505, hvor tillige meldes om denne Danske, som ingen af Selskabets Medlemmer havde seet, hvilken altsaa er ikke mindre rar end ovennævnte plattyske, hvorfor vi ogsaa her have forundt den Plads.

Det Exemplar, hvorefter denne er trykt, bestaaer af 24 Blade in Octavo, og findes i det store Kongelige Bibliothek, hvortil den er kjøbt paa Salig Geheimeraad Lurdorffs Auction, der har skrevet for i den: Empt. in auctione Conf. Stat. Nicolai Fossii 1751. pretio 20 Thaler. cf. Catal pag. 555. No. 2801. Hic libellus inter meos rarissimus. Nec aliud unquam exemplar vidi, nec ullum hominem cognitum habeo aut habui, qui viderit.

Salig Lurdorff var af den Mening, at Bignetten paa Titelbladet, som over dette Stykke er aftrykt, skulle være et Bevis paa, at den i Norge var autoriseret som en almindelig Søeret, eftersom den forestiller Erkebispsens af Tronhiem Seal, der var Primas Norvegiæ og den Øverste i Norges Riges Raad. Men da det Exemplar, som findes i Frøkenklosterets Bibliothek udi Odense, hvilket vi have for Dine, stemmer i et og alt med hint, undtagen i Henseende til Bignetten, der paa dette forestiller det Kongelige Danske Vaaben, mene vi snarere, at heraf kan sluttes, at den ene Bignet er sat paa dem, som gif til Norge, og den anden paa dem, som i Danmark ere brugte.

Hyad Oversættelsen angaaer, da have vi sammensignet den med den plattyske, som er trykt i Kiøbenhavn 1505, og med en, Richey har eiet, der efter Dreyers Beretning*) er trykt i Lybeck 1596, og som vi ansee for at være et Eftertryk af den tilførn 1537 sammesteds trykte. Vi have ved denne Sammenligning fundet, at den snarere er oversat efter den i Lybeck trykte end efter den ældre Kiøbenhavnske Udgave, da den deels noiere kommer overeens med samme, deels og de samme Artikler i begge findes udeladte, hvilket af de ved denne Udgave tilføiede Anmærkninger vil erfares.

I. N. R. I.

* Her efter følger *
den høgeste og ellsste watterret, som den mennige Kiøbmand og Skipper haffuer ordinereth og giort vdi Besby paa Gudland, at huer som bruger og bierger seg til soes skal vide at rette seg effter 1).

3 3
L. M.

(Her under staaer den for paa dette Hefte aftrykte Bignet.)

Paa den anden Side af Titelbladet staae disse bibelske Sprog, som huerken findes i den Kiøbenhavnske Udgave af 1505 eller i den, som Richey har eiet.

Sapien. viii.

Hvad haffuer paafundet skiff. Suar Girighed. for skiffue tienæ girighedt og sondhen.

Hvilket haffuer wæret den kosteligeste dirbareste og rigeste skiff. Suar Noes Arck, for den ganske verden og Christen kircke waar y den.

Eccle. xl.

Hvz haffuer Gud skafft storm Ild, Hagel, hunger, døden, vilde dyur, Scorpioner hugorme og suerd ic. Suar, de wgdelige til

R l 2

en

*) Einleitung zur Kenntniß der Lübeckischen Verordnungen pag. 443.

1) Denne Titel staaer i Richeys Exemplar, men ei i den Kiøbenhavnske Udgave.

en straff oc forderffuelffe, vcsaa for deris skilde kom wandfloden offuer den ganste werden.

3

3

Nu beghnder Loven selv paa den tredie Side med denne Overskrift, ligesom den Kiøbenhavniske og den Richeyske.

Her begindes den hogeste oc elste Watterreth aff Wesby.

Den Forste artickle¹⁾.

Item Huor en skipper hyrer eller leyer en styremand bodzmand eller ledsager. Da ere dij plicteug at giore deris resse fuldh, som di hannom loffuit haffuer, Wore det saa at dij det icki holde vilde, Da skulle dij giffue skipperen igen alle den løn som dij haffuer opboret, der til skal hand giffue aff sin eguæ penninge halfte saa mogit som hannem loffuit war, Oc skal ingen skipper den andens styremand, bodzmand eller ledsagere wnderlyæ eller hyre, ware det at der nogen saa giorde. da skal hand antworde den fraa seg igen, som hannem forst hirede eller leeth haffde, oc skal forbeyre hannem det med saa mange penninge som hand hannem forst for leyede haffde²⁾, Eller hand det beuise kan for hans rettere at hand hannem forst feste eller hyrede haffde, Oc den som festh er skal giore sin rense fuldt, Oc om hand haffuer fest seg med to hofbønder³⁾. det stander til skipperen huad hand hannem giffue wil eller ey aff syn løn, Dij at hand kand der med fortabe sin rett.

Den Anden article.

Item Er der nogen vere seg anthen Styremand, bodzmand eller ledsagere, som fester eller hyrer seg med nogen, oc er icki quod for hues deel hand giffuer seg vdføre, oc det kand beuises med tuo eller tree⁴⁾, som er inden skiffs bordt med hannem, han skal giffue skipperen syne penninge igen, som hand haffuer opboret, oc helten saa mange til som han haffde loffuit hannem aff forste til leuæ eller hyre.

Den

¹⁾ I den kiøbenhavniske ere Artiklerne blot betegnede med et Tal L II. &c., men i Richeys staaer: De erste, de andre Beleminge &c.

²⁾ oc skal so beyre — leyede haffde, staaer hverken i den kiøbenhavniske eller i Richeys, thi i begge hedder det: enten skal han antworde ham fra sig eller og beuise.

³⁾ I begge de andre staaer: For hans forføelse, at han haver fest sig til to hofbønder.

⁴⁾ I den kiøbenhavniske staaer allene: to.

Den Tredie article.

I^{tem} Vdi haffuenn maa en skipper bliffue syn bodzmand eller anden⁶⁾ quit med halffue lon, Men loffuer han vdaff haffuen, Da skal han giffue hannem fuld lon, Vndertagen om han kand komme hannem nogen Brode paa.

Den Fierde article.

I^{tem} Ingen skal lygge i lande om natten fraa skibet. vden han haffuer skipperens loff der til, Ved tuo store tornoser⁷⁾, Oc skal ingen fore baaden eller Espingen fraa skibet om natter tiide, ved fornskreffne brode, vden det er skipperens villie.

Den Fempte article.

I^{tem} Skal mand giffue til skonne til primme penninge⁸⁾ for huer lest swart Godz iij penninge, Oc for huer lest tomme tonner ind en penning oc vd en penning, Derfor at bodzmand arbejde vd oc ind⁹⁾.

Den Sette article.

I^{tem} Nar en skipper ligger rede at segle paa hering wigen eller ved traunenmynde eller anden stedz¹⁰⁾, Da skal ingen tage hans styremand. bodzmand. eller ledsager vdaff skiffuet for giæld sager, Men vare der nogit aff hans godz i skiffuet, Det skal han tage vd, oc antuorde det med sworen ed, At han vill betalle syn giældt der med, oc den som leyet eller hyret er, Skal holde syne reysse som han haffuer loffuit, der skal skipperen være retter offuer.

⁶⁾ Eller anden er tillagt i denne, og findes ei i de andre Udgaver.

⁷⁾ Tornoser, Tornosis, Tironensis eller Turnelius er en fransk Solvmynt, og kaldes ellers Franc eller Livre. Den har sit Navn af Staden Zoues, hvor den fordm blef myntet.

⁸⁾ Til Prime penninge staaer ei i de andre Udgaver.

⁹⁾ Her ere udeladte ved S'urningen af Artikelen de Ord: vor er wingelt, som findes i begge de andre, og det lader, som Overtættaren ei har vidst, hvad det skulle bede. Men i Versuch eines bremisch-niedersächsischen Wörterbuchs V. Th. pag. 263. forklæres det saaledes: Winde-geld, Winne-geld, Windel-geld, Winnel-geld, hieß vor Zeiten das Geld, welches dem Schiffer, oder dem Schiffvolke für lossen und laden, außer der Fracht, mußte gegeben werden.

¹⁰⁾ Eller anden stedz er her tillagt, og findes ikke i de andre.

Den Siuende article¹¹⁾.

I¹em Leyr eller hyrer en mand et skiff en gansckæ sommer offuer att bruge, Oc sommeren haffuer ende til sancti martens dag, Kommer han da i den haffin som han leyde haffuer, tha er han ledug och loest aff den han leyde det aff, Men er han lenger vde end till sancti martens dag, enthen i soen eller vdi nogen haffin Der hannem emod syn villie er, eller han icke beder kand, Men da er han vdi fare for skibbet, end til saa lengi, at han kand komme died som han leydt skiffuet.

Den Ottende article¹²⁾.

I¹em Huo som tager en anden mandz prant, oc fare der med i traffuen¹³⁾, vden hans minde eller villie, Wille han dett forfolie sont pramen tilhore, da skal den anden giffue hannem leyre der aff, oc der bliffuer han quit med iiii skilling at bode, Wden det kommer til for ildt, eller anden node sag skildt.

Den Nyende article¹⁴⁾.

I¹em Huileken som kommer til ih skiff at kreffue penninge, eller for anden sag skildt, Oc klager det for skipperen oc bodzmentd oc for folcket som i skiffuet er Oc skal skipperen da rette seg effter skiffs rath, Anten for giæld eller anden sag, men den som klager skal ingen anden vittnæ føre med seg, end som han kand fynde i skiffuit for seg dennem skal han nyde, lige saa er det oc om vittnæ vdenlands som her for sagt er.

Den Tyende article¹⁵⁾.

I¹em Huileken mand som leyr eller hyrer ith skiff til en beskedden eller forsagt tiid, Det maa han icke forsette eller selige nogen til at seyle med, Wden allene maa han vel for hyre det huem han vill, ind till den forsagde tiid er kommen som han haffuer leyt det.

Den

¹¹⁾ Denne er den 8de Artikel i den Kiøbenhavnske, hvorimod den 7de mangler saavel her som i Richeys.

¹²⁾ Denne er i den Kiøbenhavnske den 9de.

¹³⁾ I den Kiøbenhavnske staaer: in de Tranene og i Richeys: yn der Traue, begge Steder med et stort T, og betyder Trave Floden i Holsteen, som har sit Udlob ved Travemunde.

¹⁴⁾ Denne er den 10 i den Kiøbenhavnske Udgave.

¹⁵⁾ Dette er den 12te Artikel i den Kiøbenhavnske, da derimod baade i Richeys og i denne fattes den, som der under den 11te er anført.

Den Ellefte article ¹⁶).

I Tem Der som nogen mand forfractet syt skiff nogen Kiobmend¹⁷)
 dd, Oc de forlade skiffuet offuer syn maade, oc skipperen effter deris vil-
 lia vdsleyler, oc skiffuet vorder nogit der offuer at skade, oc bliffuer sonder
 paa den samme reysæ, det folck som haffuer fracted skiffuet skulle giffue
 hannem halff skaden igen.

Den Toffte article ¹⁸).

I Tem Seyler mand mast eller seyll offuer bordt vnder seyl, emod
 syne villie¹⁹) det toffue de icke betale Men bliffuer Masten hugen, eller
 fast offuer borde i stor storm eller nod, Da skal det gaa offuer skiff oc gog,
 oc regendis vdi marcetal²⁰) offuer alle kiobmendt oc skipperen med.

Den xiiij article ²¹).

I Tem Mand giore²²) en skipper paa ith skiff som tuo eller tree
 eller flere²³) tilhore Oc skiffuet seylar aff, oc er fracted i fremede landt at
 seylæ, oc kommer til Sluffe²⁴) eller Varden²⁵), eller Rodsel²⁶) eller till
 Eisebon eller andenstedz, Icke maa skipperen selle skiffuith vden han haffuer
 orloff aff dennem som skiffuet tilhore, Men haffuer han brost paa fitalie,
 Da maa han vel tage toffuene aff skiffuet oc sette dennem till pant effter
 skiffmendens radt²⁷).

Den

¹⁶) Denne er den 13de i den kiøbenhavnste.

¹⁷) Nogen Kiøbmend, i de andre staaer: welke liden, uden at bestemme at de just
 skulle være Kiøbmand.

¹⁸) Denne er den 14de i den kiøbenhavnste.

¹⁹) Emød syne villie, i begge de andre staaer: Af Ulykke.

²⁰) Oc regendis vdi marcetal i begge de andre staaer: na marcetalen. Langebek har
 forklarer de Ord saaledes, at det skulle skee efter Kiøbmænds Afsigt, Kiøndelse,
 Dom, hvorudi han har seilet, thi na Marcetalen gelden, skal hede saa meget som
 at der skulle betales lige meget af Kiøbmændene og af Skipperen. See Drem Nies-
 dersachsches Wörterbuch sub titulo Markt, Marktlif.

²¹) Er den 15de Artikel i den kiøbenhavnste.

²²) giore, i den kiøbenhavnste staaer medet o: hyrer.

²³) eller flere staaer ei i den kiøbenhavnste men i Kicheys.

²⁴) Sluffe o: Eluis i Flandern

²⁵) Varden o: Vordeaur i Frankerige.

²⁶) Rodsel o: Rochelle i Frankerige.

²⁷) Denne sidste Satz: Men haffuer han brost &c. er ordlydende med den kiøbenhavnste.
 I Kicheys derimod heder det: Men hefft he gebreck (altsu betalynge tho
 dünde) so mach he de souwe wol vorsetten, mit rade syner Schiplüde.

Den xiiij article²⁸⁾.

Item Eth skiff ligger i en haffun, oc byder²⁹⁾ sinderlig tiid³⁰⁾ effter veder oc vindt, Oc nar de ville gaa til seyls da skal skipperen i affue radt med skiffmendenæ, oc vorde offuer ens at syæ, Stalbrodere Vi haf sue Bor at seylæ, Er da oc noger aff skiffmendenæ som syæ at det er icke god bor, oc de andre syæ at det er god veder, da skal skipperen vorde offuerens med den meste part aff folcket, Giorde han anderledis, Da er han plictug at betale skiff oc goß om det nogit atkommer, Om han haf uer saa mogit at han det med betale kand³¹⁾.

Den xv article³²⁾.

Item Brier eth skiff paa nogen landt i huore det er, Oc drif fuer til landz³³⁾, da er bodzmeden plictug til at rede oc bierge gotket som de mest oc best kunde, Oc helpe de at berge gotket oc skiffs redskaff, da er skipperen plictug at giffue dennom deris lon, Hielpe de icke skipperen at bierge eller rede da skulle de myste deris lon³⁴⁾, oc haffuer han icke penninge at lonnæ dennem med, Da er han plictug at fore dennom ind i deris land igen, og de som icke bierge ville, skulle ombere deris lon, Eigeruis som skiffuet er fortabit Oc maa skipperen icke seluæ tackelle eller toffue, vden han haffuer orloff aff dennom som det tilhore³⁵⁾, oc skal skipperen beuise seg der vdi saa trosigen som han best kand Oc giorde han audit da vere han plictug det at betale.

Den xvi article³⁶⁾.

Item Eth skiff fare fraa Sluffæ eller anderstedz³⁷⁾, oc ster at det broster, da er skiffmeden plictug at bierge det meste de kunde aff vynet oc aff andet goß som derpaa er, Oc kommer kiobmendenne i stor tuedracth med Hoffuigmand eller skipperen paa skiffuet om deris goß,
 hore

28) Er den 16de Artikel i den Kiøbenhavnske.

29) byder 3: hier.

30) sinderlig tiid staaer ikke i nogen af de andre.

31) I Richeys er lagt til: det er Ketten derom.

32) Er den 17de i det Kiøbenhavnske.

33) De driffuer til Landz, er her tillagt og staaer i ingen af de andre.

34) Hielpe de icke deris Lon staaer ei i de andre, og synes at være overflødig, da det kommer stor igien bag efter ligesom i de andre.

35) I Richeys er her tillagt: vnd schal se den yn gude bewaringe, tho der yennen besten den dat Schip to hørt.

36) Denne er den 18de Artikel i den Kiøbenhavnske.

37) I Richeys er lagt til: hvor det har ladet.

Høre dennem at haffue om de betale deris fract skipperen til noge, Men vil skipperen da ferde³⁸⁾ skiffuet, Om det stander til at ferde vdi nogen stacket tiid Kand han oc icke det, da maa han leye eth andet skiff, Oc lade der strax indlagde det goz som redet oc berget er, oc skipperen hor at haffue syne fuld fracth, Aff det goz som birget er, huert vidt syt naffu³⁹⁾.

Den xvij article⁴⁰⁾.

I Tem Eth skiff fare aff ith haffun, laedt eller tomp, Oc ville segle⁴¹⁾ i en anden haffun, Bodzmand maa ey fare aff skiffuet vden de haffue skipperens loff Dy vare det saa at skiffuet komme nogen skade paa, eller forginge, Da vare de plicteuge at redde det⁴²⁾ men ligger skiffuet foruaret i haffun, Med fyrede⁴³⁾ toffue, Da maa de vel fare vdaff skiffuet, oc komme igen tilstede naar tid er.

Den xviii article⁴⁴⁾.

I Tem Det skeer at skiffmenden paa eth skiff, lade dennem tilleye til nogertiid, Oc nogen aff dem fare aff skiffuet vden orloff, oc dricke dennem drucken, oc med twedracth oc wuillie slaes⁴⁵⁾, Den skade ere skipper icke plicteug dennom op at rette paa skiffs kost⁴⁶⁾, Men han maa dennem offuer giffue⁴⁷⁾, Oc leye andre i steden igen, oc koster det mere⁴⁸⁾, det betale de skipperen igen, Oc hues penning de haffuer opboret, skulle de oc giffue tilbage igen, Men sender skipperen dennom i noger tieniste fraa skiffuet, Oc de vorde stugne⁴⁹⁾ eller foregiordt, da er skipperen plicteug at lade dennom legge paa skiffs kost.

Den

³⁸⁾ at ferde er det samme som at sette i Stand igjen, at reparere.

³⁹⁾ Denne Artikel er forskiellig fra begge de andre Udgaver, dog mest i Ordene, thi Meningen er den samme.

⁴⁰⁾ Denne er den 19de Artikel i den Kiøbenhavnske.

⁴¹⁾ ville segle, i de andre staaer: er Kommet.

⁴²⁾ Da vare de plicteuge at redde det, i de andre heber det: da ere de pligtige at betale (Skaden), som der staaer i Richeys.

⁴³⁾ fyrede, skal hede fyre.

⁴⁴⁾ Denne er den 20de Artikel i den Kiøbenhavnske.

⁴⁵⁾ I de andre er tillagt: at nogen af dem bliver saaret.

⁴⁶⁾ I den Kiøbenhavnske er laagt til: eller paa Kjøbmænds Kost, s: paa Skibets eller Kjøbmændenes Bekostning.

⁴⁷⁾ Lade gaae af Skibet, staaer i de andre.

⁴⁸⁾ I Richeys staaer: og vil de have mere end de forrige.

⁴⁹⁾ I de andre staaer: afpryglende i steden for stugne.

Den xix article⁵⁰⁾.

I Tem Det sker at nogen bodzmand fanger siugdom, tuo eller tree⁵¹⁾, De bliffue i tiennist liggende i skiffuet, De kunde de ické for siugdom bliffue i skiffuet, da er skipperen plictug, at lade dem komme aff skiffuet, oc lade dem komme til Herborig at legge, oc sticke den lyuss⁵²⁾ oc sticke en aff skiffmendenæ, at bliffue hoës dem, De tage dem til ware, eller leyæ eth andet menniske, som dem vare tager⁵³⁾, De sticke dem saadant syntaltæ, som de haffue vdi skiffuet, som de dem gaffue der de karste vare oc ické andet, Men velle de haffue kostelig værter, Da skulle de det selfue koste vden skipper det giøre vil aff sine gode villiæ, Ellers er han dem des ické plictug at giffue, oc er han ey plictug at toffue effter dem, men seyle nar han rede er, er det ocsaa at de haffuer fanget bedre, Da skulle de haffue aldt deris lon, oc doo de da skulle deris hostruer eller arffuinge haffue deris lon eller hyre.

Den xx article⁵⁴⁾.

I Tem Eth skiff fare fraa Glusse eller aff anderstedz, oc skeer at der stoer storm paa kommer i soen, Oc kand ické andet vare, end at de maa vdkaste godz skipperen⁵⁵⁾ er plictug at syæ kiobmendenæ saadane nod, De syæ da kiobmendenæ deris villiæ dertil⁵⁶⁾, da maa mand vel kaste gotket paa euentyr mellom folket⁵⁷⁾ kiobmenden oc skipperen, Oc er det saa alh kiobmendenæ ville ické tilstede at kaste, skipperen skall dog ické ladet at kaste, om han tocker det got at uare, De skal skipperen med tuo eller tre⁵⁸⁾ aff bodzmendenæ sueriæ paa det hellige Euangelium⁵⁹⁾ (nar de komme til landet) at de det giorde, for at de kunde bierge skiff liiff oc gotz, Oc beuise det godz som kast bleff, oc huar, oc beuise pund fraa pund, Oc skifftris blant kiobmendenæ huad behollen er, oc skipperen er deraff plic:

⁵⁰⁾ Denne er den 21de Artikel i den Kiøbenhavnste.

⁵¹⁾ tuo eller tree, er udeladt i Richeys.

⁵²⁾ effte Kerffen bi to syende, staaer i den Kiøbenhavnste, men i den Richeyske: Iyct dat he by seen möge.

⁵³⁾ Herfra og til Enden af denne Artikel er nogen Forskiel i Ordene, men ei i Meningen, mellem denne og de tvende andre.

⁵⁴⁾ Denne er den 22de Artikel i den Kiøbenhavnste.

⁵⁵⁾ og Skibsfolkene staaer der hos Richey.

⁵⁶⁾ I den Kiøbenhavnste heber det: to deme skipper, til Skipperen.

⁵⁷⁾ Folket nævnes ikke i den Kiøbenhavnste.

⁵⁸⁾ Skipperen selv tredie staaer i den Richeyske.

⁵⁹⁾ Paa det hellige Euangelium er udeladt i den Kiøbenhavnste.

plictug at betale aff syt Godz eller aff syn fracth, Eige ved Kiobmenden, oc godzet skall regness lige som det gielder i marckend, Saa at huer skal ligge vd som han haffuer godz til at skaden bliffuer betalet⁶⁰), Oc huer bodz: man skall haffue eth fad fri, haffuer han mere gods da betalle han med i skaden effter som han haffuer godz til, Oc som huer inde haffuer, Er det saa at de icke ville hielpe hueranden troligen oc frommeligen som gode karlle bor at giore, Nar mand er i saadan nod, da skulle de intted haffue fryt, Dette skall skipperen holle med syn eed oc vere betroedt⁶¹).

Den xxi article⁶²)

Item Det skier at en skipper huger sin mast i stor storm oc nod, Han er plictug til at robe til syne kiobmenden, oc sie dem saadane nod, oc sye at det er giort for at beholde skiff liiff oc gods⁶³), Vndertiden skeer det vell At en skipper hugger syn kabbel oc maa lade ancker oc toff sto igen, for att han kand beholle skiff liiff oc gods, Skippsr han er plictug till at lade vardere eller vire baade mast och anckere, pund fraa pund ligge som det var kastedt gods, Oc kiobmenden skulle deris part der aff betalle for de deris gods vdfkiffue, Baare det saa at skiffuet komme paa grundt at stande, oc foer brost paa skipperens folk⁶⁴), oc skiffuet vteth vorde oc nogit gods tilskade kom i skiffuet, der skal skipperen ingen skade aff haffue, och han skal haffue sin fuld fracth deraff lige som han fanger syn fulle fracth aff det andet gods som i skiffuet er.

⁶⁰) Denne hele Sætning fra: Oc beuise det godz er forskiellig fra de andre. I den Kiob: hanhavnske heder den: vnde togen denne dat dar gheworpen wart. Vnde dat skal werden ghepriiset van punden to punden vnde gedelet vnder den Koplus den vppe dat dat beholden wart. Vnde der meister is dar ock sculdich aff tho gheldende also van syneme schepe este van syner vracht in eyner vorsettinghe van syneme schaden. I den Nicheyske derimod: vnd wysen van dem dat dar geworpen ys, vnd dat gudt dat dar geworpen wert, schal men gelden na dem pryse, alse dat ander gudt yn dat marcket gegeuen wert, vñ met schal dat reeken van pundt to punde, dar na dat eyn yder darynne hefft, yn meedebeeterynge des schaden, Vnde de Schypper schal van synem Scheepe vnd gude, fracth geeuen gelyck als de Kopman deyt van synem gude.

⁶¹) Efter begge de andre er Meninaen: heri skal Skipperen vare troet paa sin Eed.

⁶²) Denne er den 23de Artikel i den Kiobenhavnske.

⁶³) I den Kiobenhavnske heder det: Liv, Gods og Sundhed.

⁶⁴) I begge de andre: vnde de meister beydede vñe gheschel van synen luden 3: og Skipperen biede paa Hielp af sine Folk.

Den xxij article⁶⁵).

Item En Skipper kommer tilstede diedt som han er fractedt oc skal losse, han er plictig til at uisse Kiobmendenne de toffue oc kordela⁶⁶), der han med vinde skal, Oc er der noget sonder aff, da skal han lade bøde det, Fordi at komme der nogen skade paa, for tackell eller toffue skildt, der han skal losse med, Enten sad vin eller pibæ vin, eller noget andet god⁶⁷) Den skade er skipperen oc skiffmend skuldig at beyre oc betale kiobmenden igen, oc skipperen skal ligge bodzmedenæ oc seg emellom den skade, For de tage vine penning, oc de er plictige at ligge vinnepenninge i alt samen at beyre skaden med, Oc huad diell der aff bliffuer vdoeffuer, det skulle bodzmedenæ diele vnder seg selffuer⁶⁸), Ware det saa, at tackell eller toffue, broste for end de vissde kiobmenden dem, de vare skyldige alle samen den skade at betale⁶⁹), Men syæ kiobmendene at tackelle oc toffue gode oc stercke er, och broste der da nogit sonder, Saa at sad eller pibæ vin eller andit til skade komme⁷⁰), da er plictige alle kiobmendene, den skade at gielde huer vidt sin part, En lige vid den anden.

Den xxij article⁷¹).

Item Eth skiff er til Slusse eller andensteds at lade vin, Oc fare der aff landet ladet, oc skipperen eller hans skiffmendt icke foruare eller fast giore den stelling eller stedt som vynet vdi ligger, Oc ey foruare det med losæ der for som de plictig er at giore, oc det hender at storm eller sterck veder paakommer, Saa at wine sadenæ om suyres oc vynet forspilles oc vdoeffuer⁷²), oc skiffuet kommer vskad fram tilstede som det skal losse, Kiobmedenæ syæ at deris vin er for sompt oc vdspildt, de at
den

⁶⁵) Denne er den 24de Artikel i den Kiøbenhavnste.

⁶⁶) Kordela s: Strikker, Liner.

⁶⁷) I den Kiøbenhavnste staar: enten Sad eller Pibe, men i Richeys: enten Sad eller Pibe eller andet gods.

⁶⁸) Den hele Sætning: oc skipperen vnder seg selffuer, er ligeløbende med Richeys, i den Kiøbenhavnste heber det: De meister vñ de schiplude sint plichtich to beterende den schaden. Vñ de meister mot an delen, wente he nympt windegelt, vnde dat windegelt is schuldich syn ghedelet in versettinghe der schaden erst in, vnde dat druddendel mot sijn ghedelet vnder en alle.

⁶⁹) s: betale hele skaden.

⁷⁰) Saa at sad 2c. staar ei i den Kiøbenhavnste men i Richeys.

⁷¹) Denne er den 25de i den Kiøbenhavnste.

⁷²) Saa at wine sadene 2c. i beage de andre heber det: Saa at Stellingen gaar i Stykker og Bonden udslaas af vinsadene.

den sted som fadencæ vdi laa, vor en foruaret, Oc skipperen sner ad det ickē er, Er det saa at skipperen selff tridie eller selff fierde aff skiffmendenæ som Kiobmende vdkrise ville suerie at vinet er ickē forkommet for brost paa det rom, Som hannem bor at foruares vdi, eller for loss eller locke skild Da skal skipperen være det quit, Men være det sag at de deess ickē suerie ville, da er de plictung at betale Kiobmenden vinet som det varderet eller vrede vorder⁷³⁾, Thy at de ere plictuge ferdige at holle fodstablennæ som han vdi ligger, Oc skulle de foruare det vel med loess oc locke, For de aff seyle i huor de skiffue eller lade.

Den xxiiij article⁷⁴⁾.

I^{tem} En skipper leyer seg bodzmand han er plictung til at hosde dem i fred⁷⁵⁾ Oc skal han være deris meglere oc rettere offuer alt det de gior eblant dem selffuer, Ald de ickē forderffue eller giore den anden skade⁷⁶⁾, den stund han forsorger dem mad oc ol fore⁷⁷⁾, Oc huor den anden locter⁷⁸⁾ han forbryder iij penninge, Locter skipper en bodzmand eller bodzmanden locter skipperen huer der forbrider viij penninge, Er det saa at skipperen slaer nogen skiffmand med syn hand eller næffue, Han er hannem plictung eth slag at fordrage, Men slaer han mere, da maa han vel verie seg, men slaer en skiffmandt sin skipper, Da forbrider han hundrede skelling eller sin hand.

Den xxv article⁷⁹⁾.

I^{tem} En skipper traecter sit skiff till Bardens⁸⁰⁾ eller til Slusse⁸¹⁾ eller andensstedz, oc det kommer diedt som det skal losse, oc ladet kommer i lande, oc man ligger oc giore partie om lossmans penning det

£ 1 3

kommer

73) som det varderet 2c. er udeladt i begge de andre.

74) Denne er den 26 Artikel i den Kiøbenhavnste.

75) saa at den eene ickē gior den anden Skade, er tillagt i Richeys.

76) offuer alt det de gior eblant dem selffuer, staaer i den Kiøbenhavnste, det følgende ickē, men huerken dette eller det følgende findes hos Richey.

77) I den Kiøbenhavnste hedder det: Brød og Viin. I Richeys derimod: Mad og Drikke.

78) Locter. Langobek forklarer det tydske Lochent ved at lyve paa, siage Logn paa, men det beyder: at siage en at lyve eller stielde en for en Logner. Bremisch niederfach. Wörterbuch Tom. 3. pag. 81.

79) Denne er den 27de Artikel i den Kiøbenhavnste.

80) s: Bourdeaux.

81) til Bardens eller til Slusse staaer hos Richey, men i den Kiøbenhavnste: tho Køpmanhaven.

Kommer paa Kiobmendene til Kusten aff Britanie⁸²⁾, oc dem de tager nar de ere omkring Lillebass⁸³⁾, Der som de smaa lossmendz skiffte er, nar mand er omkring Kales⁸⁴⁾ oc Normandien fraa Engeland, oc til Skotlandt, indtil de ere omfringe Jernemunde⁸⁵⁾ oc Flanderenn⁸⁶⁾.

Den xxvj article⁸⁷⁾.

Isem Det hender at der kommer tuedracth oc wuillie emellom skipperen, oc bodzmendene⁸⁸⁾, Skipperen skall beffalle at tage duggen bort, for den som han er tretactig med, Oc vare skiffmanden tre gange at⁸⁹⁾ for end han beder hannem gaa vdaff skiffuet, Er det saa ath skiffmanden biuder seg till at han vill beire oc bode emod skipperen, for saadane sag effter sine stolbroders hellsa, som gaa tilbords med hannem, Er skipperen da saa offuer madige vred oc fortorned at han vil intet hore eller skode der om, vden beder hannem fare vdaff skiffuet, da maa han folge effter thied, som de skall lossa skiffuet, oc hassue saa god loen som den der waar paa skiffuet met dem, oc forbeyre den wuillie effter bodzmendz hellsa som sogæ bordt met hannem, Ware det ocsaa, at skipperen leyde icki saa god en skiffman i steden igen for hannem som han var, som han vieste aff skiffuet, oc der kom skode antten paa skiff eller goß y noger maade, da wore skipperen plictig oc skyldig til at betalle alle den skode, om han hassuer saa moget, at han kunde oprette eller betale met.

Den

⁸²⁾ d: Bretagne.

⁸³⁾ d: L'isle de Bas en De ved St. Paul de Leon i Bretagne.

⁸⁴⁾ d: Calais.

⁸⁵⁾ d: Yarmouth.

⁸⁶⁾ Denne hele Artikel er ordlydende med Richeys og begge meget vanskelige at forstaae: Engelbrecht i sit Corpore juris nautici, hvor han leverer en tydsk Oversættelse af denne Sætz Ret, siger det samme, men oversætter den efter Verwers niederlants Zeerechten, trykt i Amsterdam 1711, saaledes: Ein Schiff ist nach Bourdeaux oder anders wohin befrachtet, bey der Ankunft an dem Lossungplatz, verurtheiligt sich Schiffer und Kaufleute wegen der Kosten des Vorseglers, Loots u. d. g. Diese Kosten müssen von den Kaufleuten, auf deren Begehren sie gemacht sind, getragen worden, und sind kleine Havarie; als auf der Küste von Bretagne in Vorbeyfahren von der Insel Bas; oder von der Normandie in Vorbeyfahren von Havre de Grace, oder von England und Schottland in Vorbeyfahren von Yarmouth, und von Flandern in Vorbeyfahren von Calais.

⁸⁷⁾ Denne er den 28de Artikel i den Kiøbenhavnste.

⁸⁸⁾ I den Kiøbenhavnste staar: Kiøbmendene, som vlst er irigtigt.

⁸⁹⁾ Oc vare skiffmanden tre gange at findes ei i den Kiøbenhavnste.

Den xviii article²⁰⁾.

Item det hender seg at eth Skiff ligger y en haffn, fortoyed medt toffue, oc der kommer eth andit Skiff driffuende paa det, eller stoder paa det Skiff som fortoyed²¹⁾ ligger, saa at der springer bondenæ vdaß fadt eller pibæ wyn, den skade skulle de dielle, effter thi, at der er wyn y bode skiffuena, er det saa at det kommer anderledis til²²⁾, da skal den Skipper som skaden haffuer giordt suerie met two aff syne bodzmenndt at det tockes hannem ilde at vere, oc han giorde det ick y mes villia, oc han det ick y bedre kunde, da er han icki skuldig, eller plictig den skade at betalle mere end halparten, men tor han ick suerie det met syne bodzmenndt, da skal han betale den skade altsammen igen²³⁾ det er hans ret.

Item²⁴⁾ oc hender det seg at mand ligger gerne eth gamelt Skiff y veyn for bedre skiffue, paa det, at det kunde fonge skade aff alle de andre, men y det, at det finge skade aff eth andet skiff, men først mand vidt at skaden bliffuer regnet halff paa huer side, Saa ligger mand det gerne aff veyn.

Den xviii article²⁵⁾.

Item eth Skiff two eller flere ligge vdi en haffn som lidet vatn er, oc pleya stundum at bliffue tor²⁶⁾, saa at det ena Skiff ligger op til det andet, oc nogen skiff kommer paa grundt at staa²⁷⁾, da er Skipperen paa skiffuet skuldig til at roffue til de andre, Oc sya Stalbrodre y haffue sat oss for ner, loffter eders Ancker, ellers maa wy fonge der skade aff Oc de en ville loffte deris Anckere, den Skipper paa skiffuet er som først kom paa grunden²⁸⁾, han skal met sytt Folek loffte Anckeret²⁹⁾, oc ville de

²⁰⁾ Denne er den 29de Artikel i den Kiøbenhavnske.

²¹⁾ medt toffue ic. er oversprungen i den Kiøbenhavnske.

²²⁾ er det saa at det kommer anderledis til, udeladt i den Kiøbenhavnske.

²³⁾ oc han det ick y bedre kunde ic. ligesaa.

²⁴⁾ Dette er den 30te Artikel i den Kiøbenhavnske, i Richys derimod er det soiet til den 27de, men har denne Overskrift: Dette er Sagen hvortfor denne Artikel er giort og saaledes affattet.

²⁵⁾ Denne er den 31te Artikel i den Kiøbenhavnske.

²⁶⁾ oc pleya stundum at bliffue tor, er udeladt i den Kiøbenhavnske.

²⁷⁾ oc nogen skiff kommer paa grundt at staa, ligeledes.

²⁸⁾ den Skipper paa skiffuet er som først kom paa grunden, heder i den Kiøbenhavnste: Den anden Skipper.

²⁹⁾ I den Kiøbenhavnske er tillagt: og legge sig vorwards for ham.

de andre ingenlunde stede hannem det, oc forbyude hannem at røre deris Anckere, oc de kommer der offuer til skade, Oc sige skade for hans Ancker skylbt, den Skipper som haffuer satt den anden for ner er plictig at betalle den skade altsammen¹⁰⁰⁾, Men ligger et Anckere uden boyæ, oc giore skade, den som hore Anckeret til, Han skall beyre oc betalle skaden igen, Fordi, vdi saadanne haffner skal man haffue boyæ paa syne Anckere, Paa det at huer mandt vedt at ware seg derfor, at han songer der en skade aff¹⁰¹⁾, oc ligger mand y en tør haffn, da er mandt skuldige at legge bofflyner oc toffue.

Deb xxix article¹⁰²⁾.

Item, skiffmendt som seglæ aff Britanien¹⁰³⁾, skulle icke haffue uden en maaltid om dagen, till oc fra, om Skipperen giffuer dem Wijn at dricke, Oc dricke de varn, da skulle de haffue two maaltider¹⁰⁴⁾, oc nar de komme y de lande som Wijn vover, da skulle de haffue vijn at dricke, oc desligest dem aff Normandien¹⁰⁵⁾.

Den xxx article¹⁰⁶⁾.

Item Det hender at eth skiff kommer diebt som det fractured er, eller det lade skal¹⁰⁷⁾, til Vardens eller anderstedz, Da er skipperen skildug at syæ till skiffmendenæ, Stalbroder ligger eders foring ind, eller fracter eders rwm bort, eller lader det gaa heden som skiffuet fractured er¹⁰⁸⁾, saa er skiffmendenæ plictig at sie huad de giore ville eller lade vil, Oc er det saa, at de ville haffue saadane fract, som skiffuet er fractured fore, da skulle de nyde den, Oc ville de selffue fracte deres rom heden, eller selffue skiffue den met deris egen bedriffue¹⁰⁹⁾, da maa de det giore, y sig maade, At Skipperen icke byder eller toffuer effter dem, Oc er det saa at de ingen fract kunde songe, der skulle Skipperen ingen skade aff haffue, Men han er skilduge at wise huer mandt serdelis syne rom oc stedt, saa

¹⁰⁰⁾ Oc sige skade 2c. heder i den Kiøbenhavnske: saa er han plictig at betale skaden.

¹⁰¹⁾ Fordi vdi saadanne haffner 2c. dette er udeladt i den Kiøbenhavnske.

¹⁰²⁾ Denne er den 32de i den Kiøbenhavnske.

¹⁰³⁾ Fra Ryssen af Britanien, heder det i begge de andre.

¹⁰⁴⁾ Oc Normend to Maaltider, da de icke drikke uden Vand, heder det i begge de andre.

¹⁰⁵⁾ oc desligest dem aff Normandie, staaer ei i den Kiøbenhavnske.

¹⁰⁶⁾ Denne er den 33te i den Kiøbenhavnske.

¹⁰⁷⁾ Kommer til sin rette ladeplads heder det i den Kiøbenhavnske.

¹⁰⁸⁾ lader det gaa i skiffuets fract, heder det i begge de andre.

¹⁰⁹⁾ da skulle de nyde den 2c. staaer ei i den Kiøbenhavnske.

Saa at huer Skiffmandt vedt at ligge syn foringh ynd, effter veethen, De vill nogen Skiffmandt¹¹⁰⁾ lege en fadt van y syne rom, det maa de vel giøre, De bliffuer venneth kast offuer bordt y storm, da skal det regnes for Wyn, eller for andet got gog pundt fraa pundt, De vorder, oc nogen Skiffmandz gog offuer bordt kast y storm¹¹¹⁾, lige sliq fryhedt, skal de Skiffmendenæ haffue.

Den xxij. article¹¹²⁾.

Item eth Skiff kommer ladet oc behollet til den stedt, som det er heden fractedt¹¹³⁾, oc Skiffmendenæ ville haffue deris hyre, oc der er somme, som haffuer huercken kiste eller bolte¹¹⁴⁾ y Skiffuet, Skipperen maa vel holde dem deris hyre for, indtil saa lenge, at Skiffuet er lossat, oc at de folge Skiffuet til den stedt igen som de bliffue hyrede, eller oc sette lossuen oc wissen for dem, at de ville giøre deris ræsse fuldt¹¹⁵⁾.

Den xxij. article¹¹⁶⁾.

Item en Skipper hyrer syne bodzmandt en part seylæ for fracth, oc en part seylæ for penninge, De de see at Skipperen fonger ingen fracth y syne landt igen at komme, oc Skiffuet vil lenger fractes heden, Men de som seylæ for fracth met Skipperen, de maa folge Skiffuet, men de som seylæ for penninge, deris løn eller hyre, skal Skipperen forbeyræ huer effter som han er hyret til, vden saa ware at Skipperen haffde hyret nogen til en forsagt dag eller tidt, ladde de oc nermere en den stedt som de vore tilhyrede, Da skulle de alligeuel haffue deris fulle hyre, Men de skulle helpe at komme Skiffuet thiedt, som det skal ligge, om Skipperen er det begerendes aff dem¹¹⁷⁾.

Den

¹¹⁰⁾ Skipper oc Skiffmandt, staaer i den Kiøbenhavnste.

¹¹¹⁾ De vorder oc nogen Skiffmandz gog offuer bordt kast y storm er efter Richeys, thi i den Kiøbenhavnste hedder det: Og maa de giøre Kiøbmendene redeelig Behandling paa Søen og i Omkostningerne, samme frihed som Kiøbsfolkene hane, skal og Kiøbmændene hane.

¹¹²⁾ Denne er den 34te i den Kiøbenhavnste.

¹¹³⁾ til sin lossplads staaer i den Kiøbenhavnste.

¹¹⁴⁾ bolte o: Røye.

¹¹⁵⁾ Slutningen af denne Artikel stemmer med Richeys, men i den Kiøbenhavnste hedder den: Skipperen maa beholde deris Dricke Hyre for at bringe Skibet tilbøge derhen, hvorfra det kom, eller for at forsikre sig at de holde deres Ord og Røpse.

¹¹⁶⁾ Denne er den 35te i den Kiøbenhavnste.

¹¹⁷⁾ Denne Artikel stemmer med Richeys, men i den Kiøbenhavnste synes noget at være udeladt, da den er usorstaelig.

Den xxviii article ¹¹⁸).

Item det hender seg, at eth Skiff ligger y Varbens eller anderstedz, aff saadane madh som er y Skiffuet, som der dagelig forspisses, da maa de ¹¹⁹) Skiffmendt gaa aff Skiffuet, oc tage en reth met seg, De saadant brodt som de haffue y Skiffuet maa de bære met dem saa mogit de kunde æde paa en tidt, men inthedt øll ¹²⁰), De ey maa de vere lenge aff Skiffuet, saa at ingen Skiffs werck bliffuer forsompt for deris skuldt, Men vorder Skiff eller gøz noget at skade for deris forsømmelsse skuldt, de ere plictuge at rette den skade op igen.

Ware der oc en bodsman eller flere der støtte eller slaage seg, nar de arbejnde, eller y anden Skiffs werck for brøst skuldt, da ere de plictug at lade læge ham effter Skipperis, Styremands oc de andre Skiffmendis seylssæ ¹²¹).

Den xxiiii. article ¹²²).

Item en Skipper fracter syt Skiff nogle Kiøffmend, oc er forlichte om fracten oc Skipperen holler Kiøffmenden skiffuet effter, oc myster syu fracth deroffuer, De tyden er forloben som de ware forlichte om xv. dage eller lenger, eller anden forsagt tidt, som de skulle indskiffue, oc lade skiffuet, De Kiøffmendene lade det ikke som for sagt er ¹²³), Da er Kiøffmendene skuldug at oprette Skipperen alle syne skade som forskriffuet stor, oc betalle hannem syne fracth, deraff skulle Skiffmendene haffue fierde partthen oc Skipperen de tre parthe, fordi han haffuer den meste omhugh derfor.

Den xxv. article ¹²⁴).

Item en Skipper fracter sytt skiff oc lader det, oc acther at giøre syn reyffe der met, oc skiffuet bliffuer liggende y haffuen, saa lenge at

¹¹⁸) Denne er den 36te i den Kiøbenhavnste.

¹¹⁹) Waade i Richeys og i den Kiøbenhavnste staaer: to i Stedet for: de.

¹²⁰) I begge de andre staaer: ingen Drick i Stedet for: intet Øl.

¹²¹) Det sidste af Artikelen kommer overeens med Richeys, men ei ganske med den Kiøbenhavnste i Henseende til Ordene.

¹²²) Denne er den 37te i den Kiøbenhavnste.

¹²³) Begyndelsen af denne Artikel hedder i begge de andre saaledes: Item det hænder sig, at en Skipper fragter sit Skib til nogle Kiøbmand, og er bleven eenig med dem om at lade Skibet til en vis Tiid, Kiøbmændene lade det ikke, de holde Skibet op 15 Dage eller længer og Tiden forløber, saa Skipperen mister sin Krægt for Kiøbmændenes Forsømmelsse.

¹²⁴) Denne er den 38te i den Kiøbenhavnste.

at Skipperen haffuer brost til penninge, saa maa han vel sende budt y landt ¹²⁵⁾ efter penninge, Men ingen gude vyndt maa han forligge, gjorde han det, Da ware han plictung at rette Kiøpmendene deris skade op igen, men han maa vel tage aff Kiøpmendene Vyn, oc seluæ til nottorfft, oc nar at Skiffuet kommer tiedh som det skal lossæ, skal Skipperen betalle samme vyn ¹²⁶⁾ lige saa dyre som den anden Vyn bliffuer soldt for, Oc skal Skipperen saa vel haffue syne fulle fracth, for den Vyn han haffde soldt til syne behoff, som han songer for den anden vyn han forde tilstede.

Den xxxvj. article ¹²⁷⁾.

Item en ledsagere er paa eth Skiff, oc er hyrede, at løbe skiffuet tiedt som det skal lossæ, oc det hender seg, at man kommer y en haffn, som er lencker oc lossæ derforre ¹²⁸⁾ at lege skiffue vdi, at lade oc lossæ, Skipperen er skyldug at wise Bodzmenden, den stedt som de skulle legge skiffuet vdi, Oc han skal foruare toffue ¹²⁹⁾, at Kiøpmendene songer der ingen skade vdaff, men finge Kiøpmendene skade, for brost skyldt paa toffuene, da er Skipperen skyldug at rette den skade op igen oc betalle.

Item ledsageren haffuer fortient syn lon, naar han haffuer flyet skiffuet vel y haffn, oc er han icke plictung at følge det lenger, dereffter skal Skipperen oc Bodzmendt foruare skiffuet.

Denne efterskrefne Ordinantie Som Kiøbmendt Skipperer Skiffuendt oc Bodzmendt kaller Skiffs ret ¹³⁰⁾.

Den xxxvij article ¹³¹⁾.

Blare det saa at eth skiff broste eller bleffue laekt y soen, oc man komme nogen stedz y land eller paa grundt med det ¹³²⁾, Oc Kiøpmendene

M m 2

Skip:

¹²⁵⁾ til Huus o: hiem staaer der hos Richey, til sit Land heder det i den Kiøbenhavnske.

¹²⁶⁾ den Viin, som han har taget til sin Nottorfft hedder det hos Richey.

¹²⁷⁾ Denne er den 39te i den Kiøbenhavnske.

¹²⁸⁾ eller noget andet legger den Kiøbenhavnske til.

¹²⁹⁾ oc han skal sette sine Tove saaledes, staar i begge de andre.

¹³⁰⁾ Hos Richey heder det: Hertfter følger den Ordinantz, som Kiøbmænd, Skipperer oc Skibsfolk oc andre have af Skibsretten; men i den Kiøbenhavnske: Denne er den Ordinantz, som de almindelige Skipperer oc Kiøbmænd med hinanden begerede af Skibsretten.

¹³¹⁾ Denne er den 40de i den Kiøbenhavnske.

¹³²⁾ oc man kommer nogen stedz i land eller paa grundt med det, staaer hos Richey, men ei i den Kiøbenhavnske, hvor det hedder: eller bvoer Leet i hvor det end er.

Skippere oc Bodzmendt, tockte got at uere, at man lod ferde¹³³⁾ skiffuet igen, y en kort tidt da skal Skipperen lade ferde skiffuet, oc fore Kiopmendenæ deris Gøg tilstede, som han loffuit haffde, Vden hannem kommer offuervoldt paa aff Gudz veder oc vindt, ware det oc saa at skiffuet stode icke til at ferde, da skulle Skipperen ligeuel haffue syn suldt fract, aff det gøg som bierget oc reddet er, mercke fraa mercke til en penninge¹³⁴⁾, Ware det oc saa at Kiopmendenæ haffue icke penninge hoës seg, at de kunde betalle skipperen syne fracth, Oc Skipperen ville icke tro Kiopmendenæ, da maa Skipperen tage aff det gøg som bierget er, saa moget som fracthen tilshyer, effter som det gielde kunde y marckendt.

Den xxyviii. article¹³⁵⁾.

Item ware det at nodt paaginge, at Skipperen begerde at faste gøg offuer borde, da skal man intedt godz kaste for en Skipperen haffuer spurdt Kiopmendenæ til som haffuer fractedt skiffuet¹³⁶⁾, huad dem tockes got at uere, Wille Kiopmendenæ icke tilstede, at man skal kaste, Oc tockte Skipperen oc two eller tre aff Bodzmendenæ got at were at kaste godzet, eller end myste skiff liff oc godzet¹³⁷⁾, saa maa Skipperen vel kaste, oc lade det icke der for, Oc intedt sporie Kiopmendenæ der at¹³⁸⁾, Wille oc Kiopmendenæ forst de komme til Lands, icke vere der medt til fredz, Men ville haffue deris skade gielot aff Skipperen¹³⁹⁾, da skulle two eller tree aff de y skiffuet ware holle det medt deris eedt, at dem trengde nodt der til, Ware det oc saa at der war ingen Kiopmendt y skiffuet, oc mandt haffde nodt til at kaste, da skal Skipperen rade medt synen Bodzmendt for han nogit gøg kaster, at dem tockte got at ware oc behoff giøris at kaste, da maa de det kaste¹⁴⁰⁾, Oc siden regne det y marcke tall penninge fraa penninge det gøg som kastedt er, Oc skal regnis lige som det giel-

¹³³⁾ ferde s: istandsatte, reparere.

¹³⁴⁾ Godes penning er Haandpenge, Kæstepenge.

¹³⁵⁾ Denne er den 41de i den Kiøbenhavnste.

¹³⁶⁾ som haffuer fractedt skiffuet, staaer ei hos Richey.

¹³⁷⁾ eller end myste skiff liff oc godzet, er udeladt i den Kiøbenhavnste.

¹³⁸⁾ oc lade det icke der for, Oc intedt sporie Kiøpmendenæ der at, staaer ei i den Kiøbenhavnste.

¹³⁹⁾ icke vere der medt til fredz — aff Skipperen staaer i ingen af de andre.

¹⁴⁰⁾ rade medt synen Bodzmendt &c. hedder i begge de andre: huad Skipperen med den største Deel af sit Selskab syntes at være godt, det skulle man giøre.

gielber y marcken, ocsaa betalles lige vidt det goz y skiffuet behollet er, De nar frachten betalet er.

Item Skipperen skal giffue aff syth Skiff oc goz oc fracth, lige som Kiobmendenæ giffue aff deris goz, oc som Kiopmendenæ begerendis er, de dertil kenset er, De som Skipperen setter sith Skiff, maa Kiobmendenæ lade dem noge met paa en tidt.

Item waar der oc nogen mandt y Skiffuet, naar man kaster gozet, som haffde penninge eller goz y noger kiste, da skulle han det openbare, for mandt kaster, Naar han haffuer openbaret det da skal han betale oc gelde for de penninge, two penninge for en penninge, De waare der andet goz y Kisten det skal regnes y summe tal, huadt det er verdt.

Item haffuer oc nogen mandt penninge y siue kiste, De tager dem aff kisten, oc bynder dem om siue liiff eller side, han skal intedt betalle der for, oc det skal intedt regnes, Waare der oc noger der haffde penninge eller goz y kiste oc han ville det ey openbare, De er det sag at Kisten kast vorder, da skal den icke regnes dyrer end iij. skilde, om den iern bunden waare, De waar kisten offuer alt ierne bunden, da skal den regnes oc gielde, effter sit werdt som den er verdt.

Item waare det saa at der bleffue kast offuer bordt en motte medt en boltthe eller secke, det skulle regnes for iij skilde, Waare det saa at behoff giordis det man gjorde lodder paa en reysse at holde¹⁴¹⁾, man skal forst rade medt Kiobmendenæ y skiffuet, huadt dennom tockes got at ware, det skal man giore; ware der ingen Kiobmendt y skiffuet, da skulle Skipperen, oc den meste part aff folcket huadt dem tockte got at ware, det skal man giore, oc folge der effter.

Item aff lodde penninge skal mandt tage saa mogit, som mand setter dem som redeligt er, som det naffuligt er¹⁴²⁾, De regne penninge, oc betalle lige de penninge som regnes for det goz som kastedt er.

¹⁴¹⁾ giore lodder paa en reysse at holde, betynder det samme som at giore Admiralskab, efter det hellandske Loten, som staaer i Terten, hvilken Bemærkelse har sin Oprindelse af den Lodkastning, som i saadan Anledning stedte om, hvem der skulle seile for ud for at forsvare de andre.

¹⁴²⁾ naffuligt er uden Tvivl en Trykfeil og skal hedde: wanligt o: sædvanligt.

Den xxxij. article¹⁴³⁾.

Item det hender at en Skipper seyler fraa Amsterdam¹⁴⁴⁾, eller andersted; oc hender at han huger syn Mast eller Kabel, eller andet inden bords, eller vden y stor storm for Skiff oc goß at bierge, Skipperen er plictege at sporie Kiobmendaen til, oc kiere dem sin nodt til ath redde oc bierge Skiff liiff oc goß det skal regnes lige som kastet godts, Men ville icke Kiobmendaen syæ der ia til, der for skal Skipperen icke lade det men naar de komme til Lands, skal Skipperen suerhæ selffue tredie, at hannem trengede nodt der til.

Den xl. article¹⁴⁵⁾.

Item eth Skiff fare fraa Amsterdam eller andersted; oc Skipperen er tilbage igen oc feller goßet paa bonden, da er Skipperen plictege, om saa er at de til Lands kommer, at betalle det til den forste Marckent inden xiiij. dage, oc huor han kommer til Lands, skal han oc betalle det minste medt det meste, Vaare det ocsaa at Skipperen kunde icke for- noge Kiobmendaen, oc skipperen seylger skiffuet, eller setter en anden Skipperer der paa, da maa Kiobmendaen mellem-aar oc dag, rustere¹⁴⁶⁾ Skiffuet, oc søge sine betalling hoß skiffuet, ligeruiff som Skipperen han selffuer personlig der odi waare, oc det skal han beuiffe met skipperens ensegel oc kan ingen syæ emodt¹⁴⁷⁾.

Den xli. article¹⁴⁸⁾.

Item en Skipper for fracter sytt Skiff oc layer det, oc acther at giøre sine reysse¹⁴⁹⁾, De skiffuet bliffuer liggende y haffuen, saa lenge at Skipperen broster penninge, han maa vel sende budt hiem effter sine penninge, Men han maa icke forsomme eller forligge nogen gud bor, for- sommede han nogen gud vindt, han waar plictege at rette Kiobmendaens deris skade op igen oc betale, Men dog maa han vel tage aff Kiobmen- dens goß oc seliæ til sinen nottorfft oc naar han kommer tiedt som han skal loffe,

¹⁴³⁾ Denne er den 42de Artikel i den Kiøbenhavnske.

¹⁴⁴⁾ eller fra Veere (en Havn paa Den Walcheren under Zeeland) er lagt til i den Kiøben- havnske.

¹⁴⁵⁾ Denne er den 43de Artikel i den Kiøbenhavnske.

¹⁴⁶⁾ I begge de andre staaer: anspreken o: giøre præntion.

¹⁴⁷⁾ oc kan Skipperen intet siæ derimod, staaer i begge de andre.

¹⁴⁸⁾ Denne er den 44de Artikel i den Kiøbenhavnske.

¹⁴⁹⁾ oc layer det, oc acther at giøre sine reysse, er udeladt i den Kiøbenhavnske.

losse, da skal han betale gotset til det minste oc mestre som det gielder y Marckent, ligeruiss det andet goß som er y det samme Skiff, oc Skipperen skal haffue syne fulle fracth deraff¹⁵⁰⁾.

Den xlij. article¹⁵¹⁾.

Item eth Skiff seyler fraa anderstedt hvor det er¹⁵²⁾, oc haffuer laedt syne fulde last, da maa Skipperen intedt goß mere tage ind, vden det er met Kiobmendens villie oc radt, ware det saa at han tage nogit goß ind emodt Kiobmendens villie, da haffuer han forbrøt saa mogit goß som da indskibet er, vden Skipperen haffuer det vndertaget tilforn, Oc her der skal ieg haffue saa mogit goß ind.

Den xliij. article¹⁵³⁾.

Item en Skipper huer seg Skiffmendt¹⁵⁴⁾, oc nogle aff dem fare aff skiffuet vden orloff, oc Dricke seg druckæ oc fullæ, de trette oc slaess, saa at nogle bliffuer saare aff dem, men Skipperen er icke plichtuge at lade læge dem, paa skiffs kost, Han maa vel wise dem aff skiffuet, oc læge andre y deris stedt igen, Oc skal han giffue dem mere som han leyed igen, end de andre, det skulle de betale igen, oc giffue Skipperen igen alle den diel de haffuer opboret aff hannem, Men sender Skipperen dem fraa skiffuet y noger tieniste eller ærende, oc bliffuer der offuer saare gjorde, da skulle de læges igen paa skiffs kost¹⁵⁵⁾.

Den xliij. article¹⁵⁶⁾.

Item det hender at Skipperen bliffuer tretactug met en aff sine Bodzmandt, oc kommer y twe dracth sammen, Oc beder hannem gaa aff skiffuet, oc giffuer hannem orloff, oc ved ingen openbarlig skuldt til hannem, eller kan skulde hannem y noger maade, den Bodzman haffuer fortient sine halue lon, oc begerer Bodzmandt at skillies fraa Skipperen, da skal han giore hannem det sammen igen, Oc ware han loffuet vdaff haffuen y Soen eller y anden haffuen, eller y Aye eller Mersdyp da haffuer han fortient sine fulle lon, ville Bodzmanden ocsaa fraa Skipperen, da
skal

¹⁵⁰⁾ Denne Artikel er nesten den samme, som ovenanførte 35te.

¹⁵¹⁾ Denne er den 45de Artikel i den Kiøbenhavnste.

¹⁵²⁾ Fra et Marked, hedder det i den Kiøbenhavnste.

¹⁵³⁾ Denne er den 46de Artikel i den Kiøbenhavnste.

¹⁵⁴⁾ til en Tid er lagt til i den Kiøbenhavnste.

¹⁵⁵⁾ Denne Artikel er ellers den samme som foregaaende 18de Artikel.

¹⁵⁶⁾ Denne er den 47de Artikel i den Kiøbenhavnste.

skal han giffue hannem igen saa mogit som han haffuer opboret, oc saa mogit til¹⁵⁷).

Den xlv. article¹⁵⁸).

Item naar en Skiffman leyer eller hyrer seg met en Skipper at segla, da skal han beuare Kiobmendz godz, effter Skipperens styremands oc fractemends syelssa.

Den xlvj. article¹⁵⁹).

Skal man giffue Bodzmandenæ til kolle penninge¹⁶⁰) for huer lest rmg en groth saa thiet som de kasten, oc er det saa at de lade anthen rmg eller huede forderffues for deris forsommelssa skoldt, oc ville icke kasten, de ere plictuge at beyre saadanen skade effter Skipperens oc Styremands syelssa.

Item skulle de haffue for huer lest Rmg eller Huede vdaff skiffuet ij. groth oc da skulle de icke haffue matte skrab aff noget korn¹⁶¹), oc for hundred vogen skodt¹⁶²) j. groth, for hundred knarholt¹⁶³) j. groth for en lest aske j. groth¹⁶⁴), for en lest sildt j. groth, for ij. lester Tyære eller Pagh som Skipperen for j. groth¹⁶⁵), dette forneffu godz maa Bodzmandenæ beholle hoës borde saa lenge at Kiobmendena haffuer giort Bodzmandens villia¹⁶⁶), for ith fadt hor ij. groth, for halff fadt hor j. groth, for en packe klede ij. groth, for en terning klede j. groth, for itt stock Vin ij. groth, for en pibæ vjn j. groth.

Den

¹⁵⁷) Denne Artikel kommer overeens med Richeys, og i Henseende til Meningen med den Kiøbenhavnsske, undtagen at der i Slutningen staaer: oc halff saa mogit til, i stædet for: oc saa mogit til.

¹⁵⁸) Denne er den 48de Artikel i den Kiøbenhavnsske.

¹⁵⁹) Denne udgjør med forrige en Deel af den 48de Artikel i den Kiøbenhavnsske.

¹⁶⁰) Kollepenninge = Kassepenge, thi i det Diuaen kastes, køles den.

¹⁶¹) vdaff skiffuet j. groth staaer der i den Kiøbenhavnsske, og det følgende er udeladt.

¹⁶²) for to hundred vogen skodt hedder det hos Richey, men for II. vogen skodt i den Kiøbenhavnsske.

¹⁶³) en Knarholt i stæden for hundred Knarholt staaer i den Kiøbenhavnsske.

¹⁶⁴) for et fadt aske en br. bandt hedder det hos Richey.

¹⁶⁵) I den Kiøbenhavnsske hedder det: for en Lest Pagh eller Tyære j. groth. Effter som Skipperen fører en stor Golek (Lastdrager) og dette forneffu

¹⁶⁶) I begge de andre er her lagt til: Item hvilket gods man anbringer en Vinde til, saasom.

Den xlvij. article¹⁶⁷).

Item vaare det saa at de forsonnede Klobmendens gosh, alle de som opbære aff disse dricke Penninge, eller vore der belactug vdi, de skulle betale skaden, waare det ocsaa at Skiffmenden spurde Skipper eller styremandt om fordelena Tackel eller trossæ, der man met vinde skulle, vore stercke nock, oc de spæ ia, de ere stercke nock, oc Toffuene broste siden sonder, da er Skipperen skyldige den skade som der aff kommer at betalle, men spurde Skiffmendenæ seg ick fore, da skal det være som forsagt er.

Den xlvij. article¹⁶⁸).

Item eth Skiff seyler fraa Amsterdam¹⁶⁹) eller anderstedz, oc hender seg at ith Skiff seyler paa det andet, oc det skede ick met villia, huer aff dem skal haffue oc beyre halff skaden, Men skede det met villia, da skal den som seylerde paa den anden betale skaden, altsammen allena.

Den xlij. article¹⁷⁰).

Item eth Skiff ligger y en haffn for Amsterdam eller anderstedz, oc vorder driffuende paa eth andit Skiff, den skade som deraff kommer, den skulle de bode haffue oc betalle.

Den l. article¹⁷¹).

Item eth Skiff kommer y en haffn det skal haffue en dobber paa syth Anckere som han vdsætter¹⁷²), waare det saa at han den ick haffde, oc komme der da nogen skade aff, da skulle han den halff vndgielde oc betalle.

Den lj. article¹⁷³).

Item kommer ith Skiff om skagen eller fraa Norge, det skal man lossæ inden xliij. dage, oc giffue Skipperen sine fracth, oc tisligeste alle Sooskiffue¹⁷⁴).

Den

¹⁶⁷) Denne og de tvende foregaende tilsammentagne udgior den 48de Artikel i den Kiøbenhavnske.

¹⁶⁸) Denne er den 49de Artikel i den Kiøbenhavnske.

¹⁶⁹) I den Kiøbenhavnske staaer: fraa Dancke, som uden Tvivl betyder fra Danzig.

¹⁷⁰) Denne er den 50de Artikel i den Kiøbenhavnske.

¹⁷¹) Denne er den 51de Artikel i den Kiøbenhavnske.

¹⁷²) Hos Richey hedder det: Et Skib kommer drivende i en havn til Amsterdam eller andensteds, han skal have en Dobber (en Deye) paa sit Anker.

¹⁷³) Denne er den 52de Artikel i den Kiøbenhavnske.

¹⁷⁴) Hos Richey hedder det Speskibe, men i den Kiøbenhavnske: alle Skibe fra den Spe-

Den liij. article ¹⁷⁵).

Item kommer eth Skiff fraa Hamborg eller anderstedz, det skal man lossæ inden viij. dage, oc giffue skipperen sine fracth.

Den liij. article ¹⁷⁶).

Item eth Skiff det lader ¹⁷⁷) y Skonæ eller anderstedz, oc det er fracthet til Flanderen eller anderstedz y Markendt ¹⁷⁸), oc det kommer for stor strom oc nødsag skildt til Amsterdam, vil Skipperen det suerie met Styremanden oc two aff sine Bodzmandt ¹⁷⁹), at dem trengde nodt dertil, Oc waare det saa at Skipperen kunde icke giøre Skiffuet rede saa at han kunde løbe vden omkring, da skal han sende gotthet til Marcket thiedt som han haffde lossuit ¹⁸⁰). paa Skipperens fracth oc Riobmendz toldt.

Den liiij. article ¹⁸¹).

Item en Skiffman kommer y Marcket ¹⁸²), met sine Skippere, han er plictug at bliffue i skiffuet saa lenge at Skiffuet er lossæt oc barlastedt igen, om det maa ligge saa lengi.

Den lv. article ¹⁸³).

Item waare det saa at eth Skiff met goz komme paa grundt at staa, oc waare til fare at Skiff oc goz skulle bliffue der, oc kunde man fonge thommæ skiffue at sette gotthet vdi ¹⁸⁴), saa at skiff oc goz reddet bleff ¹⁸⁵), huadt det koster, skal Skiff oc goz betalle ligesom det waar ka stedt goz, waare der oc ingen Riobmendt y Skiffuet der det seylde paa grunden, da skal Skipperen swerie met two Skiffmendt at nodt trengde hannem der til, oc det til fare waar at Skiff oc goz haffde ner bleffuet, vden de ville haffue dem det y fordrag ¹⁸⁶).

Den

¹⁷⁵) Denne er den 53de Artikel i den Kiøbenhavnste.

¹⁷⁶) Denne er den 54de Artikel i den Kiøbenhavnste.

¹⁷⁷) ligger hedder det i den Kiøbenhavnste.

¹⁷⁸) eller til et andet Marked hedder det i den Kiøbenhavnste.

¹⁷⁹) to andre Bodzmand, som ere i Skibet, staaer der i den Kiøbenhavnste.

¹⁸⁰) thiedt som han haffde lossuet, staaer ethos Richey.

¹⁸¹) Denne er den 55de Artikel i den Kiøbenhavnste.

¹⁸²) til Amsterdam staaer der i den Kiøbenhavnste.

¹⁸³) Denne er den 56de Artikel i den Kiøbenhavnste.

¹⁸⁴) Herfra mangler i det Richeyste Exemplar, da et Blad er borte.

¹⁸⁵) saa at Skiff oc goz reddet bleff er udeladt i den Kiøbenhavnste.

¹⁸⁶) med two Skiffmendt, vilde man icke tro det at Skiff oc goz waar paa grundt, saaledes ander Artikelen i den Kiøbenhavnste.

Den lvj. article¹⁸⁷⁾.

Item waare det saa at eth Skiff komme y Mersdyb eller y fise, oc det ginge saa diffi at det kunde icke flyde op, oc leyde man lettæ Skiffue at lossæ skiffuet medt¹⁸⁸⁾, ehuaet det koster skal Skiffuet betalle de two diellæ, oc gotget den tredie diel, Men komme skiffuet icke op, da skal Skiffuet betalle lettæ skiffuene allena.

Den lvij. article¹⁸⁹⁾.

Item naar Skipperen haffuer sett gotget vdaff skiffuet, da maa han vel beholde gotget hoës Skiffs bordt indtil at Riobmenden haffuer betallet skipperen sine fracht oc ander omkostning, om Skipperen ville icke ellers betroe Riobmendenæ.

Den lviij. article¹⁹⁰⁾.

Item komme der oc nogen lettæ skiff ind, som haffuer lettædt goß aff skiffuet, som kommer aff Soen, dem skall man lossæ inden v. dage effter den dag de komme ind.

Den lix. article¹⁹¹⁾.

Item waare ocsaa at nogen Skiff kom for nogen forland aff nodt oc storm aff Gudz veder oc vind, oc komme at ride for sine anckere, nedentfor nogen haffn oc er icke beekend, leyr han der en ledsager at hielpe Skiff oc goß y haffn, hues diel som det koster¹⁹²⁾ skal gaa offuer Skiff oc goß lige som kastedt goß.

Den lx. article¹⁹³⁾.

Item waare ocsaa at eth Skiff kom y Mersdybe eller y fise aff vinlanden¹⁹⁴⁾ oc ville op, oc er det saa at man leyr en ledsagere at lobe Skiff oc goß op, da skal Skipperen giffue hannem kost oc Riobmendenæ skulle betalle ham aff deris goß.

¹⁸⁷⁾ Denne er den 57de Artikel i den Kiøbenhavnste.

¹⁸⁸⁾ at lossæ skiffuet medt er ubeladt i den Kiøbenhavnste.

¹⁸⁹⁾ Denne er den 58de Artikel i den Kiøbenhavnste.

¹⁹⁰⁾ Denne er den 59de Artikel i den Kiøbenhavnste.

¹⁹¹⁾ Denne er den 60de Artikel i den Kiøbenhavnste.

¹⁹²⁾ hvad Ledsageren skal have derfor, staer der i den Kiøbenhavnste.

¹⁹³⁾ Denne er den 61de Artikel i den Kiøbenhavnste.

¹⁹⁴⁾ fra noget Land hedder det i den Kiøbenhavnste.

Den lxi. article¹⁹⁵).

Item waar ocsaa at nogen Skiffman løbe fraa Skipperen med hans hyre oc penninge, som han haffde leyt ham for¹⁹⁶), oc Skipperen det beuiffe kunde met two aff sinen Bodzmandt da haffuer den fortient en gallie.

Den lxij. article¹⁹⁷).

Item befunde en Skipper nogen sine Bodzman y nogen vndt fracht eller vtrdscaff¹⁹⁸), oc Skipperen det met two Bodzmandt beuiffe kunde, da maa han giffue den orloff naar han forst til landz foramer¹⁹⁹).

Den lxiiij. article.

Item waare det saa at en Styremandt eller Bodzman, feste eller hyrede seg met en Skipper, oc kunde selff koste sleg eth Skiff, oc ville det selffuer fore, da skulle han være qwit for saadanne festning²⁰⁰), oc haffuer han nogit opborit til løn, det skal han giffue skipperen igen, oc være qwit der medt²⁰¹).

Den lxv. article.

Item waare det saa at en Styremand eller Bodzmandt finge seg en ectug hostrue, oc ville bliffue paa landet hoës hennæ, oc haffde han forhyrede seg met en Skipperen da skal han være quit fraa Skipperen, Men haffde han opboret noglæ løn eller hyre aff Skipperen, den skal han giffue skipperen igen.

Den lvi. article²⁰²).

Item giøre nogen mandt nogen anden skade met sin Skiff²⁰³) oc ville han suerie y helgens eedt, at det waar hannem emodt, oc han det icke

¹⁹⁵) Denne er den 62de i den Kiøbenhavnste, og her becynder igjen Richeys.

¹⁹⁶) med hans Penge, som han haver givet ham, hedder det i begge de andre.

¹⁹⁷) Denne udgiør med den forrige den 62de Artikel i den Kiøbenhavnste.

¹⁹⁸) ond Gierning eller Misgierning staaer der i begge de andre.

¹⁹⁹) paa det Land han kommer, uden at Bodzmanden kan sige noget derimod og uden at give ham Løn eller Hyre. Saaledes endes denne Artikel i begge de andre.

²⁰⁰) fra Skipperen staaer der i begge de andre.

²⁰¹) oc være qwit der medt er her tillagt, og staaer i ingen af de andre.

²⁰²) Denne er den 71de Artikel hos Richey, de andre fra den 65de indtil denne staaer ei heller i den Kiøbenhavnste, men findes i de hollandste Udgaver.

²⁰³) under Seyls, bliver han anklaget, som har giørt Skaden, er lagt til i begge de andre.

icke bedre kunde, da skal han som skaden giøre betale halffue skaden men
ville han icke suarie²⁰⁴), da skal han betale skaden altsammen²⁰⁵).

F I R I S.

Prentet y Kiøbenhaffu aff Hans Wingaardt Anno Do.
M. D. xlv.

²⁰⁴) Resten mangler hos Richey.

²⁰⁵) I den Kiøbenhavnske findes endnu en Artikel tillagt, som blot er en Gientagelse af Be-
gyndelsen i den første Artikel.

II.

Beregning over hvad gammel Torvs Brouleg-
ning har kostet til Kroningen 1559.

(Af et samtidigt Papir i Selskabs Archiv.)

Register huadt thet arbejdt kostidt at gamble torg bleff opbrott
oc y giern broulagt till Ro. Math. kronning anno 59.

Alle broustheene som bleffue aff agene thendt tiidt torgidt bleff opbrett
var ix^c xxx les: lessidt agtidt for en huidt Er Summa — xix $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ β .
Samme forne. broustheene bleffue igien indserde paa torgidt, at liige saa mange
les som tilforne Summa — xix $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ β .
Brousaendt som Bognemendene oge till torgidt thendt tiidt teth bleff broulagt
ngien, var vii $\frac{1}{2}$ ^c xvij les, lessidt agtidt for sex penninge

Summa — xxiii $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ β .

Fem brouleggere som broulagde torgidt paa femte vge paa theres egen kost haffue
fortienth — — — — — xxxix daler.

Summaruu — lx daler minus v β .

III.

Fortfættelse af
Christian IV. egenhændige Breve
 fra 1630.

13.

Dein Schreiben' habe ich bekommen vnde darauß vernommen, wil
 weißt du mit den sachen gekommen bist.

Wan es nun dahin konthe gebracht werden daß dii so althit vndt ihm
 Reiche Dennemarck geladen freit sein konthen so wehre ich contant, Was vor
 anderen genommen wüirdt, vndt worzu es angewendet wüirdt daß geet mihr
 nichtes ahn, Aber dii skiffe darbei zu nennen so dii commercien arretteniren
 sollen, daß wüirdt sich nit skicken, dan man, dem konige in Spanien nichtes ahn
 vissen orthern gestendich Dass man so generaliter, alle sachen zuiffen dem
 Commissario vndt der Burgerschaft vorlaufen kan, nach Spanien, verweisen
 solthe daß lesset sich nit thun wan er aber distinguiert was es suhr sachen sein
 sollen, dii so norwendich nach Spanien müssen so hat man darauff zu andwor-
 ten Was suhr sprache, er zu gebrauchen begeret, darein kan ihm leichtlich
 gediinet werden

Glyckstadt den 17 Aprilis Anno 1.6.3.0

Christian,

Udskrift:

Friderich Günther zu henden.

14.

Memoriall

Daß dii v: ham: erinnerung thun, daß bei der tractation zu Lybeck,
 verabscheidet sei, daß alles, so bei sohrgehendem krigssuessend passiret, gendz-
 lich annulliret vndt cassiret sei Dass ist mihr sehr lieb zu vernennen, ihu-
 sonderheit weil daß wort, alles, von ihnen allegiret wüirdt, dan es norori-
 um, daß si tempore belli, daß privilegium in odium mej erlanget so si
 tempore

tempore pacis nit erlangt hetten, wan dem Keyßer demonstrirer wehre, daff dii commercien in gutthem esse, wnde dii freibeurher van der Elbe, ohn sit fontzen gehaltzen werden. Glnckstade den 25 Apri: Anno 1630

Udskrift:

Frideriche Gintzer zu henden

15.

Proposition som wii norres Elskelige Ritgens Raad, Paa Reskom- mendis forsamling Nadigst uille haffue forregiffuen

Eptherdi tydens tilstand, sig saledes presenterer, at uy til Ritgens uelstand och conseruation, norris flode, med useduanlige befostring udriftid haffuer Aff huilcken, sauelsom anden noduendige udgiffter, som eder bekendt er, oss dagelligens pahenger sa stor vdgiff, at norris indkomst inted kan tilstrecke Paded nu Ritgens Raad, dessen beskaffenhed, grandgiffueligens kan erfaare Saa haffuer uy befaalid, norris Rentemeister, at giorre it richtig offerslag paa al Cronens indtecht och vdgiff, huilckid y aff norris Stadtholder haffuer at foddere, Huilckid y med stiid skalk offerlegge, och offerueiie, Och oss siden eders betenkende skriftlig deroffer laade unde, huorledis samme indtecht och udgiff, Paa norris kon: persohn, norris elskelige kere Born Regeringen flodens bigning Reparering och vnderholding, bekuemmeligst kan distribueris

Derneft eptherdi den bigning ued S: Anne broe, epther Ritgens Raads betenkende er anlagdt, och dermed saarid fordt sauidt den forordnede toll tilstrecke kan Och uy formercker, sigdt inted at uille forslaa, mens till et langsam och fastwendelig werck laader ansee, huorfor uil tenckiss paa middel, huorledis samme bigning bedre end som nu skeer kan fordisette

For ded triidie, Eptherdi den Wlycke med ded huff Cronborrig, sig tildragid haffuer, och samme huff, udi lang tiid haffuer uerrid Danmark till be- rommelisse, och Zitradt Er at betencke om man uyl erholde, ded som enduu kan staa, eller och om man ded ganske uill laade forgaa

Derforuden eptherad Christianstad Christianopell Nassou, och anden pladker endnu ligger halff ferdige, danmark til stor saare, om gud forbiide, nor- gid skulle pakomme huorfor, er at betencke huorledis forbenente stoder med det forderligste kan blifue saa som dii ber at uerre, och ick epther gammel uyl hne indtil man kan inted gorre derued, om man skendt uill,

Paa huilcke Puncter uy erre Worris Ritgens Raads betenkende Na- digst begerendis, denuom uy Samdt och Seer med all kongelige gunst och Naad-
de

de uell erre beuogen, giffaid udi uor festing Glyckstad den 10 May Anno
1. 6. 3. 0.

Christian.

Udskrift:

Danmarks Riigis Raad tiil hande

16.

Wn haffuer Eder Naadigst ickc unslid forholde, huorledis, of er kom
men tilhende at dij general Stader, udi Nedderland, uel skulle uerre at dispo
nere, till att gorte, med of, en confoederation, Ostersøen angaendis, for
den Store pressur skuld den gemene handell liider, aff kon: udi Suerrig for
dandzig, och udi Pilsou,

Saa sytherdi enhuer Erlig Patriote, nocksom bekendt er, tiil huad
ende, den numehr expirerede, confoederation, anstiillid naar, Saot up
och alle gaadt folck, maa tacke den allsommechtigste gud, som den ycke lod geraa
de, till den effectum som den naar, begind eller mendt tiill, Huorfor yn holder
ded for, en sonderlig Skyeking aff gud, y himmelen, om sliig kan erlange en
lyckelig fremgang Wn haffuer uorriß gesanter, in den Haag, besaaliid, derudi
at gerre siit beste och Staterne forseeckere, at aldt ded som, ssee kan, ded skall
ssee, naar man ickun erfaarer, huor paa ded staar,

Paa ded man nu smedder Jernid, ymensß ded er waarmdt, Och der
er periculum in mora, da skall y, edersß betenkende, of med ded første laade
usde, huorledis man samme sag, best angriibe kan, Dy haffuer ladid sig mercke,
ded at fortriide dennom, at dy lybske, och dii andre Osterske steeder, giffuer riu
ger toll, y Sundid, end som dy ger, huilckid letteligensß, er at corrigere,
naar man med ded, andiid, er klaar

Wiiil gud y himmelen giiffue siin Naade tiil samme forbundtniis, daa
skall ded uell sseeke sig med uorriß Naaboer, som haffuer nu en tiid lang haffe alle
hande for, saach med hinsstederne, som altiid taaler, om derrisß jus questum,
och ued of, ynted tiill uillie, naar yn trenger, Besalendisß Eder hermed Samdt
och sechr, den Allsommechtigste gud, Aff glyckstadt den 12 May Anno 1. 6. 3. 0

Christian.

Udskrift:

Danmarks Riigis Raad til hande.

(Fortsættelsen følger.)

genn to Sleswyck to Holsten Stormarn vnde der Dytmarschen, Greuen to Oldenborch vnde Delmenhorst, an de eyne, vnde demm Erfsamen Rade to Lubeke vnde eren borgeren an de anderen syden, van wegenn anhalinge ener Barcken Knechte vnde gudere dar inne synde, de de gedeputerden des genanten Herrn Konynghes, seden syner Gnaden denere vnde knechte toshynde, vnde de van Lubeke vnde ere vthliggers vor meynden Hunninghusen vnde syne Partye towesende is irrefsen. Deshaluen denne touinge vpp den Copman van Lubeke, vnde de eren vnde ere gudere in des ergemelten Heren Konninges Rycke vnde landen. Dergeliken vpp dessuluen Herrn Konninges Vnderfaten bynnen Lubeke geschreenn is, Derwegenn denne de Erwerdige in God Vadere vnde Here Heren Nicolans Bischupp tho Wyborch, de Erbaru Gestrengen werdigen vnde duchtigen Heren Erick Ottenhsen to Bornholm, Here Hans van Alenelde Ryttere, Here Enwalt Souenbrodere Domprouest tho Sleswyck, vnde Hans Rankhouw Redere dessuluen Heren Konninges mit eyner credentien der vnde anderer sake haluenn bynnen Lubeke geschicket weren, dar denne durch medebeweringe, alse guden middkeren der Radesfendeboden itliker Wendeschen Stede, alse der Erfsamen werdigen vnde vorsichtigenn Herrn Hermen Langenbete Doctor Borgermester vnde Kersten Berstkamp Radtman to Hamborch Herrn Johann Wiskenn Borgermestere vnde Hermen van Warden Radtman to Rosstocke, Herrn Cordt Langen Borgermestere vnde Hinrick Lobingh Radtman to Luneborch, van der Wyfmer Peter Malchouw Borgermester vnde Ricke Sasse Radtman, de dat tusschen beyden Parthen vndergingen, van densuluen beyden Parthen vnderspraken bewillet vnde beleueth is, alse hyr na geschreuen steyt.

So dat beyder parthe Coplude vnde de ere myt syue vunde Gude in des Herrn Konninges Ryken vnde Landen, dergeliken de Coplude vnde de ere des Herrn Konninges bynnen Lubeke vnde in erenn gebede, des angehalten Schepes Knechte vnde guder haluenn beslagen vnde getoueth scholen myt syue vnde guderum der touinge vnde vppholdinge wesen frygh vnde loß entslagenn. Dck scholen enenn iewelcken van en alle ere getouede vnde beslagenn gudere vnvorbeholden wedder togefart werden, deger vnde all, vnde vppt nye van neynen parthen offte den eren geistlick edder wertlick werden getoueth, sunder idermann van wegenn deerber anhalinge getoueth myt syue vnd gude in syn secker vryh beholth vngehendert komen
tola

tolatende sunder geuerde. Vnde dat dessem also bescheen vnde genoch gedan schal werden, desshaluenn de ergemelten dessiluen Herrn Koninges Redere van wegenn syner gnaden vnde der synen, vnde der vorgenanten Radessendebaden der vorberurten Stede van wegenn der van Lubeke vnde der eren gutgesecht vnde gelaueth hebben.

Furder mehr wes de van Lubeke an den angehalten Knechten gedan hebben, edder noch bonde werden, des behalth sich de Herr Koningh eyn apene tosprake in maten nageschreuen; So dat men sulkent myt allen anderum tospraken, de de gnante Herr Koninck offte de syne jegen de van Lubeke, vnde wedderumme de van Lubeke vnde de eren jegen den Heren Koninck vnde de synen der genamenen gudere vnde schade haluenn vormeynen to hebbende, durch fruntliche middeleren to lechliken Steden vnde tyden schal laten tracteren vunde handelen, dar sich denne de fruntschupp nicht worde vindende, denne schal vnde mach eyn islick syne ansprake vnde gebreke vor eynes jewelcken geborsliken Richter forderen vnde vorfolgem.

Vordermehre is beleuet, dat des Herrn Koninges volck vnde vnderfaten myt den eren, dergeliken de borgere Coplude Inwonere der Stadt Lubeke vnde alle de eren, erer eyn in des anderen lande stede vnde gebede, to water vnde to lande myt lyue vnde gude hekerlich frygh verlich vngedoueth vngehinderth vnde vmbefarth sullen mogen kamen wanken varen ryden vnde keren ere Kopenschup na lude vnde vormoge erer priuilegie fryheyden vnde laueliken wonheyden doen dryuen vnde hanteren wedder vnde vort so van oldinges wontlick is gewseenn, so iden beleneth,

Furder is vorhandelt vnde beslatenn, dat niemant van den ergemelten Parthen jenige Beschedinge effte anvangh doen schal offte doen laten, noch in neynerleye wyse vorhengen noch gestadenn. In vnde vth demm synen tobescheende to water vnde to lande, vnde dat derhaluenn der van Lubeke Coplude myt den eren vnde alle eren guderen quydt frygh leddich vnde loef scholen wessenn myt lyue vnde gude scholen de genanten des Herrn Koninges Sendebaden bearbeyden syner gnaden apenen, vnde dergeliken toegestekene breue an syner gnaden amptlude dar des behoff, vnde van noden is, den Copman van Lubeke, vnde de ere, vnde erer aller gudere van stunt, quydt vnde frygh tolatende, vnde en de gudere welckere leyde de synt, volgen tolatente, In welcken eyn der apenen breue syt gnade ock alle vnde Islike puncte in dessem Reccesse begrepen beleuen

unde in allen puncten also unvorbrotten in guden truwen unde louen geloff-
liken toholdende ratificerenn unde vorsegelen schal, allet sunder hulperede
nyefunde geuerde unde argelist. In orkunde to merer sekerheit vnde vor-
waringe is desser Recesse twee eynez ludes des denne de eyne durch des
erbenomeden Herrn Koninges Nedere anghehangeden Ingesegelen den van
lubeke vnde de andere mit der van Lubeke Secreten vnde der Radessende-
baden der erbenomeden Stedenn anhangenden Ingesegelen vorsegelth den
Nedern to des ergedachten Heren Koninges behoff auergegeuen is gewor-
denn. Vorhandeltch bescheen vnde vullentagen bynnen lubeke na der
horth cristi vnses Heren Dusent veerhunderth Eyn vnde negetich ame Son-
dage na Elisabeth vidue.

Pontanus in vita Johannis Regis Daniæ ¹⁾ har beholdt samme Feyl,
og er det atter et Beviis paa, at han, som man beskylder ham for, har vdfre-
vet sin danske Historie af Hvitfeld.

Hvad de nyere Skribentere, der have beholdt og altsaa begaaet samme
Feyl, er angaaende, saa ere de nogenledes at undskyde, saasom de have troet
at kunde forlade sig paa Hvitfeld og Pontanus, hvorfor ogsaa Herr Pro-
fessor Moller i Flensborg ²⁾ har holdt det Navn Souenbroder, som i alle
andre Documenter, saavel hos Hvitfeld, som andensteds, tillegges den be-
meldte Domprovst, for et Vnaavn, han kan have brugt, og er salden paa den
Tanke, at han maaskee har været en Son af den Benedict von Alefeld, som
med sin Gemahl Catharina von Dosenrode skal have haft syv Sønner,
og at denne forment Euenald Alefeld har antaget det Navn Souenbro-
der, fordi han blant sine Brødre har været den syvende i Tallet. Herr Jus-
tits-Raad og Professor Christiani i Kiel har i sin Holsteinische Geschichte ³⁾
igien forladt sig paa Professor Moller, som den, der ex professo har handlet
om den adelige Alefeldske Familie, og altsaa bifaldet hans Mening. Profes-
sor Meusel i Erlangen, som har reценseret Justits-Raad Christiani Hol-
steinische Geschichte ⁴⁾ har da tilsidst villet give denne forment Euenald Ale-
feld sit rette Navn, i det han kalder ham Septimum ab Alefeld. Hans

Drd

¹⁾ *Westphalen Monumenta inedita rerum germanicarum, præcipue Cimbricarum*, Tom.
II. pag. 378.

²⁾ *Nachricht von dem Geschlechte derer von Alefeld* pag. 22. og 91.

³⁾ *Geschichte der Herzogthümer Schl. Schwig und Holstein unter dem Oldenburgischen Hause*,
Tom. I. pag. 150.

⁴⁾ *Historische Litteratur für das Jahr 1782*. im 8 Stück. pag. 141 og 142.

Ord ere disse: " Im Jahre 1488 wählte das Sleswiger Stift Hr. Centwold
 " Sovenbroder (Septimus von Alefeldt) zum Bischof; obgleich der
 " Pabst das Bischum einem Römischen Höflinge Eggard, den man wegen
 " seines theuren Kaufs All koop hies, verhandelt hatte. "

Man seer heraf, hvor snart en Bildfarelse, naar den ikke i Tide fore-
 kommes og rettes, efterhaanden videre kan udbrede sig. For nu at bevise, at
 denne omtalte Domprovst Enevold Sovenbroder, intet har været af den
 adelige Alefeldske Familie, men af den borgerlige Sovenbroderste, vil vi
 her anføre et original Document af Aar 1487, som findes i det Kongelige Ge-
 heime Archiv, hvorudi han med flere har vidnet, at Hamburgerne havde for-
 pligtet sig til at vilde hylde Kong Johan til Danmark og hans Broder Hertug
 Friderich til Slesvig Holsteen; Under dette Document hænger det Segl, han
 har brugt, hvilket foran paa dette Hefte i Kobber er forestillet og viser et Skild,
 som holdes af en Engel, i hvilket 9 Hiorter i tre Rader sees, som en Skavtave
 satte fra venstre Hjørne af Skildet, ligesom han og saavel i Brevet selv, som
 i Omskriften paa Seglet, kaldes med sit rette Navn Enevold Sovenbroder.
 Det lyder saaledes:

Wittlicf sy allen den jennen dar disse Bress vorkamende werth, dat
 de Durchluchtigeste, Grothmechtigeste Furste vnde Here, Here Johann
 to Dennemargken, Norwegen, der Wende vnde Ghotten Koningk, ge-
 farn to Sweden, vunde. de Zeluchtige Hochgebarin Furste vnde Here,
 Here Frederich Gebrodere, Hertogen to Sleswigt ock to Holsten, Stor-
 mernn, vnde der Dithmerschen Hertogen, to Oldenborgh vnde Delmen-
 horst Grene, vnnse gnedigeste Hernn, in vnnser Albrecht to Lubicke,
 Helrick to Sleswigt, Karll tho Odensee, Nicolaus to Wiborgh,
 durch de gnade gades vnde des Hilgen Stols to Rome Bischoppen, Alleff
 dersuluen Gnade Greuen to Oldenborg vnde Delmenhorst, Erick Ot-
 tenssen, Hans van Aluelde, Rittre, Johannes Jacobi des gnan-
 ten Vnses gnedigesten Hernn des Koninges Cancellers, Enevoldus So-
 uenbroders Domprawestes tho Sleswigt, vunde Henrick Rankowen
 Amptmannes tor Stenborg, Prelaten vunde Rede der gnannten vnser
 gnedigesten Hernn Rike vnde Lande, vnde vele mher andernn duchtigen
 gude mannen der gnannten Vnnser gnedigesten Hernn jegenwardicheit le-
 tetn apenbare derch langen mennichfoldigen Vorhandel vorgeuenen vnde
 seggenen den Ersamen Hernn Hernen Langenbefe im Keyser Rechte
 Doctori, Johann Hugen, Nicolaus Swaren, Henningk Bu-
 ringk,

ringt, Borgermeistern vnde deme gemeynen Rade vnde veleenn Borgeren vnde Hulmechtigen der ganzen Menheith der Stadt to Hamborgh dar to vortreckent, wo dat ere Koniglike vnde Furstliken Gnaden se hadden alsoe naturlike Vnderfathenn vnde Lethmate erer Ghnaden Lande to Holsten vnde Stormern glick andern erer Gnaden Lande Sleswig, Holsten vnde Stormern Gemeynen, Prelaten, Ritterschop, Manschop vnde Steden alsoe eren naturliken Landtfursten vnde Erffhern Huldunge to donde durch ere mennichfoldigen Scrifte eschen laten hadden, vnde sodann doch eren Gnaden denne alles wenthe an den dach by ene nicht bedeghen were. Boghereden darumme noch Ere Konigliche vnde Furstliken Gnaden van en to wetende, mit wath rechte esie Boshede sie sulkent wenth an den Dach nha dode Eres zeligen Heren Vaders Konig Christierns loueliker Gedachtnisse bigelecht haddenn. Darvpp denne de gnanten Borgermeistere, Radtmanne vnde Hulmechtigen der ganzen Menheith der erbenomden Stadt to Hamborg dorch mennigen Vorhandel stedes entlich antworden vnde sieden, Sie edder ere Vorfarenn hadden noch deme gnanten Godseligen Heren Konig Cristiern, Erer Gnaden Heren Vader, noch zeligen Hertogen Alue edder ock etliken andern Heren vnde Vorfarren Heren der Lande Holsten vnde Stormern Huldunge gedan, konden ock van eren Odesten nicht ersporen edder beuragen, dat de van Hamborgh by mynslichen Gedechtnisse je werlde Huldunge gedan hadden Fursten vnde Heren der suluen Lande, vnde weren des so gekamenn in bosittinge vnde olde Gewanheit. Furdermher in demodiger stitiger andacht biddende de gnannten Vise Gnedigesten Heren, se noch by sulken olden Herkamende rowlker bosittinge vnde Gewanheit bliuen laten wolden. Se bekenden sich to wesende Ledemathe der gnanten Lande Holsten vnde Stormarn, vnde wolden sich so by Eren Koniglichen vnde Furstliken Gnaden holden vnde hebben, als vramen luden by eren naturliken erfgebarn Heren vnde Landesfursten behorde to hebbende, vnde so ere Vorfarenn alle tidt sich by erer Herschopp der suluen Lande als vrame lude touornn, vnde se ock nha mit eren trunven Densten gehalten hadden vnde gefunden weren west scholde men se ock hir namals alle tidt so by Eren Koniglichen vnde Furstliken Gnaden alsoe Ledemathe der gnanten Lande Holsten vnde Stormarn gudtwillich alle tidt sporen vnde vinden, So dat Ere Gnaden des by en eyn gudt benogent vnde wolgeualane truiuel wol scholden hebben. Hyr vpp leten seggen vnde andwerden

den de gnanten vnnse gnedigeste Herrn, wowol de Huldinge so se seden by der erbenomden etliker zeligen Herrn vnde Erer Vorfarenn tide nicht scholde geschen syn, hadden doch de gnanten Herrn Koning Cristiern vnde Hartoge Alff suluest in erer engenenn personen sodann Huldinge van en in erer stadt tor stede mit aller Herlicheit vnde Geborlicheit des Rechten geeschet, vnde de doch nicht mochtenn van en erlangen, So dat de Gebreck nicht by der Herschop vnde eren Vorfaren der Lande vorbenomet, men alle tidt by den van Hamborgh vorbleuen were, vnnde angeffhen se sich bekanden to wessende Ledemathe der gnanten Lande, mochten noch konden durch sulke Gewanheide edder Herkamende de Huldinge mit rechte nicht affstellen, men weren plichtich Huldinge to donde gelick andernn Steden vnnde Bndersaten der Lande, vnnde van der suluen Huldinge nicht to tredende edder de ock touorsumende in jeniger mathe, vnnde de mit willen vnnde wetenheit vnnse gnedigeste Herrn nicht wolden anstan laten, vnde se in sulke besittinge nicht wolden stedenn, Men als Ere Gnaden doch van en nicht anders vpp dathmal muchtenn erlangen, annamedenn doch de gnannten vnnse gnedigeste Herrn. Sodann der van Hamborg Bekantnisse vnde Tofage, de se so vnnsen Gnedigesten Herrn alle, als vorseuen is, mit hande vnnde Munde, van der ganken Stadt vnnde Gemenheit wegenn deden, des to mherer tuchnisse der Warheit vnde Witlicheit, hebben wii Bischoppe, Greue, Rittere, Prelaten vnnde Gudemanne alle bauengenomit, alle vnnde eyn islick besundernn, Vnnse ingesegell an dissen Breff laten hengenn. De gegeben is to Hamborgh nha Cristi Vnses Herrn gebordt Dufent Beerhundert im Souen vnde achtentzigsten Jare am Dage Martini des Hillgenn Bischoppes.

Saa vist som nu heraf kan bevises, at Domproosten Euenald Souenbroder ikke har varet af den adelige Alfeldske Familie; saa kan det ogsaa deraf sluttes, at han ikke i et eneste af de mange Documenter, som findes hos Westphalen i hans Monumenter, saavel som andensheds, i hvilke han nævnes, hverken selv har kaldet sig, eller af andre er bleven kaldet Euenald Alfeld, hvilket dog vel eengang maatte varet skeet, dersom han havde varet af den adelige Alfeldske Familie. Hvad de Documenter hos Westphalen er angaaende, vilde det være overflødig at indføre samme, saasom de der af enhver kan læses; hvoriblant dog findes et Document, i hvilket i Henseende til den oisibemeldte Domprovst en Trykfeil har indsnegget sig¹⁾. Det er af samme Aar 1487 som

¹⁾ Monumenta inedita rerum german. præcipue Cimbricarum Tom. IV. pag. 3209.

sem foranferte og indeholder Kong Johannis af Danmark og Hertug Fridesrichs til Slesvig Holsteen, hans Broders, Confirmation givne Staden Ploen paa dens Privilegier, hvor det iblant andet heder: " In gegenwardigkeit des " Ehrwerdigen in Got Baders Hr. Albrechts Bischofs to Lubecke, Hr. " Enwaldes Sine Broders, Domprauestes to Sleswigt, " da det, i Steden for Enwaldes Sine Broders, skulle hede Enwaldes Souenbroders; thi ellers skulde man, dersom man ikke vidste det bedre, deraf slutte, at han havde været en Broder af Biskop Albert i Lybeck, der var af den Holsteenske adelige Krummedickske Familie.

For end videre at gøtgjøre, at den bemeldte Domprovstes Tilnavn Souenbroder, men ikke Alfeld, har været hans rette Familie-Navn, ville vi anføre et og andet af de originale Documenter, der findes her i de Kongelige Archiver, i hvilke denne Domprovst bestandig med sit rette Navn Enwald Souenbroder anføres.

Mar 1480 quittere Otto van Aluelde, Wulffesson, Siuert Brocktorp og Otto Zekede iho Kohouede Dronning Dorothea til Danmark for 5000 Mark Penninge, som hun havde ladet dem betale ved Enwaldus Souenbroder, Domhern to Sleswigt, paa hendes Gemahls Kong Christiern den Førstes Begne.

Mar 1481 quitterer Hermannus Schulte, Vicarius til Domkirken i Lybeck, Magister Enwald Souenbroder, Domprovst til Slesvig, for 12 Rhinske Gylden, som han paa Kong Christiern den Førstes Begne havde betalt ham.

Mar 1482 bekiender Enkedronning Dorothea til Danmark, at hun paa hendes Berns Begne var Schacke Ranzow, Knape, skyldig 3000 Mark Lybsk Hovedstoel og 210 Mark Lybsk aarlig Rente; Iblant hendes Borgen eller Forlovere navnes Biskop Albert til Lybeck og den værdige Herr Enwald Souenbroder Provst til Slesvig.

Mar 1484 giver Jochim Swyn, Knape, Laurens Bissche, Raadmand i Kiel, Fuldmagt i hans Sted at quittere Domprovsten i Slesvig Enwald Souenbroder for en vis Summa Penge, han paa Kong Johans Begne skulle betale ham.

Endskient det nu af det hidindtil anførte noksom er beviist, af hvad Familie denne Domprovst har været; saa skal han dog nu selv sige os sit rette Fornavn og Til- eller Familie-Navn. Her Professor Moller⁶⁾ anfører et

Stif:

⁶⁾ Nachricht von dem Geschlechte derer von Alfeld, pag. 100.

Stiftelse-Brev af de Mefelder af Aar 1475, hvilket denne Ewald Souenbroder, som den Tid var Keiserlig Notarius publicus med sit Navns Underskrift og Notarial-Mærke har attesteret, hvor han skriver saaledes: Ideoque hoc præsens publicum foundationis Instrumentum, manu alterius scriptum, exinde fieri & confici feci, subscripsi, publicavi & in hanc publicam instrumenti formam redegi, quam signo, nomine & cognomine meis solitis & consuētis vna cum dicti Episcopi &c. signari & sigillari feci; hvor ogsaa paa hans sammesteds hostrykte notarial-Signo eller Mærke sees de første Bogstaver af hans Fornavn Ewaldus og hans Tilnavn Souenbroder, hvilke han selv kalder sit nomen og cognomen solita & consueta, nemlig de tvende Bogstaver E. og S. Tilmed har denne borgerlige Familie Souenbroder ikke været saa ubekendt i Holsteen. I Rigsstaden Lybeck levede Aar 1278 tvende Brødre af dette Tilnavn, som vare Raadmænd sammesteds, nemlig Radbodo og Wolquinus Souenbroderen, af hvilke den sidste i Aaret 1292 endnu var i Live⁷⁾, og i det 15de Aarhundrede, i bemeldte Domprovst Souenbroders Tid, levede flere end een af denne Familie i Staden Kiel. Iblant andre kommer Aar 1475 en Hans Souenbroder oppidanus Kiloniensis for i et Document hos Westphalen⁸⁾, om hvilken der meldes, at han paa et Kirkemøde i Kiel, som der af en ved Navn Johann Prodendorf blev holdt, havde insulteret og truet denne, og desaaarsag af Nicolaus Hugo, Cantor og Canonicus i Hamborg, paa Erkebispens i Bremen Vegne, blev indstønet at møde der og giøre Bod for sin Forseelse. At denne Oppidanus Kiloniensis har været beslagtet med Domprovsten Ewald Souenbroder, er saa meget mindre at tvivle om, som de levede paa een Tid, og som Domprovstens Føde-Stad ogsaa var Staden Kiel: hvilket sidste sikkerligen kan sluttes af den besynderlige Kierlighed, han havde til bemeldte Stad, som han gav tilkiende i sin Skrivelse af Aar 1472 til Borgemeistere og Raad sammesteds, hvorudi han advarete dem for den Fare, deres Stad havde at befrygte af den danske Ridder Herr Nicolaus Ronnow, Brevet findes anført hos Westphalen⁹⁾ og lyder som følger:

Menen

7) von Mellens gründliche Nachricht von der Stadt Lübeck, trykt 1742 S., pag. 33 og 34.

8) Monumenta Cimbrica Tom. II. pag. 459.

9) Monumenta Cimbrica Tom. II. pag. 572. og 573.

Menen Deenst mit vermöge alles guden. Ehrwerdigen leuen Herren: Mademe my dat van Rechtes und Natur wegen inne ist, Iuwe Leve schole und möte warnen vor Schaden der gangen gemenen Stadt to dem Kiele (dat gott askehre) so wetet allerlevensten Herren und Fründe, dat ick sunder Twifel vernommen hebbe, wo Iuw und Iuwer Stadt van Sake und Twetracht wegen Nicolaus Konnowen, Ridderen to Denemarck, schwarlicken und marcklicken entsech. unde gedraut wert, dat nu fürder by Herren und Steden und Reke vorarbeitet ward ic. men allerlevesten Herrn, syd hierup gewarnet und erkennet hier Iu und der gangen gemenen besten. Dit schrieb ick Iuw mit groten Bahren Iuwer aller Leven to deme besten, und begehrt, gy willen dat by Iuw beholden, so ferne gy my und mene Redlichkeit les hebben, und bidde gy willen düssen menen Bress warpen in dat Fier, so ferne he gelesen is, vorschulde ick gerne. Gott allmächtig und salig bevahlen. Screuen to Uin des Aven- des Maria Magdalena MCCCCLXXII. Iuwer aller arme Dener

Enwaldus Sovenbroder.

De ydmyge Ord, han her bruger i Underskrivten af Brevet: Iuwer aller arme Dener, synes ikke at vare en blot Compliment, saasom han i Brevet selv anfører, at han von Rechtes und Natur Wegen var forpligtet til at melde dem saadant.

Hyad ellers den Tvistighed er angaaende, som efter foransførte Skrivelse skal have været Ridderen Nicolaus Konnow og Staden Kiel imellem, og hvorfor Staden desarsag skulle have været i Fare; saa maae man troe, at det har været et blot løst Rygte, den gode Enwaldus Sovenbroder havde hørt, thi hverken i den Danske eller Holsteenske Historie, og især i Bremers skrevne Kronike der Stadt Kiel, findes det ringeste om saadan Tvistighed anført. Desuden havde og Ridderen Nicolaus Konnow den Tid noget andet at bestille og tænke paa. Det var Aar 1471, at han commanderede den danske Armee imod de Svenske, men var saa uheldig, at han tabte Slaget ved Brunkebjerg, blev selv fangen og kom ikke løs igien før end Aaret derefter 1472. Man maae altsaa meget mere formode, at bemeldte Nicolaus Konnow saavel i foransførte Aar 1472, som siden efter, har levet i god Forstaaelse med Staden Kiel, hvilket af det følgende kan sluttes; thi da han Aar 1475 kom reisendes udenlands fra, hvor han uden Tvivl havde været i Folgeskab med Kong Christiern den Første, saavel i Rom Aar 1474, som ved Rhinsirømmen Aar

1475.

1475, hvor Kongen søgte at megle Fred imellem Hertugen af Burgundien og Keiseren (saasom i begge disse Aar intet om denne Rønnow's Handlinger her hjemme findes anført) og var kommen til Staden Lybeck, blev han af Magistraten sammesteds forsynet med en Hest til hans videre Reise derfra til Kiel, hvorhen han vel ikke havde begivet sig paa sin Heimreise, dersom der tilforn havde været nogen Misforstaaelse mellem ham og Staden. Brevet, som Borgemeester og Raad i Lybeck ved denne Leilighed skrev dem i Kiel til, findes i forbedte Bremers Kronike, og er af følgende Indhold:

Wy hebben den gestrengen Herrn Claues Rønnowen, Riddern, ein Perd beih in Juwe Stat to ridende, gelenet, unde dar stande to latende. Is unse Begeren, gy vns sülk Perd by wisser Bodeschop, so gy erst können, weder oversenden, vorschulde wy unne juwe Ersamheide gerue. Synd gode dem Herrn bevalen. Screven under unsem Signet am Brydage in dem achte Dagen Whnachten Anno Dni. MCCCCLXXV.

De Rat der Stat Lübeck.

Men for at komme til Domprovsten Enewald Souenbroder igjen, saa er det, som tilforn er anført, troeligt, at han har været fød i Kiel, og at den ommeldte Oppidanus Kiloniensis har været af hans Slægt. Hvem hans Fader har været, findes ikke; men hans Moder var en Munter eller Münter af Slægt, af hvilken Familie den Tid adskillige levede i Staden Kiel. Hans Moderbroder var Ewald Muntzer, efter hvem Domprovsten Ewald eller Enewald Souenbroder uden Tvivl i Daaben har faaet sit Fornavn. Denne Ewald Munter bliver med flere af denne Familie anført in libro foundationis Calendarum Kiloniensium¹⁰) iblant fratres Sacerdotes mortuos: Ewaldus Munter, og iblant fratres laicos & Sorores mortuos: Tiedeke Munter, Uheid Uxor eius, og Hans Munter, Tibbe uxor eius. Denne hans Moderbroder Ewaldus Munter var først vicarius perpetuus parochialis Ecclesie Sancti Nicolai in Kyl Bremensis Dioecesis: i hvilken Qualitet han anføres i et Brev af Aar 1464, men tilsidst var han Vicarius til St. Peders Kirke i Lybeck. At denne Ewaldus Munter har været Domprovstens, Enewald Souenbroders, Moderbroder, kan sees af et Brev af Aar 1485, i hvilket Dronning Dorothea af Danmark bekiender sig skyldig at være dem werdigen Heren

¹⁰) Westphalen monumenta Cimbrica Tom. III. pag. 566. seqv.

Ewaldo Souenbroder Domproeste to Sleswig, erem andechtigen leuen getruwen 500 Mark lübb; Brevet lyder som følger:

Wii Dorothea vnde Johan ic. bekennen vnde bethugen apenbar vor vnns vnnsen leuen Sone vnde Broder Hertoghen Frederiche vnnsen eruen vnde nakomelinge vnde alswem, dat wii rechter wittliker Schult schuldich sint dem werdigen Herrn Ewaldo Souenbroder Domproeste to Sleswig vnnsen andechtigen leuen getruuen viffhundert Lubesche marck de he vns in gudem reden vnschen golde auergeantwortet hefft vnde wii fortan in de losinge vnser Borgh vnde ganzer Boghedyen thor Steynborgh gewant vnde gekeret hebben, vor welcker viffhundert lubesche marck de gnann. Her Ewaldus to ewyghen tyden in dessuluen vnnsen vnde ganzer Boghedyen Steynborgh gewiffesten plichten, renthen vnde vpkoment rechtens redelikes kopes gekofft hefft druttich Lubesche marck ewigher renthe, de wii edder vnnsen Amptman van vnser wegen, den wij vp de gnann. vnse Borgh thor tyt settende werden, dem gnann. Herrn Ewaldo De tyt synes Leuendes vnde na sinem Dode den Erhaftigen Herrn Bherde Petershagen, Corde Steynhope, Vicarien in Sunte Peters Kercken to Lubecke vnde Ersamen Arunde Schinckel, Hans Moller vnde Hermen Hutteroke, Borgeren in der gnann. Stadt Lubecke, Vorstendermit vnde Brodermit der Broderschop Sunte Barbaren in dersuluen Sunte Peters Kercken bynnen Lubecke belegen vnde eren nakomelingen edder Inhaberren desses breues alle Jar in den achte dagen Sunte Martens bynnen der Stadt Lubecke wol to dancke vnd noge betalen willen vnde scholen. Welcker druttich marck geldes ewigher renthe de gnann. vorstender, wanner se durch dode dessuluen Herrn Ewaldus prauestes an se vorstorven sin, denn fortan keren scholen In Godes Denste vnde Almiffen, als de durch zeligen Herrn Ewaldt Munther, wandaghes in dersuluen Kercken Sunte Peters to Lubecke vicarien vnde des vorgeschreuen Herrn Ewaldus Noder Broder, na lude vnd inholde synes Testamentes vnde latesten willen gekeret vnd gegeuen sin. Vnde weret sake in betalinge desser druttich marck lubesch Jarliker renthe in vorgeschreuenener mathe to beschen jenich gebreck queme vnde derhaluen furder kost, Theringe vnde bewislich Schade entstunde, willen vnde scholen vnnsen eruen vnde nakomelinge sodanen bewisliken Schaden mit den bedagheden renthen ganz vnde all sunder bewehr wol vornoghen vnde betalen, ock beholden wij vnns, vnnsen eruen vnde nakomelingen fullenkomen macht sodan druttich Marck Jarliker

iarliker ewiger renthe vor viffhundert lubesche marck houetstols wann vnns dat gelustet vnde bequeme is, wedder in to losende, ouerst de losinge scho-
 len vnde willen wij vnns eruen effte nakomelinge dem vorbenomden Herrn
 Ewaldo Souenbroder vnde na sinem Dode den vilgnanten Vorstenderu
 Sunte Barberen Broderschop, eren nakomelingen edder den Inhebbern
 deses Breues, mit vnns bewisliken Schrifften, eyn halff iar touorn
 verkundigen vnde in den achte Dagen Sunte Martens to hant na dem
 haluen Jar der verkundinge volgen, sodan viffhundert marck houetstols
 myt den bedageden vund nastanden Renten bynnen der Stadt Lubeke wol
 vornogen, betalen vnde des vnns breff wedderumme annemen vnd
 auerantworten lathen. Alle desse vorgescreuene Stucke, puncte vnde
 article lauen wij Dorothea Koninginne vnd Johann Koning obgenant
 myt vnns nagescreuen leuen getruwen Medelouern also stede vast vnd
 vnuorbraken wol to holdende ane argelist vnde geuerde. Des to mehrer
 Tuchsiffe vund Vorwaringe hebben wij vnse Koniglike Secret eyn islick
 besundern vor vns, vnse leuen Sone vund Broder obgenant, vnns Eruen
 vnd Nakomelingen wittlich an dessen Breff lathen hengen. Vnde wij Al-
 brecht to Lubeke, Helrich to Sleswig Bisschuppe, Otte Wolstorpp,
 Hinrick Rantzow Brendekensson, vnd Amptmann tor Steynborgh,
 Marquardt van Aleuelde zeligen Gostickesson to Rendesborg vnd
 Powel Seestede to Gottorpp Amptmann, Reden vnd lauen myt den
 obgenanten vnns gnedigsten leuen Fruwen vund Herrn vor vns, vnns
 Eruen vund eynem Idermann alle desse vorgescreuen Stucke puncte vnd
 article samptlich vnd eyn islick bijundern also als bauen geroret is, stede,
 vast vnd vnuorbraken vullenkomelich in guden Fruwen woltoholdende vnd
 hebben des to furderer Berwaringe vnde Tuchsiffe alle vnd eyn islick bi-
 sundern vor vns vnd vnns Eruen vnse Ingesegle by der vafegenomeden
 vnnsfer gnedigsten leue Fruwen vund Herrn Secreten wittlichen an dessen
 Breff lathen henghen. De ghegheuen is am Slathe Segebarghe na Cri-
 sti vnnses Hern Geborth MCCCC in LXXXVten Jare am Dinsdage na
 der Hilgen driger Konigk Daghe.

As dette Brev, hvorudi Dronningen kaldet Proosten Ewald So-
 nenbroder eren andachtigen leuen getruwen, saavel som af andre Breue, sees,
 at han af Hendes Majestet var meget vel lidt, og at han desaarfag i hendes For-
 retninger ideligen blev brugt. Der er altsaa vel ingen Tvivl om, at hun gierne
 havde seet, at det Valg til Bispedømmet i Slesvig, der af nogle Kanniker var

faldet paa ham, af Paven var bleven confirmeret; Det er derhos ogsaa troeligt, at det var denne Provst Souenbroder, Dronningen recommenderede til bemeldte Bispedom hos Paveit, den Tid hun Aar 1488 var i Rom, thi der vare trende Candidater dertil i Forslag. Hertug Friderich til Slesvig Holsteen havde recommenderet den ene, men hvem det har været, nævnes ikke; Den Dronningen, som sagt er, foreslog dertil, nævnes vel heller ikke, men var formodentlig bemeldte Souenbroder; Og den tredie, som Paven og Cardinalerne interesserede sig for, og af dem blev valgt, var Egardus Durkop, som var Doctor Juris utriusque, Provst til Minden, Pavens Capellan og Auditor Rotæ i Rom. De Bevæggrunde, de havde til hans Udvalgelse, vare disse: Hans Dyder, hans Lærdom, hans besynderlige Fortienester, og at han var Hertug Friderichs til Slesvig Holsteen Procurator ved Pavens Hof, hvilket Ærende han herefter, ligesom tilforn, paa Hertugens Begne der kunde forrette. Der findes tvende Breve i det kongelige Archiv, et af Paven og det andet af den bemeldte Egardus Durkop til Hertug Friderich af Slesvig Holsteen af Aar 1489, af hvilke dette ydermere kan erfares. Disse Breve ere vel ikke mere til in originali, men der findes dog Oversættelser af dem i det Nederdøtske Sprog, lydende som følger:

Innocentius *Papa VIII.*

Leue Sone heyl unde pawestlike Benedigie, als denne de Kerke to Sleswick an demm latesten ane Biscop was, wu wol dyn eddelheit vor eyn ander to der Kerken de in dyn Hertogdom belegen is, to promoterende dyne breue to vns ghesant haddest, unde darna vnse leueste Docter de Dorchluchtige Koninghne to Dennemarken eyn andern vorsettede unde darna de dridde, de in dem Houe to Rome jegentwordich is, vor sich sulues vns heff ghebedenn, sint wij derhaluen in twiuel ghewest, in welchen wij bilkes geneget woren, hebben daromme dusse Sake echter unde echter myt ripenn rade ouertrachtet, unde unsen Syn ghekeret to vnsem leuen Sone Egerdum Durkop beider rechten Doctorem, prouest to Mynden vnser Capellan unde des hilgen pawestliken palase Saken Auditorem, des sine Dogede Lere Bestendicheit unde sunderge vordenste wij ouertrachteden ock gemerckt, dat dyn Eddelheit in dynē breuē one ock vaken dynē procuratorē sunderges heft genommet, is vns nicht vorkamen Zemaunt der Kerken nūtter edder dynen Eddelheit unde dinen state truver moghe sint edder dar ock vnser unde der Erwerdigen vnser leuen brodere der hilgen Romeschen

meschen Kerken Cardinale, in welkerer Oggen de sulue Egerdus lange her louentliken hefft geleuet, mar Stemme syn hengeneget, hir vumme vant rade vnde Bulborde dersuluen vnser brodere, den vorben. Egerdum hir nicht vp vor sich denckende, men vor den, dar du vorgescreeuen haddest, von dinem benele mit groten truwen vnde site gefordert hefft, to der Kerken Sleswig hebben promoueret, vnde one in eynen Bisschop bestediget, also dat in anderen vnser breuen darop gegeuen forder is bescreuen. Hir vum nachdem wy nicht twiuelen, dusse promotien von sulken werdigen manne geschen diner Eddelheit behegelik werde syn to horden, vnde andechtigen esschen dyne Eddelheit, dat du dem Egerdo myt aller gunst vnde hulpe willest byvallen, dar vormiddelst he der Kerken vrede sam, vrien vnde vnbeworen besittinge ane hinder vnde Wedderstal dorch sich edder sine procuratores moge irlangen, wert hyrdorch der kerken in geystliker vnde werliker Nutticheit wol geraden, geschut dy ock to diner Eddelheit ere vnde bequemicheit des sine werue desulue Egerdus by vns truwliken vnde klokliken vortsetten kan, vnde vns denstu hiranne andechtigen sere. to willen, wente wy dessen man vumme siner vordenste willen vederliken beleuen. Datum Rome apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die xxij Aprilis 1489. pontificatus nostri anno quinto.

Udskrift:

Dilecto Filio Nobili Viro Frederico Duci Sles.

Serenissimo & Illustrissimo Principi Domino Frederico Dei Gratia Sles. & Holtzatic Duci Dno. meo Colendissimo.

Dorchluchtigeste Furste, na irbedinge plichtiger willigen Dencke, als denne by dem hilgen pawestliken Stole de werdigen Heren prouest to Sles. Stoueman vnde Hartwicus de Buluw dat Bisscopdom der vorbenanten Kerken andechtigen beden vnser alderhilligeste Bader de Pawest van endrachliker Bulbort des hilgen Collegii der aldererwerdigesten Heren Cardinale my nicht brodende edder begerende van eigener beweginge, dat doch myne Bordenste nicht esscheden, der Kerken in eynen Bisscop hefft bestediget, myt Beholdinge myner geystliken Lehne vnde des officii auditoratus Rote, so Juwe Forstliche Werde vth Bullen vnde pawestliken Breuen hyr negest wert furder vornemende, also ick denne truwe van Juwer Gutlichkeit, dat sulke prouisio der gotliken vnde ock der hilgen

Kon-

Ronnichliken Maieſtat vnde Juwen egen to willen ſy vnde annahme, vnde ſo myt milder gotliker guñſt ick moge der hilgen Ronnichliken Maieſtat, Juwer werde vnde der Kerken nutteliken vorweſen, wert denne my ock nicht ſiver, alſo Juwe Werde my beſchuttet vnde hulplich iſ der armode der kerken vnde der zelen bereder Hulpe to donde van der gnade Godes, de Juwe Hartichdom vnde Juwe anderen Herſchoppe mildichliken vormeren wille. Wat mer duſſe Werff andrepende iſ, wart Jun ſeggende. Gotfridus duſſe Breſſwiſer. Ex alma vrbe Roma XIII die menſis Aprilis Anno LXXXVIII. E. V. Digoitatis

Capellanus

Egerdus Durkop Electus
& auditor præfatus.

Man ſeer af diſſe Brede, at det Tilmavn Dürkop, ſom den af Paven til Biſkop i Slesvig udvalgte EGERDUS ſerte, var hans rette Familie-Navn og ikke et Øge-Navn, ſom Kannikerne i Slesvig ſkulle have tillagt ham, fordi han eſter deres Mening, ved Simonie, dyrt nok havde tilkøbte ſig Biſpeddommet; thi det borgerlige Tilmavn Dürkop er bekiendt nok i Neder-Saxen og i Holſteen. Vi have ſets udi Begyndelſen af dette Aarhundrede ved St. Petri tydſke Menighed i Kiøbenhavn havt en Præſt med dette Tilmavn, nemlig Doctor Henric Dürkop, ſom Aar 1706 blev kaldet herind fra Lybeck, hvor han førſt var Præſt ved St. Jacobs Kirke ſammesteds. Den gode Souenbroder maatte alſaa, ſaavel ſom den, Hertug Friderich til Slesvig Holſteen havde foreſlaget og recommanderet til det Slesvigſke Biſpedom, ſtaaе tilbage for denne Egerdus Dürkop, og noyes med ſit Proſtie og det Vicarie, han havde ved St. Nicolai Kirke i Kiel. Men Aar 1497 mødte ham en haard Skiebne, i det han blev fradømt det Godes og alſaa ligeledes Indkomſterne af ſamme, der laae til bemeldte Vicarie. Aarſagen dertil var denne:

Aar 1378 confirmerede Erkebiiſpen i Bremen Albertus Foundationen til et Vicarie ad altare S. Crucis i St. Nicolai Kirke i Kiel, hvortil Laicus quidam, ved Navn Johannes, teſtamenterede endeel Penge. For diſſe Penge købte hans teſtamentarii og Executores teſtamenti den Landsbys Prodenſtorp, ſom ligger ved Lebensau i Holſteen, af hvilken Landsby altid den, der var Vicarius ved ſamme Vicarie ſkulle nyde Indkomſterne. Men ſaaſom bemeldte Landsbys Prodenſtorp var et Lehn-Gods, og de da levende Grevers af Holſteen Samtykke til dens Afhændelſe til geiſtlig Brug ikke var bleven ſøgt, bemeldte Grever

Grever heller ikke havde samtykt deris: Saa fæde det, at mange Aar derefter nemlig 1497, da denne Proost Enewald Souenbroder var Vicarius ved dette Vicarie, Kong Johan til Dannemark og hans Herr Broder Hertug Friderich til Slesvig Holsteen, som Lehnsherrer, reclamerede bemeldte Landsbye Prodenstorp, som deres Lehn, der ogsaa af Kongens og Hertugens Raad og Mænd eller Vasaller, hvilke i de Tider i deslige Lehn-Sager, som pares Curia, vare de ordentlige Dommere, ved efterskrevne Dom blev Proosten Enewald Souenbroder, som Ihåndhaveren af Vicariat, fradamt og Kongen og Hertugen tildemt.

Dommen lyder saaledes:

Wir Hans von Meuelde vnd Otte Rantzow, Ritters, Hinrick Rantzow, Benedictus Poggewisch to Gueninge, Hans Rantzowen, Borchardt Krummedyk, Schacke Rantzow, Benedictus Poggewisch to Arnum vnd Detleff von Bockwolden for Hasselborgh, der Durchluchtigsten vnd Durchluchtigen hochgebornen Fursten vnd Heren, Herrn Johannis to Demmargken, Norwegen, der Wende vnd Gotthenn Koninges, geforen Koninges to Sweden, vnd Heren Frederiches, Gebroderun, Erffgenamens to Norwegen, Hertogen to Sleswick of to Holstenn, Stormarn vnd der Ditmerschen, Gauen to Oldenborg vnd Delmenhorst, vnser gnedigsten vnd gnedigsten leuen Heren, Rede vnd Menne von wittlich, apenbar bekennen vnd betugen in vnd mit dessem vnserm openen breue vor alleuemen, wo dat nach der geburt Christi vnser Herrn Daisent veerhundert darnu im fouen vnd negentigesten Jarun, am Donredage vor dem Sondage in der Fasten also men singet in der Hilligen kristenen Kergken Deuli mei, tho Zegeberge vp dem Slote, is for Stede gekamen de werdige Her Enewaldus Souenbroder Domprauest to Sleswyck, vnd de obgenanten vnser gnedigsten Heren beyde, dar Zegenwerdich vor stede, demotich angefallen vnd gebeden, dat ere Konigliche vnd Furstliche Gnade, em dat dorp Prodenstorp, in dem Lande to Holsten by der Leuensouwen belegen, dat em vnser gnedige Her Hertogh Frederich von des obgenannten vnser gnedigsten Heren Koninges vnd of syner Gnaden wegen, hadde antaften laten vnd affhendich gemaket, vnmme Gades willen, gnedichlich weddergeuen, vnd vngehindert wedder to kamen vnd folgen laten mochten, welf dorp, Prodenstorp, syne Vorfaren mennige Jar, ouer de hundert, gerouwlich sander bisprake, beseten vnd de darvon lehened werdich gewest weren,

von den Herren vnd Fürsten des Landes to Holsten, to Lehene entfangen hadden, de de ouerst nicht lehene werdich geweest weren, ock dat sulueste Dorpp also vor ere egen crue rouwelich sunder bisprake, mennige Jar beseten vnd gebroket hadden. Darupp denn wedderumme vnse gnedigesten Herren beyde, dem bemelten praueste hebben to antwerden vnd seggen laten; In dem He suluest bekande vnd tostunde, dat sodan Dorpp Prodenstorp im Lande to Holsten im Leen rechten belegen were, vnd syne vorfaren dat von den Herren des Landes to Holsten vormalz to lehene entfangen hadden, hadde he denn von erer gnaden zeligen Vorfaren Herrn des Landes to Holstein darup ienige Bewyss, Zegele edder Breue, dat synen Vorfaren edder emm sodann Dorpp voregent were, dat he de dar tostede mochte entogen vnd vorbringen sodan Dorp mede to vorbiddende vnd to beschermende, der doch darmit alle nene by emm funden edder vorgebracht synt geworden, so och de erbenante vnse gnedige Her Hertog Frederich sodan bewyss, zegele vnd Breue vormalz beyde schriftlich vnd muntlich, von em gefurdert vnd geheiffchet laten hadde, vnd doch do ock nene by em gefunden edder entoget sint geworden, der orsaken haluen laten syt erer beyder Gnaden bedungen, dat dat genante Dorpp Prodenstorp mit aller syner rechticheit herlicheit vnd tobehoringen, an erer beyder Gnade alse Landesfürsten so vorbroken Leengut vorkallen were, vnd hebben dar do vort desse Saken twischen eren Gnaden vnd dem genanten Praueste im rechten to entscheidende an vns gestellet vnd vorwiset. Dar wy do de Saken insampt angenommen, vns darumme na nodtrofft beradet, vnd vor recht affgesproken vnd erkant hebben in nabeschreuerer Wise. Na dem dat Dorpp Prodenstorp in dem Lande to Holsten vnder Leenrechte gelegen were, hadde de obgenante prauest von eren Gnaden zeligen Vorfaren Herren vnd Fürsten des Landes to Holsten ienige Bewisse, Zegele edder Breue, synen Vorfaren edder em to ludende, dat en dat bemelte Dorpp Prodenstorp voregent vnd vorschreuen were, der Breue scholde he billich geneten, vnd dat Dorpp, mit syner tobehoringe rouwelich beholden, besitten vnd gebroket in aller maten, edder hadde he ok ienige Bewille Breue von den Fürsten vnd Herrn des Landes to Holsten erer gnaden Vorfaren, dat sodan Dorpp Prodenstorp mit erem willen vnd Fulborde to der Vicarien vnd Lehene tom Kyle gekofft vnd darto gelecht were, so scholde dem bemelten praueste sodann gelt, darfor dat Dorpp erstmaels gekofft were, vedderumme folgen vnd tor Henden kamen, weret ouerst saken, dat

dat besser beyder eyn, by dem obgenanten praueste nicht befunden worden, alsdenn schall sodan Dorp Prodenstorpp, mit aller siner rechticheit, herlicheit, huren, pachten, plichten, densten vnd allen tobehoringen, an de obgenanten vnse gnedigestenn Heren beyde alse vorbroken Leengut, mit rechte, ganz vnd all, vorfallen syn. Des tor Witlicheit vnd mehrer tuchnisse hebben wy Hans von Aleuelde vnd Otto Ranzhouw Ritttere, Hinrick Ranzow, Benedictus Poggewisch to gueninge, Hans Ranzhouwen, Borchert Krummedyl, Schacke Ranzow, Benedictus Poggewisch to Arnum vnd Detleff von Bockwolden tor Haselborgh vorbenannt vnse ingesegele endrechtigen hangen heten benedden an dessen iegenwerdigen Breff. Datum am Tare, Dage vnd Stede bauen screuen.

II.

Kong Christiern II. Instrux for Kiøgemesteren, Skienken, Forbizeren, Foermasken, Doresvenden, Cancelleren og Capellanen.

Denne Instrux findes bag i en Udskrift af Kong Christiern II. geistlige og verdslige Love, som Justitsraad Uldall har havt den Godhed at meddele Selskabet. Over den har Peder Schy med egen Haand skrevet: Denne Instrux for Kiøgemesteren om Spisningens Anretning til Høve, item om Skiencken, Forbizeren, Foermarken oc Dore-Svend; Saa oc nogle andre Articler særdeles om Kongens Cancellers Embede oc om Kongens Capellans Forretning, er icke tryct hos Christiani 2. Loubog Nar 1684, fordi dette horer icke til Loven, oc kunde icke tiene at saadant bleff tryct. Om den er giben samme Nar som Loven 1522, skal vi ei sige, da der intet meldes derom,

Om Kjøgemesteren.

Item først schall Kjøgemesteren hafue acht paa, at thet gaar schielligen till vt: stegerfit, met alt ting och giifue well acht paa at thet holdis renligt, met gryder, bradespit, och andit som y stegerfit er. Och schall ther wer Bernt Koch met en dreng, Hans Borgemester met en dreng. Naar Ko: May: reyser, tha schall en af thennom met hans drengh folge hans naade, och then anden bliifue igen met syn dreng, och koge for Bor Naadige Frue; ther till met schall wer tuo kocke, och en dreng som schulle stedze koge for Hofzinderne och Jomfruer, och for alt andit folch som gorden følger, och schulle the holde same theris drenge rene met Kleder, schyrth, och huor icke saa holdes, tha schall Kjøgemesteren straffe thennom ther tilbørligen for. Er icke Kjøgemesteren selff tilstede, tha schall handt schicke en anden y syn stedt, till saa leng, handt kommer tilstede igen, som schall hafue fuldt befalling, och tage ware paa, at saa holdis schall, och schall handt stray effter huert moltidt gaa y stegerfit, och wonderuise Kochen, at ther ingen ildt holdis, vden saa megit, som the kunde holde ilden thendt met, til afftenindt at the schulle koge met igen och thilsligste om afftenindt, stray moltidt er giort, schall och foruaris ilden till ther kogis igen.

Skall och schichis och flis saa at Folschith schall mest ade tilhobe, och schichit saa at maden schall were rede, huer dag til Ko: May: och hans Naadis daglige folch, saa at the wiide ther at rette thennom effter, och schall Kjøgemesteren tha giifue Ko: May: tilkiende stray maden er rede, och ther som Ko. May. icke er ledig paa then tidt, tha schall dog Bor Naadige Frue holde moltidt och folschit gaa til bordz, paa then same thyme, och schall Kjøgemesteren bestille at foruaris madt, til hans naades Hogmechtughed ledig blifuer. Om sommeren naar flochen er mellem IX och X och om afftenindt mellem fyre och fem, och om Winteren naar flochen er IX, och om afftenindth naar fem slar, Och schall strengeligen forbyudis at nogit kogis till spilde och lade thage ther Ware paa at saa holdis Under sig straff, som forn. staar, och naar Ko. May. moltidt giort och optagit er, tha schulle alle the som thiente til bordz gaa till eth bordt och ade.

Skall handt och holde smaa suenne och drenge till at thiene och bare madt, for Ko. May. och ingen mere endt en reth till alle moltidter och stray the hafue sat maden paa schibebordit, schulle the stray thage osuer
fadit

fadit af och Credencie, och saa tecke that till igien, och schall en tillschi-
chis som schall stedte staa och thage Ware paa ath faa hannom maden
till &c. Och er ther noger, som icke wille thage ware paa theris thien-
niste, tha schall handt wnderuise thennom, en tiit, andern tidt och thre-
die tidt, och for huer gang, the thet forsotter schall afflaas en gulden
af theris soldt. Wille the icke tha bedre thennom och raade bodt paa,
Er thet af smaa suenne, tha schulle the foruises af gorden. Er thet och af
drengene tha schulle the myste huden.

Thilligiste schall och huer dag kogis for Ko: May: Vij eller X
guode retter och giifue acht paa at the pontis well, och naar Ko. May:
wil reyse schall icke kogis mere endt V eller Vi guode retter saa ther icke
kogis till spilde, tidelige om morgenindth.

For Hofzinder och Jomfruer Vi Retther om Kiodedage, forst
Koll met Fleisch viii, eth stoche stegt Kokiødt met mulge vnder, eth stoche
grøn salt Kokiødt met sinop, stegt lamme kiødt, hons schall wer heel so-
dit, saltet Wildbradt, och naar the fange nogen fersk Wildbradt, tha
schall thennom forkortis thuø af forn. retter y then stedt som er steg, och
saltet Wildbradth, Sammeledis naar the fange fule, tha schall thennom
afflaas, Hons ther emødt &c: Saa schall och holdis met andre retter:
och schall icke kogis nogen anderledis for, endt Ko May. selff eder, en-
then om Kiøddag eller formedage, Naar som the siige negit schulle the icke
lade komē ther andit till endt speck, eller thet fede, som komer af groppen
bradt, och icke met smor vden for Ko. May. selffuer paa hons &c. och om
Fishedage sildt, en reth Wijn subben, eller grodt, bergerfisch met smor,
fersk torsche, eller anden sossische, ag, och fersk smor.

Thill hofzinds thiener fyre retter, thil mene folck tre retter som
er Koll eller erther, eth stoche tort Kokiødt, om fishedage sildt, the
fisch, grodt och smor: Skall inter smor vdspiis om Kiøddage for nogen,
enten y Stegersit eller andenstedz, vden for Ko. May. For Naadige Frue
till then unge Forste eller Forstinder.

Skall och Kiøgemesteren en tiidt om huer løfuerdag gaa y Schri-
fuerstinen och ofuerlegge met Vor Marschalch, om handt er tilstede, eller
y hans frauerelse, then som hafuer befalling paa at giifue War pendige
vdt, och giøre ther klarligen rede for, huem som brost hafuer, och thet
optegne som forschrifuit staa.

Paa thet at saadan Wschichelighedt som her til hafuer werit, huor wii ferdis igiennom wor Landt och Riige, at wor Wnderfotte som os pleyer at holde fors gandsche Wschieligen met, at ey saa her effter mere schee schall tha wille wii at thenne Ordinancie saa holdis schal, hvor Wii komer til nogen wore Lensmendt, eller andre, liige som y Wort egit hof, och ey thennom y andre maade ydermere schall besnoris, thistligeste schal grandgibeligen tilsee, at Wore Roche ey ydermere til Wnottighet fare met theris Kost, endt met wor egen, och ey schulde the forn. wor Lensmendth eller andre beschatte uti nogre maade.

Item huor som wii ligge paa wore pendinge wille Wii och at wor Riogemester met Wor Schriifuer, schall ofuerlegge, huadt som schieligt tharit er, och schall thet bethallis effter then Wor Ordinancie och schichelse som ther paa giort er, Schall Her Mogens Gione Wor Marschalch eller Her Albrit Ibsen Wor Friis Hofmester y hans frauerelse wer ther ofuer, och vnderuise thennom, paa Ro. May. Weyne, at the schulle alletingist schiche och holde thennom hereffter, och naar ingen af thennom tilstede er, tha schall Riogemesterne, thage well war paa at wii bliifue well thient af alle Embismendt, thi schall Her Albret Ibsen y Her Mogensis frauerelse wnderuise alle smaa svenne, at the schulle ingen dreng uden the som embede hafue Wille the och holde nogen, tha schulle thet gior, paa theris egen kost och tharing, och schall ingen af thennom som embede hafue bortfar met myndre at the hafue lof af Wor Marschalch Her Albrit Ibsen eller af os selff, Och schulle the huer dag werre oppe och thage ware paa os, for Klochen er otte, och schall handt andtuorde huer af Wor Embismendt, en af thisse Schriffter och wnderuise thennom, at the thager ther War paa, som the wille hafue Wor tach.

om Skientz

Forst schall handt tilsee at thet gaar schielligen til wtij Kiellerne, och ofuer alt wor gordt och holde Kiellersuenne ther till at the holde then schickelse, och schall ther icke were uden en Kielderuendt met syn dreng, som schall thage War paa os, och en Kielderuendt som schall thage Ware paa Wor Frue.

Item naar Wii gaar till bordz schulle stedze Wore thuo tilfickit at thage War, en paa os och en anden paa myn Naadige Frue, och staa huert wedt bordit, och grandgibeligen giisue acht och thage Ware paa,
naar

naar Wi giifue nogit thegn fra os, at Wit wille dricke, at Wi icke schulle hafue behob ath raabe thennom til.

Item naar Wi hafue fremit solch, schall en mere schienchis endt thuende honde drik, som er Wijn och oll, och schall bariis indt wri Kander och effter then schickelse som wor Jomfruer dagligen thienindis, och schall handt befalle the som thennom thienner, och for wore Hofzinder, at the schulle hafue dubbelt thallercken naar the ene er icke rene, schulle the legge thennom andre for igen, och schulle the legge thennom eth broth paa huert tallercken hues mer gioris behof, schall wer till rede, vti eth renth Tadt standindis ther huos, och schall ther dog icke scheris broddissher af for thennom som her til giort er.

Item saa tiligen som molttiidt er giort for Ko. May. och Wor naadige Frue, schall strax ophagis och opberis alle kander och stobe &c. Wille the hafue en Kande oll om efftermiddagen tha mne the then saa, Meden dog schall wor Kielder icke stande oben, om effthemiddagen som her till scheedt er, och om afftenindt luge saa, och schall handt wer lucht saa tidelig som syuff klar: och schulle wor drengte hente, hues the hafue behob till os och Wor Frue for forn. tiidth och sammeledis the som thage war paa Jomfruerne &c. Saa schall altiidth giifuis acht paa, at saa holdes ehvor Wi ere, schulle och Kieldersuennene holdis til at the och gifue acht paa at saa holdis som forskrefuit staar.

Item naar schiencher icke selff ere tilstede tha schall handt befalle en anden y syn stedt som schall thage war paa at thenne Wor Ordinancie och schickelse v-brodeligen holdis vnder sliig straf som forn. staar vti Kiogmesterens Register.

Om Bihere.

Item schall schickis tuende till naar wi holde stadz, som schulle thiene for os och Wor Frue, meden daglige icke vden en, af thennom, vden Wij er fra huer andre och schulle the samme holde theris hender vdslagen; tha schulle the icke lenger thiene meden befale andre y theris stedt som schulle tage ware paa os till saa lenge the blifue tilpas igen.

Item schall handt och gifue acht paa at hans eyne icke kommer fraa os vden naar handt annammer madt af the andre och Credencier for os eller schier brot som wi schulle hafue och at thet holt renligt.

Om

Om Foermask.

Skall vor Foermask sicteligen tilsee at thet for rette ligger och schieligen ofuer all Bor hof som thet icke spildt eller kommer til V notte, huerchen Hoo hafre eller straa-foder och at thet blifuer inthet vdfort till andre endt som thet bor at hafue meth rette, Sammeledis schall handt lade tilsee och bestille Vogne och Ferger oc at thet fanger ingen Vogne naar Wi reysen foruden the som bor at hafue som ehr till vor Solff Kammer och Bor Fruis, vor Roche och the som os dageligen følger, och kommer thet nogen throsser eller andet floov effter, tha schall handt thennom afuise. Thistigeste schall handt hafue at straffe ofuer alle the y gorden er, y hues maade som theris brost findis och schall slyet saa at vor Foch er stedde tilstede naar the fange budt om afftenindt tilforn at folge os til Kirchen och fra om morgenindt thereffter och at the tage thet inghen forsommelse for naar Vi legge nogen sted stille.

Sammeledis naar Vi reyse at the tha er betideligen oppe, tage Vare paa os, och tiene for vor dor huer morgen for Wi opstaa, huis theris brost her vtii findis schall handt thennom strafe som forschreftit staar.

Sammeledis schall handt lade tage Vare paa at huilcken som emodt vor Ordinancies lydelse gaar met langh Berge schall handt hafue macht at tage samme Berge fra thennom, och huilcke y Bor gordt som suerger schall handt annamme och oppeberge theris brodepenninge. Och holde thet sliig Guds tjeniste for Efftersom vi thet schicket hafue y samme Bor Ordinancie och naar handt icke tilstede er, tha schall handt icke schicke en anden vtii syn stedt som thet till dueligk kandt vere och hues brost thet vtii findis, schall handt schrifue till den anden kommer tilstede igten och spare inghen ehuem thet er.

Om Dorfuendt.

Først schall handt vere stedde huos och tage Vare paa vden for vor dor at thet inghen lobber till och Klapper eller buldrer, men hafue the nogle arinde at the thet gifue hannom tilkiende och handt thet fremdies lig siget Bor dorfuendt till.

Skall samme Bor Dorfuendt och saa gaa for maden och holde drengene thet till at tage Var thissigtigeste paa os och schall handt stedde holde thennom till at the tage Vare och er stedde vtien for vor Dor om Wi thennom tilsiige och behov hafue, och huilcken thet icke gior schall handt

handt slide huden af, dog icke af the andre som Vell tage vare paa theris tienniste saa at then ene nyder then anden ondt adt, Sammeledis schall handt och ver huer dagh for vor dør met Vor drenge for Vii opstaa.

Om Cancellen.

Forst ville Vii at Vor Cancellen och alle schrifuere schulle vere paa theris egen kost herefter, och schall Cancellen eller then som y hans stedt er y hans fraverelse tage Vare paa at vere hos Ro. May. paa hans Pallads huer dag paa then tyme som her effterschresuit staa.

Item schall handt huer formidag om Sommeren naar Sey staa och om Vindteren naar syus staa vere tilstede indtil saa lenge Ro. May. gaar y kirchen, at hore messzen at forfare huilche som hafue nogere sager eller er steffnith och thage noget af vor Raadt och goude mendt til sig, och domme ther paa huis ret er y the sager som icke stor mact paaleger, Och alle sager som mercheligt er schall handt grandgibeligen merche och gifue ther vell acht paa alle Artickle och sageris leylighet saa handt vell veedt siden at underviise Ro. May. ther vtii och tage siden befaling af Ro. May. at underviise Skrifueren huadt the ther vtii schall giore och om efftermidagen strax XII er slagen kome tha op igien, och tage tha vare til Klochen er try at thet er ringet sammen til aftensang effter som forskriffuit staa, haf handt och mact at annamme och foruise alle schrifuere som schulle vere y Cancellaria och schall handt annamme af thennom en eedt paa Ro. May. Begne och optegne paa huadt dag, huadt tiidt och huadt stedt som handt soer paa ville vi at schal schichis en af the duelligste schrifuere som schall stedtz tage Vare paa vor hofferne y vor fraverelse som vel kand schrifue, digte och Registerere alle bref och befallinger effter vor schichelse, och huis handt oppeber schall handt giore ther Cancellen och schrifueren regnskab for.

Alle the brefue som Registeris schulle indschrifuis ordt fra ordt fra forste till siste med dato och andit lige som brefuen lyude y sig self saa ther blifuer inghen forsomels paa at nogit ther vtii blifuer forgiot forendt the blifue beseglede at hans naadis honnertighed vnterschrifuer thennom.

Item alle the brefue som sendis Ro. May. fra Herrer och Forster och andre brefue thesligeste som macht paa ligger, thennom schal Ro. May. antvorde hans Cancellen eller then som er y hans stedt, at handt thennom forvarer och gienmer saa thi ere tilstede naar ther eschis paa thennom igien at the icke forekommis

L. Wind. X. Hefte.

R r

tage

tage Vare paa och annamme alle the brefue som sendis Ro. May. hueden de komme och thennom ofuerlese och siden gifue thet Ro. May. tilkiende huorledis ther vtii staar, och schall forne. Skrifuere giore Cancellen ther reede for naar handt tilstede kommer for alle brefue som handt annammet hafuer y hans frauerelse och viise hannom huor handt hafuer lagt thennom igien.

Item af Cancelleren skall gioris en schickelse och ordinancie blant Skrifuere saa at en hafuer befalling paa alle brefue och sager som schall till Norre Jutlandt.

Item skall schickis en tydsk Skrifuere som schall schrifue och forvare alle tysche brefue och alle brefue som kommer af Landt Holsten och aff Sondre Jutland som lyde paa tysche eller tiden affkommer at handt thennom schrifuer och registreer, then fierde Sielandt Falster Lollandt, Mon och alle the brefue som tedn affkomme som lyde paa danske, then femte Skaane, Hallandt och Blegindt, then tredie Fyn och Synder Jutland oc til Norge Sverige, paa thet huer af thennom kand mercke och schrifuedt de sager som rore paa samme landt oc schal vor Cancellen huer aar lade giore sonderlig seche til alle schrifuere och forvare vore Register och brefue vtii, som er schrefuen och registrert y thet aar ath forvar paa af Vor Slot som Vi ville lade schicke hannom at komme till.

Item huer af forskrefne Skrifuere skall hafue et Register och ther Vtii schriffue alle the brefue som maect paaegger som gifuis och sendis till thet landt som hannem er befalet at schrifue och registre at handt kand giore Cancellerne reede for alle the brefue som tiidt er schreven och huorledis the lyde naar handt paaescher saa Cancellern veedt at giore Ro. May. reede ther for naar behob gioris, thistligest schall the hafue et Register huert aar som schall vtii tegnis alle stefninger som vtgifuis paa forn. Nar och schall vtii huer tegnis paa huadt tiidt samme stefning udgifuis och huadt handt heder then annammer, och sammeledis huadt handt heder then handt stefner, och for huadt sag, om saa var at the ville forlige sagen emellum thennom selfuer at Ro. May. rettighedt icke schulle ther vtii blifue forsommet och vnterslagen.

Item er thet och notteligt tilborsigt at ther gioris eth schab vtii Ro. May. Cancellie till huer af forn. schrifueris behob vtii huilchet handt kunde giemme syt Register och bref vtii som komme eller schulle til the landt som handt hafue befalling paa oc at forvare syn nogl sam maect paaegger.

Item

Item scheede thet saa at nogen af samme schrifuere skulle fortsen-
dis inden landz eller uden landz y Ro. May. erinde eller thiffeligeste om
handt blifuer syugh tha schal handt antworde Cancellern sin nygell til syt
schab, och Cancellern schall stray tilschicke en andten y hands stedt som
hannom tychis at ther til bequem er, och antworde hannom samme nygell
och schab at handt fremdeelis scer til saa lenge handt kommer tilstede.

Item thet er och natteligt at ther gioris et serdeelis register til
huert landt y huilket mand kand schrifue alle the Kieremoll och Klagemol
som kome for Ro. May. af forr. landt at hans naade kand siden hore sam-
me sager naar hans naade tiidt kommer och schicke huer loug och rett, och
thet Register schall kaldis Kieremols Register bog.

Item alle forschr. schrifuere skulle huer dag komme y Cancele-
riet paa the timmer som Cancellern thennom foresiger och ther annamme
befaling af hannom paa the bref som the schulke gior och schrifue thennom
ther och ingen andenstedz och icke helder here thennom af door eller bort
vtii theris herberger, meden giemme thennom y Cancelleriet y theris schaff
eller schryn, till Cancellor thennom annamme och besegle, gior nogen her
emodt tha schall handt therfore stande til rette effter Ro. May. sigelse.

Item ther bor och at vere ith vis tall paa Skriuerne som skulle
participere som skulle vere the elste schrifuere som er forfarit vtii Cancele-
leriet och kunde stylen, och hafue soerit som forestaar, tha skulle alleniste
participere heller the ere tysche eller danske, dog bor thennom at tiene tuo
eller try aar for efftersom the legge Bindt paa thennom the ere perfecti for
the fange nogen deell met the andre.

Item alle the pendinge som skulle vdgifuis for papiris bref, the
schulde saffnis tilhobe och legis y eth schryn eller Kiste som er tuo lose for,
och Cancellern schall hafue then ene nygel, och en adt Skrifueren then
anden nygell huilchen som ther blifuer tilschicket af the andre.

Item Cancellern schall hafue alle the pendinge som gifuis for Per-
mendz brefue, men vil bonderne hafue dombref paa Verment schrifuen
tha participer the pendinge imellum Cancellor och schrifueren.

Item naar the pendinge som vdgifuis for papiris bref som forn-
staar blifuer forsamlede y schryn paa nogen tiidt tha schall Cancellern eller then
som er vtii hans stedt schibte samme pendinge alleniste emellum the Schrifuere
som bor at participer, er ther nogen at thennom borte paa samme tiidt y Ro.
May. Bers eller erinde enten inden landz eller uten landz tha schall Can-

cellern bevare hans part och antworde hannom then strax handt kommer tilstede igien, dode handt paa samme reyse, tha schulle thet schichis for hans siel och komme hans Arfvinge til goede effter then ordinancie som ther paa giort er.

Item schall ingen annamme eller oppeberge nogen penge for bresue vtii Cancelleriet vden Cancellern eller then som er y hans stedt y hans fraverelse, eller then som er betroet nyglen af Schrifueren, och alle the pendinge som the fange for papiris bresue, thennom schulle the strax lige y Schrifuerens Skryn som for er sagt.

Item schall handt och dag om huer vgge hafue ald Schrifueren tilstede och forfare om ther findis nogen brost blant thennom, huor som brost findis at handt thennom undterviser forste, andten och tredie tiidt, och ville the tha icke rade bode paa, tha forvise thennom af gordten, Sammeledis at handt och gifue thennom tilkiende ath the schulle holde thennom af Losactighet erlige och quemmelige saa at Cancelleriet fanger ingen vare for theris Schyldt, och schall hereffter ingen annamis for schrifuere y Cancelleriet vten the ere vel forfarne vtii Keiser lougen och vtii Biblia och the som icke vill blifue Prester.

Item schall vor Cancellor giøre en guodth schichelse paa saa at fattige almue ey beschattis vtiborligen och gifue ther guodt agt paa at saa scheer eller then ther er y hans stedt y hans fraverelse schicher thet saa, at ther saa vtii alle maader fast holdis, paa thet rogtedt schall ey henge paa Ro. May. som hertil giort hafuer, thisligeste schulle the icke holde vor fattige undersatte lunge oppe met losse ordt til theris store schaade men naar the fange befaling schulle the gifue thennom bres och schyude thennom fran sigh, gior her nogen emodt af schrifueren tha schall vor Cancellor lade thet alvorligen straffe.

Om Kongens Capellaner.

Item schal och Ro. May. hafue tuo goede Capellan och Vor naadige Frue en som er vell forfaren vtii thet ny Testament, och vel kunde syngue och hafue eth got moll at predicke met thet Hellige Evangelium och Epistelen och thet at vlegge efftersom behob gioris, Sammeledis schulle the och fore eth schicheligt Prestefnit och holde sig af all obenbarlig losactighedt som tilborligt er och schulle the huer dagh vere rede at sige meße naar otte slaer vden the om afftenindt tilforn tilfises at holde for-

formesse, och om efftermidag naar try slaer tage vare paa at holde afftensfang och nattesangh och naar sangere ere iche tilstede tha schulle the synge och schicke at vi fange afftensfang om hellige afften oc hellige dage. Sammeleedis schulle forn. Capellane tage vell vare paa hver dagh at lese till bordz och fran, och tiene then stundt moltid er, naar thet er giort schulle the gange till bordz met smaasuenne.

Item schall en af forn. Capellane stedse tage vare paa huor vi hor messe at staa hos vor stoll och gifue grandgibeligen agt paa och vil gifue of bog pag eller patenen tha schall handt then annamme och thet fremdeele met Credencie bere til of och schulle the stedse hafue smaa reene linder och naar messen er vde thennom legge paa corporalet. Er och saa at Bispen eller nogen merchelig Prelather er ther hoff tilstede schall forn. Capellan annamme bogen och Credentzen och antvorde samme Prelathe medt Kledet, och handt siden ther fremdeelis frembar som thet sig bor Schall och Capellanen som messen schall siige eller huo som helst ther er gangen till stolen som Ro. May. ileger Kneylendis lese Confitoor, och Presten eller Capellanen som hos staa schall suar met hannom.

Item om hellige dage och afftener som forschrifuit staa och sangeren er iche tilstede naar afftensfang schall syngis tha schal en af Capellanen stande vedt bogen och regere sangen saa iche begyndis for høyt eller for lagt och ther schulle the alle rette thennom effter saa ingen confus blifuer udj sanghen, hafue the och brost paa forn. Kleder, tha schulle the tale hofmesterinden thill ther om, och hun schall schicke thennom ny igien, och naar the blifv vrene schulle the antvorde thennom pigerne och the schulle tuo thennom och stedse holde thennom reene och saa annamme thennom igien.

Item thistligeste schulle the altidt forseez met the første kirchens leen som her vtii Rigit faldendis vordter som Ro. May. hafv at forleene, paa thet at the thennom erligen och bequemeligen holde schulle som for er Sagt y thet forn. Capellaner schulle iche blifue forglemt at the ey schulle fange saa megit af Kirchens leen som the thennom vel kunde affholde som schal vere XL eller L g. om Arit, Schal och en af forn. Capellaner som ther till schicheste ere altidt vere tilstedt och hafue it Register hos sig som klarligen schall vere indtegnit alle kirchens leen Ro. May. haffuer at forleene som for er sagt naar nogen af samme leen faldendis vorder schall Capellanen strax gaa til Cancellern Annamme saadanne arinde till sig och

gifue them Ro. May. tilkiende och vnderuise hannom at then R. er vfor-
 seet och saa schall Cancellern annamme saadanne ærinde till sig och gifue
 them Ro. May. tilkiende och naar the ere forseet tha schulle Schrifueren
 forsees som velt tiene Er och icke Cancellern tilstede, tha schal thet gior
 en aff Schrifueren som v hans stedt er ther vdtosuer schulle Capellanen
 selff besorge sig huadt the behob hafuer.

Item schulle samme Capellar 3 lade scheere thennom Riorler eff-
 ter then maade som vor er schoren, met folder for och bag siide neder
 paa schoen om Ermen schall vere en halff alln vden for haandten och vel
 brede efftersom thennom forgifuis och schulle huer af thennom hafue en vald-
 zer och ther undter. Thisligeste schulle the hafue en fleulische eller Damasch
 trope oc hette staude af thet samme och suort, Borneß met et Bedslaa bag
 disse Kledeboen schulle the haffue daglig naar the ere hos Ro. May. och icke
 ferdis. Scheede thet och saa at nogen af thennom toge ther forsommelse
 fore och ey vilde tage vare paa forn. articke som forskrifuit staar, tha
 schall vor Marsch eller vtii hans fraverelse vor Riegemester en tiidt, and-
 ten och tredie och thage theris brøde ther for som schal vere 1 g. och schal en
 tillschiche som ther paa var tager och thette oppeber och gior ther reede for,
 och siden antvorde fran sig til Hospitalit vtii Klobenhavn och tage ther
 quitantz paa er thet saa at forskrefne Capellan ey rader ther bod paa,
 tha schal handt foruiis af gordten och hafue ther forbrut syn lon.

Item er och saa nogen af Capellanen blifuer besengt medt Pestis-
 lendke schulle the ey komme op at tiene forendt sey Bgger forgangen er eff-
 terat the hafuer fangett bodt och schulle dog Marschen eller Riegemesteren
 tilkiende forendt the præsentere thennom vtii theris tieniste, Thisligest
 om nogen af thennom blifuer sbug aff then meenige plage eller nogen sig
 vreenlighedt. Skulle the och gifue tilkiend thisse forn. vor Embigmendt
 och schulle the icke præsentere sig noghen vtii tieniste forendt the fange the-
 ris lof ther till.

III.

Fortsettelse af
Christian IV. egenhændige Breve
 fra 1630.

17.

Unser Gubernator alhii vnserem Secretario Friiderich Gunthern Sollen, der Stette Lybeck vndt Brehmen, abgesanten Creditis annehmen vndt Sii nach verflüssung etliicher stunden, zu sich bescheiden lassen, vndt sii mit höfflichen complementis begegnen, vndt darneben ihuen anmelden, daß vnß disse entstandene vnruhe, ganz vnuerhofft an dii hand gestossen, wohran wirr verscherdt, daß ihre obern vndt Eltheren ein grosses myßgefallen tragen, Daß wirr nun ihuen anihö keine Audiens geben können, wii wirr sousten es gerne woltheten, ist dii ursache, Erst, daß wirr vnserer Reethe vndt diiner so wirr dar bei gebrauchen woltheten¹⁾ an dii handt haben, führ daß ander, daß sii nichtess bei vnß ihrer Obern vndt Elthern halber, sondern der v: ham: wegen, zu tractiren haben, vndt wirr salua Repu: nit können noch wollen, vnß in eininige tractation widder Schrifft noch mundtlich, der sachen halber einlassen, Ehe zusohr vnß dii abgeraubethe skiffe wiiderum, geltiffuerdt werden

Wan nun solches gescheen, alßdan seinde wirr arbttrich sii nit allein zu hören sondern auch vnß in alien thunlichen Sachen zu finden lassen. Glückstadt den 13 May 1. 6. 3. 0.

Christian.

Udskrift:

Dem Gubernatori vndt friiderich gunther zu handen.

¹⁾ Her mangler i Originalen det Ord nit.

18.

Da ist ein vom Adel bei den Landtgraffuen von Darmstadt mit namen Daniel Bartel v. Plesse, welchen ich gerne ihn bestallung, die Chanseleii zu verwalten haben wolthe.

Als sollestu auff disse reisse die gelegenheit suchen ob du durch schreiben, erfahren konnest, ob zu solchen diinste geneigt sei oder nit, der besoldung halber soll woll mit ihm also tractiret werden daß er nit soll zu klagen haben

Glyckstadt den 17 May Anno 1. 6. 3. 0

Christian.

Uben paa:

Konigl. M^{tes} memorial wegen Obr. Leut: Dlnhausen verrichtungen.

19.

Seine Ordinanck wornach der Guber: sich richten soll

1. Er soll allemahl wan die lehnung gegeben wirdt mannzall halten, also daß er die soldaten corporal weiß aufführen leyt sich zu exerziren, auff daß er desto besser by knechte lehen lernet
2. Alle Monat soll er ordinaire munsteren
3. kein Soldat soll erlaubet werden des nachts aus der Festung zu bleiben, ohne Sonderliche Ursache,

aufgefertiget 18 Junij 1630.

(Fortsetzungen folgen.)

Nye Danske Magazin.

Ellevte Hefte.

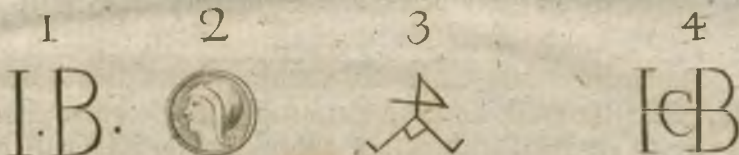
I.

Noogle Efterretninger

om

Kunstmaleren og Kobberstikkeren

Jacob Binck.



Jacob Binck

ant. l. se.

Blant de Kunstnere af dette Slags, der ved sit Arbeide haver gjort sig bekendt i Dannemark, har Jacob Binck været den første. Han var efter de Flestes Mening fød i Nürnberg eller Cölln omtrent Aar 1490¹⁾. At han allerede førend 1546 har været her i Dannemark udi Kong Christian den Tredies Tjeniste, som Hans Majestæts Contrafeier, sees af følgende tvende Breve. Det

¹⁾ Süslins Künstler-Lexicon og Christian von Mechels Verzeichniß der Kays. Königl. Bilder-Gallerie in Wien, trykt 1783 i Wien i octav, i Afhandling og Registeret.

Det første fra Hertug Albert i Preussen til Kong Christian den Tredie dateret Königsberg den 21 Januar 1546, hvorudi han giver tilkiende, at han gierne ønskede at have Kongens, Kongens Gemahls og Deres Kongelige Varns Portraiter, hvorsore han beder, at Hans Majestæt vilde lade sig og dem asmale og sende hannem Portraiterne. Det andet er Kongens Svar til Hertugen, dateret Aarhus den 4 Martii 1546, hvori han melder, at han gierne vilde tiene Hertugen deri, men da hans Contrafeier Jacob Binck, som han for nogen Tid siden havde sendt til Hertugen, endnu ikke var kommen tilbage, saa kunde det ikke skee for hans Tilbagekomst, beder derfor, at Hertugen med det første ville sende Binck tilbage, da han strax skulle forsærdige de forlangte Portraiter, som skulle blive Hertugen tilskikkede.

Hertug Alberts i Preussen Skrivelse dateret Königsberg d. 21 Januar 1546.

Durchlauchtiger Fürst, Großmechtiger König pp. Wir fügen E. K. W. hmit freuntlicher Wolmeinunge zuornemenn, daß wir gerne E. K. W. deßgleichenn Irer geliebtern Gemahel, auch aller E. K. W. Junngen Herrn vund Frewlein warhaffte Abconterfeigung haben woldenn. Derhalbenn ist ann E. K. W. vnnsrer freuntlich vund schwegeliche Bitte, Dieselbe wolle vnns zu freuntlichem Gefallenn solche Abconterfeign, auch eins Jedenn Alder dabey schreiben lassenn vund vnns freuntlich mittheylenn, damit wir solche zwischenn hie vund Ostern befommen möchtenn, das seinnt vmb E. K. W. (die der liebe Gott für allem Vnnsfall zu bewarenn gnediglich geruhe) wir zum freuntlichstenn zu verdienen erputtig.

Extract af Kongens Svar dateret Aarhus den 4 Martii 1546 paa foransorte Skrivelse.

Der Contrafeigung halbenn, wollen wir E. L. Irem Begerenn nach dieselbenn gerne vberschickenn, weil aber vnnsrer Conterfeier Jacob Binck, den wir vorschinner Zeitt E. L. vf Ihr freuntlich Begehrenn zugeschickt, noch nicht wider ann vnns gelangtt, konnen wir Dieselbe E. L. vor seiner Ankunfft nichtt vbersendenn, bittenn derwegenn freuntlichenn, wo ehr noch bey E. L. wehre, Dieselbe wollenn Ihne mit dem Erstenn Widerumb ann vns beforderen, alsdannne wollenn Wir solliche Contrafeigung durch Ihne verfertigenn lassenn vund E. L. zuschickenn.

Samme

Samme Aar 1546 d. d. Königsberg den 10 April skrev Hertug Albert af Preussen atter Kong Christian den Tredie et Brev til af Indhold, at den unge Konge i Polen Sigismundus Augustus havde begyndt paa en stattelig Bygning til Wilna i Lithauen, hvorudi han ønskede, foruden flere andre, ogsaa at have Hans Kongelige Majestæts hele Families Portraiter, med Begiering at forskaffe ham dem fra Kongen; hvorpaa Hans Majestæt i en Skrivelse dateret Kolding den 6 Junii 1546 svarede Hertugen, at han gierne ville have skicket ham de til Kongen af Polen forlangte Portraiter; men saasom de ikke vare færdige, og Hans Majestæts Contrafæter Jacob Pinck, som han for nogen Tid siden havde sendt til Hertugen, ikke endnu var kommen tilbage, maatte det beroe dermed, til han kom og fik dem maalede.

Extract af Hertug Alberts i Preussen Skrivelse til Kong Christian den Tredie d. d. Königsberg den 10 April 1546.

Hierneben wollenn Wir E. K. W. nicht verholdenn, daß Hoch vnnnd vielgenumbte Junge Konigl. Mat. (Sigismundus Augustus in Polen) einenn statlichen Bau zur Wilna in Lithauen angefangenn vnnnd darzu allerley Konigl. Thur vnnnd Furstenn, sonnderlich aber E. K. W. derselbenn Gemahel, Junngenn Herschafftenn, Brudernn, E. K. W. Elderernn vnnnd ganzes Geschlechts Conterfeyung gerne habenn wolt, mit Bitt, Wir bey E. K. W. vorsehndernn woltbenn, auff das S. K. Mat. solche zu erlangen. Wie wol Wir nuhn E. K. W. verholdenn zuvornn geschriebenn, so ist nochmals an E. K. W. vnnsrer freuntlich Bitt, Dieselbe wolle solche Conterfeyungen, soniel Dero zu bekommen, Vnns weitter S. K. Mat. zu vberschickenn, zusehendenn, damit werdenn E. K. W. einenn sonderenn Danck verdienenn, vnnnd Wir seint es freuntlichen zuuordienenn erbutig. Datum &c.

Extract af Kongens Svar d. d. Koldingen den 6 Junii 1546 paa foranferte Skrivelse.

Die begerten Contrafeyung woltenn Wir E. K. W. vff der Ko. W. zu Polen Anlangenn gerne vbersandt habenn, weill es aber ann deme ist, daß Wir dieselbigenn nicht fertigt, auch vnsern Contrafæter Jacob Pinckenn, so Wir vorsehinner Zeit E. K. W. vberschickt, noch nicht wider bekommen, so wollenn wir alsपालद gedachter Jacob Pinck widder anlangenn wirdett,

wirdett, dieselbigenn verfertigenn lassenn, vnnnd E. L. sy forder darhin zu gelangenn vbersendenn.

Als det foregaaende have vi erfaret, at Kongen nogle Gange havde bedet Hertugen af Preussen om at lade sin Contraseier Jacob Binck komme tilbage igien fra Königsberg, men altid forgieves, hvorfor Hs. Majestat nu skrev Jacob Binck selv til, og befalede ham i følgende Brev strax at indfinde sig.

An Jacob Binck, Ko. Matt. Conterfeyher, daß ehr sich strach aus Preussen anhero vorsügen solle. Datum Copenhagen den 10 Julij 1547.

Christian &c. Lieber getrewer, nach dem Wir dich zum offtern mahl, daß du dich widder anhero an vns begeben soltest, vorschreiben lassen, also hetten Wir vns wol vorsehenn, du soltest dich in Ansehunge, daß Wir dir nicht so lange vorleubtt, vorlengsten deinem selbst zuschreiben vnnnd Erbieten nach, widderumb an Vns vorsugt haben, so ist doch dasselbe anhero von dir vnderlassen, wellichs vns dan wohl du dermassen vber vnser Zuorsicht aussen bleibest, vff dich nicht wenig befromden thutt, dann du zuerachten, daß wir dich nicht dermassen, wie von Vns beschehen, erfordern lassen. Vnd ist wy dem allen nochmals ann dich vnser ernster Beuehl vnd Meynung, du wollest dich strax ahne lengere oder weitere Aufsucht vnd Entschuldigung erheben, vnd forderlich ann Vns vorsügen vnd keines Weges aussen bleiben, daran geschicht vnser ernstte zuorlessige Meinunge. Datum pp.

Smidleriid, ferend Jacob Binck kunde saae Kongens Brev, se Hs. Majestat folgende Skrivelse fra Hertugen, hvori han undskylder bemeldte Contraseier Jacob Binck for hans lange Udeblivelse, da det ikke var hans, men Hertugens Skyld, som havde sneyt ham adskillige Arbeide at forsardige.

Extract af Hertug Alberts af Preussen Skrivelse til Kong Christian den Tredie, d. d. Königsberg den 13 Julij 1547.

Wie aber E. K. W. daß Wir derselben Conterfeyern Jacob Pinckenn widerumb erlauben vnnnd ann E. K. W. mit dem schrifsten abfertigenn wolten, bittenn, sugenn E. K. W. Wir dorauß freunndlichenn zuornehmen, daß Wir gedachtem Conterfeyern auff E. K. W. auch vor dieser Zeit beschehenes Schreybenn widerumb gerne ann Dieselbe sich zu begebenn

Begehenn vergünnet hettenn; Es hat aber alleint daran gemangelt, daß er vor vnser Herzhlichsten Gemahel zeliger Absterbenn inn etlicher Tyme vnnß außferlegtem Arbeit gewesen, die er nicht so bald, als Wir wol gern gesehenn, fertigenn konneun, weil dann auch nun zu dem vnserer geliebte Gemahel also von dem allerhöchstenn Gott vnnß dieser Welt gefordert, haben Wir Inenn, wegeun etlicher mehr Arbeit, dero wir doch, do es Gottes Wille, villieber ohnig gewesen, als mit Vorfertigung hochgedachter vnserer geliebtem Gemahels Epitaphium vnnß anders, daß derselben zu einem ewigenn Gedechnus zugericht, von welcher Arbeit dann auch, wie Wir vnnß nicht anderst verhoffen, E. K. W. genumpter Conterfeyer zu seiner Ankunfft, wiß Gott, ein Stück, derhalbenn ehr zum Theil, so lanng alhie verzeucht, mitbringen wird, bisher auffgehaltenn. Verschenn vnnß aber genügliehenn solche inn kurbenn von Tyme allenuthalbenn gefertigt werdenn solle, vnd so bald es geschicht, soll ehr lennger vnnß nicht auffgezogen, sonnder forderlich widerumb an E. K. W. geschickt werdenn, mit angehefftem freundlichem vnnß vleissigem Bitten, E. K. W. wolenn dißfals vff obgedachtem Tynn Conterfeyer kein Vngnad werffenn, oder dencken, daß ehr vorsegliche oder mit Willenn so lang bey vnnß verzogen, sonder auß angezogenenn Vrsachenn, vnnß vnnß vnserenn Willenn gnedigst enntschuldigt haltenn. Das seint Wir vnnß E. K. W. &c.

Als de tvende folgende Breve fra Kongen til Hertugen, det første af 30 Julii, det andet af 14 September 1547 sees, at Jacob Binck endda var i Kenigsberg, og at Kongen i dem begge stærkt anholdt om hans hastige Tilbagekomst.

Extract af Kong Christian den Tredies Skrivelse til Hertug Albert af Preussen, d. d. Jarhum den 30 Julii 1547.

Wir haben E. L. Entschuldigung Vnsers Contrafeyers Jacob Binckens halbenn freuntlich vorstanden vnd were der hohen Entschuldigung nicht nötigk, vnd sehen nicht vngernne, daß gemelter Bynck das was Ihme von E. L. vfferlegt, mit Vleiß vorfertigt, So es auch der Wille des Allmechtigen gewesen, hettenn Wir lieber gewolt, daß der Arbeit Vnser herzhgelieptenn Schwester halbenn hochjeliger vnnß milder Gedechnus nicht bedurfft, weil wir aber verhoffenn vnser Contrafeyer werde nuhmehr mit der vfferlegtem Arbeit fertig sein, vnnß Wir dessel-

benn mergleich vnd hochnötig zu thun, ohne daß Wir E. L. mit der vielfaltigen Furderung demselben hinwider abzufertigen freuntlich vorschonen wollenn, so pitten Wir nochmaln freuntlich, E. L. wolle verfordern, das gemelter Unser Contraseher mit dem erstenn an Uns gelangen müge. So dann E. L. desselbenn fernner zu thun, soll er nach alhir gefertigten Arbeit E. L. vndorsagt sein. Vnd wollenn Uns E. L. das Wir dieselbe dermassenn hierumb vilmals belangenn, weil solichs vnser erforderendenn Gelegenheit nach nicht Vmfgang zu habenn, freuntlich vnd Schwegerlich entschuldigt haltenn.

Extract af Kongens Skrivelse til Hertug Albert af Preussen d. d. Copenhagen den 14 Septembr. 1547.

Wir haben auch freuntlich vnd Schwegerlich vormerckt, was vnserm Contraseher Jacob Bincken abgehaltenn, daß er bis anhero nit wider angelangt, were der Entschuldigung wegen der furhabenden Arbeit von vnnöten. Wir wolten auch nit weniger als E. L. gönnen, daß derselben, so es dem Almechtigen dermassenn gefallen, nicht bedurfft, so wir auch gemelts vnser Contrasehers zu vnser eylenden Gelegenheit nit nötig zu thun gehabt, vnd noch bedurfftigt, wolten wir E. L. mit den vilfaltigen Anfurdrungen derhalben vngern belangt haben. Dan vns zu sundern Willenn daß er sich mit seiner Arbeit zu E. L. Gefallen gebrauchen lassen. Aber als Wir dannoch zu vnser Gelegenheit denselben vnserm Contraseher nochmaln nötig zu thun, so pitten Wir gang freuntlich, E. L. wolle Uns des vilfaltigen derhalben Anfurders nicht vordenncken, vnd gemelten Contraseher, so halt er dise Arbeit, als er Hochgemelter Unser seligen vielgeliepten Schwester halbenn furhatt, gefertiget, alsdan fernner nicht vffhaltenn, vnd mit dem ersten an vns kommenn lassenn. Vnd wollenn E. L. weill vns an dem gelegenn, dieses vnser Ansuchens, des Wir zu vnser Notturfft nit vmingang zu habenn freuntlich entschuldiget nehmen. Das sind Wir mit Schwegerlicher vnd freuntlicher Wilfarung zu beschulden geneigt.

Hertugen svarede Kongen paa den foranferte sidste Skrivelse d. d. Kbnigsberg den 6 Octobr. 1547. Han takker, at Hs. Majestat endnu vilde lade Jacob Binck blive hos sig, indtil han fik Arbeidet færdigt, og tilbyder Kongen i lige Maade sine Tienere til hans behagelige Brug.

Extract af Hertug Alberts i Preussen Svar til Kongen d. d. Königsberg
d. 6 Octobr. 1547.

E. K. W. Schreybenn, bedatumbt den xiiij Septembris gegenwertigs Jahrs, habenn Wir von dem Erbarn vnserm Cemererri Paueln Ranzaw empfangenn &c. &c. Das E. K. W. ahnn vnserer Entschuldigung wegenn Tres Contrafehers vnserers liebenn besondern Jacobenn Pynckenn langenn Aussenbleybens halbenn, aus angezogener vorhabender Arbeit, zufriedenn seynn, nhemenn Wir zw freuntlichem Danck ahn, wo auch E. K. W. dergleichenn Wir mit Vnserem Dyzenerenn zw Trem Besten vnnnd Gefallen wyllfarenn khontenn, solte dasselbige mit allem Wyllen beschehen, vnnnd wollenn Inenn ahnn E. K. W. zum erstenn Wir khonnen, khomen lassen, hofflichen E. K. W. werdenn, Vermodge Tres Schreibenns des Vorzugs keyne Beschwerung haben &c.

Endeligen giber Hertugen i et andet Brev d. d. Königsberg den 1 Martii 1548 Kongen tilkiende, at Jacob Binck nu var reisesferdig til Danmark, som skulle overlevere Hs. Majestæt et Stykke af det Arbeide, han havde forfærdiget i Königsberg, og formelder tillige, at bemeldte Binck havde lovet ham (Hertugen) at ville med Kongens Tilladelse, paa en kort Tid begive sig til Nederlandene for der at bestille et Epitaphium til hans Salig Gemahl.

Extract af Hertug Alberts af Preussen Skrivelse til Kongen d. d. Königsberg den 1 Martii 1548.

Durchleuchtiger Furst, großmechtiger Khunig &c. Es hatt sich E. K. W. Contrafeher Jacob Pinck vorlenngsten gernn von hir widerumb ahnn dieselb begebenn, wie ehr dann auch albereitt ein gutte Weyl vor dieser Zeitt sein Gerettlein nach Dennemarck geschickt, so hat Inenn doch die Arbeit, so weylant der Hochgebornenn Furstin vnser Herkliebsteenn Gemahl selynen Wir zum Gedechnuß machenn lassen bisher dauonn abgehaltenn, alsdann E. K. W. vonn gedachtem Trem Contrafeher selbst hörenn, auch ann der Arbeit leichtlich sehenn vnnnd abnehmenn, daß solche nicht woll ehr hatt khonnenn gefertigt werdenn, sonnder ein solche Zeitt mit vungespartem Bleisse damit zubringenn müssen, derwegen bittenn Wir ganz freuntt vnd schwegerlichenn (wie Wir dann zu E. K. W. daß solchs geschehen werde, genzlichenn hoffen) E. K. W. wolle des langen Verzugs keinen Missfallen tragen, auch vff berurthen Threnn Contrafeher,

trafcher, als der ann solcher Verziehung vnschuldig, kein Bngnad werfen, sonnder auß angezogenenn Ursachen mit Bunnß schwegerlichenn vnuud mit dem Contrafcher gnediglichenn zufriedenn sein, dann womit Wir solche vonn E. K. W. dissals vnnß erzeigte Freundschaft vmb dieselbe beschuldenn khönnenn solle. Bunnß E. K. W. als den willigen Schwager iderzeit erspüenn.

Wir habenn aber mehrbemeltthem Conterfcher auferlegt, E. K. W. ein Stuck seiner alhie bey Bunnß gethaner Arbeit zu überantwortenn, welchs E. K. W. also vonn Ihme zu empfaben, mit angehengtem freundlichem Bitten, E. K. W. wolle solchs nicht als ein Geschenk, sonnder zum Gedechnus Bunnser gelieptenn Gemahl seligenn vonn Bunnß freundlichenn annehmen, vnuud Ihr solchs gefallenn lassenn, auch dabey spüren, daß wir Ihr derienigenn so wir im Lebenn herzlichenn gelibet, auch nach Irem Abscheidenn vonn disser Weltt nicht gerne vergessenn, sondern vielmehr Iderzeit Irer Ingedenck sein, vnuud im Gedechnus habenn vnd wissen wollen. Hiernebenn wollem Wir E. K. W. nicht bergen, daß wir mit offtberurthem Irem Conterfcher snuel gehandelt, daß ehr Bunnß, so fernn es Ime vonn E. K. W. nur zugelassenn oder vergönnet Bunnser herkslieben Gemahl seligenn im Niderlandt ein Epitaphium zu bestellenn verheischenn. Demnach ist abermals ahn E. K. W. vnnser freunt vnuud schwegerlich Bittenn, do Ir Conterfcher derselben ettliche nöttige Arbeit gefertigt, vnuud seiner mit Ichtenn ein weyl entrathenn wirdt khönnen, E. K. W. wolle Ihme vf ein kleine Zeit Inns Niderlandt zuziehen erleuben, damit ehr vnnß gedacht Epitaphium bestellenn vnuud Wir solchs zum handenn bekhommen, vnuud berurther Bunnser Gemahel seligenn, ein ewig Gedechnus damit zubereitenn mögenn. Das seindt Wir vnnß E. K. W. welche Wir pp. freundlich zu beschulden erbütig.

Samme Nar og Dag ffrev Hertug Albert af Preussen ogsaa Hertug Hans den Eldre af Slesvig Holsteen til, med Formelding, at Kong Christian den Tredies Contrafcher Jacob Binck, som nu reiste tilbage til Danmark, skulle overlevere ham et Stykke af det Arbeide, han havde forfærdiget for Hertugen i Königsberg, med Begiering at han vilde modtage det til en Erindring om hans Salig Gemahl.

Niederlandt zu uorreyßen wegen vorgefallener Arbeit zuorleubenn verhin-
dert, vund vnns ein kleine Zeit Gedult zu habenn bitten, seindt Wir
mit E. Ko. W. ganz wol zu friedenn, zweiffenn nicht, so balde es E.
Ko. W. Gelegenheit, Sie werden sich Tundem, Vnser Gottseligenn
Gemahel zu Ehrenn vund Gedechnuß, Trem Erpittenn nach, erzeigenn.
&c. &c.

Nar 1548 d. d. Callingsburg den 24 Julij igientager Kongen sit Leste
i et Brev til Hertug Albert i Preussen om Jacob Vincks Reise til Neder-
landene, saasnart han sit det forehavende Arbeide færdigt.

Extract af Kong Christian den Tredies Skrivelse til Hertug Albert i
Preussen d. d. Callingsburg d. 24 Julij 1548.

Es soll auch Jacob Vinck, so baldt er die Arbeit, als er vnns zu
fertigenn surgenohmmen, die Ihn noch ein Zeit lanck auffhaltenn wirt,
volendigt, nach dem Nidderlande, E. L. freuntlichenn Begernn nach, er-
laubt werden, vund wollenn E. L. solches ehaffien Vorzugs freuntlich
unbeschwert sein.

Efter denne Tid finder man, at Jacob Vinck var med i Suiten,
da den Kongel. Princeffe Anna af Dannemark, som Brud, hoitideligen blev
bragt til Sachsen, og der den 7 October 1548 formæhlet med Hertug August,
som siden blev Churfyrste i Sachsen.

As det følgende kan man nogenledes slutte, at han fra Sachsen, med
Kongens Tilladelse, i Hertug Alberts af Preussen Trende, for at bestille det
forhen omtalte Epitaphium til hans Gemahl, er reist til Nederlandene, hoor
han efter hans Skrivelse af dato 15 Junij 1549 til Kong Christian den Tredie
alt en Tid lang havde opholdt sig.

Jacob Vincks Skrivelse til Kong Christian den Tredie d. d. Antorff
den 15 Junij 1549.

Durchleuchtigster, Großmechtigster Könlich, gnedigster Herr,
Ewer Küniglichenn Maestät sein mein vnderdenichgenn gehörsam willigenn
Dienst alwegenn bereit zuorenn, gnedister Künig, Nachdem sich mein
Außenbleibenn lenger verzogenn, als mir E. Kon. M. Verlaup gebenn,
gebe ich E. Kon. M. yn Vnderdenichkeit zu erkennen, daß ich vil Zeit
habe vercummen meußenn durch Widerwertichkeit vund Ungeluck, das
sich

sich Zegen mir hat zugebragenn, dardurch ich bin verlest worden, als ich E. K. M. wil Got, wil muntlich berichtenn. Vnnd nachdem ich auch geseenn, daß das Werck, so ich zu bestellen alhe vorgehapt, von dem Meister nachlesich vnnnd verseumlich vortgangenn, mit Abbrechung der Kunst vnnnd Artlichkeit, de es zu haben gebeurt, vermerckt, hat mich gut geduchgt; ehe zu verzienn das helffenn anzugebenn auff daß das Werck deßer kunstlicher vnnnd artlicher ins Werck gestelt vnnnd volbracht wurde. Vnnd de weil diß auchg der höchlöplichenn Seliger Fürstinnen E. Ko. M. vilgelisten Schwesterinn seliger zu einer ewigen Gedechniß steen vnnnd bleybenn soll, versee ich mich derhalbenn, E. Kon. Mat. werdenn der Zeit, die ich dem Werck zu gut verbrauchgt hab, keinenn Mißuallenn dhragenn. Vnnd wen auchg E. Matt. Wißenn bekommen, waß ich in disen Landen eruarenn vnnnd abgerißenn habe, von Gebewen, von Festigung, Derweel, Graben, auchg zirliche Gebewu, mancherley zur Lust, auch von Lustgarten, Fontainen, anzurichten vnnnd mangerley, darin ich E. K. Matt. yn Bnderthenickheit denen kann, E. Matt. sollen mich darvor de Zeit im Reichg nit begert habenn. Diß Werck aber wirt geuertiget vnnnd vollent sein vngeuerlich in 4 Wochen, alsdan Wil ich das Vermachenn, in Kisten verlagenn vnnnd zu Schiff verschaffenn, mych aber aen lenger Verzuch zu Landt an E. Kon. Matt. verffögenn: Vnnd was etwan alhe von gemeiner Zeittung vorhanden, wirt E. Kd. Matt. von gegenwertigenn eren Dener dem Bernickaw aen Zwibell bericht entsfangenn. Hirmitz thu ich E. Kon. Mat. dem almechtigenn Got zu Erhaltung langes, gesondes vnnnd gluckseligen Regementes beuelen. Datum Antorff den 15 Juney anno 1549.

Ewer Kunlichlicher Maiestat
vnderdenichster
Jacob Binck

Hans Segl er et antique Hoved, der Iguer det, som findes, som Knap paa hans Hat, i de Portraiter, som paa ham ere stukne i Kobber saavel af ham selv som af andre Mestere, saaledes som det her paa forestaaende Bignette under No. 2. er afbildet.

Af dette ansferte Brev til Kong Christian den Tredie kan man ogsaa slutte, at folgende Dwittering, som han i samme Aar 1549 den 1 Junii har udstædt til Herr Magnus Gyldenstjerne maa være udstædet i Antwerpen, endskiønt han ikke nævner Stedet, Dwitteringen lyder saaledes:

Et 2

Item

Item bekenn ich Jacob Binck mit diser miner eigener Hantschrift, daß ich entffangen habe von dem gestrengen Herrn Manus Gildenstern de Somma von Sestich Daler, von welgenn Junff und dreisich von wegenn Kon. Mat. zu Denmark vnd de 25 vor den Herrn Johan Freis Cansler. Diß zu warer Bnkont hab ich mein gewönlich Merck hirunden gesetzt²⁾. den 1 Juny anno 1549.

Ester den foranferte Skrivelse fra Jacob Binck til Kongen d. d. Antorff d. 15 Junii 1549 havde Hans Majestat ventet, at han ester en fire Ugers Tid skulle vare kommen tilbage til Dannemark, men da det den 3 October samme Aar endnu ikke var skeet, saa fik han selgende Brev fra Kongen.

An Jacob Vincken, Kd. Mant. begerrn Jr Wapen vnd Conterfait zur Bibel abzureiffen vnd schneiden zu lassen, sich auch widerumb anhero zuvorsügen Actum Copenhagen den iij Octobris anno 1549.

Christian &c. Wir hettenn Vnns vorsehenn, du werst deinem vorigenn Zuschreibenn nach vorlangst widderumb bey Vns ankommen, was dich aber vffgehaltenn, ist Vns vnwissendt. Vnd nachdem die Bibel iho zu Copenhagen gedruckt wirt, auch schirft mit gottlicher Hulff gefertigt werdenn, begeren wir gñstl. du wilt Vnser Conterfect vff heiligendt Holz vffs beste, wie du weist zu thun, abreiffenn, auch vnser Wapenn vff dasselb scheiden lassen, achten, daß der Ort Leute darzu zu bekommen. Was auch darzu erfordert, sol zur Gnuge erlegt werdenn. Du wilt auch schaffen, so baldt solchs geschnitten, das es anhero vnuorzuglich gefertigt, dan der Drucker darauf wartten vnd vorkiehen muß; Weil solche Conterfect vnd Wapen vor an die Bibel gedruckt vnd gesetzt werdenn soll. Du wilt hierin dein Bleiß erzeigen vnd mit dem Zlichsten die Vorfertigung befurdern, dich auch mit dem ersten anhero widderum voffugenn. Daran geschicht vnns zu gefallen vnd seint dir mit Gnaden vnd allem guten geneigt. Datum p.

Samme Tid som Jacob Binck var i Nederlandene, var ogsaa en Barnekow i Kongens Vrende der, hvillet sees saavel af foranferte Brev fra Binck til Kongen, som ogsaa af selgende Regnskab Barnekow affagde, da han var kommen hiem igien til Dannemark.

Item

²⁾ Saaledes som det paa Bignetten foran under No. 3. findes stuktet i Kobber.

Item fik Jacop Bing xxxv Daler y Andorp, som han sagde han haade behoff paa Kong. Matt. Wegne. Item giiffuet fore ij Controfey Prindsen aff Spannie, Prindsen aff Engelandt iii Daler, en thuenne Malinger Prynksens Indtog wthv Brysell och Kongen aff Frankeriks Nederlag for Pauie xij Daler, och for them Fogell Controfey wthv Mechell j Daler.

Var 1550 var Jacob Binck kommen hjem igien til Danmark, og blev samme Var med Kongens Bygmester Marten Bussart stillet til Staden Cremenpe i Holsteen, hvor de skulde udssee Leiligheden til den Festning, Hs. Majestat der ville anlagge, hvortil de havde giort et Udkaft. Brevet, som Kongen det angaaende skrev sin Raad og Amtmand til Cremenpe Dieterich Bloeme til, lyder som følger:

Extract af Kong Christian den Tredies Skrivelse til Dirich Blummen den Baw zu Cremenpe belangend. Actum Flensburg den xten May 1550.

Erbar lieber Rath vnd getreuer, du hast dich zu berichten, was Wir des Bawes zur Cremenpe halbenn, jungst verabschiedet. Nhu habenn Wir die Gelegenheit durch Bunnsern Bawmeister Marten Bussart vnd Bunnsern Controfeher Jacob Bincken allenthalbenn besichtigenn lasseenn, die auch ein Muster entworffenn, wie du hirbey zu sehen, wie die Bheste soll angelegt sein, du wirst auch das ein clare Vorzeichnuss mit A signirt, vnd darneben ein Denckzettel mit B gezeichnet darbey findenn, wie der Baw anzugreiffenn vnd zu vorfertiggenn, vnd wilt mit ernst darahn sein, das dem also nachgeseht &c. &c.

Alf det folgende Brev fra Hertug Albert i Preussen til Kong Christian den Tredie erfares, at Hertugen, esterat Jacob Binck var kommen tilbage fra Nederlandene, atter havde anholdt hos Kongen, at tillade Binck at bringe hans Gemahls Epitaphium, som da var færdigt, til Kanigsberg, for at opreise det der, hvor det skulle staae, men at Kongen i et Brev til Hertugen d d. Lunden den 10 Sept. 1550 havde undskyldt sig dermed, at det ikke kunde skee, ferend Binck havde fuldført det Arbeide, Hans Majestat havde slyet hannem at bestille, hvorpaa da Hertugens Svar var dette,

Hertug Alberts i Preussen Skrivelse til Kong Christian den Tredie
d. d. Königsberg den 29 Oct. 1550.

Durchleuchtiger Fürst &c. E. K. W. Schreybenn, datire
Lundenn denn x Septemb. iziges 50^{ten} Jarcs, habenn Wir empfangenn,
vnnnd daraus, welcher gestalt E. Ko. W. Trens Contraseher Jacob
Binckenn, daß er sich mit dem gefertigtem Epitaphio, inn so langer
Zeit bey Vnns nit eingestellt, entschuldigenn, vnnnd ferner begeren vnd
bitten thun, verstanden. Nun sollenn es E. Ko. W. vnzweifflich dafür
haltenn, daß wir derselbenn ein solche Person, auch wol Vnnsere eigene
Dyener, die do gleich mit E. Ko. W. Dienstenn nit behafftet, ein Zeit
lang Ihr zum Bestenn zuuerstadtenn ganz vnbeschwert, dieweyl Wir
aber, nit ohne sondere Begierlichkeit, nachdem es der Almechtige liebe
Goth mit dem betrüblichenn Abgang der Hochgebornenn Fürstin Vnnsrer
freuntlichen herzliebenn Gemahl, Hochlöblicher seliger Gedechnus, also
gefugt, vorlengsten gerne gesehen, daß Trens Liebden zu christlicher
milder Gedechnus ein solch Epitaphium vffgerichtet vnd ahn geburende
Stelle geseht het mögenn werdenn, habenn E. Ko. W. freuntlich zu er-
messenn, daß Vnns gleichwol dieser Aufzug ethwas beschwerlich, dann
ob Wir wol gleuben, daß gedachter Contraseher Jacob Binck E. Ko.
W. eghlich Arbeit zuuorfertigenn, haltenn Wir doch bey Vns dafür,
wann ehr sich seijnem Verheischen nach, dieses Jar, mit dem Werck des
Epitaphii alher begebenn wollenn, Ehr Wurde sich mit Vorfertigung an-
derer seiner Arbeit auch also geschickt habenn, damit dannoch das obge-
melte Werck nit so gencklich inn Winkel geseht. E. Ko. W. habenn
auch zu erachtenn, weil solchs nicht mit geringem Vnkostenn gefertigt
vnnnd ahn fremdbenn Orthenn, da Jacob Binck selbst nit verhandenn,
leit, daß es inn die Lenge solcher Arbeit wenig frömllich zu vermitten.
Dieweyl Wir aber alle sterblich, vnnnd die Stunde vnnnsers Abschiedts aus
diesem Jammerthal vngewiß, muß vnnns Ihe schmerklich seyn, daß vielge-
melts vnnser herzlieben Gemahl seliger Gedechnus, Epitaphium ahn
die Orth, dahin es gemeinet, aus Nachlessigkeit nicht aufgericht oder
geseht werden solte, So Wir aber nit zweiffenn, E. Ko. W. Trens geliepten
Schwester hochlöblicher Gedechnus zum Ehrenn, ebenn so gerne als
Wir solchs inn seine wirkliche Stelle geseht sehenn, Jacob Binck
auch mit demselbenn ober Landt wol reysenn vnnnd vorkohmen, auch denn
wenythern Aufzug bieß zur Schieffart wol verhutteun mag, gelangt ahn
E.

E. Ko. W. Unser Dienst und freuntlichs Bittenn Dieselb woltenn Inen mit dem erstenn, als muglich ahnn Uns zuuorreisenn, vnd das Werck vollendtß zuuorfertigen gestadtenn. Whann dann solchs geschehenn, zweiffenn Wir nicht Jacob Binck sich volgentß der Gebur nach, dermassenn zu erzeigenn werde wyssenn, darob E. Ko. W. derselb halbenn zu keynem Ungefallenn geursacht, vnd Wir seynts daneben vmb E. K. W. mit freuntlichem Wyllen zu verdienen bereit, die Wir, gottlichem Schutz vnd Schirm treulich thun beuhelenn Datum pp.

As det hidindtil anferte seer man, at endskiont Jacob Binck var i Kong Christian den Tredies Tieniste, har han dog arbeidet lige saa meget for Hertug Albert i Preussen, Kongens Svoger, som for Kongen selv. Men da Hertugen fremdeles blev ved at anmode Kongen om, at tillade Binck at arbeide for sig; saa at Hans Majestæt, som ikke gierne vilde nægte Hertugen sin Begiering, desaarfag Tid efter anden maatte lade Binck sætte sit eget Arbeide til Side, saa har dette vel forarsaget, at Kongen, og som det synes, efter Hertugens egen Begiering, haver tilladt Binck med alle at gaae i Hertugens Tieniste, hvilket ogsaa inden Julii Maaned 1551 er skeet, som tydeligen kan erfares ikke allene af det følgende Brev fra Kongen til Hertugen d. d. Kopenhagen den 28 Julii 1551, hvorudi Kongen beder Hertugen, at han vil tillade Binck at begiue sig til Nederlandene, og derfra at hente og opsætte Hans Majestæts Hoifalig Faders, Kong Friderich den Førstes, Epitaphium, men fornemmelig af Kongens Skrivelse til Hertugen d. d. 24 Julii 1552, som siden skal anføres, saasom Hans Majestæt derudi tydelig siger, at Binck allerede længere end for et Aar siden aldeles havde faaet sin Afsked fra Kongen, og derefter en Tid lang opholdt sig deels i Slesvig deels i Lybeck.

Extract af Kong Christian den Tredies Skrivelse til Hertug Albert i Preussen, d. d. Copenhagen den 28 Julii 1551.

Vnd als E. E. vorrugter Zeitt vnfers Contrafsehers Jacob Bincken halben geschriebenn, daß Wir denselben erlauben wolten, hetten Wir sollichß vorlengst gerne gethan, er hatt aber ehlich Arbeit gehapt, darvber er biß daher vorzogen, vnnnd werden E. E. vnns des Vorzugs freuntlich kentschuldigt halten. Wir mugen auch E. E. freuntlich nicht bergen, daß Wir vnfers gelipten Hern Batteren Koning Friderichenn hochloblicher vnnnd milder Gedechtnuß Begrebnuß in Niderlande auch vorfertigen lassenn. Nun habenn Wir mith Bincken verabscheidet, daß er vns dasselbe

selbe aus dem Niderlande holenn vnnnd vffsehenn sell, bitten demnach freuntlich E. L. wolle erlaubenn, sich nach dem Niderlande zu begebenn, solche Begrebnuß zu holenn vnnnd aufzusehenn &c. &c.

I den Tid Jacob Binck opholdt sig i Lybeck, fik Kongen følgende Brev fra ham, hvorudi han melder, at han havde overleveret de for Hans Majestæt bestilte Flasker til Kongens Myntmesters Broder der boede i Lybeck, som havde udlagt Pengene for dem og skicket dem til sin Broder i Kiebenhavn³⁾ og at han med den Person, som havde Brevet til Kongen, skikkede den Solvplade, hvorpaa hans Majestæts Portrait var udstykket w. w.

Extract af Jacob Bincks Skrivelse til Kong Christian den Tredie, d. d. Lybeck den 24 Mart. 1552.

Durchleuchtichster, großmechtigster König, gnedigster Herr, Ewer Ko. Mat. sy mein vnderthenigst gehorsam willich Deinst alwegenn bevorenn, Gnedigster Konnig, ich gebe Ewer Ko. Mat. vnderdenichst zu vernemenn, daß ich de Flaschenn, darein zu geissen, welge Ewer Ko. Mat. machenn zu lassen bevolenn, vnd deweil deselbenn gefertigett vnnnd Ewer Ko. Mat. Munßmeister zu Kopenhagen das gelt darvor durch seinenn Broder zu Lybeck hat verlegenn lassen, also hat der Verleger, als der Flaschen 6. gevertigett, klein vnd groß allerley Maneir, si genomenn, vnnnd dem Ewer Ko. Mat. Munßmeister zu Kopenhagen zugeschiekt, also habenn E. K. Mat. deselbenn bi im fordernn zu lassen. Auch schick ich Ewer Ko. Mat. de silbernn Plattenn, darauff E. Ko. Mat. Biltuus ausgestochenn mith disem Tegenwertigen, welger ein Stuck von Tappißereyenn bei sich hat, Ewer Ko. Mat. zu weyßenn, das ganz schön ist. &c. &c.

Extract af Kong Christian den Tredies Skrivelse til Hertug Albert i Preussen d. d. 24 Julii 1552.

Jacob Binckenn belangenn, mugen wir E. L. freuntlich nicht vnangezeigt lassen, daß der nuhnmehr lenger denn ein Jar vonn vnns gennß:

³⁾ Kongens Myntmester var den Tid den bekjendte Povel Sechtel, om hvilken der i første Vinds 6te Hefte af det Danske Magazin pag. 162 siges, at det ikke var bekjendte hvor han var fra; Men saasom hans Broder var bosiddende i Lybeck, kan man nu næsten deraf med Visshed slutte, at han har været fra Lybeck.

genzlich erlaubt worden, hatt sich auch als baldt vonn hinnen begeben und hetten nicht anderst gemeint, wie Wir Ihnen auch erinnern lassenn, er wurd lengst bey E. L. angelangt seyn, und die Begrebnuß vffgesetzt habenn, und ist vnns solchs nicht weniger als E. L. vonn Ihme zu Mißfallenn, wann er noch vnser Diener wehre, solt an ernster Bndersage nicht erwinden. Wir sind aber bericht, daß er die Zeit ober zu Schleswig vnnnd Lübeck gelegenn, was Ihe da vffgehaltenn, mag er wissen. Vnnnd habenn E. L. wo er nicht ankommenn, ernstlich an Ihe schreiben zu lassenn. E. L. werdenn Vnns auch hirin freundlich entschuldigt haltenn, vnnnd vermercken, daß die Schult seins Aussenbleibens nicht Vnser, sondernn sein eigen ist.

Esterat Kongen havde sendt Hertugen foranserte Skrivelse, fik han d. d. Königsberg den 30 Augusti 1552 følgende Svar, hoorudi Hertugen tilmelder Kongen, at Binck endeligen havde sendt hans salig Gemahls Epitaphium fra Lybeck til Königsberg, men at han selv mod Forhaabning ikke endnu var ankommen.

Extract af Hertug Alberts i Preussen Svar paa foranserte Kong Christian den Tredies Brev d. d. Königsberg den 30 August 1552.

Durchlauchtiger Fürst pp. E. Ko. W. Schreiben vff Irem Schloß Copenhagen denn 24 Julij datirt, ist Vnns durch gegenwertigenn E. K. W. Dienern denn 9 Augusti uberantwort, vnnnd so viel erstlich p. p. leglich Jacob Binckenn angehende, gleuben wir wol, daß E. Ko. W. vmb Lebens vnnnd Sterbens Willen eben so gerne als Wir die Aufrichtung des Epitaphii, das Wir E. Ko. W. geliebten Schwesterinn vnnnd Vnns herzhliebsten Gemahel seligen, zu Ehren mit grosser Vnkost verfertigenn lassenn, volnhogenn sehenn. Vnd ist nicht ohne, es hat Vnns Jacob Binck das Epitaphium inn eglighenn Kasten verwaret, vonn Lübeck hergeschickt, welchs ungefehr vor einem Monat ankommenn. Nun hetten Wir vnns woll versehen, ehr solte seinem Schreibenn nach, sonderlich, weil ehr so lanng Verlaub gehabt, sich auch eingestellt, vnnnd das Werck vortgesetzt habenn. Weil dann das Werck alhier, ehr vnns auch geschriebenn in kurz bey Vnns zu sein, darum wir hoffenn, ehr demselben nachkommenn werde, do aber Jo seine Ankunfft sich noch ober vnns Verhoffen verziehenn thete, haben Wir E. Ko. W. Bedenckenn nach

Zue mit einem ernstenn Schreiben ersucht, vnnnd habenn solchs E. Ko. W. vff dero Schreiben nit wissenn zu pergenn pp.

Al anforte Hertug Alberts Skrivelse d. d. 30 Aug. 1552 erfares, at Jacob Binck da med det første var ventendes fra Lybeck til Königsberg, men forend han begav sig paa Reisen derhen, fik Kong Christian den Tredie et Brev fra ham, uden at tilkiendegive Tid eller Sted, naar eller hvor det er skrevet, hvorudi han melder Marsagen, hvorfor Kong Friderich den Førstes Epitaphium, som var bestilt i Nederlandene, ikke endnu var bleven færdigt, saa ogsaa, at han havde besluttet at begive sig til Preussen og der en Tid lang forblive, og tillige tilbyder Hans Kongl. Majestæt sin Tjeniste til bemeldte Epitaphii Opreisning.

Brevet lyder saaledes:

Durchleuchtigster, großmechtichster König, gnedichster Herr, Ewer Königlichenn Maestatt sein mein ganz willich geflissenn vnderthenigen Dienst alwegenn bereit, gnedichster König, dem nach als Ewer Kd. Mat. in meinem Abscheidenn der Begreppnis vnnnd Sepultur halben Ewer Mat. Herrnn Vaters seligenn vnnnd löplicher Gedechnus nur Beuel gedaenn, deselbige zu forderenn, zu holenn vnnnd auffzurichtenn, demnach zu kommen, so hab ich durch mein Schrezenn, so offi Bottschaftt daselbst hin vorgehallengenn, den Meister des Wercks gedreibenn, vnnnd vnmmer vmb das Werck anzuhaltenenn, geuordert, das es diesenn Sommer hett meugenn gefest werdenn, damit ich meiner Zusage Zegen Ewer Kd. Mat. als mein vermeugliche Heulff vnnnd Forderung, auff das es dester artlicher het meugen verwart, gefuert, auffgericht vnd gefest het werden meugenn, het sollen vnnnd gern wollen darzu gedaen haben. De Verletzung aber, daß es den Sommer nit geuertichgt worden ist, so ich von dem Meister des Wercks schriftlich Bericht entfangenn habe, ist das, daß er nicht schönen Stein, der weiß vnnnd rein gnoch gewesen ist, zu Bezeit hat bekommen mugenn, darvon das ganze Bildt das oben auff ligen solt, gemacht werdenn, vnd hat sinem Berichten nach andern Stein aus Engellant darzu verschreibenn mußenn. Vnd weiwoll ich nu ein Zeit lanck kein Bottschaftt darher bekommen habe, so halt ichs doch darvor, das es nu dasich wirt gemacht, geuertigett vnd vollendet sein. Ich habe auchg der löplichgen in Got verstorbenenn etwan Herzoginn in Preussenn seliger Gedechnis Ihr Epitauen zeitliches Sommers hin zu Keunigberck geschickt,

es ist auch Gott Lob gluckselich ankommen, bin auchg Willens mit Gottes Hulff in kurchenn dagenn zu volgenn, das zu segenn vnd auffzurichtenn. Vnd deweil nu es fast an allenn leyder mit Krieg vnd Vnsryd beuangen, gedenc ich daselbst dar in Preussen ein Zeit lanck zu bewilenn vnd zu erhaltenn. So Ewer Ko. Mat. noch meine Heulff vnd Dienste zu der Sepulturen vnd Begreppnis begerende were, so woltenn Ewer Ko. Mat. mir solges mit einem kleinen Zetteln kundt thonn, so wil ich mich Eweren Ko. Mat. yn Vnderdenichkeit dareinnen zu denen bewisenn, so vil mir menglich ist &c. &c.

Merre haues her ikke om denne Jacob Binck i Kong Christian den Tredies Regierings-Tid, man finder ikke heller, at nogen anden Kunstmaler i hans Sted i bemeldte Tid ved Kongens Hof er bleuen antagen, hvortil Aarsagen uden Tvivl har været denne, at Kongen bestandig har ventet, at Melchior Lorich, som hans Majestet i tre Aar havde forsynet med Pension til at reise udenlands, for at øve sig i sin Kunst, skulde snart indfinde sig efter den Forfrivelse, han havde udgivet, ingen andensteds end i Kongens Riger og Lande at ville sætte sig ned at boe, hvorom paa en anden Tid i de Efterretninger om Melchior Lorich nærmere skal handles.

I Begyndelsen af Kong Friderich den Andens Regierings-Tid var Melchior Lorich endnu ikke kommen herind til Danmark, der var og ingen anden Kunstmaler antagen i Bincks Sted, hvilket sees af det Brev Kong Friderich den Anden d. d. Copenhagen den 19 September 1559 skrev Hertug Albert i Preussen til, hvorudi Kongen begierer af Hertugen, at han ville tillade meerbemeldte Jacob Binck, som da var i Hertugens Tieniste, paa en kort Tid at komme til Danmark, saasom han paa denne Tiid havde en Kunstmaler fornøden, hvorpaa Hertugen i en Skrivelse d. d. Königsberg den 27 Decembr. 1559 svarede Kongen, at da han havde kundgiort Jacob Binck hans Majestæts Begiering, havde han overladt det til Hertugens Gotbefindende, som igjen overlod det til Jacob Binck, hvad han derudi ville gjøre eller lade; hvorpaa han havde givet tilkiende, at endskjønt han, da han for nogle Aar siden havde bosat sig i Königsberg og havde Kone og Børn, ikke vel kunde reise meget og blive længe hjemme fra, saa ville han dog til næstkommende Foraar begive sig til Kongen. Men da man nu ikke finder, at han i bemeldte Tiid er kommen herind til Danmark, saa er det at formode, at han, ferend hand kunde opfulde sit Løfte, ved Døden maae være afgangne, hvilket og kommer overeens med deres Mening, der have skrevet noget om denne Jacob Binck, saasom de sætte hans Døds-

Ar omtrænt i det Aar 1560. Skulde man altsaa nogen Tid kunde vente at faae mere Estæretning om denne Jacob Binck, hans Familie og Arbeide, end her om ham er anfert, maatte det være fra Königsberg, hvor han, foruden i Dannemærk, nogle Aar har levet, arbeidet og endelig endt sine Dage.

Extract af Kong Friderich den Andens Skrivelse til Hertug Albert i Preussen d. d. Copenhagen den 19 Septembr. 1559.

Da auch E. L. Ihres Underthanen Jacob Pincken ein Zeit lang zu entrathenn, daß E. L. denselbigem an uns zu ziehen inn Gnadenm wolte beueelen. Weil Wir desmals eynes Kunstreichen Malers bedorfftig, vnd gemelter Binck, von vnserm Herren Vater Seliger hochloblicher Gedechnus zuuor auch dermaßen gebraucht worden, denselbigem auch fürderlichst ahn E. L. zurück widderumb gelangenn lassenn; Wir wolten desßen Muhe vnd Dienst mit Gnadenm erkennenn.

Extract af Hertug Alberts Svar paa foransførte Kong Friderich den Andens Brev d. d. Königsberg den 27 December 1559.

Vnserm Diner Jacob Pincken haben Wir E. Kd. W. Ansuchen angeheigt, der Vns zur Antwort geben, daß er es in Vnsern Gefallen stellet, ob wir In nun wol von Vns nicht gerne lassen, oder emperen können, haben Wir doch E. Kd. W. Ine nicht versagen wollen, vnd derhalben Ine zu seinem Willen, was er thun wölle, gestellet, darauf er sich gegen Vns vernemen lassen, ob es In wol, als der sein Hauswirtschafft alhie neulicher Jar angestellet, mit Weib vnd Kindern von Gott versehen, vnd numehr vil zu reisen oder lang vonn Haus zu sein vngelegen, wölle er doch vff negsten Frueling sich an E. Kd. W. begeben, vnnnd wes er seiner Geschicklichkeit nach, E. Kd. W. dienstlich sein kan, gerne vnnnd willig thun. Wir bitten aber dienstlich, E. Kd. W. wollen sich Ir Ine beuolen sein lassen, vnnnd ihe nicht lange, damit er sich wider bey Vns in sein Dinst einstelle, vnnnd zu seiner Haushaltung, Weib vnd Kindern, dauon er nit lang sein kan, wider gelangen möge.

Hvad ellers denne Jacob Bincks Arbeide er angaaende, saa har han vel lagt den beste Grund til sin Kunst i Italien, hvor han, som Doppelmayr beretter, arbeidede under Marc Anton Raimondi ester Raphaels Malerværk. Han blev først bekiendt ved sine Kobberstykker, af hvilke der findes

findes en temmelig Mængde, og han har ved samme beviist saavel sin Indsigt som en stor Reenhed, Næthed og Fuldkommenhed i denne Kunst, fornemmeligen i de negne Billeder, Gevandter og Levverf. At han allerede Aar 1529 har naaet temmelig Fuldkommenhed derudi, sees af et Synkke paa et stort Octav Blad, hvor han forestiller Spem, Invidiam, Tribulationem og Tolerationem under ligesaa mange Figurer, paa hvilke findes Aarstallet og hans Marke saaledes: 1. 5. I. B. 2. 9. Markket findes paa ovenstaaende Vignette anført under No. 1. I samme Aar har han stukket den berømte Landskabsmaler Lucas Gassels Portrait, og af Aar 1530 findes Davids og Goliaths Hoved og Sverd ligeledes af ham stukket i Kobber. Han har ogsaa stukket sit eget Portrait, hvoraf fandtes et Exemplar i afgangne Etatsraad Temlers Kobber Samling, det er stukket paa et lidet Octav Blad, hvorpaa han forestilles vendende sig til venstre Side, med korte og tykke Haar, og en stor breed Hat paa Hovedet, paa hvis høire Side sees et antique Hoved, saaledes dannet som det han brugte til Segl¹⁾. Fra hans Skuldre ned til Brystet hænge wende Guldkæder og paa Brystet sees et Dødnings Hoved. Hans Overkiol er foret med Foerværk og Ermerne paa Underkiolen ere vide og brede, jirede med mange Golder og Baand. I den høire Haand holder han en Skaal, og den venstre legger han paa nogle Maler Instrumenter. Ved den venstre Side af hans Hoved staaer hans Marke²⁾. Dette hans Portrait har Hondius, dog med nogen Forskiel, stukket efter, og er igientaget af Sandrart, under hvilket følgende latinffe Vers til hans Berømmelse anføres.

Binckius ingenio, quæ finxit, pinxit & idem,
 Et scripsit, certant ars, manus, ingenium.
 Cum tua sint, docté, parvis expressa tabellis,
 Artis cenfiori credito magnus eris.

Han har ogsaa paa en Sølvplade udstukket Hans Majestats Kong Christian den Tredies Portrait, som han tilsendte Kongen fra Lybeck; See hans i det foregaaende anførte Brev til Kongen, d. d. Lybeck den 24 Marts 1552.

Joruden de mange Kobberstykker maae han ogsaa have forferdiget og efterladt en stor Deel Tegninger. Den Tid han Aar 1549 opholdt sig i Antwerpen, har han taget Tegninger af mange Ting, som han i hans Brev derfra af 15 Juni 1549 skriver til Kong Christian den Tredie, saasom af tiirlige

U u 3

Byg.

¹⁾ See ovenstaaende Vignette No. 2.

²⁾ See ovenstaaende Vignette No. 4.

Byaninger, Fæstninger, Volde og Grave, Lysthaver og Fontainer, med hvilket Slags Arbeide han efter sin Skrivelse haabede, naar han kom tilbage, at kunde tiene Hans Kongelige Majestæt, og dette har vel givet Anledning til, at Jacob Binck Aar 1550, efterat han var kommen tilbage til Danmark igien, med den Kongelige Bygmester Marten Bussart af Kongen blev sendt til Staden Crumpe i Holsteen for efter begges deres Udkastring at lade anlægge en Fæstning der, hvilket sees af Kongens forhen anførte Skrivelse af 11 Maii 1550 til Amtmanden i Amtet Steinborg Dirich Blume.

Derhen kan ogsaa regnes de Udkastringer, Jacob Binck har gjort saavel til Hertug Albert i Preussen hans Gemahls Dorothees, som til Kong Friderich den Fjerdes af Danmark Begravelses-Monumenter, hvilket kan sluttes af de Breve, der i det foregaaende ere anførte; Og saasom der over det sidste Monument, som er oprettet udi Domkirken i Slesvig, findes en Beskrivelse i den Syvende Tome af den Danske Atlas, saa vilde vi for at tilkiendegive den artige Invention og Ordinering, Jacob Binck derved har ladet see, og for at rette en Feil, der i Beskrivelsen er begaaet, anfere samme, som lyder saaledes: " Over Kong Friderich I. lode hans Sønner, Kong Christian III. " Hertug Hans og Hertug Adolf med stor Bekostning i Milan (i Italien) for- " færdige det prægtige Mausoleum over deres Herr Fader, som endnu staaer ved " den søndre Side i det øverste Chor og der Aar 1555 blev opsat. Monument- " tet, i Form af en Parade Seng, som er af buntet Marmor, har en sort " Marmor Fod; og bæres af fire sørgende Genier. Himmelen derover bæres af " de sex Døder: Fides, Spes, Charitas, Fortitudo, Prudentia og Justi- " tia i halv Legems Størrelse af hvidt Marmor, med smaae Engler og andre " Zirater bepyndet, hvorunder Kongen ligger i fuld Harnisk og forgyldte Prydel- " ser, bedende med bart Hoved. Ved Hovedet holder en Engel det Kongelige " Danske Vaaben og en anden ved Fødderne en Messing-Tavle med et Epita- " phium som er i latinske Vers. "

Naar her i Beskrivelsen siges, at dette prægtige Mausoleum med stor Bekostning er forfærdiget i Milan (i Italien) saa er det en Feil; thi af det, som i det foregaaende om Jacob Binck er anført, erfares, at begge Begravelses-Monumenterne, saavel Hertuginde Dorothees, som Kong Friderichs, ere af bemeldte Jacob Binck bestilte og efter hans Tegninger forfærdigede i Antwerpen i Nederlandene.

Det er ellers at mærke, at dersom Kong Friderichs Monument, som det heder, i Aaret 1555 er bleven opsat, Jacob Binck da uden Tvivl

paa en kort Tid fra Königsberg er kommen herind til Danmark og efter sit giorte Tilbud og Lovte har været tilstede ved Opreisningen.

Denne Jacob Binck var altsaa en god Kobberstikker, men ikke mindre en duelig Kunstmaler, hvis Malerier dog meest bestod i Portraiter. I hans yngre Aar, uden Tvivl mens han opholdt sig i Tydskland, har han malet sit eget Portrait, som endnu findes i det Kayserslige Kongelige Maler Gallerie i Wien, hvilket Portrait Christian von Mechel i hans Verzeichniß der Kayserslich-Königlichen Bilder Gallerie, trykt i Wien 1783 i stor Octav, pag 257 beskriver saaledes: **Jacob Binck.** Sein eigenes Portrait in jungen Jahren in einem geblümten Violettfärbigen Kleide, über welchem er einen Mantel, mit Fuchs-Pelz überzogen, anhat. Auf dem Kopff einen grossen unaufgeschlagenen Hut und einen Handschuh in der Rechten.

Hvad han ellers her i Danmark og i Königsberg udi Preussen har malet af Portraiter, kan man af de foranferte Breve slutte sig til, nemlig: Kong Christian den Tredies og hans Gemahls Dronning Dorothees, hvilke endnu findes her paa det Kongelige Kunstammer og deres Kongelige Berns Portraiter. Af Fyrstelige Portraiter, Hertug Alberts i Preussen og hans første Gemahls Dorothees, en Datter af Kong Friderich den Første i Danmark, af hvilke uden Tvivl maae findes nogle i Königsberg, foruden det Bryllbillede af bemeldte Hertuginde Dorothea, som efter Lilienthals Beschreibung des Thums der Stadt Königsberg pag. 37 er at see paa en Bæg ved Hendes og Hendes Gemahls Begravelses-Monument. Det er ikke heller at tvivle paa, at de i hans Tid udi Danmark levende Adelsmænd ogsaa have betient sig af ham for at lade sig afmale. Iblant disse har uden Tvivl været Rigens Cancellier Johan Friis, som nogenledes kan sluttes af den i det foregaaende anførte Bincks Dwittering for 25 Daler, som hannem paa bemeldte Cancellers Begne af Herr Mogens Gyldestjerne bleve betalte.

Tilfødt maae endnu anføres, at de ikke have taget Feil, der ogsaa regne denne vores Binck iblant dem, der have gjort sig bekendte ved Billed- eller Forme-Snider-Kunsten^{*)}; thi derudi har han ogsaa viist sig som en Mester ved Kong Christian den Tredies Portrait og Waaben, han udskar, som findes forved den i Kiøbenhavn 1550 trykte danske Bibel i Folio, hvor paa Waabenet sees hans Mærke, saaledes som det paa Bignetten findes under No 4, hvorved det ellers er mærkværdigt, at da Kongen i sin Skrivelse af 3 Decbr. 1549 befalede

*) Süsslins drittes Supplement til hans allgemeines Künstler Lexicon pag. 23.

befalede Binck paa det beste, han vidste og kunde, at aftegne Hans Majestæts Portrait og Vaaben paa det ham tilsendte Stykke Træ, som uden Tvivl var indrettet efter Bibelens Størrelse, og at han siden skulde lade begge Dele udskiere, til hvilket at forrette der vel vilde findes nogen der i Antwerpen, hvor Binck den Tid opholdt sig; at han alligevel selv tog fat paa dette Arbeide, ligesom han dermed vilde vise, at han ikke mindre var øvet i denne Kunst end i Kobberstikker- og Maler-Kunsten, dersom Kongen, som det kunde lade til, havde nogen Tvivl derom.

II.

Suiten og Ceremoniellet,

da

Prindsesse Anna, som Brud, blev ført til Sachsen 1548.

Uf ovenanførte Efterretninger om Kunstmaler og Kobberstikker Jacob Binck erfares, at han Aar 1548 var med i Folgeskabet, da den Kongelige Prindsesse Anna, en Datter af Kong Christian den Tredie i Danmark, høitideligen blev bragt til Sachsen, og der den 7 October i bemeldte Aar blev formæhlet med Hertug August, som siden blev Churfyrste i Sachsen, hvilket har givet os Anledning til her at indføre dette Stykke, som er taget af Originalen, der gemmes i det Kongelige Archiv.

Forter Zeddel.

Meiner gnedigsten Frawenn der Konigin zu Dennemarcckenn &c. Pferde, sambt denn Wagem Pferdenn, so vor Ihrer Mait: Schwester Freulein Dorothea¹⁾ Wagem gehenn.

Meiner gnedigstenn Frawenn der Konigin Pferde seint xxviii, darbey seint vier Stall-Jungenn.

Wagem

¹⁾ Hun var Kong Christian den Tredies Søster, som tilligemed Kongens Samahl fulgte Prindsessen.

Wagenn Pferde vor die vier guldene Wagenn²⁾ seint xxxij. Pferde.

Vor den neuen hangenden Wagenn³⁾ iij Pferde.

Vor zwenn Frawenn Wagenn⁴⁾ viij Pferde.

Herzog Johannsen zu Schleswig Holstein &c.

Herzog Johannsen Pferde vnder sein Fürstlichen Gnadenn Eigenn Sattel⁵⁾ seint xxxiiij Pferde.

Forier-Zettel der Herrnn vnd Nethe, vnd der vom Adel, als meiner gnedigstenn Frawen der Königin vnd Freulein Anna nach Torgaw volgenn.

Nethe.	Her Mangnus Guldenstern, Ritter, Hoffmeister	x.
	Her Otto Krumpen, Ritter	ix.
	Balthasar Clammer	vi.
	Born Troll	ix.
	Gosfig Ranzaw	xv.
	Eller Konnaw	ix.
	Georg Lucke	ix.
	Dluff Münck	ix.
	Georg von der Wisch	v.
	Widislaff Wobisser ⁶⁾	vi.
	Hans vonn Bock	vi.
	Peter Dre Marschalck	viiij.
	Claus Ranzaw, Herzog Johannsen Marschalck	viiij.
	Her Moritz Dluffsen, Ritter	vij.
	Her Christiern Friess, Ritter	vij.
	Gabriell Guldenstern	vij.
	Holger Rosenkrantz	vj.
	Torgenn Brade	vj.
Jasper von Bockwolde	vij.	
Nyls Lange	v.	
Bartholomeus von Anefelde	vij.	
Jffuer Luecke	v.	

Pferde.

Tho:

²⁾ Korylde Karreter, hvoraf de tvende vare blant de Sager, Prinsessen fik til Medgive.

³⁾ Var en Karret, hvis Sadding hængte i Remmer.

⁴⁾ I disse tvende Karreter sadde Fruentimmerne, som vare det Kongelige Hestfab til Opvarning.

⁵⁾ Heste, som hørte Hertugen selv til.

⁶⁾ Han skriver sig ellers Modislaf Wobeser.

Thomas Stuer	v.
Ulbrecht Scheell	v.
Lorentz Wensynn	v.
Christoffer Styge	v.
Jens Brade	vj.
Wolff von Alfeldt	v.
Erich Ruth	v.
Jorge Ruth	v.
Christoffer Goye	v.
Otte Guldenstern	vj.
Nels Parsberck	v.
Lago Braade	vj.
Herloff Trolle	vj.
Corstz Ulfeldt	vij.
Otto Rueth	v.
Frantz Banner	v.
Hartwich Bilde	v.
Pauwel Kantzaw	iiij. Pferde.
Otto Rosenkrantz	v.
Erik Brhune	v.
Jens Trutsenn	v.
Geronimus Boldeck	iiij.
Stein Rossensparre	v.
Lago Brock	v.
Benedict Seestedt	iiij.
Christiern Muncck	v.
Arel Banner	v.
Moritz Hoeck	iiij.
Biern Kauss ⁷⁾	v.
Jorgen Moeth	ij.
Jorgen Bilde	v.
Jurgen Walckendorff	ij.
Heinrich von Buckwolt	ij.
Gabriel Schennck	ij.
Hans Crasse ⁸⁾	iiij.

Jorg

7) Biern Kaas.

8) Hans Kraasau.

Jorg Cremon	Kuchemeister	-	-	v.
Jurgen Marschwein		-	-	ij.
Jurgen Barnickau		-	-	ij.
Hans Mannhan		-	-	ij.
Falck Goye		-	-	v.
Malti Jensen		-	-	v.
Vincentius Lunge		-	-	v.
Jurgen Daa		-	-	j.
Herzog Johansen Zungen ⁹⁾		-	-	iiij.
Heiarich von Buchholt		-	-	v.
Kunne Karberch		-	-	ij.
Jobst Grubbe		-	-	j.
	Kuchenn.			
Cremon ¹⁰⁾	Kuchemeister	-	-	j.
Michel Koch		-	-	j.
Hanns Koch		-	-	j.
Jurgen Koch		-	-	j.
	Herzog Johansen Kuchenn.			
	Kuchemeister	-	-	j.
Asinus Koch		-	-	ij.
	Keller.			
Schenncke		-	-	iiij.
Dionissius Kellernecht		-	-	j.
Zwolff Trommetter		-	-	x.
Herzog Johansen Trommetter		-	-	j.
	Silberkammer.			
Claus, meiner g. Fravenn Silberdiener				
und Ludwig.				
Doctor Capitein ¹¹⁾		-	-	j Wagen - iiij.
Predicant		-	-	
	Silberkammer.			
Albrecht Lautenist				
Apotecker				
Oldermann				
Schneider				
	vff den Kossche Wagen	-	-	iiij.

⁹⁾ Edel-Knaber eller Pager.

¹⁰⁾ Jorg Cremon.

¹¹⁾ Petrus Capitanus, Kong Christian den Tredies Liv-Medicus.

Jacob Binck ¹²⁾	ij.
Claus Fontein, oberster Forier	ij.
Schwarze Claus	j.
Jasper Boeth	j.
Niels Fress	j.
Ein Forier Schreiber	j.
Herzog Johansen Forrier	j.
Lorentz Boeth	j.
Einspeniger ¹³⁾	iiij.
Balbirer	j.
Herzog Johansen Balbirer	j.

Kust-Wagen

xviii Kustwagenn, iver vj Pferde, seindt - j^c viij.

v Kustwagenn Herzog Johansenn, seindt - xxx.

Es wirt auch M. G. H. Herzog Frank zu Sachsen mit meiner gnedigstenn Frawen, vff denn Zug gelangenn; desgleichen M. G. Fraw vonn Meckelenburgk, Herzogs Magnusen Gemahel, wan die Forier Zettel erlangt, sollen die überschickt werdenn, vnd wirt, wie vermergt, der Herzogk zu Sachsen vngeferlichen LXXX. vnd die Herkogin zu Mecklenburgk bey LX Pferden bringenn.

Zug-Ordnung meiner gnedigsten Frauen der Konnigin zu Demarcken p. p.

Erste Gliedt.

Peter Dre Marschalch.

Claus Kannbau Marschalch, vnd wen sie zu sich bekommen werden.

2.

Hans vonn Bock

Holger Rosentrauk

Lago Bragde

3.

Caspar von Buckwolden

Niels Lange

Bartholomeus von Aneselde.

¹³⁾ Hans Kiongl. Majestæts R. Christian den Tredies Contraseyer.

¹²⁾ Einspennger vare de Foll, der bringtes som Postbudde.

4.
Herloff Trolle.
Thomas Stur.
Albrecht Skiell.

5.
Lorenz Wensin
Christoffer Stugge
Wolff von Aneselde.

6.
Jenns Brade
Georgen Ruth
Otto Guldenstern

7.
Erick Ruth
Nils Parsberg
Christoffer Goye

8.
Corfitz Wsfeldt.
Otto Ruth
Frank Banner.

9.
Hartuich Bilde
Pauel Rankau
Otto Rosenkrantz.

10.
Georgen Bilde
Jenns Trutsenn
Lago Brock.

11.
Lago Bhrme
Stein Rosensparre
Benedict Seestede

12.
Christern Muncck
Arel Banner
Biorn Kaas.

13.

Erick Bhrne
 Moritz Höcken
 Heinrich von Buckholdt.

Hiernach sollen zihenn Herzog Johannsenn zu Holstein &c.
 Vnd der andern Fursten Stalmeister mit der Furstenn Knabenn ¹⁴⁾

14 Gliedt.

Her Moritz Dlussenn } Ritter
 Her Christern Friess }
 Torgen Brade.

15 Gliedt.

Kette.

Georgenn Lucke
 Georgen von der Wisch
 Dluss Muncck
 Wodislauff Wobisfer

Der Braut Wagenn

Nota.

So mein gnedigste Frau die Konigin im Einzuge zu Torgau zu der
 Braut in Wagen sitzen wurde: so sollen negst dem erstenn Glide Kette der
 Fursten Thurknechte und Kammerdiner reithen, darauff sollen die Fur-
 sten zihen, vnd volgig vor der Braut Wagenn Gabriel Guldenstern,
 der Konigin Thurknecht, darauff der Braut Wagen vnd dan volgendz
 die Kette

Sechshebndt Glidt.

Kette.

Her Otto Krumpen.
 Vori Trolle
 Eiler Konau.

Gabriel Guldenstern vor die Konigin

Mein gnedigste Frau die Konigin

Nach der Konigin

Vor den Fursten Her derselben Thur. Knechte vnd Kammer-
 diner

Darauff die Furstenn.

Sic.

¹⁴⁾ Edel. Knaber eller Pager.

Siebengehendt Glied

Reihe

Her Mangnus Guldenstern Ritter, Hoffmeister
Balthaser Kramer
Gotschalck Rankau

Achthehendt Glied

Herzog Johansen
Herzog Francken vnd der } Cansler.
Herzogin zu Meckelnburg }

Neundzehendt Glied

Falck Goye
Vincentius Lunge
Gabriel Schemck.

Volgennds meiner gnedigsten Frauen der Konigin Wagenn
Hernach der Konigen Stalmeister
Zwen Glieder Jungfrauenn.

Sirz wischenn sollenn aller Fursten Hengst Reytther zihenn, so derselbigen eigen Leib. Hengstenn Reyttenn.

Darnach volgen die baide andern gulden Wagenn.

Vnd die andern drey hangende Wagen mit dem Frauenzimmer.

Zwanzigst Glied

Georg Walckendorf
Georg Marschwein
Hans Krassau.

Ein vnd zwanzigst Glied.

Malti Jemsen
Georg Cromon
Georg Daa

Hierauff der ganze Raiffige Zengl inn seiner Ordnung¹⁾

Vordrab.

Otto Ruth vnd ein Juncker von Herzog Johansen Dienern sollen den Vordrab haltenn mit Ihren Pferden, vnd den Zugeordentenn.

Nach-

¹⁾ Den vrtige Reife Sulce og Bagage.

Nachdrab.

Stein Rosensparre vñnd einer von Herkog Johansen Zunkeru,
sollen im Nachdrab sein mit ihren Dinern vñd mehr andern Zugeordentenn.

Vorseichnus des Zugs nach Torgau.

xxiiij	Septembris Montag nach Mathei Apostoli zu Schonberg	j.
	Meckelnburgisch Gleith ¹⁶⁾ .	
xxv.	Septembris Dinstag	} zu Schwerin ij.
xxvi.	Septembris Mittwoch	
xxvij	Septembris Dornstag zu Grabau	j.
	Merckisch Gleit ¹⁷⁾	
xxviiij	Septembris Freitag zu Perleberg	j.
xxix	Septembris Sonnabend zu Havelberg	j.
xxx	Septembris Sontag	} zu Ratzenau ij.
j	Octobris Montag	
ij	Octobris Dinstag nach Michaelis zu Brandenburg	j.
	Sechssich Gleidt ¹⁸⁾	
iiij	Octobris Mittwoch nach Belzig	j.
iiij	Octobris Dornstag	} zu Wittenberg ij.
v	Octobris Freitag	
vj	Octobris Sonnabend zu Schmideberg	j.
vij	Octobris Sontag ist der Tag benent worden zum ehlichen Beylager zu Torgau.	

¹⁶⁾ Leide igiennem det Mecklenborgiske.

¹⁷⁾ Leide igiennem det Mark-Brandenburgiske.

¹⁸⁾ Leide igiennem Sachsen.

Nye Danske Magazin.

Tolvte Hefte.

I.

Efterretninger

om

Marselis Boshouwer.



omline del et se.

Handelen paa Indien, der var det fornemste Formaal for Jens Munks
Reise, var i Begyndelsen af forrige Aarhundrede en ny Gienstand for de
fleste Seemagter. Portugal havde bemagtiget sig den og udøvede mange Bold-
somheder saavel paa det faste Land som paa Derne omkring Usien. Hollanderne
I. Bind. XII. Hefte. Y y lode

lode sig en Tid lang nøie med at hente deres ostindiske Vare fra Lissabon, men da Portugal var bleven foreenet med Spanien under een Regent, og denne forbed dem at hente Vare fra Lissabon, gjorde de selv et Forsøg paa at seile til Ostindien, hvilket lykkedes dem saa vel, at de i en kort Tid fordrevede de af Indianerne forhadte Portugiser og fæstede fast Fod paa Landet. Frankrige gjorde nogle svage Forsøg paa at tage Deel i denne Handel. Engellænderne besejlede alle Afriens Kyster uden at fæste noget Sted fast Fod. Danmark, der ligger saa beleilig til Handel, der var paa de Tider mere blomstrende end nogen af de benævnte Stater, og havde desuden en virksom Konge, ventede og at kunde heste nogen Frugt af denne Handel, lagde derfor Plan til et asiatiske Compagnie, som af Kongen blev stadfæst den 17 Martii 1616. Aaret derefter, da man var i Begreb med at udrede de første Skibe til denne Handel, kom Marselis Boshouwer herind til Danmark, som Ambassadeur fra Keiseren af Zeilon, for at søge Hielp for ham mod Portugiserne, hvilket opvakte Tanken hos Compagniet om en Handels Anlæggelse paa denne Kyst.

Marselis Boshouwer var en hollandsk Underkøbmand paa Kysten Coromandel, der blev sendt til Keiseren af Zeilon for paa Generalstaternes Begne, der søgte at gjøre Portugal Afbræk i Indien, at slutte med ham et Forbund, hvilket han fuldbrogede den 11 Martii 1612 til begge Parters Forneielse, og derved kom i saadan Naade hos Keiseren, at han i Kraft af den Artikel i Tractaten, som fastsætter, at to Nederlandere skulle sidde i det Ceiloniske Krigsraad, naar en fælleds Fiende skulle bekrieges¹⁾, besluttede at beholde Boshouwer ved sit Hof, der i en kort Tid vandre hans Fortrolighed saaledes, at han betiente sig af ham baade i Krigs og indenlandiske Sager, indlagde under hans Anførsel adskillige Fordele over Portugiserne baade til Lands og Vand, og dannede ved hans kloge Raad mange indvortes Uroligheder. Af Erkiendtlighed udnævnte han ham til Prinds af Migomme, Geheime-Raad og Admiral. Da nu Krigen med Portugiserne begyndte at falde saavel Keiseren som Prindsen af Migomme besværlig, og Undsætningen fra Nederlandene udeblev, fik han endelig Forlov til at reise fra Ceylon for, som Keiserlig Gesandt, at søge Hielp enten hos General-Staterne eller andre Konger, Prindsen, Potentater og høie Personer.

Den Marselis Boshouwer, eller Prinds af Migomme, medgivne Fuldmagt er underskrevet af Keiseren og parapheret af hans Conseil i den
Keiser-

¹⁾ Den 8 Artikel. Vide Bakdæi Beschreibung der kusten Malabar und Coromandel, wie auch der Insel Zeylon. pag. 218.

Keiserlige Brev til Dombre den 22 Martii 1615, og forfattet paa malabarisk med en portugisisk Oversættelse, hvoraf den malabariske Text er bedækket med reent Papir, som paa 25 Steder er hestet derpaa med ordentlig rodt Lak, hvilket er paa nogle Steder opskaaet. Neden under paa Originalen, som forvares i det Kongelige Geheime Archiv, er det store keiserlige Sigil i rodt Lak paatrykt, hvilket er af temmeligt grovt Arbejde, og bestaaer af et deelt Skjold, der indeholder ti Vaabener eller forskiellige Skjoldemærker. Over hele Vaabenet er en Krone, og rundt om det hænger en Ordens-Riede, hvori forneden, som Ordens-Tegn, sees en Soel.

I Følge denne Fuldmagt sluttede han til Kiebenhavn under 30 Martii 1618 en auxiliar og Handels-Tractat med Kong Christian den Fierde, hvis fornemteste Indhold med flere Underretninger om denne Forhandling vi finde samlet og indført i Schlegels Samlingen zur Dänischen Geschichte, hvor vi dog savne den Forkeivning, han paa Keiserens Begne udgav under 30 Decbr. 1618 paa 94449 Rdlr. 3 Dre til Erstatning for de Omkostninger, Kongen maatte anvende paa de Folk og Skibe, som bleve Keiseren sendte, og som er Grunden til den Vaastand, Dne Stedde nedlagde hos Keiseren, hvilken lyder saaledes: Naer demmaele de grootmachtige ende hoochgeborne Voerste ende Heere, Heere Christian, den Vierde, van Godes gnaden, tot Denemarcken, Norwegen, der Benden ende Gotten Rooning, Hertog tot Slezwig, Holstein, Stormarn ende der Dithmarschen, Grave van Oldenburg ende Delmenhorst, vryndtlyck bewilliget heft, aen den ooc Grootmachtigen ende hoochgebornen Voersten ende Heeren Cenuwiradt Adassin, Keysern van Seylon, oovertesenden derdehals hondert Soldaten medt een Scheep, genoemt Davidt, ende daertoo behoorende Officierer, Boedts Lynden, Stuycken, Victualie ende Ammonitie. Doc hierenbooven verschaffet voorgedachte Officierer ende Soldaten haer Loepgeldt, Liurée ende Leening: Item geweer, munitie op de reyse, Lynnenclendern, Scoen ende twee Maenets besolding op de handt, allerhande nottrufft daervoor te coopen, welcke twee Maenets besolding hiernaes maels sullen gecortet werden; Item Scheeps reyse clendern ende proviantt too deese reyse, achtervolgende de Rollen ende Reckeningen, soo my dierwegen syn getoont ende toogestellet, ende ooc van myn persoon, cracht hebende Volmacht, believet ende approberet worden, welcke in eene Somme tesaemen gereckenet ende sommeret sief belooopen Vier ende ueegentich duysent, vier hondert, neegen ende viertich Rixdaelers, drie vort.

Welcke Posten allesaemen op myn gnadigste Heere ende Keyser's becoffing ende eventur van hier af tot Seylon sullen gaen ende oovergebouwt werden: Als oock op sin Key's. Mayts. risico ende eventur op de reyse haerwarts van Seylon tot Dennemarcken: Als gelove Jck Marchelis, Prince van Migomme, Keyserlycke Ambassadeur van Seylon, dat dy voorgeschrevene Somme van vier ende neegentich duysent, vier hondert, neegen ende viertich Rixdaelers, drie oort, aen Sin Kon. Mayt. tot Dennemarcken p. mit all contentement ende danck, soo haest voorgedacht Scheep op Seylon, Godt geue medt gelijcke, aengecoomen, sall geresunderet ende naet Contract tuschen Sin Kon. Mayt. ende myn gnadigsten Heere gemaeckt, welck te verstaen als booven verhaelet, daetelyck betaelet werden. Wan het ooc quaeme (t'welck Godt gnadig afwende) dat van dy voorgedachte Officierer, Soldaten ende Voedtslynden, een ofte meer door Kranckheit, als ooc dat Scheep ofte andere specificerde Stucken ende Posten door andere gevalle omquaemen ofte wegbleven, soo sall doch gelijcke well hochgedachte Keyser van Seylon, myn gnadigsten Heere, Sin Kon. Mayt. voor dy uytgelechte ende voorgestreckte Ducosten van dy booven verhaelde 94449. Rixdaelers 3 oort, vollencomelyck ende richtich, als wan alles op Seylon tot myn gnadigsten Heere Deenst ende proffit daetelyck geraecket ende aengecoomen waer, contenteren ende bevredigen. Tot meerder verscekering ende stercker verwarring hebbe Jck Marchelis, Prince van Migomme, als hochbemelte Key's. Mayts. Ambassadeur, my op Sin Key. Mayt. ende myne waere worderden, trouwe ende geloven, cracht van Sin Key's. Mayt. hebbende Bollmacht, verspraecten ende toegeseit, versprecke ende toosege ooc cracht deses, dat voorgeschrevene Somme van vier ende neegentich duysent, vier hondert, neegen ende viertich Rixdaelers, drie oort, aen Sin Kon. Mayt. tot Dennemarcken, als booven verhaelet, sullen geresunderet ende betaelet worden: Wan medt Godes gnade solcke betaeling aen Sin Kon. Mayt. geschiet ende gevolget is, alsdan sall deese myne Obligation den eerste Keyserlycken Ambassadeur van Seylon soo haerwarts aencomen werdt, wederom toegestellet worden, ende daermede gecasseret sijn ende blijen. Sonder argeliff. Tot oorconde hebbe Jck dit medt eigen handt ondergeschreven, ende medt mynen grooten seegel becrachtiget, Geschiet, verspraecten, toegeseit, ondergeschreven ende versegelt op het

Eoo.

Coonincklycke Slotet Frederichsborg, den dertigsten Octobris Anno p. een
duysent, sess hondert, ende achtiën: Duden styl.

Marchelis de Boshouwer.

Under denne Forfkriving, hvilken Assessor Rammis har foræret til
Selskabet, hænger Boshouwers Segl afskrift i rødt Vox i en Træ-Capsel,
saaledes som det ovenfor er stiftet i Kobber. Skioldet indeholder 15 Afdelin-
ger, hver med sit Skioldemærke udi, over Skioldet er en Krone og omkring det
hænger en Kiede, hoori forneden en Soel, i Omfkrivten læses: M. Deyo.
Pyngetty. Migommo. Bandar.

For nu at faae denne Tractat ratificeret af Keiseren og lægge Grunden
til Handelen paa Seylon, affeilde Admiral Dwe Giedde i November 1618
med en Flode, bestaaende af 5 Skibe, nemlig: Elephanten, paa hvilket
Admiralen selv var; David, hoer paa Boshouwer med sin Familie var om
Bord; Christian, Patientia og Kiøbenhavn, og ankrede ved Seylon
den 16 Maj 1620.

Saa snart Dwe Giedde var ankommen, lod han Keiseren vide, at
han fra Dannemark var ankommen for at undfætte Hs. Keiserl. Mait. og for-
langte den derfor fastfættede Summa 94449 Rdlr. 3 Ort. Men da Keiseren er-
farede Boshouwers Død, som i October Maaned 1619 i Stephan von Ha-
gens Bay var indfalden, nægtede han at indgaae den af Boshouwer, som
hans Ambassadeur, sluttede Traktat, ligesom og at have givet ham Fuldmagt
til denne Underhandling. Admiral Giedde ansaae altsaa Boshouwer som
en Bedrager, lod hans Liig uden al Ceremonie begrave paa Seylon, og confis-
querede hans Midler og Eiendomme til Erstatning for den Skade og Bekostning,
han bragte Riget udi. Hans Sen derimod, der var fød i Kiøbenhavn, holdt
over Daaben af Kong Christian den Fierde og efter Kongen kaldet Christian,
der ogsaa paa Reisen var død, lod han med de fornemste Ceremonier, som den
Tid og det Sted kunde medbringe, til Jorden bestædde.

Derpaa indlod Dwe Giedde sig i ny Underhandling med Keiseren,
og sluttede med ham den 21 August 1620 en anden Traktat, af hvilken vi her vil
anfere de første Ord for dermed at bevise, det Keiseren har erklæret Marchelis
Boshouwer, Prindsen af Migomme, for sin Ambassadeur, men Fuldmagten,
han medbragte, for faldt, hvilke lyde saaledes: Wir Cenuirad Abdassin,
Kayser von Zeylon, König von Candy, Sietenache, Jaffanapatani,
vnd Siotecorles, Mannar, Chelau, Panua, Batticalou, Paligamme,

Zale vnd Cotearum, Prinz von Due, Denneuache, Passaben, Corle, Balaxe, Cotemale, Meuatem vnd Bentanen, Herzog von Billegam- megali, Ordenoer vnd Tattenoer, Graff von Quatrocorles, Harchie- patti, Odogodaschi, Coriviti vnd Battedrede, Herr der innerlichen Länder vndt principal Herr von der Gilden Sonnen. Bekennen vndt thuen kundt mit diesem für allen die diesen Brieff vndt Contract sehen, Wie daß Wir auß den Missiven des Durchläuchtigsten, Großmchtigsten, Fürsten vndt Herrn, Herrn Christian des Vierdten, von Gottes Gna- den, zu Dänmarck, Norweghen, der Benden vndt Gotthen Königs, Herzogen zu Schleswig, Holstein, Stormarn, vndt der Dittmarschen, Graffen zu Oldenburgh vndt Delmenhorst, Unsers sehr günstigen Freun- des, Ingleichen von Ihrer Majestäten Ambassadeurn, dem Wol-Edlen vndt Gestrengen Herrn Dffne Biedden, Erbgesessen zu Tommerup, ha- ben verstanden, Welcher gestallt vnser Ambassadeur, Marselis de Bo- schouwer, Prinz von Migomme, Unsernt Beghen mit Ihrer Maytt. zu Dänmarck accordiret, vndt ist geschehen durch/ein Brieff, worvnter Er geschriben vnser Handt, vndt grosses Siegell; Aber weil erwehnter Migommerale, alle diese sachen, Ingleichen die Brieffe, wie auch die Contracten fälschlich ohne einigen vnsern Befehl oder Wissenschaft hatt gemacht, können wir nicht darzu antworten, noch auff uns laden diese Beschwärmuß, die ehr gemacht hatt; Vndt darumb haben Wir ihundt die- sen andern Contract mit wolgemeldten Ihrer Maytt. Ambassadors gemacht, welchen wir bey vnserer Ehre vndt Königreich geloben vndt zusa- gen mit Königlichen Worten, alle Zeit vnfehlbahr in allen seinen puncten zu observiren vndt zu vollenthuen.

II.

D O M

over Christence Kruchow for Troldom, 1621.

I Henseende til denne Dom, som Ord til andet er indført i Herredags Doms- bogen udi Cancellie-Archivet, maae vi anmærke, først at Christence Arels Datter, som den er sældet over, var af den adelige Slægt Kruchow, en
Datter

Datter af Arel Nielsen Kruchow og Anne Mogens Datter Biele, den samme som tilligemed sin Søster Anna Kruchow Aar 1615 den 24 Junii skienkede 200 enkelte Daler til den latinske Skole i Aalborg, hvoraf Renten skulle anvendes til en fattig Persons Studering, som der havde gaaet i Skole og at hun, efterat have efter Dømmen udstaaet sin Straf, er bleven begravet i Snyderholms Kirke ved Røstrup i Jylland. For det andet, at det Legatum ved Kiebenhavns Universitet under Navn af decollata virginis, hvorom Hoffmann i sin Samling af Fundaker Tom. 1 pag. 141. melder, at der ved Universitetet ingen anden Efterretning høves end denne: Anno 1623 haver ærlig og Velbyrdig Mand Otto Scheel ladet Rectori Academiae Dr. Brochmanno levere en Capital paa 500 Rd. Species, som skulle være et Legatum nobilis virginis supplicio affectæ, hvoraf fattige Studentere herefter skulle nyde Renten, rimeligen er stiftet af hendes efterladte Midler, thi baade stemmer Aarstallet temmelig nær overeens, da den Tid imellem Dømmens Afgjælse og Pengenes Indlevering kunde let medgaae for at bringe hendes Efterladenskab i Orden, og Otto Scheel, som har indleveret Capitalen, er just den samme, der som Actor efter Kongelig Befaling førte Sagen mod hende paa Herreråden, hvor denne Dom er affagt.

Wii Christian: &c. Giøre alle witterligt for os wor skickett os Elsch. Otte Scheell, ihill Hammelmose, wor Mand tierner och besellingsmand, wdi Dueholms Kloster, som epter wor Naadigste befalingh, med wor stæffningh, for os haffde indstæffuid, Tomfrue Christendthe Arels datter Kruckow, med sin Laugwerge, och hinde bescholdhe, och tiltalde, for attschillige spogerii, hun schall werre med omgangenn, och forst i Rette lagde et Thingsuinde, aff Sallingherrids tingh dend 12 Octobris Anno 1596. wdgiffuid indeholdendis, att Duse Lauridsis haffuer werret enn schrefftelig bekiendelse forrelest, som hun dend 6. Augusti da tilforne wnod och wpint, schall haffue giort paa Rackebolle wdi gottfolckis paahørrelse, bemellendis, dett Frue Anne Bilde haffuer tilspurt hinde, huem de wore der haffde saa forgiort hinde, da sagde hun dett wor Tomfrue Christendthe Arels dater, som wor der paa Rackebolle, hos S: Frue Birgitta, och hun, Gunder Kioldersuends, Jehanne Knudts Dater som haffuer Peder Grefue i Nastrup, och Jehanne Roustis ibid., och att de haffde enn lidenn Dreng hos dennom samme tid som wor Dieffuelenn, och att hun Tomfrue Christendthe, och Gunder med deres Dreng Dieffuelenn molthe hindis brude sengh, med et Baand, om fredagenn nest for hindis brollup, och att forne. Tomfru Christendthe beholtt dett
hos

hof sig, och sidenn sende samme Baand med Jehanne Rindz Dather som dend tid tienthe paa Nackebolle for Broggerpige, till Gunder Kiellersuendz, och att Frue Anne skulle forgioris dermed, och der Eyler och Frue Anne wor wdi Sallen, och skulle weiges tillsammans sloge de knude paa samme Baand, och Zomfrue Christendzke gaff hinde brunt Klade till enn Lue brunt Klade till enn troye, Floyell som haffde weritt wnder enn andenn troye till att bremme dend ny medt, och lerritt till ett halßklade, och att Zomfru Christendzke gaff hinde dett, for hun ickes skulle robe hinde for nogenn andenn, gaff och Jehanne Koustis brunt Klade till enn Lue, for hun skulle werre med dennom att forgiorer forne. Frue Anne om hun kunde komme i houff att Zomfru Christendzke Axels Dather, om Torsdagenn nest epter hindis Brollup bar hinde ett Kousschem fuld aff Faaremelck, huor till Frue Anne haffuer Suarett, att hun kom dett gandsche well i houff, att Zomfrue Christendzke bar hinde samme melck, och had well mogett gierne hun wille ade deraff for hindis schyld, epterdi hun haffde sielff weld dend, da sagde Duse, att Zomfru Christendzke haffde tagett enn stoer aderkop, i Frue Annes Natt Brudeseugh och kommenn i Melckenn, och dend slide deris dreng dieffuelenn dennom, och der Frue Anne wille gaa fra Duse, sagde Duse till hinde, Kiere Frue wille i twist sige Zomfrue Christendzke Axels Dather, Jeg haffuer sagt och bekient, hun haffuer forgiorit Eder, dernest haffuer ydermere bekient, att dett sengeklade, som wor paa Frue Annes Brudeseugh och wor weffuid aff smaare giornn, dett bytte Zomfrue Christendzke Axels Dater till sig, for ett andett klade, och dett bleff sidenn borrett op till Nastrup, och ald huiß som hun haffde bekient om Zomfrue Christendzke, wor wdi Gudz Sandhed, och ickes hun haffde liugett hinde paa, sammeledis ochsaa bekiende dett hun sielff haffde enn dreng, som heder Black Skinnebeen, och det wor Dieffuelenn, och att Zomfru Christendzke haffde ochsaa enn Dreng wor Dieffuelenn wed naffn Jeronimus och att Zomfrue Christendzke bar ett Worbarn wnder sin hoyre Arm i forgetiuffue Wgger och samme Barnn waar hart saa langt som enn halff arm och der de dett nedersette, sagde de, nu sette wi ald Fru Annes Lycke och welfert neder, Haffuer och bekient dett Zomfru Christendzke offret paa hoye Altzar i Nastrup kircke med Worbarnett, och Duse bar sielff barnett, och da sagde Duse till hinde, Nu gier wi dend Synd och gierningh, oss kand aldrig forladis, och wi kommer till att fortryde, och sagde Zomfru Christendzke, att hun aldrigh torde tage sig sligt till, eller smacke saadanne ord, det kom hinde till at suare och ickes Duse.

Dyrligeste
bekiende

bekjende att hindis Dreng haffuer thuinde gange werrit hoef Jomfru Christendke, och Jomfru Christendke haffuer och tuinde gange hafft sinu Dreng hoß hinde igienn som wor Dieffuelenn, och dett Worbarunn som wor giort, gjorde hun Sielff, och Jomfrue Christendke fick hinde enn Wop. Stabell dertill, och wor Sielff personlig hoef, der dett bleff giort, och samme barnn bleff kallett Anne epter Frue Anne Bilde, och allt huiß Forgiorrelse Fru Anne haffuer werrett giort, dett haffuer Jomfru Christendke althid med werrett, och derhoß begierett, att Gud wille straffe baade hinde och Jomfru Christendke, for de fembtenn wiskydige barnn, de haffuer tagett aff dage, och werret Marsag till att ombringe, som samme schrefftelig Bekjendelse forne. Duse Lauridsis, i meeninge Thingmends neruerrelse och paahorrelse friuilligenn haffuer bekræftigett. Dernest ett andett Ringswinde aff forne. Thingh och Dag wdgiffuett formellendis eblantt andett, dett forne. Duse Lauridsis haffuer mundtlig sagt der indenn tinge, att forne. Jomfru Christendke gaff hinde troyeklede, Lueklede, halfflede och forreklede for hun schulle werre med att forgiorre forne. Frue Anne Bilde, haffuer ogsaa sagt att hindis Uffgud hed Blackskinnebeen, och Jomfrue Christendkis hed Jeronimus, och att hun aldrigh haffde kommid i dend forfaringh och wlycke, och giort dend gierning emod forne. Frue Anne, haffde Jomfrue Christendke ick werrit, dett wille hun tage paa sinn Siell Sallighed och doe paa. Nock enn andenn bekjendelse enn wed naffnn Jehanne Jensis paa Nækebolle, dend 18. Martii 97. giortt och bekjendt haffuer wdi Dannemends neruerrelse, forst att hun haffuer giffuid sig sandenn wdi magt och wold, till sinn Apostell Allebast, for hand schulle tienne hinde, Disligeste at Jomfrue Christendke Arels Datter, dend Dieffuel, saa faa hun skam, hun haffuer kommett hinde till sli gøende Throldombs gierninger, som hun med haffuer werrit att begaa, och sagde Jehanne Jensis sig thow gange att haffue werrit paa Blocksbiergh, och der ick lenger att haffue toffuid end en timme, Och sagde Jomfrue Christendke wor med hinde, och de andre sinne Staldbrodre, och de haffde enn Spellemand med dennom samme tid, och haffde tow och tow huer andre wed handenn och dandsid paa samme biergh, om Nattenn, och Diesfueleen hente dennom Winn noch, bekjende hun att hun reed baade henn och hiemb paa sinn Dreng Allebast, och wor ick wdenn enn stund paa Weigenn, och sagde, der de gick i dandzenn da fald der 3. eller 4. aff dennom omkring, da sagde hun till de andre Troldquinder, Nu bliffuer wi

wist robt och obbenbarett. Noch bekiende hun att Zomfrue Christendhe, Duse och hun Sielff Jehanne Jensis, satte 3. kors neder wnder Fru Anne Bildis Seng wdi Jordenn wed Foderne, och samme tid stood Sengen wdi Frue Annis Smockekammer, och samme tre kors wor giort aff Staall, och de bleff satt i dend Meeningh att Frue Anne icke skulle trisfuis, och wor der quinde haar hoer, dißligeste aff Zomfrue Christendhs haar, Dusis, Jehanne Dhuastis, Gunder Kielderuendz och aff hindes egne haar eblandt, och samme Kors och haar wor susbt wdi papier och enn fort traad wdenn omkringh, och loed Zomfrue Christendz Arels Dater giore dennom hos Tommes Smedt som tiende der paa gaardenn. Bekiende hun, att hun haffuer kund samme trolldom sidenn de offrid i Alskerup Kircke med Worbarnit, och om enn Fredag satte Zomfrue Christendhe, Duse, Jehanne Dvastis, Gunder och hun Worbarnit neder i Frue Annes Stoell i Kirckenn och her Madz Fogneprest wor med dem. Bekiende hun att hunn well affuiste, att Zomfru Christendhe kom dend aderkop i dett melck till Frue Anne, och der hun icke wille ade deraff slog Zomfrue Christendhe dett bort, saa kom Dieffuelen och tog dett. Bekiende och forne. Johanne Jensis, att nar de alle erre brend som haffuer werit med at forgiorre Frue Anne, da skulle hun fange sitt helbrede igienn, och Zomfrue Christendhe haffuer nu ingenn widere magt med dend goede Frue, for hindis konst ehr robt med hinde. Bekiende hun widere att allt huis trolldomb de haffde brugt emod Fru Anne Bilde, dett haffuer Zomfrue Christendhe Arels Dater altid werit i Raad och gierning med dennom, dett had hun sig saa sant Gud till hielp och wille doe derpaa.

Noch for ok fremblagdis enn anden Bekiendelse som enn wed Nassin Aplonne Jbs dater Anders Guldsmeds hustru i Aalborg den 29 Octobris 1619. wdi Byefougedens Ridesfougedens och Slottsfougdendens nernerrelse, med mange andre gott Folck deris paahor der hun skulle annamme Sacramentett, saa well som wdi Dispens, Mester Logers, och her Tommesis paahorrelse, Bekiende hun leddig och loß wpint at saa wiitt Marren Kneppis och Mette Peders Daters bekiendelse om formelde, dett wor allt Sandhedt, och att der wor i Noede med dennom, som och samme tid wor medt forsamlitt i Marren Kneppis huus, Marren Peders dater, som nu sider offuer pompenn, Ellenn Niels Datter wed oster aae affgangenn Christenn Knudsens Quinde, enn gammel Quinde i Waare Anne eller Marren wed nassin, Zomfrue Christendhe

ke i Nalborgh, Mette i Klarup, wed Klarupsgaardt, enn Quinde i Mou
 Else wed Raffin, Dogle aff dennom wor dode som ehr Gunde Bogenn
 Karlls quinde och tow quinder haffde hiemme i Guddomb, Sidse l och
 Boell wed Raffin, och haffde da dett Worbarun emellom dennom som
 Mette Peders Dater haffde borrenn och bekiend sig att haffue g ffuent
 hinde de thow Marck dersore huorned de wille haffue forgiort Marrenn
 Jorgens daater, Hans Feldthusis quinde, och Marrenn Kneppis
 dohte barnett, och kallett dett Marrenn, och stack saa ild i taaenn deraff,
 dend thid de bleff robt dermedt. Item bekiende hun, att dend Wlycke
 som Henning Bildis barnn wedersoer, der det kom ossuer dend sualle
 och neder ad trappenn det onde haffde hun wiist sinn dreng Raggi hemt
 att giore Eyler Simmensenn, fordi Eyler haffde loffind att si hinde
 enn Zeddell igienn som Anders Guldsmed haffde giffuenn Henningh Bil
 de, och att de haffde giffuitt Eyler ett Solff Kniff. Skafft och enn
 Skierte dersore och Henningh Bildis barnn kom i Weigenn for samme
 wlycke, och war alle forne. hindis Compagni och Roede wdi Raad och gier
 ning wdi samme Sagh. Bekiende hun att paa Sancte Hans Alstenn,
 da sist forledenn, der hun med ald deris Rode haffde berammitt att schulle
 mode till Tomfru Christendhtis der oster med deris Dieffler, och hun icke
 kunde saa stunder sielff att komme derhenn, sende hun forne. hindes
 Dreng Raggi oster till de andre och schulle samtocke, allt huis de an
 dre begierede att wille forrette, och da ehr modt hannom paa Beyen
 wed S. Bodels Kircke, dend pige aff Sæby, som da tiente Christenn
 Stobdrub, och fordi hun da modte hannom bleff deris gierningh foruent,
 saa de inted kunde bestille epter deris forsett, derfor kaste de samme pige dend
 skade och Siugdom paa, som hun haffuer, och wor de allesammen med att
 giore dend pige aff Sæby dend Skade och wlycke hun haffuer. Bekiende
 hun ochsaa att Dorritte Jens Daather i Slottsgade wor och inde till
 Tomfrue Christendhtis med de andre S. Hans Alstenn, dend tid dend Sæ
 by pige bleff forgiort paa hindis heldrede, och ald dend lycke Jens Ander
 senn Hals och hans Hustrue haffuer, dett weed Dorrette bescheedenn om
 allt sammenn, dog Beste hun well att hand haffde aff Hans Christensens
 locke, huilcken Dorritte haffde sielt hannom, Mens ald dend lycke der
 bleff skift till Marrenn Kneppis, dend fick Jens Andersenn Hals, och
 hans quinde, Bekiende hun, dett hindis dreng haffde sagt for hinde, att
 dend tid de suinn wor paa wor Frue Kirkegaard, da wilde Tomfru Chri
 stendhtie och Dorrette, och dend degenn som wor hos Tomfruerne, Chri
 stenn

Stenn Degens Sønn, forgiore M. Davidhs hustru och icke hun wiste flere, der med wor, thi dett wor aff enn andenn Rode, och althid nar de ware forsamlede och skldis ad, da beholdt Zomfrue Christendthe meeste deelen alld dend lycke de haffde att schiffte. Noch bekiende hun, att de potter som bleff sonderlagenn och dend Pissenn och dend losenn som schiede wdenn for Niels Schriffuers Dor, dett bestillett Zomfru Christendthe aldsammenn, och bekiende Zomfruenn bestillitt mogett som hun icke wiste eller kunde i huffkomme, thi hun haffde althid hafft enn ond grund till Niels Schriffuer, men om hun wor aarsage till hans dod, wiste hun icke, Mens om morgenenn dette wor schiedt wdenn Niels Schriffuers dor, spurte Appellone Zomfrue Christendthe adt huad sligt schulle betyde, suarett hun att dersom de haffde pist derfor i Affris, wilde de skide derfor i Afften, och slog dett saa heint med enn skiembit latter och sagde dett kom hinde inthid wed. Item haffuer forne. Appellone och bekiendt, att Zomfrue Christendthe, Dorrette Jens Daather, Ellene Nelsdather och ald selschabett, dend gandsche Rode haffde offte werret forsamblett, att wille forgiore eller paafore Borgemester Hans Wandell, hans quinde eller bornn Blycke, dog hand ingenn onde haffde gjort hinde, dog maatte hun alligeuall samtocke med de andre. Dernest i Rette lagde enn bekiendelse som enn wed Nassun Ellenn Niels Dater borgersche i Aalborg wd i Sogneprestens Raadmend och Byfogedens Paahor haffuer bekient dend 31. Augusti 1620. i Dueholms Closters Kircke som de med eigne hender till Witterlighed haffde Wunderschreffuit, liudendis eblant andett, att hun wed sex Slett enn Afftenn wor inde i Marrenn Rneppis huus, da wor forsamblid dese epter schreffue, Zomfru Christendthe, Dorrette Jens dather, Gunder Wognkarls quinde, Margrette hiullmands, Marrenn Peders dater ibid., och de toe qvinder wdenn hyes, sammeledis dend pige Mette Peders dather, som bleff brend, och da haffde de Marrenn Rneppis mellom dennom paa gulffuit att hun schulle fode enn trolld och wille haffue forgiort Marrenn Hans Felthustis quinde, des emedeler tid kom Peder Pouelsenn till Winduerne och robte, saa kom hun wd ad gade dorrenn, och de andre huer sinn Wey. Noch haffuer forne. Ellenn Niels daater bekiend och stadfest Appellone Guldsmeds bekiendelse att werre sant ord fra ord och att Zomfrue Christendhis dreng hed Jeronimus och Dorrettes dreng Plugie, dett hun icke rettere weste. Och der hun bleff tillspurt och formanit aff Otte Skeell att hun icke schulle siuge paa nogenn, och om dette for

forschreffne icke wor sant, da suarede hun och sagde att saa sandt som Gud skulle hielpe hinde, da wor det sant epter som forskreffuit staar, och derpaa wille hun giernne gaa till bodenn. Noch for os i Dette lagde forne. Otte Skeell femb tingsuinder, aff Aalborg byetingh dend 15. May 1620. wdgangenn, dett forste bemellendis, Peder Pouelsenn fischer i Aaleborgh att haffue wundett att S. Lucia Afftenn 1611. der de trolbquinder wore forsamlede inde till Marrenn Kneppis och hun fode dend trolb, att hand da saae Tomfru Christendhe Arels dather hun och wor derinde med denom der de brugte deris Dieffuenschab och Kogleri. Karrenn Niels dather ibid. winder, att samme Afften wor der ti trolbquinder wdi Marrenn Kneppes huus, som brugte trolbdom, och ehr det hinde och Witterligt Tomfrue Christendhe wor med i Marrenn Kneppes huus, och hun sald samme Afftenn wdaff Marrenn Kneppes Dor, saa hun nogenn tid derepter laae weed sinn Sengh, Noch haffuer forne. Karrenn Niels dather bestaaed, och werit bekiend att dett wor hinded!moders klader, som Marrenn Kneppis fodde dend trolld paa forne. Lucia Afftenn, der forne. quinder wore forsamlede, Endnu winder forne. Karrenn Niels dater, att Tomfru Christendhe nogenn tid lang der epter kom till Hinde till Lauridh Jensens Fischers i Rattesund wdi tre torsdag morgener epter hver andre, och wille haffue hinde wdi tienniste, och sagde wilt du tienne mig, da will ieg giffue dig flesch och brod, i dett sted du faar starnn att ede som du nu gaar, saa gick hun wdi skiull wdi ett Kammer, da sagde Tomfru Christendhe, Gack i skiull for bodell och byesuend, och icke for mig. Dett andett tingsuinde Goffrenn Laurfenn paa Egholm. haffuer wundett med opracte fingere, att for otte aar forledenn hand laa aff dend Kolde siuge, da gick hans foster Jehanne Lauridh daater till Tomfrue Christendhe och begierede Raad aff hinde for denne hans siuge, da sende Tomfrue Christendhe hannom sex eller siuff stocker oblatt, och brugte dennom sex eller siuff gange, och haffuer Tomfrue Christendhe staaed till Wedermaalstringh och sielff bekiende for Rettenn, att dett wor ni Stocker Oblatt, som wor schreffuit nogenn bogstaffuer paa, som hun sende hannom att bruge for samme Siugdom, och skulle brende dett niende Stocke. Det tredt tingswinde Hans Wandell Jorgenn Ossenn Borgemester, Jens Andersenn Krag Diderick Grubbe, Lauridh Jennfenn, Hans Feltthuus, Gregers Christensenn, Lauridh Hansenn Raadmend i Aalborgh disligeste enn och tiuge aff borgere ibid. haffuer

wundett, wed högste eed med opragte Fingere, att sidenn Marrenn Kneppis och Mette Peders dather for trolldom ehr brend, da ehr dett dennom wdi Guds sandhed fuld witterligt att forne. Zomfrue Christendthe Nrels dather epterfuld ett Trolldombs Røgte, Dissigeste er ochsaa wdlagt aff dennom, som haffuer lid for saadanne misgierninger. Dett fierde tingswinde, Soffrenn Jensenn Temmermand i Aalborg haffuer wundett wed sinn høieste eed med opracte Fingere, att Zomfrue Christendthe Nrels dather war bleffuenn wreed paa hannom, och loffued att indenn andenn Dags afftenn schulle hand faae enn Dieffuelmæd paa dend mund som hand haffde tallett de ord med, och samme dagh for afften som hand sad paa enn Dannemandz bislagh i Aalborg och wiste sig ingenn fare, da kom der enn Bng karll till hannom, som wor enn Kopsetter, huilckenn hand aldrig kende eller haffde seett, hand lob till hannom med enn kniff, hannom waduaaret i alle maade, och schar hannom leberne thuert offuer Munden och derepter lob sinn Raab for samme gierning och skade, och schylte hand forne. Zomfru Christendthe och gaff Last och klage paa hinde, att hun haffde loffuit hannom att hand schulle wederfares ondt paa hans mund, andenn Dageenn indenn Afftenn, och hun samme hindis Loffte fuld kom som hun wdloffuit haffde. Dett femte Tingswinde liudendis, Stygge Høng lob lese och paa-schriffue enn wnder-schreffuenn Seddell liudendis ord fra ord som epterfølger, Epter Welbete Stygge Høgs begeringh haffuer borgemester och Raad besallett of att gaa till Zomfrue Christendthe att giffue hinde tilkiende, huorledis Aplonne Guldsmiedz haffuer berofft hinde for trolldoms gierningers bedreffte att eptersom hun tilforne haffuer och werret sigted for throlldoms bedreffte att haffue gtort Eiler Brockenhusis Frue Fru Anne Bilde, att hun wille mode till mundz med Aplonne Guldsmiedz, och sig erklere emod hindis Sigtelse, dertill suaret Zomfru Christendthe att huad dend besigtelse Wor anlangendis, om frue Anne Bilde haffuer hun erkleret sig fore, for Kongenn och Danmarckis Raad, och sagde hun wille lade Dieffuelenn mode till mundz med Aplonne Guldsmiedz, icke haffde hun heller lougligenn besigtett hinder, for hun ehr bleffuenn dombt, men haffuer gjort dett sidenn hun ehr bleffuenn dombt och pint och epter Welb. Stygge Høgh haffer ladett steffue i dag for Ketten att giffue hannom suar derpaa, da haffuer Zomfrue Christendthe suarett of som forskreffuit staar till Windisbiurd skriffuer wi woris hender her nedenn

wnder

wnder Datum Alsborg dend 19 Nouembris 1619. och haffuer der sunds fire mends hender schreffuenn wnder samme seddell, ydermere haffuer Stygge Høegh tilspurt Zomfrue Christendke der indenn tinge for Rettem, huor de breffue wor som hun wor forfuld med for hans Moderbroder daater Anne Bilde hun haffde forgiort semtenn borun fore. Disligeste huor dend Erkleringh wor hun for samme Sag haffde sig erkleret, huortill forne Zomfru Christendke suarett att samme Erklering och breffue wore hos hindis brodre, och haffuer forne. Zomfru Christendke werid mod alle desse tingswinder louglig kallert, och stod til Wedermaals tingh som de wdi dennom Sielff widere formelder. Endnu i Rette lagde forne. Dtte Scheell ett Winde som hederlig och honglerd Mand M. Dauid Jenseu, Sogneprest till wor Frue Kircke i Alseborgh for Superintendenten offuer Windelbo Stigt thuinde prouster och borgemester der i Byenn dend 16. May 1620. wdi Alseborgh latins Skoles Lectori wondett haffuer, liudendis dett forne. M. Dauid berette med opracte fingere och hoyeste eed, der hannom aff Dtte Skeell bleff tilspurt, att dett ehr hannom wdi Guds Sandhed fuld witterligt, forne. Zomfrue Christendke haffde epterfuld ett out troldoms Rogte nu i langsommelige tid och mange Aar, sidenn dend quinde Marrenn Kneppis och dend pige Mette Pedersdater bleffue brende der for byenn, och att hun ochsaa haffuer werrett wdlagt for throldom aff Appelonne Guldsmids och Marrenn Peders dater som bleff retted der for Byenn, Disligeste want att hand tit och mange sinde haffuer hort baade aff sinn bedrossuede hostru, der hun endnu wor wed sinn fulde fornufft sund och weltilpas, att hun da med suck och graad klagede saadant for hannom saa och dett aff andre at haffuer hort, att Zomfru Christendke schulle haffue lossuit hans hostru out, kom aff enn Rendesteenn som forne. Zomfru Christendke lod reense och kaste Wandett fra sit Rendelob och ind paa M. Dauidh Raalhaffue saa de fattige folck der beede i deris huuse klagede for Lisebett hans hustru, och att hun da gick derhenn och sagde dett maa icke saa werre Rendesteennen maa haffue sinn wanlig lob, och sidenn bleff dett sagt M. Dauidh Hostru att Zomfru Christendke stoed indeenn for planckewerkett, och sagde om forne. Elisebett, du schall alliguell saa scham derfor indenn enn stackett tid, huilckett hans hustru strax med gredende taare klagett for hannom, och strax der epter Bertolomei Dag som dette skeede tilforne in Julio med forne. Rendesteenn och epter forne. Zomfru Christendkes trussell
faltt

faltt hans hustru i dend ynkelig Siugdom, och bleff fortagenn sin Weed och fornufft, huilckett hun och sielff strax y begyndelsenn i sin Siugdom ynkeligenn klagede. Ydermere haffuer forne M. Davidt wundett, der hannom bleff tilspurt, att huiß som findes i Appelonne Guldsmeds bekiendelse som hun for hannom haffde bekiendt baade om Zomfru Christendße och andre dett sagde hun for hannom att werre i Guds sandhed. Item haffuer och forne M. David wundett att forne Zomfru Christendße sende hannom bud om een predikenn hand haffde for $\frac{1}{2}$ aar sidenn Dominica 9. Trinitatis, om dend wrettferdig huffougett, och vorde hand i samme sin Predikenn, att mand schulle see till huor mand holtt huus, icke med Horer och Skoger att haffue i sitt brod, och deris pige Anne wed Niels Dngend fode sitt foster till denne Werdenn och ingenn Zordemoder hos hinde wor, huad de haffde i sinde dermed dett weed de sielff, heremod haffuer och forne Zomfrue Christendße werrett steffnit och wor der tillstede och hoyeligenn benegted aldrig att haffue lert eller kund trolldom, icke heller att haffue giort eller loffuid M. Davidhs hustrue noget ont, men dett hun sende hannom bud om hand meenthe hinde eller hinds tiuemde med dend predickenn, dett wille eller kunde hun icke benegte, som dett winde widere formelte.

Fremdeles i Rette lagde enn bekiendelse, som enn wed Raffu Marren Peders dather dend 1. Februarii 1620. wdi mange gott folkis Neruerrelse och paahor haffuer bekiend, att dett barn som de haffde inellom dennom, som bleff christenett dett fallede Marren, och dermed wille forgjore Hans Felthusis Konne Marren Jorgens dather, och Zomfru Christendße och Dorrette Jens dather wor och med i Marren Kneppis Huus, der de handlede om samme barn, ydermeere haffuer hun bekiend, att dett Breenlighed der skiede enngang for Niels Schriffuers borgermesters dor, dett haffde hun giort, wdi Zomfrue Christendhs, Dorrette Jens Daters, Ellenne Nels Daathers och Appelonne Guldsmeds Neruerrelse for de wille haffue Liffuid aff hannom, Noch bekiende hun, att de snarer och garnn som wor satt i Frederick Borgemesters hauge Wed Frandhs Smedhs, dett haffde Zomfrue Christendße, och Dorrette Jens dater, Ellene Niels dater och hun sielff werit med att gjore, och wille haffue Liffuid aff hannom och berette hun att allt dette wor i sandhed och derpaa wille hun gierne doe, p. Derneft for of i rette lagde forne. Otte Skeell ett Raadhuus Winde aff

Nalborgh Raadhuis dend 4 Julij 1617. wdgangenn, liubendis dett Frederick Skroeder och hans hustrue Anne Galtebjergis want wed Ged med opracte fingere, att de forgangenn S. Bodels nat som wor emel- lom dend 16 och 17 Junij, emellom klockenn wor 10 och 11. der de laa i deris sengh, da horitte de der wor enn predickt i wdi wor frue Kircke ligesom der haffde bleffuet ett barnn dobt, Johann van Mindenn som ligger till herberges hoer forne. Frederick want med opracte fingere, att samme forne. Nat Klockenn wor wed 10 slett stoed hand paa ett kammer paa Fredericks loft, och wille klede sig aff sinne Kleder, och gaa till sengh, da saa hand wdaff Winduett da kom der nogenn Guin gaaendis offuer Kirckestentenn offuer den fiell som sider i Kirkeristenn nordenn for Kirckedorrenn, och da gick i Kirckenn enn epter andenn saa horte hand enn i kirckenn som dend predickt eller dobt ett barnn, och dett waarett well tre quinder, sidenn kom der enn aff kirckenn som enn prest och haffde enn preste lue paa och ingenn kappe, och gick wdenn for kirckenn till Of- sue Lunges begraffuelse och bleff der staaendis saa kom samme Guin epter wdaff kirckenn igien enn epter andenn, och satte dennom langs wd med Christen Pouelsens och Pouell Snecters huuse, saa kom der nogenn Katte springendis offuer Kirckegaardenns stenthe och satte sig enn Katt emellom huer i tu Guinn, och de haffde samtalle med huerandre, som dett kunde haffue werit mindischer, och emedelertid robte hand epter pres- stenn, och meente dett haffde werit Her Christopher, saa gick prestenn wdaff dend stette wed Grandz Smedz, och slog dorrenn epter sig att dett rungett, saa gick hand neder och gaff Frederick och hans hustrue dett tillkiende och wille haffue skut till dennom, eller werrett eblant dennom med enn tesack, huilekett hannom aff Frederick bleff forhindrid, som dett tingswinde widere formelthe. Fremlagdes ochsaa for os nogenn forne. Zomfrue Christendzis Messuer och schriffueller, hun enn Studenter wed Nassn Niels Christensenn haffde tillschreffuit, som wore mogitt mistenc- kelige wdi mange maade, tillmed fantis i samme bressue, schreffuenn att nar hand fick lest dem schulle de brendis, som samme Messuer och forbe- roert indeholder. Och epter sliq Leylighed satte Otte Skeel wnderdanigst i Rette att epterdi forne. Zomfrue Christendzhe Arels dather, wdi sliqe forberorte wtilborlige och wchristelige gierninger och Wißhandlinger haffuer ladett sig befinde, och der wdi for langsommelige tid sidenn haffuer werit berogted, och aff mange atschillige Throldquinder, som for sadanne deris

Throllerie och misgierninger icke alleneste wdi Fyenn menn och wdi Nørre Jutland ehr henrettett till dode ehr bleffuen wdlagt huorpaa de och ehr gangenn till dode, Om hun icke derfore tillborligenn bor att stande till rette och att straffis paa hindis Liff. Saa ehr her for Retten indstillet forne. Zomfrue Christendthe Arels dater, och saadanne sinne Misgierninger icke alldeklis kunde benegte, eller dett allerringeste som hinder i saa Maader ehr bleffuenn tillagt, kunde rygge eller affbruisse, men enn stoer deell der wdaff her for Rettenn wedgangett, wnderdannigst begerrendes wi paa dett honeste icke med hinde wille procedere, menn Rettenn nadigst med hinde wille formilde p. Da epter forberordte leiglighed och epterdi wi befinde, att forne. Zomfrue Christendthe Arels dater for langsommelig tid forledenn haffuer werret berogted for trolldom, och for nogenn aar sidenn aff nogenn trolldquinder i Fyen, som aff deris egen fri Willie, wnod och wlllungenn haffuer sligt offuer hinde werritt bekient: ehr bleffuen wdlagt, att hun dennom haffuer tillkiobtt, och hun siellffuer schall haffue medwerrett slig Throlddom att bedriffue, eptersom forne. deris bekiendelse, huor epter Tingewinde findes tagenn, widere formelder, huorpaa samme trolldquinder och sidenn der de for saadann deris begangenn misgierninger ehre bleffuen henrett ehr gangen till dode, Wi och befinde att hun sidenn wdi wort land Nørre Jutland, aff andre Throldquinder ehr bleffuenn wdlagt, saa att hun med dennom i lige maade haffuer werrett wdi trolldombs laugh, Roede och Selschauff, throlddom att bedriffue, huilekett hinde till Alborg byetingh, saa well som och nu her for Retten aff dennom dett seett haffuer, er bleffuen offuer bekient, Item hun haffuer och trued och loffuid gott folck onnt, huileket och dennom epter hindis loffte ehr wederfarett, saa och med nogenn ord och character, som hun paa oblatt epter hindis egenn bekiendelse haffuer schreffuit wdi, saadann forbodenn wchristelig handell sig brugt och saaledis wdi attschillige wtillborlige maade ehr berogted och besundett, Item adschillige fortengte Messiuer, som hun Sielff med egenn hand schreffuit haffuer, som blef for os i Rette lagt saauellsom och aff dett studzmaall, hindis egenn Sogneprest hinde giffuit haffuer, Disligeste aff andre gott folckis Rundschaab och Windisbiurd nochsom bekrefftiges att hinde haffuer epterfuld ett flembt trolldombs rogte, hun ochsaa er bleffuen naffingiffuett och wdlagt aff adschillige trolldquinder, som for saadanne deris Misgierninger ere dombt till dode. Da epterdi forne. Zomfrue Christendthe Arels dather

wdi

wdi saadanne wgudelige och wehrstellige forsett gierningh och bedriff emod Gud och christelige Louge er befundenn och offuer wundett Gud Allermegtigste till fortornelse och alle till stoer forargelse, Da sagde wi derpaa saaledis aff for Retteen, att hun for saadanne hendis begangne Misgierninger bor att lassue forbrut hindis adelig Stand och dignitet och straffis paa hindis Liff. p. Datum Kiobenhaffns Slot d. 9 Junii 1621.

III.

Fortsettelse af
Christian IV. egenhændige Breve
fra 1630.

20.

Udttwordt auff des her: v: Mecke: schreiben

Das er sich zu errinneren weiß das ihm ein Zeitland 2000 thaler Zehelicher pension versprochen seindt; woruon ihn 1000 dl. erleget vnangeseen das Jahr, noch lange nit verbei gewesen, könne ihm derohalben, auff kunfftigem vmslage nit mehr dan 1000 dl. zu kommen, daa ihm nun ahn solche 1000 dl so untl gelegen so wolthe ich dem Stadthalter befehlen das er eienen werell auff Lybeck machen solthe auff sodane Summe.

Das andere schreiben, hab ich neben der Apologia h: Randhou zugestellet auff das er sich destobeter darauff erseen können, Dtte Skeelen ist besfehlen, souill mnglich der her: v: M: Sachen bei zu steen, Es ist aber zu besorgen, daa he: Randhou auff dem collegiall nichtes auffrichten solte der ander werde viil weniger verrichten

29 Junij 1630. Glückstadt.

Udskrift:

Friderich Gynther zu handen.

21.

Weil dii Lybske, vnd Breshmske, deputerede, vermudelich mit dem Ersten kommen werden, als wiill es nödtich sein, das man beii Zeitthen, prä-

A a 2

para-

paratoria mache, auff daß man ihnen die sache, woll eynbilden kan, vndt sit daß profedere, recht erfahren mugen, So habe ich beiliegende puncta in etwas auffgezeichnet, wohnach du eine deduction, stellen sollest, so man ihnen, zustellen kan, Die v: Ham: werden alles ohne zweiffuell, mit einnem, Wißer, wberstreichen wollen, welches sich, so nit thun leßt, dan dasselbige so obengemeldten alhier zugestellet würdt, ins kunfftich pro autentico gehalten würdt. Gleyckstadt den 30 Junij Año 1.6.3.0.

Christian.

Udskrift:

Friiderich Gunther zu handen.

22.

Laas Gomargos Briiff auff copieren vndt sende es heer wen die flocke 7 ist 8 Julij 1630.

Udskrift:

Friiderich Ginter zu handen.

23.

Ein schreiben ahn Gomargo mit dem Muscanten so alhier ist Sein andtwordt, bei den trummeter, sei mir woll, zu handen komen, vndt darauff verstanden, daß er dem keyßer, den ihigen verwirreten zustande, dißes ordk, so von den hamburgern causiret, wol tho wissen lassen, wohrsühr man ihm, dancksaget, mit gnedigstem gesinnen, er wolle dem keyßer, auch wissen lassen, das die v: Ham: nu, eine geraume zeit, disse festung, zu wasser Blochiret, vndt den handell, vndt wandell, gesperrret, welches verhoffentlich, dem keyßer, vnwissendt geschieet, aldiweil solches, snurrecht, wiider dess Reich konstitutiones, läßt, vndt solches einnem Churfursten des Reich nit erlaubdt, zu zueigen, einer landtstadt, zu thun, ansteet 9 Julij 1630. Gleyckstadt

Udskrift:

Befehl wegen eines Schreibens an Gomargo.

(Fortsettelsen følger.)

Register til det første Bind.

A.

- Aagesen, Erich 30. Henrik 212.
 Aahuus, 81.
 Aase i Norge, 36. 38. 69.
 Abraham, Prior, 97. 98.
 Abruuth, en Urt, 110.
 Absalon, Biskop, 194.
 Adamsen, Erich, 160.
 Adolph, Greve i Holsteen, 195.
 Aflad, 38.
 Aaherkaal, en Urt, 118.
 Albert, Hertug i Preussen, 322. 323. 324.
 325. 326. 327. 328. 329. 330. 333.
 334. 335. 356. 357. 358. 359. 360.
 363.
 Albert, Erkebisp i Bremen, 304.
 Albrecht, Bisp i Lybeck, 293. 296. 301.
 Albrecht, Latenist, 367.
 Alef, Claus, 81.
 Alefeld, Benedict, 292. Envald, 289. 292.
 293. 295. 296. Godsche, 201. Hans, 290.
 293. 305. 306. Johan, 49. Mar-
 quard, 301. Otto, 296. Wolff, 366.
 369.
 Alestedthoug Præstegield, 37.
 Alf, Hertug i Slesvig Holsteen, 294. 295.
 362.
 Alf, Greve i Oldenburg, 293.
 Alf, Provst, 73.
 Alfheim, 57.
 Alfsson, Knud, 201.
 Allebast, 381.
 Alee, en Urt, 114.
 Altere, i Andvorskov, 241. Kiel, 304.
 Klobenhavn, 31. 123. 151. 181. No-
 skilde, 196. Stavanger, 68. Trenhiem,
 34. 38.
 Alun, en Urt, 114.
 Amage, Oluf, 186.
 Amundson, Wardr, 36.
 Anbiarn, Biskop, 2.
 Anders, Guldsmed, 382. 383.
 Andersen, Wiorn, 22.
 Anderson, Axel, 158. Christopher, 31. Jens,
 182. 212. 213. 218. Lauritz, 179.
 Michel, 124. Niels, 25. 126. 128.
 153. 157. 181. 183. Oluf, 45. Palki,
 30. Peder, 98.
 Andhene, en Gaard i Norge, 36.
 Andvorskov Kloster i Sieland, 241.
 Ansfeld, Bartolomeus, 365. 368.
 Anholt, en Ør, 20.
 Annis, en Urt, 113.
 Anna, Christian III. Datter, 330. 364. 365.
 Anne, 388.
 Anne Galtteberg, 389.
 Aplone Jbs Datter, 382. 384. 386. 387.
 388.
 Arenfeldt, Axel, 255. Niels, 230.
 Arent, Doffemager, 24.
 Armundavaas, Præstegaard i Norge, 38.
 Arne, Biskop i Skalholt, 2.
 Arneson, Andor, 36.
 Arnsborch Slot, 13. 46.
 Arwid, Prior, 34.
 Asfilson, Aflak, 2.
 Asmus, Kof, 367.
 Auden, Bisp i Stavanger, 42. 66. 68.
 Audunsen, Jogerin, 2.
 August, Hertug i Saren, 330. 364.
 Aurna, et gammelt Øid, 4.
 Axelsen, Aage, 29. 73. Olef, 29. 159.

B.

- Bagge, Wiorn Olaffen, 36. Lasse, 153.
 154.
 Balger, Kongens Tommermand, 10.
 Bang, Jens, 179.
 Banis, Theofil, 128.
 Banner, Axel, 366. 369. Erik, 230.
 Frank, 366. 369.
 Baptisti, Johan, 51.
 St. Barbrae Brederskab, 300. 301.
 Barnefov, 331. 332. Jørgen, 367.
 Basse, Cylver 246. Maren, 196. Tyge,
 196.
 Bastiansen, Lorens, 62.
 Bedt, Jacob, 22.
 Beck, Joachim, 28. Lauge, 170.
 Bedou, Hugo, 79.
 Befalingsmand paa Ducholms Kloster, 379.
 Beistodth Præstegield i Norge, 34.
 Bisk, 3

Register

- Bekk, en Urt, 122.
 Benkison, Agmundh, 2. 35. 40. 41.
 Benksen, Jon, 25.
 Benzelius, Erik, 2.
 Messer Berind, Borgemeester, 184.
 Messer Berndt, 30.
 Bernhardinus, Gardian i Graabrøder Kloster, 31.
 Bernt, Kock, 303.
 Berstkamp, Kersten, 290.
 Messer Bertel, Skibsbygger, 77.
 Beynt, Guldsmed, 153.
 Bielle, Anne, 379.
 Bild, Niels, 176. 212.
 Bilde, Slægten, 194. Anders, 27. 28. 202. 212. 227. 230. 244. 247. Anne, 245. 246. Anna, 379. 380. 381. 382. 386. 387. Bent, 30. 196. Claus, 230. 246. Ellen, 246. Erik, 156. 245. 246. Elge, 212. 235. 236. 238. 239. 240. 245. Hans, 196. 212. 227. 230. Hartvig, 245. 247. 366. 369. Hendrik, 243. 245. Henning, 383. Hilleborg, 245. 247. Jørgen, 245. 366. 369. Knud, 212. 227. 230. 238. 239. 245. Maren, 245. Margrete, 245. Mogens, 210. 236. 239. 245. Niels, 196. Ove, 194. 195. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 215. 216. 218. 225. 226. 227. 229. 230. 233. 234. 235. 236. 237. 239. 240. 241. 245. Peder, 195. 199. 209. 241. 244. 247. 248. Sidsel, 246. Steen, 30. 199. 245. Torben, 155. 195. 196. 230.
 Binc, Jacob, 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 368.
 Bing, Anders, 143.
 Bisen, Johan, 227. 230.
 Biørnson, Erik, 72. Johan, 156. 212. Johan, 36. 69. Olaf, 69. Sigvort, 73. Simon, 73.
 Birchsen, Hans, 11.
 Fr. Virgitte, 379.
 Bisopper i Aarhus, 26. 30. 202. 208. 212. 213. 215. 222. 226. 227. 230.
 Bergen, 2. 3. 8. 40. 41. 42. 68. Bortlum, 30. 38. 212. 213. 215. 230. Børre, 38. 68. Gulland, 176. Hammer, 2. 38. 40. 42. 68. 74. Holum, 68. Lindkøbing, 68. Lybeck, 293. 295. 301. Odense, 30. 38. 212. 213. 218. 230. 293. Orkener, 40. Oslo, 38. 40. 68. 70. Nivel, 202. Ribe, 30. 212. 213. 230. Rikilde, 29. 30. 38. 53. 156. 160. 198. 212. 213. 227. 230. Skalsholt, 2. Skara, 38. 68. Slesvig, 201. 293. 301. Stavanger, 42. 66. 68. Strengegenes, 38. Trondheim, 3. 8. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 65. Veris, 68. Viborg, 29. 30. 38. 68. 212. 213. 230. 290. 293.
 Black Skinnebeen, 380. 281.
 Blenfasten, Hanis, 98.
 Blix, Erik, 85.
 Blome, Dirik, 333. 362. Hans, 169.
 Bo, Pungemager, 186.
 Boek, Hans von, 365. 368.
 Boekvold, Detlev, 305. 306. Jasper, 365. 368. Henrik, 366.
 Bodhine, Ered i Norge, 37.
 Bodhuik, Eted i Norge, 36.
 Boel i Guddomb, 383.
 Boeth, Jasper, 368. Lorenz, 368.
 Bøke, Jurgen, 81.
 Boldek, Jeronimus, 366.
 Bolle, Maf, 227. 230.
 Bolt, Familien Baaben, 2. 8. Maf, 2. 3. 8. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. Jver, 1.
 Borgund, Præstegield, 38.
 Borne, Ditlef van dem, 126. 154. 157. 183.
 Borneman, Philip, 219.
 Borquart, Dager, 127.
 Boshouwer, Christian, 377. Marselis, 373. 374. 376. 377. 378.
 Brahe, Arel, 212. 227. 230. Jens, 245. 366. 369. Jørgen, 246. 365. 370. Lago, 366. 368. Niels, 200. Steen, 174. 175. 176. 177.
 Branksen, Esbern, 154.
 Bratberglehn i Norge, 15.
 Bremen, Jørgen v., 81.
 Breve, K. Christian IV. egenhændige, 219. 224. 255. 256. 286. 288. 319. 320. 391. 392.
 Broch,

til det første Bind.

Stoch, Esger, 198. Lago, 198. 346. 366.
369. Margrete, 245. Niels, 230.
Brochmand, Casper, 379.
Brockenhuis, Esler, 103. 380. 386. Frank,
245. Henrik, 79. Johan, 239. Mi-
kel, 239. 246.
Broctorp, Sivert, 296.
Broder, Biern, i St. Olafs Kloster, 98.
Brondehoffve paa Moen, 27.
Brostrup, Jens, 30.
Brun, Hans, 31. Niels, 182. 183.
Brune, 6.
Brynike, Prior, 34.
Brynoy Præstegjeld, 37.
Bryffe, Claus, 30.
Buchholt, Henrik von, 367. 370.
Buegaard, Niels, 25.
Bullw, Hartvig, 303.
Bunadh, i Norge, 6.
Buring, Henrik, 293.
Bussart, Marten, 338. 362.
Bynke, en Art, 111.

C.

Canniker i Kiøbenhavn, 29. 123. Lund, 199
201. Opslo, 2. 70. Ironhiem, 36. 69.
Capellaner, 4. 34. 243.
Capitaneus, Peder, 367.
Capitel i Aarhus, 129. Bergen, 3. Kjø-
kilde, 53. Stavanger, 66. Ironhiem,
8. 39.
Carl Knudsen, Konge i Sverrig, 68. 71. 72.
73. 195. 201.
Carl XI, Konge i Sverrig, 257.
Carl, Hertug i Mecklenburg, 75. 76.
Cartegny, Samuel de, 172. 173.
Catin, et Skib, 3.
Cenuviradt Adassin, 375. 377.
Christen Degns Søn, 384.
Christen Stobdrup, 383.
Christensen, Gregers, 385. Hans, 383.
Niels, 389. Peder, 85.
Christian I., K. i D., 28. 70. 72. 126.
127. 128. 151. 152. 153. 155. 158.
159. 195. 196. 197. 294. 295. 296. 298.
Christian II., K. i D., 199. 200. 201. 202.
203. 209. 210. 211. 212. 213. 227. 228.
232. 233. 307.

Christian III., K. i D., 9. 27. 229. 234.
237. 244. 248. 321. 322. 323. 324. 325.
328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335.
356. 357. 358. 359. 361. 362. 363. 364.
368.
Christian IV., K. i D., 171 à 180. 219 à
224. 255. 256. 286 à 288. 319. 320.
375. 378. 379. 391. 392.
Christian V., K. i D., 166. 167.
Christian, Hertug i Slesvig Holsten, 101.
229. 230. 232. 233.
Christian, et Skib, 377.
Herr Christiern, 243.
Christiernsen, John, 156. 157.
Christina, Dronning i Danmark, 201.
Christina, Nifel Andersens, 124.
Christoffer, K. i D., 70. 195. 196. 197.
Christopher, Greve af Oldenborg, 232. 233.
Hr. Christopher, 389.
Christopher, Kammerisvend, 243. 248.
Christopher, Bundtmager, 12.
Ciccle, Oluf Bryggers, 160.
Eise, Marquarts, 125. 126.
Clammer, Valthaser, 365. 371.
Wester Claus, 30.
Claus, Solstiener, 367.
Claussen, Jeppe, 123. 124. 125. 126. 127.
128. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 158.
159. 160. 184. Nicolaus, 30. Niels,
202. 204. 211. 215. 226. 229.
Clemens, Skipper, 234.
Clemenssen, Arends, 35.
Cleppabu Kirke, 34.
Clostar Lobaren, et Skib, 3.
Clynæ, en Art, 120.
Cocleus, Johan, 218.
Compagnie, Afstatist, 374.
Concilium i Opslo, 41.
Coromandel, 374.
Cremon, Jørgen, 367. 371.
Cremppe Fæstning, 333.
Creuds, Lorens, 62. 63.

D.

Daa, Claus, 245. 247. Jørgen, 175.
367. 371.
Daniel, Hans, 98.
David, et Skib, 377.

Dejne

Register

- Henrikssen, Hans, 123. 124. 187. 188. 243.
 247. Lasse, 156. Peder, 123. 124.
 182. 183. 184. 185. 186.
 Herberni, Hjarund, 45.
 Herman, Bisp i Viborg, 38.
 Herman, Krammer, 9.
 Hernes i Norge, 69.
 Hern, Bogbinder, 185.
 Herajium, i Norge, 38.
 Heß, Markus, 75.
 Heyneßen, Wogens, 50.
 Hodeler, Morten, 186.
 Hoect, Morik, 366. 370.
 Høeg, Niels, 212. Styge, 386. 387.
 Hofdhalag, hvad er, 4.
 Hofmestere, 11.
 Hofordning, 248.
 Hofven, Oberst von, 85.
 Høghinde, hvad er, 3. 4. 7.
 Holbeks Stadsret, 87.
 Holdst, Laurik, 82.
 Holger, 126.
 Holgerßen, Oluf, 212. Otto, 212.
 Holland, 373. 374.
 Holst, Hans, 246.
 Holyst, en Urt, 112.
 Holyst, en Urt, 117.
 Hondius, Kobberstikker, 360.
 Hoop, hvad er, 6.
 Hospital i Ironhiem, 36.
 Hugen, Hans, 293.
 Hugo, Nicolaus, 297.
 Huntor, Hans, 21.
 Huorff, Mak, 53.
 Husaby i Norge, 36.
 Huserok, Herman, 300.
 Hvalforkæ, en Urt, 114.
 Hvalvaghen i Norge, 40.
 Hvid, Jørgen, 29. Peder, 183. 184.
 Hvitfeld, Arild, 105. 172.
 Hyl, et Træ, 135.
- J.
- Jacobi, Johan, 198. 293.
 Jacobson, Andres, 2. 217. 225. 226. Jø.
 nis, 2. Matthiis 73. Marsve, 69. Niels,
 179.
 Jehanne Jensis, 381. 382.
 Jehanne Koustis, 379. 380.
- Jehanne Quastis, 382.
 Jens, Erkebisp i Upsal, 195.
 Jens, Biskop i Roskilde, 29. 38.
 Jens, Biskop i Nara, 26.
 Jensen, Anders, 158. 181. 188. So, 182.
 David, 384. 387. 388. Erik, 126. 153.
 154. 159. Hans, 25. 154. 181. Hen-
 rik, 68. 69. Jep, 154. 182. 184. Lau-
 rids, 385. Malti, 367. 371. Matthiis,
 153. 186. Morten 29. Nasue, 183.
 Ole, 64. 125. Peder, 153. 154. Sv-
 ren, 386.
 Jep, Skradet, 126.
 Jepsen, Aho, 199. 200. Albert, 201.
 212. 310. Bertel, 183. Chomise, 53.
 Esbern, 30. Laurents, 182. Mourids,
 212. Oghe, 212. 213. Severin, 26.
 Jernyrt, en Urt, 136.
 Jeronimus, 380. 381. 384.
 Jesper, Dogn, 159.
 Jesper, Biintapper, 23. 24. 49.
 Jlevold i Norge, 36.
 Jndray i Norge, 38.
 Jndstrind i Norge, 34.
 Jngelson, Arvid, 41.
 Jngewald, Prior, 41.
 Innocentius VIII., Pave, 302.
 Instruxer, Christian II., for Cancelleren, 313.
 Capellanen, 316. Dorevenden, 312.
 Joer. Mariken, 312. Jorbiskeren, 311.
 Kjøgemesteren, 308. Skienten, 310.
 Jntrondelag i Norge, 37.
 Johan, Hertug i Slesvig Holsteen, 230. 365.
 367. 368. 370. 371. 372.
 Johan, Greve i Oldenborg, 103.
 Johan, Bisp i Neval, 202.
 Johanne, Erik Bides, 246.
 Johanne Jensis, 31.
 Johannes, Bisp i Oplø, 38. 40. 68. 70.
 71. 73.
 Jonson, Erland, 30. Oddr, 41. 69. Oddz,
 35. Peder, 185. Sigurd, 71. 73.
 Forkild, 70.
 Jordtal, 96. 107.
 Jørgen, Bylkriver, 187.
 Jørgen, Rok, 243. 367.
 Jørgen Friderik, Mærggreve til Anspack, 74.
 Jørgens Datter, Mæren, 383. 384. 388.
 Jorthumbkæ, en Urt, 114.
 Jlop, en Urt, 119.

til det første Bind.

Juberg paa Kresto i Norge, 69.
 Jude, Christian, 248.
 Juel, Christen, 243. Jens, 246.
 Jversen Aflak, 2.

R.

Raab, Niern, 366. 369. Emile, 101.
 Niels, 170. 171. 172. 173. 174. 175.
 Ralf, hvad betyder, 5.
 Ranyel, en Urt, 117.
 Rarsberch. Rune, 367.
 Karl, Bisp i Odense, 30. 293.
 Karie, en Urt, 122.
 Katofte, en Urt, 121.
 Keiserens i Zeylon Vaaben, 375.
 Kielsen, Hans, 183. 184.
 Kiøbenhavn, et Sted, 377.
 Kiøbenhavns Stadsret, 29.
 Kiøbenhavns Vold, 32.
 Kiønnerer, Kongens, 327.
 Klofffogh, en Urt, 113.
 Klotter, stobte i Ironhiem, 68.
 Kloffe, Kongens, 56.
 Kloftere, Antvorskov, 241. Dueholm, 379.
 384. Halsnøe, 40. St. Hans, 242.
 Helgefæther, 34. Holm, 34. i Kiøben-
 havn, 32. 54. Jomfrue Maria, 227.
 St. Olufs, 49. 97. Om, 234. Dre,
 229. Prædike i Ironhiem, 34. Runa,
 202. Skov, 240. 242. Sortebrødre i
 Aarhus, 227. Voor, 229.
 Knud, Biskop i Viborg, 29.
 Knuds Datter, Jehanne, 379. 380.
 Knudsen, Christen, 382. Corfis, 244. Hen-
 rik, 30. Jess, 126. 154. Jvte, 35.
 41. Niels, 35. 69.
 Kobberstikker, 321. 359.
 Kommen, dansk, 119.
 Kommen, tytsk, 116.
 Kongens Kloffe i Kiøbenhavn, 56.
 Konnigh, en Urt, 130.
 Kopperfogh, en Urt, 118.
 Krabbe, Johan Stephansen, 45. Tyge, 212.
 227. 230.
 Krasse, Hans, 212.
 Krag, Jens Andersen, 385.
 Kraus, Cyler, 246. Hans, 366. 371. Je-
 sper, 246. Karine, 246.
 Krigsbach, Cornet, 63.

Kristopher, Konge i Danmark, 28. 29.
 Krogen Slot, 14.
 Krok, Veder, 98.
 Krufov, Anna, 379. Axel, 378. 379. Chri-
 stendke, 378. 379. 380. 381. 382. 383.
 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391.
 Hans, 72.
 Krummedige, Albrect, 296. Barquard, 69.
 Worchard, 305. 306. Erik, 230. Hart-
 vlg, 71. 73. Henrik, 201. 212. Phi-
 lippe, 69.
 Krumpen, Jacob, 26. Otto, 212. 230.
 365. 370. Stuge, 212. 213. 230.
 Kruse, Arild, 123. 124. 125.
 Kræmer, Herman, 9.
 Kunstmalers, 321. 359.
 Kyvel, en Urt, 116.

L.

Laaland, 2.
 Lacher, Lasse, 30.
 Lafoten i Norge, 41.
 Lagesen, Axel, 30.
 Laghatum Kirke, 38.
 Landsdommer i Stieland, 29.
 Lange, Cort, 290. Niels, 365. 368.
 Langebek, Jacob, 57.
 Langenbek, Hans, 290. Herman, 293.
 Lasse, Skræder, 124.
 Lassen, Niels, 25.
 Latinsk Skole i Aalborg, 379.
 Laugmand i Nordlandene, 14.
 Laurensen, Jens, 186. Matthijs, 186. 187.
 Laurentius, Bisp i Verio, 68.
 Lauritsen, Henning, 173. Morten, 85.
 Mester Lauris, 243.
 Lauris Datter, Birgitte, 187. Jehanne, 385.
 Laurisen, Mester Hans, 242. Hans, 179.
 Jens, 53. Proff, 14.
 Laursen, Søren, 385.
 Laverbar, en Urt, 115.
 Larmand, 29. Johan, 68.
 Lecturæ, en Urt, 120.
 Legatum decollatae Virginis, 379.
 Legy, Thomas, 25.
 Lehnsmænd i Ebeltoft, 26. Møen, 27. Fri-
 deriksberg, 12.
 Leist, Johum, 103.
 Lrue Lene, 246.

Leven, et 1816, 12.
Levendall, Drachie, 246.

522.

Fr. Mathé i Halsborg, 382.
Magenstent, Anders, 26.
Magenstent, Orens, 181. Sandé, 185. Sandé,
181.
Maganus, Senge i Norge, 95.
Maganus, Serting i Mækenberg, 368.
Maldow, Peter, 290.
Malmur, 109.
Mambelfarna, en lit, 114.
Mannabalen i Norge, 2.
Marellus, postulat Eriksp i Fronsheim, 74.
Mardanner, Casper, 142.
Maren Sneytz, 382. 383. 384. 385. 386.
387. 388.
Margret, Dr. i D., 95. 196. 197.
Margrete, Est Kristens, 244.
Marteberg, Sofan, 52.
Mertsin, Ellen, 221. Sorgen, 367. 371.

127. 128. 153.
Mora, en lit, 131.
Mresacht, i Norge, 67.
Mude, Mikiel von, 15.
Munn, Svart, 9. 10.
Mund, Anna, 197. Evisken, 366. 369.
Est, 19. Jens, 373. Svær, 212.
213. 230. Sorgen, 12. Riffen, 221.
Mogené, 197. 210. 212. 230. Duff,
365. 370. Peter, 171. 172. 173. 174.
Munter, Algeb, 299. Emma, 299. 300.
Sand, 299. Sibbe, 299. Sibbe, 299.
Muster, en lit, 122.
Musterlemme, en lit, 122.
Musbek, 219.
Muntor, en lit, 121.
Mussag i Norge, 36.
Muschald, hvad bryder, 5.
Mylene Sgan, 35.
Marte, en lit, 112.
Mren, 27.
Munt i Norge, 95. 107.

Register

- Gene Rort, 156. 157.
 Geo N., gnav, 202. 203. 204. 205. 206.
 207.
 Gilla, en lit, 119.
 Gille Gertum, et Gille, 146.
 Gindencow, Gant, 245.
 Grippe, Jacob von der, 106.
 Gschabitz, Dr. Davids, 387.
 Giranes i Norge, 36.
 Gille, Elfe, 196. Jon, 196.
 Gold, Dertel, 81.
 Gorch, Melder, 359.
 Gaud, Peter, 125. 126.
 Gumborg, Gants von, 81.
 Gunge, Giele, 227. 230. Dr, 196. 227.
 230. 389. Eitel, 196. Sincerus,
 367. 371.
 Gurdorp, Vigelmerand, 258.
 Gytt, Anna, 244. Christine, 208. Ge
 619, 365. 370. Gochum, 212. 245.
 Gochum, 208. Gort, 365. Karem,
 246. Gier, 38. 196. 212. 227. 230.
 Gockow, Gants, 12.
 Godeke, Boger, 156.
 Goftrax, 120.
 Goftrax i Dummel, 35. 41.
 Mathiesen, Slaaf, 182.
 Mithael, Gonts, 98.
 Moken, Gwert, 181. Giff, 128. 246.
 Oluf, 21. Geyer, 25. Gweed, 144.
 Gper, 186. Gorden, 175.
 Mrebedal Grefteboom i Sterg, 69.
 Mreinftrup, Gernit, 29. 30.
 Mreling, Gernit von, 81.
 Mreldrom, Capitain, 78.
 Mreben, Gohan, 185.
 Mreite i Slaacup, 383.
 Gert Mreidael, 84.
 Mreidael, et Gille, 168.
 Mreidel, Gof, 367.
 Mreidel, Stemmerliker, 105.
 Mreidellen, Gens, 181. 183.
 Mreigomme, Ginde af, 374. 376. 377.
 Mreikeld Korn, 37. 38.
 Mreiden, Johan von, 389.
 Mreite, en lit, 121.
 Mreith, Gergen, 366.
 Mreogens, Gtrader, 25.
 Mreuter, Gants, 300. Gwert, 63.
 Mreullfunder, 21.
 Mreulfo, Gbillum, 21.
 Mreutenfan, Oluf, 30. 156. 160. Gage,

til det første Bind.

N.

Naffno, Bisp i Obense, 38.
 Ness Sogn i Norge, 36.
 Nestene Kirke, 34.
 Netle, en Urte, 137.
 Nicholas, Erkebis i Upsal, 68.
 Nicholas, Bisp i Linköbing, 68.
 Nicleson, Tote, 70. Thorstein, 36.
 Nidroy i Norge, 36.
 Niels, Bisp til Viborg, 290. 293.
 Niels, Præst, 242.
 Niels, Skræder, 25.
 Niels Datter, Anna, 246. Ellen, 382.
 384. 388. Karen, 385. Marine, 158.
 Nielsen, Anders, 157. Erik, 29. Kimbeg,
 45. Hemming, 185. Jacob, 62. 84.
 Jens, 186. 246. Niels, 155. 156. Mag-
 nus, 45. Mikel, 25. Morten, 128.
 154. Oluf, 71. 72. 200. 212. Otto,
 26. Peder, 72.
 Niorfjord i Norge, 1.
 Norveger, Gudi, 9.
 Nyeman, Claus, 181. 183.

D.

Dre Kloster, 229.
 Dsel, 12. 13. 16. 23.
 Dyreskog Præstedom, 38.
 Diveson, Jens, 25. Mattis, 25.
 Et. Olaf Skrin, 4.
 Olaf, Drygger, 160.
 Olafsson, Hagen, 125. Jonis, 67. Lasse,
 123.
 Olavi, Nielaß, 98.
 Olsen, Anders, 186. Jens, 160. Jep,
 187. Jorgen, 385. Mag, 160.
 Oluf den hellige, R. i N., 40. 41.
 Oluf, Bisp i Bergen, 42. 68.
 Oluf, Kirkesmid, 31.
 Olufs Datter, Anna, 243.
 Oussen, Morik, 365. 370.
 Olufs Sø, 37.
 Ouse Lehn, 79.
 Ostindien, 374.
 Ostretson, Oluf, 31.
 Otensen, Erik, 290. 293.
 Ogen, Erik, 26. 30. Hans, 53.
 Ouse Lauridsis, 379. 380. 381. 382.

Ore, Johan, 184. 212. 227. 230. Peder,
 11. 365. 368. Torben, 202.

P.

Par, Bager, 186.
 Pättavikena paa Helgeland, 41.
 Palladius, Peder, 244.
 Palsen, Erik, 34. Jon, 36.
 Parsberg, Lungeborg, 246. Manderup, 19.
 147. 174. 175. 176. 177. Niels, 246.
 366. 369.
 Parse, Oberst, 85.
 Paslich, Cospar, 170.
 Patientia, et Skib, 377.
 Pederkorn, et Træ, 117.
 Pechlin, Jacob, 81.
 P. Peder, Prior i Antvorskov, 30.
 Peder Grefvæ, 379
 Peders Datter, Maren, 382. 384. 387. 388.
 Mette, 382. 383. 384. 386. 387.
 Pedersen, Anders, 185. Arcl, 29. Chri-
 sten, 201. Geble, 240. Hans, 159.
 Jens, 14. Jep, 36. Matthie, 159.
 160. 181. 182. 183. Mogens, 12. Olfue,
 26. Oluf, 203. Thomas, 229.
 Persilia, en Urte, 132.
 Petershagen, Gert, 300.
 Petersen, Væst, 35. Gudmund, 41.
 Petrus, Bisp i Hammer, 38. 40. 42.
 Pester Phillip, 242.
 Pilsa, et Træ, 135.
 Planting, Oberst, 85.
 Pleß, Daniel Bartel, 320.
 Plugie, 384.
 Podelust, Claus, 202. 230. Pretziern,
 212. 230.
 Poggvif, Benedict, 2. 305. 307. Benedict
 til Arnum, 305. 307.
 Polkøya, en Urte, 131.
 Portter, Johan, 20.
 Portugal, 373. 374.
 Posche, Severin, 187.
 Poul, Bager, 187.
 Herr Povel, 242. 248.
 Povel, Remsneider, 25.
 Povel Smeder, 389.
 Povelssen, Christen, 389. Per, 384. 385.
 Præbenda de Diota, 198.
 Præst i Haghaslo, 2.

Register

Prætorer i Antvorskov, 30. 212. 230. 241.
 Datum, 30. Helgefætter, 34. 41. St.
 Olufs Kloster, 97. Prædike Kloster i Tron-
 hjem, 34. 41.
 Prodenstorp, Johan, 297.
 Prodenstorp, en Bye, 304. 305. 306. 307.
 Proester i Bergen, 73. Hammer, 2. Lund,
 199. Rander, 25. Slesvig, 301 303.
 Viberg, 201. 203. 212.
 Purlog, en Urt, 130.

D.

Dvalen, Josva von, 143.

H.

Hoabogelagen i Norge, 15.
 Raadmand i Tronhjem, 41.
 Raadt, Hans, 51.
 Rasnøberg, Albert, 227.
 Raggi, 383.
 Raimondi, Marc. Anton, 360.
 Randerhoy Præstegaard, 37.
 Ransov, 124.
 Rankov, 391. Breyde, 140. 141. Claus,
 365. 368. Detlof, 220. Eggert, 159.
 Bert, 148. Gosvig, 365. 371. Hans,
 99. 293. 305. 306. 367. Henrik, 293.
 301. 305. 306. Johan, 235. Otto,
 305. 306. Povel, 327. 366. 369.
 Schact, 296. 305. 306.
 Raphael, Kunstmalers, 360.
 Raphael, et Etik, 168.
 Rasmus Notterdam, 210.
 Raufu, Capitain, 64.
 Redz, Hans, 173.
 Reinhart, Morten, 209. 210.
 Reinholdt, Randerstaber, 100.
 Rennebo Sogn, 37.
 Rentemestere, 10. 15.
 Reske, Hans, 146.
 Reventlov, Henning, 104. 148. 149.
 Rijs, Johan, 162. 163. 166. Hans Baar-
 ben, 166.
 Rødhæst, hvad betyder, 4.
 Regelse, 135.
 Ronnov, Cyler, 230. 365. 370. Joachim,
 227. 230. Kornewik, 155. Marquard,
 218. Riels, 297. 298. 299.

Røse, 133.
 Rosenkrands, Virgitta, 245. Holger, 365.
 368. Jørgen, 170. 171. 172. 173. 174.
 175. 176. M. tte, 246. Oluf, 210.
 227. 230. 235. 236. Otto, 366. 369.
 Rosenpar, Steen, 246. 366. 369. 372.
 Rotfeld, Jens, 246.
 Røthelagh, en Urt, 115.
 Rude, en Urt, 132.
 Runa Kloster, 202.
 Ruch, Erik, 366. 369. Jes, 125. Jør-
 gen, 366. 369. Knud, 227. Otto,
 366. 369. 371.

S.

Samundsen, Erik, 72.
 Sangt, hvad betyder, 4. 5. 6.
 Sater, hvad er, 5.
 Safran, en Urt, 117.
 Salabo i Norge, 38.
 Salen, Simon von, 144.
 Salomon, Abbed i Halsnøe, 40.
 Salyrt, en Urt, 121.
 Salvie, en Urt, 134.
 Samsale i Norge, 1.
 Samling, Jes, 156. 157. 158.
 Sandrat, 360.
 Sangere, Kongens, 19.
 Sasse, Laurids, 156. 157. Vicke, 290.
 Sather, en Urt, 134.
 Sayn, hvad betyder, 5. 6.
 Schave, Anna, 246. Mourids, 246. Ni-
 colai, 30. Sidfel, 246.
 Scheel, Albrekt, 366. 369. Otto, 379. 384.
 385. 387. 388. 389. 391.
 Schenk, Gabriel, 366. 371.
 Schoning, Gerhard, 70.
 Schulte, Andreas, 124. 125. 126. Her-
 man, 296.
 Schwarte Claus, 368.
 Sedeser, en Urt, 135.
 Senop, en Urt, 133.
 Seriklof, 53. 216.
 Sesteb, Benedict, 366. 369. Otto, 296.
 Povel, 301.
 Severensen, Rasmus, 25.
 Severinus, Wijs paa Færoe, 38.
 Seyer, Capitain, 64. 84.
 Siofel i Guddomb, 383.

til det første Bind.

Siggo, Bisp i Skara, 38.
 Sigismund, August, Konge i Polen, 323.
 Sigmundi, Hemming, 45.
 Simensen, Cyler, 383. Peder, 248. For-
 kild, 199.
 Sinekessen, Thomas, 21.
 Sivorsen, Søren, 243.
 Skaaning, Simon, 216.
 Skann i Norge, 36.
 Skelm, 184.
 Skidho Sogn i Norge, 67. 70.
 Skilduirklostodhum i Norge, 36.
 Skinkel, Arndt, 300. Verneke, 197. Hil-
 leberg, 197. Laurids, 25. 212. 227.
 Skoning, Willem, 128.
 Skatba, Ole, 186. Per, 184. 185.
 Skøynefylke i Norge, 67.
 Skram, Erik, 246.
 Skreid, 2.
 Skreppa, en Urt, 115. 120.
 Skriver, Andreas, 128. Christiern, 188.
 Erik, 243. 248. Jacob, 100. Knud,
 243. Laurik, 186. 243. Magnus, 154.
 Niels, 203. 384. 388. Peder, 243.
 Skræder, Friderik, 389.
 Skurmand, Vernt, 142.
 Snare, Erland, 30.
 Hr. Søren, 242.
 Sorensen, Peder, 243.
 Sogne i Norge, 2.
 Sognedal i Norge, 36. 38.
 Solsequium, en Urt, 135.
 Soluarennu i Norge, 2.
 Somarnala i Norge, 69.
 Sonneborg Slot, 13.
 Sophie, Dr. i D., 215.
 Fr. Sophie, 246.
 Sovenbroder, Evald, 289. 290. 293. 295.
 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302.
 304. 305. Hans, 297. Nabbodo, 297.
 Volquinus, 297.
 Sparrersiff, hvad er, 37.
 Spanien, 374.
 Sparbo i Norge, 35.
 Sparre, Aage, 227.
 Spengler, Lorenz, 167.
 Stadstret, Holbeks, 87.
 Staffensen, Hans, 32. Nis, 156. 157.
 Stalesen, Iver, 35.
 Statuta concilii Alloensis, 42.

Stavanger, 38.
 Steenberg, 235.
 Stege, 27.
 Stegen i Nordlandene, 14.
 Steiga Sogn, 36. 37.
 Stein i Ness, 36.
 Steinfingsen, Binald, 36.
 Steinhop, Cert, 300.
 Strinklæde, hvad betyder, 6.
 Stiernskiold, Claus, Baron, 63.
 Stiesen, Peder, 208.
 Stioraball i Norge, 36.
 Stoveman, Provst, 303.
 Stcaunoy i Norge, 40.
 Stuer, Thomas, 366. 369.
 Sture, Vendir, 197. Karen, 197.
 Stygge, Christopher, 366. 369. Hans,
 235. Nicolai, 30. 215.
 Surgunna, en Urt, 116.
 Svare, Nicolai, 293.
 Svend, V-ger, 186.
 Svendsen, Michel, 181. 183. Peder, 29.
 Sveinson, Niels, 34.
 Sveno, Bisp i Skara, 68.
 Sverin, Henrik, 81.
 Sveya, Peder, 125. 126. 159.
 Swin, Jochim, 296.
 Swinhard, Oberk, 85. 86.
 Syv, Peder, 307

S.

Selussen, Peder, 25.
 Semler, Statsraad, 360.
 Serning, Jens, 186.
 Shies, Bertel, 81.
 Thomas, Bisp paa Orkangerne, 38. 40.
 Thomesen, Anders, 31. Jørgen, 186.
 Thobernsen, Jens, 155.
 Thorildsen, Hjarrendir, 67.
 Thorkelsen, Varder, 34. Christiern, 187.
 Thorlav, Bisp i Viborg, 68.
 Thoemodsen, Ormer, 35.
 Thorstensen, Amund, 1. Gunnar, 45.
 Thronanes i Norge, 36.
 Thott, Kirstine, 197. Otto, 109.
 Thues Datter, Marine, 159.
 Thuesen, Olof, 181.
 Tidiktesen, Marqvart, 126.
 Tield, hvad er, 6.

Register til det forste Bind.

- Wilebek, Hans, 124.
 Winhuus, Anna, 245. Hilleborg, 245.
 Wiborg, 245.
 Witrom i Norge, 38.
 Wobing, Henrik, 290.
 W. Woger, Wisp, 382.
 W. Tommes, 382.
 Tommes Sued, 382.
 Torberni, Johan, 128.
 Broder Tord, 98.
 Trolle, Worn, 365. 370. Herlos, 366. 369.
 Trondelagen i Norge, 14.
 Trutsen, Jens, 366. 369.
 Tub, Major, 63.
 Tygesen, Jev, 159. 181.
 Tyrissen, Peder, 25.
- U.**
- Udstrind i Norge, 34.
 Ugerup, Arel, 230.
 Madislav, Konge i Polen, 196.
 Udall, Justitsraad, 307.
 Ulfeldt, Corfitz, 244. 366. 369. Eggert,
 15. 16.
 Ulrich, Hertug af Mecklenborg, 18.
 Ulrich, Christian IV. Sen, 122. 123.
 Ulfstand, Haek, 172. 173. Holger, 227.
 230. Fruidt, 230.
 Uumer, Mikel, 29.
 Unger, Peter, 29. 128.
 Urne, Erik, 366. 370. Johan, 212. 227.
 230. Jergen, 22. 80. Knud, 215.
 Uagv, 53. 201. 202. 209. 210. 212. 213.
 369.
 Usteine Kloster, 66.
- W.**
- Waabener, 2. 8. 375. 377.
 Waagere i Kiobenhavn, 55.
 Waaradal i Norge, 36.
 Wagn, Arild, 30.
 Waldemar, Christian, Greve, 223.
 Walher, et Skib, 78.
- Walchendorff, Christopher, 9 a 24. 46 a 52.
 74 a 83. 98 a 107. 138 a 151. 168 a
 180. Erik, 201. Hans, 30. Henning,
 212. Jorgen, 366. 371.
 Wallenstein, Greve, 222. 223.
 Walmua, en Urt, 132.
 Walsbegaard, 15. 16.
 Wandell, Hans, 384. 385.
 Warden, Herman, 290.
 Wat, Ole, 153.
 Water Diet, 257.
 Watne i Norge, 36.
 Wendekaae, Povel, 209.
 Wensin, Lorenz, 366. 369.
 Wensfermand, Morten, 155.
 Werner, Jorgen, 81.
 Werredal i Norge, 36. 38.
 Werwer, Adrian, 257. 258.
 Westenkogh Kille paa Laaland, 2.
 Weybrethæ, en Urt, 111.
 Wicarier i Kiobenhavn, 31.
 Wiffert, Corfitz, 172.
 Wilken, Johan, 290.
 W. Wilkin, 4.
 Willughby, Peregrin, 143.
 Willumsen, Jes, 25.
 Vincentius, Niels, 212. Ove, 212. Ty
 ge, 198.
 Winter, Anders, 158. Mikel, 81.
 Wioza, en Urt, 136.
 Wisbyffe Coeret, 257.
 Wisch, Georg von der, 365. 370.
 Wische, Laurens, 296.
 Wobeser, Wodislaf, 365. 370.
 Woer Kloster, 229.
 Wogn, Hans, 123. 125.
 Wora, Ewaldt, 169.
 Wolstorp, Otto, 301.
 Wulff, Zacharias, 81.
- Y.**
- Yene Yhde, 246.
 Ytroy i Norge, 67.